ETIMOLOŠKA OBRADA POSUĐENICA ROMANSKOG PODRIJETLA U GOVORU PRIVLAKE

Glavan, Maria Mariola

Doctoral thesis / Disertacija

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:608398

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

Repository of Faculty of humanities and social sciences

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

MARIA MARIOLA GLAVAN

ETIMOLOŠKA OBRADA POSUĐENICA ROMANSKOG PODRIJETLA U GOVORU PRIVLAKE

DOKTORSKI RAD

SPLIT, 2019

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

MARIA MARIOLA GLAVAN

ETIMOLOŠKA OBRADA POSUĐENICA ROMANSKOG PODRIJETLA U GOVORU PRIVLAKE

DOKTORSKI RAD

prof. dr. sc. Marina Marasović-Alujević

SPLIT, 2019

ZAHVALE

Voljela bih ovom prilikom zahvaliti mojoj mentorici, Marini Marasović-Alujević, na trudu, razumijevanju i vrijednim sugestijama. Hvala i *Filozofskom fakultetu u Splitu*, osobito tajnici Maji Tudor, uvijek spremna na pomoć, dragim kolegama iz Sarajeva radi kojih sam svaki dan nasmijana dolazila na posao, osobito don Dragi Župariću koji bi za svoje zaposlenike otišao i na kraj svijeta ako treba, te Dijani Beljan koja je pročitala ovu disertaciju i dala vrijedne opaske. Hvala i Krešimiru Vukoviću na godinama prijateljstva, suza, smijeha i filologiziranja i na pomnom lektoriranju ovog rada. Veliko hvala dugujem i Odjelu za klasičnu filologiju u Zadru te Odsjeku za klasičnu filologiju u Puli koji mi godinama pruža veliku podršku.

Osobito bih voljela zahvaliti svojoj obitelji, bez čije podrške ne ovu disertaciju ne bih dovršila.

A posebno bih voljela zahvaliti prijatelju i profesoru Danielu Nečasu Hrasti koji nije više s nama ali koji živi u srcu. Koristim se (pomalo adaptiranim) riječima njemu tako dragog Cicerona: *Moveor enim tali amico orbata, qualis, ut arbitror, nemo umquam erit, ut confirmare possum, nemo certe fuit.* (Cic. *de Amic*. 10, s promjenom *orbatus* u *orbata*).

PREDGOVOR

U ovoj disertaciji smo eksplorativno-deskriptivnim pristupom proučili romanske posuđenice iz govora mjesta Privlake. Privlaka se nalazi u Zadarskoj županiji i njen govor pripada južnočakavkom dijalektu hrvatskog jezika.

Regionalni jezici ili govori su u nekim slučajevima osobito ugroženi zbog izoliranosti ili stigmatiziranja govornika tih jezika i stoga im često prijeti izumiranje (HAGÈGE 2005: 169). Kada jezici izumru nastupi "neka vrsta katastrofe" (HAGÈGE 2005: 171), izgubi se ne samo govor zajednice, odnosno sredstvo izražavanja, identiteta i kulture, već se i na svjetskoj razini osiromaši jezična raznolikost (HAGÈGE 2005: 171– 179). Budući da se područje na kojem se govori čakavski kroz povijest smanjivalo na račun štokavskih govora (LISAC 2009: 16), a i danas standardni jezik jako utječe na mjesne govore u Hrvatskoj, smatramo da je potrebno poduzeti mjere kojima bi se, koliko je to moguće, očuvali mjesni govori i potaklo njihovo istraživanje. Leksik govora nam pruža uvid u povijest jezika i daje nam materijal za proučavanje posuđenicâ u leksiku te omogućuje da se stekne dragocjeno znanje o kretanjima naroda i doticaju raznih jezika i govorâ, čime se obogaćuje znanje o povijesti tih područja.

SADRŽAJ

PREDGOVOR IV

UVOD 7

1.1. STANJE ISTRAŽENOSTI 7
1.2. METODOLOŠKI POSTUPCI I OPIS TERENSKOG RADA 7
1.3. PREDMET I JEDINICA ANALIZE 8
1.4. CILJ I HIPOTEZA 8
1.5. STRUKTURA RADA 9
1.6. OSVRT NA LITERATURU KORIŠTENU U RAD 10

PRVI DIO. PRIVLAKA U OKVIRU DALMACIJE 13

2.1. KRATKA POVIJEST PRIVLAKE U OKVIRU DALMACIJE 13
2.2. POVIJESNI I SOCIOGEOGRAFSKI OKVIR 14
2.3. JEZIČNA POVIJEST U SVJETLU ROMANISTIKE 15

DRUGI DIO. TEORIJSKI ASPEKTI 24

3.0. ROMANIZMI I JEZIČNO POSUĐIVANJE 24
3.1. ROMANIZMI 24
3.2. ROMANIZMI U HRVATSKIM MJESNIM GOVORIMA 24
3.3. FONOLOGIJA I FONOLOŠKA ADAPTACIJA ROMANIZAMA TALIJANSKOG ODNOSNO MLETAČKOG PODRIJETLA 25
3.4. MORFOLOŠKA PRILAGODBA ROMANIZAMA 29
3.5. ADAPTACIJA MODELA NA SEMANTIČKOJ RAZINI 32
3.6. TERMINOLOGIJA VEZANA ZA ETIMOLOŠKA ISTRAŽIVANJA 32
3.7. TERMINOLOGIJA VEZANA ZA TOPONIMIJU 34
3.8. KRATKA POVIJEST ETIMOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA 35
3.9. JEZIČNO POSUĐIVANJE I ETIMOLOGIJA 37

TREĆI DIO. ETIMOLOŠKA OBRADA ROMANIZAMA 39

4.1. RIBARSTVO 39
4.2. POMORSTVO 65
4.3. VINOGRADARSTVO 118
4.4. MASLINARSTVO I ULJARSTVO 129
4.5. BAČVARSKA TERMINOLOGIJA 131
4.6. POLJOPRIVREDA 139
4.7. STOČARSTVO 153
4.8. TOPONIMIJA 158

5. ZAKLJUČAK 172

5.1 ANALIZA GRADIVA 172
5.3. GLOBALNI POSTOTAK 176
5.4 PROBLEMI PRI OBRAĐIVANJU GRAĐE: ETYMOLOGIA PROXIMA I REMOTA ROMANIZAMA 177
5.5. STVARNA SLIKA AKTUALNOG STANJA PRIVLAČKOG GOVORA 177
5.6. DALJNJA ISTRAŽIVANJA NA OVOM PODRUČJU 178

KRATICE 179

KAZALO ROMANIZAMA 182

BIBLIOGRAFSKE KRATICE 199

BIBLIOGRAFIJA 202

SAŽETAK 215

ABSTRACT 217

ŽIVOTOPIS 219

UVOD

Istraživanje i analiza gradiva koje smo izvršili je eksplorativno-deskriptivni studij romanskih posuđenica u govoru mjesta Privlake u Zadarskoj županiji. Razlog predloženom istraživanju je činjenica da govor mjesta Privlake nije do sada sustavno obrađen. Hrvatski mjesni govori su u izumiranju, a ovo kopneno područje Zadarske županije predstavlja jednu od rijetkih oaza čakavštine koja nije u potpunosti štokavizirana. Standardni jezik sve više utječe na mjesne govore što za posljedicu ima štokavizaciju. U leksiku se događaju velike promjene i iz generacije u generaciju govornika nepovratno se gube riječi koje su nematerijalni dio hrvatske kulturne baštine te je stoga potrebno poduzeti korake za očuvanje mjesnih govora. Prvi korak u tom smislu je znanstveni rad baziran na hrvatskim dijalektima. Leksik nekog jezika služi i kao vrelo za povijesna saznanja o njemu. Proučavanjem leksika možemo saznati s kojim je drugim jezicima pojedini jezik bio u doticaju te ponekad dobiti informacije o kretanjima naroda koja ne možemo razlučiti iz drugih izvora, time obogaćujući i znanje o povijesti pojedinih područja.

1.1. STANJE ISTRAŽENOSTI

Predmet istraživanja ove disertacije su romanizmi u govoru mjesta Privlake, koji su pretežno mletačkog, talijanskog i dalmatoromanskog podrijetla.

Leksik privlačkog govora nije do sada opširnije istražen. Manji dio toponima je popisan u knjizi *Privlaka*, koja uključuje i reprodukciju članka Ante Kolanovića "Mali rječnik privlačkoga govora". Talasozoonime je obradio Vojmir Vinja u knjizi *Jadranska fauna: Etimologija i struktura naziva, I-II.* Ne postoji mjesni rječnik privlačkoga govora. Govorom spada u južnočakavski dijalekt (LISAC 1998: 25), koji je Josip Lisac temeljito opisao u izvanredno vrijednoj knjizi Hrvatska dijalektologija 2: čakavsko narječje. Leksik čakavskog narječja je istražen u knjizi Hraste i Šimunovića *Čakavisch-deutches Lexicon*.

1.2. METODOLOŠKI POSTUPCI I OPIS TERENSKOG RADA

Građa koja se obrađuje u ovom radu prikupljena je i potvrđena za vrijeme terenskih istraživanja u Privlaci. U prvoj fazi smo se koristili pripremljenim upitnicima i slikama kako bismo

prikupili što veći korpus i ustanovili u kojim poljima postoji najveća prisutnost romanizama. Razgovore smo snimali, osim kada je ispitanik to odbio. Svi ispitanici naših anketa su rođeni u Privlaci te nisu dugo ili uopće izbivali iz mjesta. Slobodni razgovori su se ipak pokazali kao najplodniji način sakupljanja građe.

U drugoj fazi smo uspoređivali lekseme koje smo zabilježili s onima koji su zabilježeni kod Vinje i Skoka da potvrdimo postoji li već kakvo etimološko rješenje. Zatim smo ih uspoređivali s gradivom iz okolnih mjesnih kako bismo potražili srodne lekseme.

Građa obrađena u poglavlju o toponimiji (4.8) nastala je analizom građe koju je prikupio Marko Mustać te one koju smo mi prikupili i potvrdili za vrijeme terenskih istraživanja u Privlaci, a koja se u velikoj mjeri poklapa s Mustaćevim korpusom.

U prvoj fazi ispitivanja anketirali smo ispitanike *in situ*. Svi ispitanici bavili su se ribarstvom, poljodjelstvom i/ili obrađivanjem zemlje. Usporedili smo građu s onom kod Mustaća i, na mjestima gdje smo dobili potvrdu toponima s naglaskom različitim od onoga koji on navodi, naveli smo obje naglasne varijante. Terensko istraživanje izveli smo tijekom ljeta 2015. godine.

1.3. PREDMET I JEDINICA ANALIZE

Sakupljeni korpus podijeljen je na sljedeća semantička polja: ribarstvo, pomorstvo, vinogradarstvo, maslinarstvo, bačvarska terminologija, poljoprivreda, stočarstvo te toponimija.

Leksemi su organizirani abecednim redom prema podnaslovima semantičkih polja po kojima su se podijelili te im je predložena etimologija. Prezentirani su u rječničkom obliku s relevantnim informacijama: definicija, rod, itd. Naznačeni su i alternativni oblici kao i leksemi koji tvore *figuru etymologicu*. Srodni oblici koji se nalaze u obližnjim mjesnim govorima navode se da bi se lakše utvrdila etimologija. Navodi se i *etymologia proxima* i *etymologia remota* gdje moguće. Naposljetku se analizira etimološko podrijetlo leksema i vršiti statistička analiza romanizama s obzirom na relativnu frekvenciju romanizama mletačkog naspram onih dalmatoromanskog podrijetla što će dati okvir za analizu utjecaja romanskih jezika na leksik govora Privlake.

1.4. CILJ I HIPOTEZA

Cilj predloženog istraživanja je prikupiti korpus leksema romanskog podrijetla govora

mjesta Privlake da bi se ti leksemi mogli leksikološki analizirati i da bi im se mogla odrediti etimologija. Za očekivati je da je većina romanizama u Privlaci podrijetlom iz mletačkog te da manji broj dolazi od dalmatoromanskog odnosno nekog drugog romanskog jezika. Nadalje, postavljamo hipotezu da će udio romanizama mletačkog podrijetla biti veći u onim semantičkim sferama u kojima su Mlečani imali veći kulturni utjecaj.

1.5. STRUKTURA RADA

Ova je disertacija podijeljena na četiri veće cjeline. U uvodnom su dijelu obrađeni metodološki i teorijski okvir rada, opis terenskih istraživanja i obrada prikupljene građe.

U prvom dijelu, naslovljenom *Privlaka u okviru Dalmacije*, pojašnjen je povijesni i geografski okvir dotičnog mjesta te se daje osvrt na relevantnu jezičnu povijest da bi se rasvijetlilo trenutno jezično stanje.

U drugom dijelu, naslovljenom *Teorijski aspekti,* objašnjena je relevantna terminologija te se osvrćemo i na teorije o jezicima u kontaktu i jezično posuđivanje, kao i na povijest etimoloških istraživanja i povijesne lingvistike u Europi i početke romanistike i romanske etimologije.

U trećem dijelu su prikazane i etimološkom analizom obrađene posuđenice romanskog podrijetla koje smo potvrdili u Privlaci. Kako je već navedeno, korpus je podijeljen na sljedeća semantička polja: ribarstvo, pomorstvo, vinogradarstvo, maslinarstvo, bačvarska terminologija, poljoprivreda, stočarstvo te toponimija.

U četvrtom dijelu se vrši statistička analiza u odnosu na predloženu etimologiju riječi romanskog podrijetla koja će biti obrađena u radu. Premda se navode i *etymologia proxima* i *etymologia remota*, pri statističkoj obradi će se uzimati u obzir samo *etymologia proxima* kako bi se isključila mogućnost da se isti leksem broji dva puta.

Obradi riječi se pristupa tako da se pojedina lema označi brojem, zatim slijede privlačka potvrda i značenje riječi. Potom slijede potvrde iz govora mjestâ na istočnoj obali Jadrana i potvrde riječi iz romanskih jezika (mletačke i dalmatoromanske). Naposljetku se donosi bliža i krajnja etimologija navedene leme. Riječi koje se mogu svrstati u više semantičkih polja obrađuju se pod jednim semantičkim poljem, no isti oblik je naveden (zajedno sa značenjem) u svakom semantičkom polju kojemu pripada, zajedno s brojem i likom pod kojim se nalazi.

Posuđenice su obilježene brojem kojim su označene i u *Kazalu romanizama* koji se nalazi u Apendiksu. U Apendiksu se nalazi abecedno kazalo romanizama, popis korištene literature uključujući bibliografske kratice te sažeci na hrvatskom i engleskom jeziku.

1.6. OSVRT NA LITERATURU KORIŠTENU U RAD

Za usporedbu korpusa i potvrđivanje etimologije koristili smo rječnike slavenskih mjesnih govora istočne jadranske obale. Oslanjali smo se prvenstveno na čakavske rječnike za Dalmaciju (Sali, Vis, Brač, otok Murter, Povljana, Vrgada, Rivanj, Selce na Braču, Komiža i dr.), Istru i Crnu Goru (jugoistočni dio Boke Kotorske i sjeverozapadni dio Boke Kotorske).

Za utvrđivanje bliže etimologije (tj. zadnji jezik ili dijalekt iz kojeg je posuđen naš leksem) privlačkih romanizama za svaku leksičku potvrdu smo naveli izvor. Služili smo se rječnicima mletačkog (Boerio, G. 1998. *Dizionario del dialetto veneziano*, Giunti, Firenze), tršćanskog (Doria, M. 1987. *Grande dizionario del dialetto triestino, storico etimologico fraseologico*, Edizioni Il Meridiano, Trieste), istromletačkog (Rosamani, E. 1990. *Vocabolario Giuliano*, Lint, Bologna; Rosamani, E. 1975. *Vocabolario marinaresco giuliano-dalmata*, Olschki, Firenze), dalmatinskomletačkog (Miotto, L. 1991. *Il vocabolario del dialetto veneto-dalmata,* Edizione Lint, Trieste.) i talijanskog (Zingarelli, N. 1998. *Vocabolario della lingua italiana*, Zanichelli, Bologna), latinskog (*Oxford Latin Dictionary; A Latin Dictionary*), i drugih jezika. U slučajevima kad se nije mogla utvrditi bliža etimologija, pomoću mletačkog ili talijanskog jezika se pretpostavilo starije podrijetlo posuđenice. U tim slučajevima su *Jadranske etimologije* i Skokov *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* bili od velike pomoći, osobito *Jadranske etimologije* koje nadopunjuju Skokov *magnum opus* (LJUBIČIĆ 1999: 301).

Uz rječnike Vinje i Skoka oslanjali smo se na sljedeće rječnike za utvrđivanje krajnjeg etimona romanizama: Meyer-Lübkeov *Romanisches etymologisches Wörterbuch* (REW), Cortelazzo-Zollijev *Dizionario etimologico della lingua italiana* (DELI), De Mauro-Mancinijev *Dizionario etimologico,* Battisti-Alessijev *Dizionario etimologico italiano*, Lewis i Shortov *A Latin Dictionary*, oxfordski *Oxford Latin Dictionary*, Liddell-Scottov *A Greek-English Lexicon*. *A Greek-English Lexicon* je još uvijek najbolji grčki rječnik na engleskom jeziku, ali etimologije

koje su tumačene u njemu treba uzeti s oprezom[1]. REW je neizbježno djelo za svakog romanista. Vrlo dobro je organiziran. Najnovije treće izdanje je nadopunjeno primjerima iz *Französisches Etymologisches Wörterbuch* i *Les parlers judéo-romans et la Vetus latina*[2]. DELI se smatra najboljim etimološkim rječnikom talijanskog jezika današnjice. Precizniji je od Battisti-Alessijeva rječnika u pogledu datiranja prvih atestacija pojedinih lema te se udaljava od gledanja na povijest riječi s indoeuropske perspektive i približava se talijanskoj[3].

Tek se na početku 19. stoljeća omogućilo etimološko istraživanje bazirano na znanstvenim principima, premda je i prije bilo slučajeva gdje su se postulirale ispravne etimologije; no te etimologije nisu valjane sa znanstvenog gledišta jer su prethodile otkriću genetske afilijacije među romanskim jezicima (PFISTER & LUPIS 2001: 43). Utemeljitelj romanske lingvistike je Friedrich Diez, koji u Bonnu izdaje *Grammatik der Romanischen Sprachen* (1836-1844), te *Etymologisches Wörterbuch der Romanischen Sprachen* (1854) (PFISTER & LUPIS 2001: 45). Gramatika je prevedena na engleski jezik 1864. godine pod naslovom *An etymological dictionary of the Romance languages, chiefly from the German of Friedrich Diez* (PFISTER & LUPIS 2001: 183).

Nakon Dieza slijedi Gustav Körtingov *Lateinisch-romanisches Wörterbuch*, objavljen 1891. godine, koji je brzo zamijenjen s Wilhelm Meyer-Lübkeovim *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, izdan 1911-1920. Treće, nadopunjeno izdanje slijedi 1935. godine a 1992. godine se ponovno tiskao (PFISTER & LUPIS 2001: 185-186).

Osnove metodologije znanstvenih istraživanja iz polja toponomastike čine, u prvom redu, radovi prvog velikog hrvatskog toponomastičara Petra Skoka (osobito rad *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima: toponomastička ispitivanja*) koji je toponomastiku proučavao s dijakronijskim pristupom prije nego što je Vojmir Vinja uveo strukturalizam u hrvatsku lingvistiku (SKRAČIĆ 2010: 19). U drugom valu hrvatskih toponomastičara istaknuo se Petar Šimunović koji je napisao iznimno vrijedan *Uvod u hrvatsko imenoslovlje,* u kojem je potanko udario znanstvene temelje hrvatskoj onomastici i njenim teorijskim okvirima. U njega je uključio i terminološki rječnik (više o tome će biti riječi u dijelu nazvanom *Teorijski aspekti*). Šimunović je također napisao knjigu posvećenu toponimiji hrvatskog Jadrana, *Toponimija hrvatskoga jadranskog prostora,* koja tretira pitanja specifična za hrvatsku obalu i otočje. Ona, premda sakuplja radove

[1] Više u INGRAM 1881.
[2] Više u BRANDIN 1932.
[3] Više u LEPSCHY 2001

nastale tijekom dugog vremenskog perioda, zbog sustavnog karaktera i velike erudicije može poslužiti kao svojevrsni udžbenik za uvod u toponomastiku hrvatskog Jadrana. Jedno je poglavlje u cijelosti posvećeno pitanju romanizama u hrvatskoj jadranskoj toponimiji, ali je i ostatak knjige, u kojem je sažeto prikazana toponimija hrvatskog jadranskog prostora, prožet romanizmima (ČILAS ŠIMPRAGA 2009: 204 - 205). Iz trećeg vala hrvatskih toponomastičara izdvajamo radove koji su proizašli iz *Centra za onomastička istraživanja* na Sveučilištu u Zadru, osobito njihove monografije, te radove Marine Marasović-Alujević koji često obuhvaćaju toponime romanskog podrijetla.

PRVI DIO. PRIVLAKA U OKVIRU DALMACIJE

2.0. POVIJESNI OKVIR

2.1. KRATKA POVIJEST PRIVLAKE U OKVIRU DALMACIJE

Na području današnje Privlake utvrđeni su najstariji grobovi Liburna iz sjevernodalmatinskog primorja (MUSTAĆ 2011: 16). Još od željeznog doba je sudbina Privlake vezana uz Aenone, odnosno Nin, stoga je nužno razmatrati povijest Nina zajedno s poviješću Privlake. Glavne grane gospodarstva kako u Aenoni tako i u Privlaci u željezno doba bili su stočarstvo, zemljoradnja, trgovina i pomorstvo. Aenona je, nakon što je afirmirana rimska vlast u Iliriku, postala administrativno središte, a teritorij joj je zahvaćao velik dio sjeverne Dalmacije. Za vrijeme cara Tiberija (14. - 37.) su stanovnici Aenone stekli *municipium Iulium* (MUSTAĆ 2011: 17). Prostor Privlake je u to vrijeme gospodarsko i ladanjsko zdanje te ostaci rimski gospodarskih objekata utvrđeni su duž jugozapadne obale i u unutrašnjosti privlačkog poluotoka. Najznačajnija privlačka zdanja služila su za preradu i čuvanje vinove loze, najvažnije poljoprivredne grane toga kraja. Ti su gospodarski objekti najvjerojatnije bili u vlasništvu romaniziranih Liburna. Kontinuitet života na prostoru privlačkog polutoka nastavlja se tijekom ranog srednjeg vijeka. Početkom 7. st. zbio se prvi veliki prodor Slavena na jadransku obalu kada je, kako se pretpostavlja, pao Nin. Najstariji arheološki tragovi Slavena u Ninu datiraju iz 8. stoljeća (MUSTAĆ 2011: 18). Nakon njihovog prodora došlo je do slavensko-romanske simbioze, koja se očituje kroz utjecaj romaniziranog stanovništva na Hrvate u mediteranskim zanatima poput vinogradarstva, brodogradnje i sl. (MUSTAĆ 2011: 19).

Nin je pao pod zaštitu Venecije 1358. godine, no i dalje je imao statutarnu autonomiju. Nakon što je završio rat između Mletačke Republike i Hrvatsko-Ugarskoga Kraljevstva (1355. - 1358.) Grad je opet pod vlašću hrvatsko-ugarskih vladara sve do 1409. kada ponovno prihvaća mletačku zaštitu i pod njegovom je upravom sve dok nije ukinuta Mletačka Republika 1797. godine (MUSTAĆ 2011: 19).

Za vrijeme turskih prodora Privlaka je zbog izdvojenog položaja ostala relativno zaštićena, pa je zajedno s Virom postala utočište bjeguncima. Nikada ju nisu trajno zaposjeli Turci, ali je za

vrijeme Ciparskog rata privlački prostor opustošen 1570. godine, kada su Mlečani napustili Nin na dvije godine. S turskog su teritorija Mlečani naselili pridošlice 1574. godine. Krajem 16. st. kuga je pobila većinu stanovnika sela Kupare, koje se nalazilo na današnjem privlačkom prostoru; preživjeli su osnovali novo naselje na mjestu današnjeg Gornjeg Sela koje danas formira jezgru Privlake. Veliki se broj prebjega iz Bukovice doselio tijekom Kandijskog rata, kao i određeni broj morlačkog stanovništva (MUSTAĆ 2011: 21).

Nakon ukinuća Mletačke Republike, Austrija je ugovorom u Campoformiju dobila dio teritorija bivše Mletačke Republike, uključujući i Dalmaciju kojom upravlja do 1806. godine nakon čega ju je Austrija ustupila Francuskoj prema ugovoru u Požunu. Dalmacija je od 1814. godine u posjedu Austrijske Carevine i tretrira se kao posebna upravna cjelina s talijanskim kao službenim jezikom. Kao kraljevina se odvojila 1817. godine, a podvrgnuta je tijelima središnje vlasti u Beču; upravno sjedište je u Zadru. Takvo stanje se održalo do sloma Habsburške Monarhije 1918. godine (MUSTAĆ 2011: 27). Zadar je anektiran Kraljevini Italiji 1918., a 1919. godine Talijani su okupirali općinu Nin. Rapalskim ugovorom je grad Zadar, zajedno s Istrom, Cresom, Lošinjom, Lastovom i Palagružom, pripao Italiji (MUSTAĆ 2011: 28). Godine 1947. ta područja postaju dio jugoslavenskog teritorija, a od 1991. dio Republike Hrvatske (MUSTAĆ 2011: 29 - 30). Danas je Privlaka samostalna općina u Zadarskoj županiji (MUSTAĆ 2011: 15).

2.2. POVIJESNI I SOCIOGEOGRAFSKI OKVIR

Privlaka je smještena u sjevernoj Dalmaciji na obali Privlačkog zatona i pripada mikroregiji Ravnih kotarâ u Južnohrvatskom primorju (MUSTAĆ 2011: 15). Leži sjeverozapadno od Zadra, od kojeg je udaljena 28 km. Površina mjesta iznosi 11,17 km^2 i, prema popisu iz 2011. godine, ima 2288 stanovnika (MUSTAĆ 2011: 15).

Mjesto se prvi put spominje u rukopisu iz 1296. godine (MUSTAĆ 2011: 19). Njeno je zemljište bilo u vlasništvu bogatijih građana i plemića iz Nina i Zadra čiji su kmetovi obrađivali zemlju. Uvjeti kmetskog života utjecali su na plan Privlake, prema kojemu je selo razdijeljeno na razbacana selišta. Privlaka je pripadala ninskoj župi za vrijeme srednjeg vijeka, a ninskoj općini je pripala za vrijeme mletačke uprave, nakon 1409. (MUSTAĆ 2011: 20).

Iz sačuvanih isprava od 1296. do kraja 15. stoljeća daje se zaključiti da je Privlaka imala razvijeno poljodjelstvo, stočarstvo, vinogradarstvo i solarstvo (KOLANOVIĆ 2011: 43).

Broj stanovnika u Privlaci neprestano se mijenjao kroz povijest. Prvi brojčani podatak o broju stanovnika u Privlaci datira iz 1582. godine iz dokumenta u kojemu piše da Privlaka i Vir zajedno imaju 136 stanovnika (KOLANOVIĆ 2011: 44). Najviše stanovnika je imala 1991. godine, ukupno 2988, no od toga je 1920 u domovini, a 1068 u inozemstvu. U popisu stanovnika iz 2001. godine navodi se da Privlaka ima 2199 stanovnika u tuzemstvu. Ukupan broj stanovnika, uključujući broj stanovnika u inozemstvu, iznosi 2928 (KOLANOVIĆ 2011: 47).

Privlačani su se najviše bavili poljoprivredom i ribarstvom. Bili su vrsni vinogradari, no nešto manje su se bavili i maslinarstvom. Ribarstvo je imalo bitnu ulogu u prehrani, preživljavanju i gospodarstvu. Vinogradarstvo ostaje bitan izvor zarade većine obitelji koje obrađuju svoje vinograde i prodaju grožđe, vino, prošek i rakiju. Privlačani su također poznati pomorci i ribolovci. Mnogi su radili na *ludru* i rijetko koja kuća nije imala svoju *gajetu*, *leut* ili *kaić*, dok danas mnogi posjeduju plastične brodice i glisere. Starije generacije su bile vrsni *sabunjari*. Deagrarizacija Privlake počela je sredinom 20. stoljeća kao poslijedica socijalnoekonomskih procesa (BIJELIĆ 2011: 34 - 35).

2.3. JEZIČNA POVIJEST U SVJETLU ROMANISTIKE

2.3.1. PREDRIMSKA JEZIČNA POVIJEST DALMACIJE

2.3.1.1 MEDITERANSKI SUPSTRAT

Najstariji jezični sloj koji se daje razlučiti na prostoru Dalmacije je takozvani mediteranski supstrat, neindoeuropski supstratni jezik u mediteranskom primorju, koji se pretpostavlja na temelju srodnih lema u jezicima indoeuropskog odnosno neindoeuropskog (najčešće semitskog) podrijetla, a koji se ne mogu objasniti putem jezičnog posuđivanja i za koje se indoeuropska (ili semitska) etimologija ne može odrediti (KATIČIĆ 1976: 56). No, zbog nedostatka jezične građe i nemogućnosti uspostavljanja zakona za fonološke promjene u takozvanom mediteranskom supstratu, potreban je oprez pri određivanju lema koje mu pripadaju (KATIČIĆ 1976: 55-57).

Mediteranski supstrat se očituje u dalmatinskoj primorskoj toponimiji, a osobito u nesonimiji (ŠIMUNOVIĆ 2013: 154). Postoje i nekoliko primjera općih imenica koja se pripisuju mediteranskom supstratu (npr. hrv. *smokva*, cf. lat. ficus, grč. σῦκον (SKOK III 293-294).

Leme iz mediteranskog supstrata ubrajamo u romanizme jer, kako tvrdi Šimunović, "Sačuvana imena, mediteransko-ilirska na primorju i staroeuropsko-panonsko-keltska na panonskom području, došla su, rekli smo već, Hrvatima zapisana i slijedom uporabe romanskim posredništvom." (ŠIMUNOVIĆ 2013: 150).

2.3.1.2. ILIRI I LIBURNI

Grci su, u antici, koristili naziv Iliri da bi označili politički entitet koji se nalazio na sjeverozapadnoj granici gornje Makedonije; time su također označavali i etničku skupinu koja je stanovala i na istočnoj jadranskoj obali (KATIČIĆ 1976: 154-156). Određivanje ilirskog jezičnog kompleksa je znatno otežano time što do sada nisu pronađeni tekstovi na nekom od ilirskih jezika, a pronađeno je tek nekoliko glosa; znanje o ilirskim jezicima proizlazi ponajprije iz onomastičke građe (MATASOVIĆ 1995: 89). Ta onomastička građa upućuje na to da Iliri nisu govorili jednim jedinstvenim jezikom, već brojem govora, te da se ne radi o jednoj etničkoj skupini, već o većem broju etničkih skupina (KATIČIĆ 1983: 166).

2.3.1.3. GRCI I POSUĐENICE GRČKOG PODRIJETLA

Grčki je jezik više utjecao na vulgarni latinski jezik nego bi se dalo naslutiti gledajući stanje u klasičnom latinskom, u kojemu su se zbog purističkih tendencija zlatnog i srebrnog vijeka rimske književnosti izbjegavale tuđice. No, nakon što je kršćanstvo prihvaćeno u Rimu grčki jezik doživljuje ponovni procvat i još jednom utječe na govornike latinskog jezika što za posljedicu ima velik broj novih grčkih (jonsko-atičkih) posuđenica, osobito u sferi vjerskog leksika.

Grčki jezik nije, naravno, bio jedinstven. Epigrafski spomenici svjedoče o tome da je postojao velik broj grčkih mjesnih govora, koji su se poprilično razlikovali jedan od drugoga[4]. U književnosti se tradicionalno razlikuju četiri grčka narječja: jonski, atički, eolski i dorski. Na istočnoj jadranskoj obali u antici je postojalo nekoliko grčkih kolonija. Većina tih kolonija su dorskog podrijetla, premda je bila i jedna jonska kolonija, što se očituje i u fonološkoj interpretaciji grčkih posuđenica (KAPOVIĆ & VULETIĆ 2010: 41-45; SUIĆ 2003:60—62, 143—144).

[4] Razlikuju se što po lingvističkim obilježima, što po ortografiji; ortografske razlike pak nekad otežavaju rekonstrukciju.

Najstarije grčke posuđenice u hrvatskom jeziku, odnosno grčke riječi koje su posuđene za vrijeme antike su prošle kroz filtar vulgarnolatinskog prije nego što su dospjele u jezik Slavena, odnosno posuđene su prvo u vulgarnolatinskom, pa su preko vulgarnolatinskog dospjele u današnje hrvatske govore. Stoga grčke tuđice koje datiraju iz antike opravdano možemo smatrati romanizmima jer su u jezični fond hrvatskih govora ušle putem vulgarnolatinskog (cf. ŠIMUNOVIĆ 2013: 150).

2.3.2. RIMLJANI I ROMANIZACIJA ISTOČNOG JADRANA

Prvi romanizmi u hrvatskom jeziku datiraju iz prvog razdoblja romanizacije. Ne zna se puno o jezicima koji su se govorili na području današnje Hrvatske prije dolaska Grkâ i Rimljana; autohtono stanovništvo koje su Rimljani i Grci zatekli bilo je nepismeno i tek je od Grkâ i Rimljana primilo pismo. Sve što znamo o njihovima jezicima došlo nam je isključivo preko onomastičkih izvora (KATIČIĆ 1998: 35).

Prvi vojni upad na istočnu obalu Jadrana dogodio se 229 pr. Kr. kad su oba rimska konzula, Gnej Fulvije i Lucije Postumije, odlučili napasti Iliriju da bi obuzdali piratstvo i oslobodili trgovački promet između Italije i Grčke. Tek su 168. pr. Kr. zemlje ilirskog i makedonskog kraljevstva pretvorene u rimske provincije (KATIČIĆ 1998: 42). Cezar je godine 59. pr. Kr. dobio upravljanje Ilirikom koji je obuhvaćao područje od rijeke Raše (Istra) do rijeke Mati (Albania). Provincija je bila podijeljena na tri konventa: skardonski, salonski i naronski. Sjedišta su bila u Scardoni, Saloni i Naroni. Ilirski će gradovi ubrzo dobiti status municipija i Rimljani će početi naseljavati Iliriju (SOČANAC 2004: 51).

Oktavijan je 35. pr. Kr. započeo pohod u kojem je pokorio Japode, Delmate i Panonce, a 27. je predao Senatu već proširen Ilirik koji je konačno postao mirna provincija. Još jednom su Panonci i Delmati napravili ustanak protiv rimske vlasti 6. poslije Kr, a Rimljanima je trebalo tri godine da ga uguše. Tada je Ilirik podijeljen u dvije provincije: Panoniju i Dalmaciju i ilirske zemlje su konačno ukročene (KATIČIĆ 1998: 42 - 43).

Doseljenici s apeninskog poluotoka su donijeli rimsku urbanizaciju: osnivanje gradovâ, kolonijâ i municipijâ. Time je nastala simbioza domorodačke kulture i useljenika, a rimski Ilirik je dobio vlastitu kulturnu fizionomiju. To se može razabrati iz urbanizma, nošnje, pogrebnih običaja i iz sinkretizma rimskih i domorodačkih kultova (KATIČIĆ 1998: 44). Pri simbiozi tih

naroda, važnu ulogu odigrala je rimska vojska i cestogradnja. Od samog početka su se stanovnici ilirskih provincija novačili u rimsku vojsku, što je poticalo primanje rimskih običaja, kulture i upotrebu latinskoga jezika. Pored toga, istočnjački trgovci su u Ilirik donijeli svoje kultove i grčki jezik (KATIČIĆ 1998: 45).

Dioklecijan je 297. g. podijelio provinciju Dalmaciju na Dalmaciju i Prevalitanu; potonja se prostirala od Butue (Budve) do Lisa (Lješa). Poslije markomanskoga rata, Liburnija je stekla samostalnost od Dalmacije i povremeno se sama računala kao provincija (KATIČIĆ 1998: 46). Dalmacija je potpuno romanizirana i latinski postaje službeni jezik 395. godine. Prije podjele Rimskog Carstva, Dalmacija je pripadala zapadnom dijelu (SOČANAC 2004: 51).

Na prijelazu iz 6. u 7. stoljeće, stvorile su se sklavinije između Drave i Jadrana, u kojima je bio prekinut kontinuitet antičkoga života. Katičić tumači da su sklavinije "velika područja na kojima je kontinuitet antičkoga života u njegovim višim civilizacijskim oblicima bio potpuno prekinut, a društvene, gospodarske, političke, jezične i kulturne prilike bile preoblikovane prema slavenskom redu, zakonu i običaju." (KATIČIĆ 1998: 129) Time je počela slavizacija tla koje je nekada bilo rimsko (KATIČIĆ 1998: 129). Dodiri slavenskog i romanskog svijeta u Hrvatskoj traju od samog dolaska Slavena na ove prostore. U primorskim djelovima Hrvatske odvijali su se najprisniji dodiri (SOČANAC 2004: 50). Romansko-slavenska etnička simbioza u Zadru može se potvrditi već u 10. stoljeću (KATIČIĆ 1998: 583) što se jasno da iščitati iz osobnih imena; materijal iz 11. stoljeća upućuje na to da slavenski element jača naspram dotad nadmoćnog romanskog jezičnog elementa (KATIČIĆ 1998: 589).

2.3.2.1. OSVRT NA LEKSEME DALMATOROMANSKOG PODRIJETLA

Dalmatoromanski je naziv koji se koristi kako bismo označili autohtoni romanski jezik koji se razvio duž istočnojadranske obale, od Senja do Bara (TAGLIAVINI 1972: 374) i koji je supostojao jedno vrijeme, negdje i nekoliko stoljeća, sa slavenskim govorima koji su prisutni na toj obali već od 7. stoljeća; simbioza slavenskih i romanskih govora se može potvrditi već od 10. st. (KATIČIĆ 1998: 583). Neki autori za isti pojam češće koriste jednostavniji naziv *dalmatski*, koji Muljačić definira na sljedeći način: "ukupnost autohtonih romanskih varijeteta koji su se u srednjem vijeku govorili u nekim dalmatinskim gradovima… ali koji su se, nakon višestoljetnih simbiotičkih procesa, jedan po jedan "ugasili" prije početka 16. st. uz jedan jedini izuzetak" (MULJAČIĆ 1999:

3). Nakon postupne simbioze rimskog i slavenskog stanovništva, dalmatoromanski se govori postepeno gase duž obale. Najduže se oblik nazvan *veljotski* zadržao, koji se na Krku govorio sve do 1898 (MULJAČIĆ 2000: 194). Muljačić dijeli dalmatoromanske govore u tri skupine: na *jadertinski* (Krk, Osor, Rab, Zadar, Split, Trogir), *raguzejski* (Dubrovnik), te *labeatski* (Kotor, Budva, Bar, Ulcinj, Lješ, Skadar) (MULJAČIĆ 2000: 326; SPICIJARIĆ PAŠKVAN 2014: 73). Kako je već spomenuto, dalmatoromanski se najduže zadržao na Krku, a u Dubrovniku se ugasio negdje u 15. st., dok je u drugim istočnojadranskim gradovima iščeznuo i prije (MULJAČIĆ 2000: 397).

Zabilježili smo 45 leksema i 16 apelativa/leksema okamenjenih u toponimiji dalmatoromanskog podrijetla. To su sljedeći leksemi: *ârta*, *dakmâr* (i *drakmâr* te *dȑkmar*), *gavûn*, *gavunâre, jârboja* (i *jârbol*), *konȍba*, *kȍslata*, *krambučȅla*, *kûnjčar*, *kûnjka*, *lȕća*, *mȕja* (i *mûl* te *mũl*), *oprâla*, *ôrkula*, *pamparȍt*, *petrusȉmul*, *pospugȁti*, *pȍt*, *pulȉć*, *pulîngo*, *rumanȉja*, *sabûn*, *sabunȉć*, *sabunjâr*, *sambunjâk*, *spȑtva*, *spȕga*, *stȕpa*, *stȕpasto*, *sȕrganje*, *surgardȉn*, *surgȁti*, *škrȁpa*, *škrpîna*, *škrpõč travȁč*, *škrpõč*, *škrpũn*, *(po)škrpûniti, šûvor (iht.)*, *tȁklja*, *trȁlja*, *traljȁti*, *tratûr* (i *trotûr*), *U bráke*, *brâk*. Apelativi odnosno leksemi okamenjeni u toponimiji dalmatoromanskog podrijetla su kako slijedi:

Jednoriječni: *Batalȁža*, *Jȁdarac*, *Kapulȉčinka*, *Mȁdavinka*, *Sabunȉć*, *Sȁbunike* (i *Sabunȉke*), *Sabunjêre*, *Sȕpetar*, *Škrȁpavac*, *Škrpõčevica*.

Dvoriječni: *Batalȁška glavȉca*, *Côkljin mȕja*, *Králjev mȕja*, *Mlȁdenov mȕja*, *Mûl u Glavȁncima*, *Srȉdnja planûra*.

Zanimljivo je i da su od tih 61 leksema odnosno apelativa/leksema okamenjenih u toponimiji njih čak 24, premda dalmatoromanskog podrijetla, ipak posuđenice u vulgarnolatinskom jeziku, pretežno iz grčkog. To su *krambučȅla* (< grč. κόρυμβος), *kûnjčar* i *kûnjka* (grč. < κόγχη, preko lat. concha), *ôrkula* (ὀρχάς), pamparȍt (< grč. πορφύρα, preko lat. purpura), petrusȉmul (< grč. πετροσέλινον), *spȕga* i *pospugȁti* (< grč. σπογγία, preko lat. spongia), rumanȉja (< grč. ρωμανία), *škrpîna*, *škrpõč travȁč*, *škrpõč*, *Škrpõčevica, škrpũn* i *(po)škrpûniti* (< grč. σκόρπαινα, preko lat. scorpaena), *spȑtva* (< grč. σπάρτος), *stȕpa* i *stȕpasto* (< grč. στύππη preko lat. stŭppa) te *šûvor (iht.)* (< grč. σαῦρος, σαύρα preko lat. saurus). Izvorno su keltskog podrijetla *U bráke* i *brâk* (< kelt. *bracum). *Dakmâr* (i *drakmâr* te *dȑkmar*) je možda germanskog podrijetla. *Jȁdarac* je toponim u kojemu se prepoznaje segment jad-, koji je poznat u istočnojadranskoj toponimiji i pripada predrimskom, odnosno ilirskom sloju (ŠIMUNOVIĆ 2005: 38). Dvije riječi (*tȁklja* i *pȍt*) podrijetlom dolaze od vulgarnolatinskih riječi nepoznatog podrijetla.

2.3.3. ŠIRENJE MLETAČKE REPUBLIKE I MLETAČKI JEZIK

Drugo razdoblje romanizcije obilježilo je širenje Mletačke Republike, a time i mletačkog jezika na prostor Dalmacije. Mletački je bio državni jezik Mletačke Republike čijom je ekspanzijom postao međunarodni jezik na Jadranu, Balkanu i u Grčkoj. Neke su mletačke posuđenice vrlo arhaične, što ukazuje na rani prodor tog narječja. Nekad su upravo takve posuđenice u stranim jezicima i prve potvrde pojedinih riječi na mletačkom te stoga pomažu u rekonstrukciji jezika. No nekad je teško odrediti je li neko određeno arhaično obilježje posljedica onoga što Sočanac naziva "kolonijalnim arhaizmom" ili mletačko-dalmatske jezičnosti (SOČANAC 2004: 89). Kolonijalni jezici obilježeni su konzervatizmom kao posljedicom prostorne izoliranosti. S druge strane, zbog te iste izoliranosti i dodira s neposrednom okolinom dolazi do inovacija u jeziku koje imaju tendenciju da povezuju izolirane zajednice i stvaraju svojevrsni *koiné* (FOLENA 1968-1970: 348).

Mlečani su počeli imati važnu ulogu u povijesti Dalmacije oko 1000. godine Ni mletački, pa ni toskanski, nisu prodrli izvan obalnih i otočnih gradova. Trgovačka pisma i listine pisane na mletačkom narječju iz 13. stoljeća sačuvala su se u Dubrovniku; sačuvala se i splitska lauda iz 14. stoljeća. Upravna sjedišta u Dalmaciji bila su već venecijanizirana kada je Dalmacija pala pod mletačku vlast. Mletački je dijelom postao službeni jezik, no koristi se i kao *lingua franca*; Dalmatinci su služili na mletačkim galijama kao mornari ili kao vojnici na mletačkim posjedima. Jezik uprave i trgovine u Dalmaciji u XVI. stoljeću bio je mletački, dok je obiteljski jezik bio hrvatski (SOČANAC 2004: 90). Nisu svi gradovi bili podjednako talijanizirani; Zadar i Hvar su bili talijaniziraniji od drugih (METZELTIN 1992: 321).

Književni toskanski u tom razdoblju ulazi u Dalmaciju osnivanjem talijanskih škola i školovanjem Dalmatinaca na talijanskim sveučilištima, iako toskanski ima samo status kulture, za razliku od mletačkog koji je na nekim mjestima postao jezikom svakodnevne komunikacije i obitelji (SOČANAC 2004: 91).

2.3.4 DEVETNAESTO I DVADESETO STOLJEĆE

Treće razdoblje romanizacije obuhvaća period 19. i 20. stoljeća. Za vrijeme austrijske vlasti, Dalmacija je podijeljena na zadarsko, splitsko, dubrovačko i kotorsko okružje. Gospodarstvo i kultura u Dalmaciji slabi u prvih trideset godine austrije vlasti. Nijedna javna

osnovna škola nije ostala u pokrajini nakon odlaska Francuza. Talijanski jezik se 1815. godine sustavno nametnuo reformom školstva, a austrijska vlast je podizala škole. Nakon drugog razreda nastava se održavala isključivo na talijanskom jeziku (SOČANAC 2004: 99 - 100).
Izdavanjem *Zore dalmatinske* 1844. godine u Zadru započinje preporod u Dalmaciji. Matica dalmatinska je osnovana 1862. godine radi izdavanja knjiga na hrvatskom jeziku. Odluka Sabora o jednakosti hrvatskog i talijanskog jezika prihvaćena je 1866. godine te je 1872. hrvatski izjednačen s talijanskim jezikom u vanjskoj službi uredâ i sudova u Dalmaciji; dvojezična nastava je ukinuta (SOČANAC 2004: 100).

Hrvatski jezik postaje službeni u Dalmatinskom saboru 1883. godine, ali se talijanski održao u uredima i sudovima sve do 1912. Nakon ulaska Dalmacije u sustav FNRJ, hrvatsko-talijanski bilingvizam sve više nestaje. U tom razdoblju u hrvatski jezik ulazi manji broj kulturoloških posuđenica talijanskog podrijetla (SOČANAC 2004: 101).

2.3.5. DIJALEKTALNO ODREĐENJE GOVORA PRIVLAKE

Privlački govor nije do sada temeljito obrađen u znanosti (LISAC 1998: 25). Registriran je u 19. st. u raspravi Milana Rešetara *Die čakavština und deren einstige und jetzige Grenzen*, *Archiv fur slavische Philologie,* 13/1891, str. 180 (LISAC 1998: 25).

Prema kriterijima Finke i Moguša (FINKA / MOGUŠ 1981: 51–55), privlačkom govoru nedostaju neke čakavske značajke. Naime, ne koriste se zamjenice *ča* i *zač,* nego se koriste *što* i *zašto*, što je česta pojava kod čakavaca pod snažnim štokavskim utjecajem (LISAC 1998: 27).

Prema Liscu, privlački govor spada među južnočakavske dijalekte koji se protežu na otocima, uglavnom od Pašmana do Korčule, i obuhvaća sjeverozapad Istre. Privlaka pripada južnočakavskim dijalektima ikavskog tipa koji obuhvaćaju Klanu i Studenu sjeverno od Rijeke te zonu od Novigrada i Privlake do Cetine, uz znatan broj štokavskih mjestâ (LISAC 2009: 139). Sigurno je da je Privlaka bila čakavska u vrijeme prije velikih seoba, što vrijedi i za šire područje zadarskog kraja sve do Dinare (LISAC 1998: 27).

Praslavensko ď je kod čakavaca ikavaca redovito dalo j, no u Privlaci je prevladalo ʒ́, isto kao u Svetom Filipu i Jakovu i Petrčanima. Praslavensko ť nije očuvano; privlački mu je refleks ć, kao u Petrčanima, Svetom Filipu i Jakovu, Tribunju itd. (LISAC 2009: 142 - 143) Obično izostaje fonem dž, ali ne redovito: cf. svìdožba i nàrāndža. Refleks jata je uglavnom ikavski, no ima

iznimne ekavizme: npr. sêno, pozlédíti. Lisac nije zabilježio čakavskih prijelaza prednjeg nazala u slučaju kada se *a* nađe iza *j*: redovno je jezȉk a ne jazȉk (LISAC 1998: 28). Dosljedno se provodi štakavizam, a ne šćakavizam kao kod pravih čakavaca: u Privlaci se govori štãp, a ne šćap (LISAC 1998: 29).

Za morfosintaktički plan je karakteristično da u Privlaci nisu žive zamjenica *ča* ni *zač*, nego se rabe *što* i *zašto*. Slična je situacija i u nekim drugim čakavskim govorima, npr. na Korčuli, Lastovu i Pašmanu, a kod nekih čakavaca se koristi i *kaj* umjesto *ča*, npr. oko Buzeta i Kupe. U akuzativu množine imenicâ muškog roda u Privlaci dolazi nastavak -e: npr. vidin brode; Lisac je zabilježio isti fenomen u Kućištu, u Šepurinama na Prviću te u Klani (LISAC 2009: 151). Karakteristične su i kratke množine, kao pópi, a ne popovi (LISAC 1998: 29).

2.3.5.1. NAGLASAK

Privlački govor čuva mnoge konzervativne čakavske osobine, dok akcent najbolje čuva stare značajke (LISAC 1998: 27). Najstariji sustav čakavske akcentuacije od tri naglaska (ˇ,ˆ , ˜) nije očuvan u Privlaci, no sami ti naglasci jesu; takav je tronaglasni sustav sačuvan u, naprimjer, govoru Milne na Braču (GALOVIĆ 2013: 90; KAPOVIĆ 2015: 58). Taj je izvorni čakavski naglasni sustav poznavao i zanaglasne i prednaglasne duljine (KAPOVIĆ 2015: 58) dok su samo prednaglasne duljine očuvane u govoru Privlake, npr. u riječi *mōrãn* i sl., kako bi se i očekivalo s obzirom na zemljopisni položaj (KAPOVIĆ 2015: 58).

Prihvaćeni su i novoštokavski naglasci ´ i ̀, tako da privlački govor ima sustav od pet naglasaka: moràti, pedèset, ârta, díliti, divõjka (LISAC 2009: 24). U akcentuaciji se dobro vidi utjecaj štokavskih govora i naglasni je sustav u biti (izuzev pitanja kanovačkog akcenta) jednak onome u Viru (GALIĆ & LISAC: 2015: 13).

Lisac tvrdi: "U cjelini je na dalmatinskom kopnu svagdje evidentan ikavski štokavski utjecaj, iako je očito riječ o govorima u kojima je supstrat čakavski. Poseban je položaj Pelješca gdje je na zapadu supstrat također čakavski, ali je i odstupanje od čiste čakavštine veliko" (LISAC 2009: 163).

Po pitanju kanovačkog akcenta, Lisac je zabilježio da s prenošenjem ˇs posljednjega otvorenog sloga dolazi ´ u predzadnjem slogu, e. g. klasični čakavski kozà daje privlački kóza (cf. i nóga, siróta, vóda, sélo i dr.), no kratkosilazni naglasak se čuva na posljednjem slogu ukoliko mu ne

prethodi dužina: cf. mlaďȉć, čovȉk ali pívac (< pīvȁc)[5]. Akut se najčešće čuva na posljednjem slogu: sestrẽ, ženẽ, sabũn. Staro mjesto akcenta dobro se čuva i u središnjim slogovima trosložnih ili višesložnih riječi; e.g. privȁriti, besȉda (LISAC 1998: 27).

[5] Više u HRASTE 1957.

DRUGI DIO. TEORIJSKI ASPEKTI

3.0. ROMANIZMI I JEZIČNO POSUĐIVANJE

3.1. ROMANIZMI

Romanizmi su posuđenice romanskog podrijetla, tj. posuđenice iz jezikâ koji pripadaju romanskoj podskupini indoeuropske porodice. Italski su jezici dakako utjecali na latinski i vulgarni latinski, ali je latinski jezik jedini italski jezik čiji su potomci još živi, pa tako romanska grana predstavlja jedinu živu granu italske potporodice (MATASOVIĆ 2010: 26). Romanski jezici potječu od govornog oblika latinskog jezika, koji zovemo i vulgarnim da bi ga razlikovali od uglađenog, pisanog klasičnog latinskog, koji se, sudeći prema rekonstrukciji vulgarnog latinskog, u mnogočemu razlikovao od govornog jezika. Romanizmi su, dakle, posuđenice iz jednog od romanskih jezika koje imaju svoj začetak u vulgarnom latinskom jeziku. Romanizmi ne moraju nužno potjecati od nekog romanskog jezika koji je još uvijek živ. Ovim odstupamo od definicije Klaića koja glasi: "**romanizam**, -zma, 2. mn. romanizama – 1. element latinskog (novolatinskog) ili kojeg drugog romanskog jezika u nekom neromanskom jeziku;" (KLAIĆ 1987: 1174). Mi ovdje, međutim, nismo nabrajali učene latinizme niti posuđenice iz novolatinskog. Nadalje, smatramo romanizmima i romanske posuđenice u nekom romanskom jeziku ukoliko jezik davatelj i jezik primatelj nisu isti. Premda neki autori koriste naziv *romanizmi* da bi označili posuđenice iz talijanskih dijalekata (TURK & SPICIJARIĆ PAŠKVAN 2015: 206), mi ovdje koristimo taj termin u širem značenju kako bismo označili posuđenice iz svih romanskih jezika, kako živih, tako neživih.

3.2. ROMANIZMI U HRVATSKIM MJESNIM GOVORIMA

Dok standardni hrvatski jezik nije osobito poznat po velikom broju romanizama, hrvatski obalni pojas obiluje mjesnim govorima u kojima romanizmi raznog podrijetla tvore znatan postotak leksičkoga fonda, osobito kod govornika čakavskog dijalekta (LISAC 2009: 17).

Postoji nekoliko romanskih slojeva u priobalnoj Hrvatskoj: kasnolatinski, ranoromanski, razvijeni dalmatoromanski i mletački (VULETIĆ 2007b: 347). U našem radu smo koristili naziv dalmatoromanski za naziv koji obuhvaća kasnolatinske, ranoromanske i razvijene dalmatoromanske slojeve. Uz spomenute jezike ponekada se javljaju i posuđenice iz drugih

romanskih jezika i govora, npr. francuskog, standardnog talijanskog, rumunjskog (osobito istrorumunjskog) ili furlanskog.

3.3. FONOLOGIJA I FONOLOŠKA ADAPTACIJA ROMANIZAMA TALIJANSKOG ODNOSNO MLETAČKOG PODRIJETLA

Posuđenice o kojima je riječ u ovom radu su u većini slučajeva mletacizmi. Manji broj posuđenica dolazi iz dalmatoromanskog i standardnog talijanskog jezika, a zabilježene su i neke posuđenice iz drugih talijanskih govora (npr. tršćanskog), odnosno romanskih govora (frijulanskog, katalonskog, francuskog).

3.3.1 PROCES JEZIČNOG POSUĐIVANJA

U procesu jezičnog posuđivanja *model* se transferira iz jezika davatelja u jezik primatelj te se adaptira u sustav jezika primatelja. Oblici modela koji su još u fazi adaptacije se nazivaju *kompromisne replike*. Konačni se adaptirani oblik naziva *replika*. (FILIPOVIĆ 1986: 68). Budući da sličnosti između fonoloških sustava dvaju jezika utječu na stupanj glasovnih promjena pri procesu fonološke adaptacije posuđenicâ razmotrit ćemo ukratko fonološki inventar hrvatskog u usporedbi s talijanskim (SOČANAC 2004: 106).

3.3.2. FONOLOŠKI INVENTAR GOVORA PRIVLAKE

Poput govora Vira, samoglasnički se sustav Privlake sastoji od 5 vokala, te samoglasničkoga r̥[6]:

/a/, /e/, /i/, /o/, /u/, /r̥/

Suglasnički sustav govora Privlake također odgovara Virskom sustavu te se sastoij od sljedećih 24 fonema:

[6] Više u GALIĆ & LISAC 2015.

Šumnici: /p/, /b/, /f/, /t/, /d/, /c/, /s/, /z/, /ć/, /ǯ/, /č/, /š/, /ž/, /k/, /g/, /x/, /ḷ/,
Sonanti: /v/, /m/, /l/, /r/, /n/, /j/, /ń/ (GALIĆ & LISAC 2015: 10)

3.3.3. TRANSFONEMIZACIJA

Prema Filipoviću, transfonemizacija može biti potpuna, djelomična (ili kompromisna), odnosno slobodna. (FILIPOVIĆ 1986: 72). Posuđenice o kojima će ovdje biti riječ su iz različitih izvora, no, budući da su većinom iz mletačkog, razmatrat ćemo zasebno na koji se način transfonemizacija vršila na posuđenicama iz talijanskog podrijetla. Primjere smo uzeli iz cjelokupnog korpusa prikupljenog za vrijeme terenskih istraživanja u Privlaci.

Potpuna transfonemizacija je adaptacija posuđenicâ u jezik primatelj pri čemu se ne izvodi fonološka adaptacija zbog sličnosti fonološkog sustava jezika davatelja i jezika primatelja, odnosno fonemi posuđenice iz jezika davatelja zamjenjuju se fonemima u jeziku primatelju u kojem se samoglasnici ne razlikuju po otvoru i mjestu artikulacije, odnosno suglasnici po mjestu i načinu artikulacije (FILIPOVIĆ 1986: 72).

Djelomična ili kompromisna transfonemizacija podrazumijeva vrstu transfonemizacije kojom se fonemi iz jezika davatelja zamjenjuju fonemima u jeziku primatelja, a koji djelomično odgovaraju fonemu modela po opisu fonema (Filipović 1986: 72).

Slobodna transfonemizacija je ona u kojoj nema ni djelomično artikuliranih ekvivalenata za foneme iz jezika modela u jeziku primatelju pa se fonemi slobodno zamjenjuju. Ona se također može zasnivati na izvanjezičnim faktorima ili ortografiji (FILIPOVIĆ 1986: 73).

3.3.4 FONOLOŠKA PRILAGODBA ROMANIZAMA

U tablicama koje slijede naveli smo nekoliko ilustrativnih primjera nulte, djelomične i slobodne transfonemizacije gdje je jezik modela mletački ili talijanski (standardni) jezik.

3.3.5. NULTA TRANSFONEMIZACIJA

Velik broj riječi mletačkog ili talijanskog podrijetla nije doživio fonološku adaptaciju pri

posuđivanju u govor Privlake, što se može pripisati sličnostima između dotičnih fonoloških sustava, pri čemu je riječ o nultoj transfonemizaciji koja podrazumijeva da replika i model imaju isti fonološki oblik (SOČANAC 2004: 110; FILIPOVIĆ 1986: 72).

Fonemi		**Model**	**Replika**
Mletački ili talijanski	**Hrvatski**	**Mletački ili talijanski**	**Privlački**
/a/	/a/	*ala*	*àla*
/e/	/e/	*doperàr*	*duperàti*
/o/	/o/	*ancora*	*ânkora*
/i/	/i/	*arivar*	*arîvati*
/u/	/u/	*ardura*	*ardûra*
/b/	/b/	*badil*	*badijûn*
/c/	/c/	*bozzòn*	*bocũn*
/tʃ/	/č/	*bilancia*	*balânča*
/d/	/d/	*banda*	*bânda*
/dʒ/	/đ/	*girasol*	*đirasȍl*
/f/	/f/	*freschìn*	*friškîna*
/g/	/g/	*grua*	*grȕja*
/k/	/k/	*caìchio*	*kaȉć*
/l/	/l/	*lampar*	*lampàti*
/m/	/m/	*armar*	*ârmati*
/n/	/n/	*contra*	*kôntra*
/ɲ/	/nj/	*bragagna*	*bragȁnja*
/p/	/p/	*bocaporta*	*bokapôrta*
/r/	/r/	*porto*	*pȍrat*
/s/	/s/	*polastro*	*pulȁstar*
/t/	/t/	*trata*	*trȁta*
/v/	/v/	*bevanda*	*bevânda*
/z/	/z/	*peso*	*pîz*

3.3.6. DJELOMIČNA TRANSFONEMIZACIJA

Djelomična transfonemizacija pri transfonemizaciji talijanskog jezika u hrvatske govore obuhvaća geminate tj. degeminizaciju.

Fonemi		Model	Replika
Mletački ili talijanski	**Hrvatski**	**Mletački ili talijanski**	**Hrvatski**
/ss/	/s/	*basso, bùssola / bossola, scossàr / scosso*	*bȁsetan, bȕsola, kȍsavica/skȍsavica*
/zz/	/c/	*bozza, bonazza, brazzèra, cazza, cavezzale, manizza, schizzàr*	*bȍca, bonȁca, bracêra, kȁca, kavecã, manȉca, škicȅt*
/cc/	/c/	*zocco*	*cȍk, cȍkula*
/rr/	/r/	*corrente*	*korȅnat/kurȅnat*

3.3.7. SLOBODNA TRANSFONEMIZACIJA

VOKALI:

Fonemi		Model	Replika
Mletački ili talijanski	**Hrvatski**	**Mletački ili talijanski**	**Hrvatski**
/a/	/o/	*camamìla, mare + etta*	*kamomîla, morȅta*
/a/	/i/	*magagnàr/magagna*	*mȁginjati*
/e/	/i/	*bidòn (tršć.), freschìn*	*bedôn, friškîna*
/e/	/a/	*bicerin, bucchero (tal.), resentar*	*bićarȉn, bukȁra, ražentȁti*
/e/	/i/	*peso, sportello (tal.), seca, segnale*	*pîz, špurtȉla, sȉka*
/o/[7]	/u/	*bozzòn, bombàr, botarga, doperàr, garòfolo, colomba, colìna, coverta, pànola, pergola, polastro, ponte, rèfolo, rota, sifone*	*bocũn, bûmbiti, butârga, duperȁti, garôful, kolûmba, kulȉna, kuvêrta, pȁnula, pêrgula, pulȁstar, pȕnat, rêful, rȕta, šifûn*

KONSONANTI:

[7] Daleko najčešća vokalska transfonemizacija je *o* > *u* koju smo uočili i u naglašenoj i u nenaglašenoj poziciji.

Fonemi		Model	Replika
Mletački ili talijanski	**Hrvatski**	**Mletački ili talijanski**	**Privlački**
Okluzivi			
/b/[8]	/p/	*bocaporta*	*pukapôrta*
/bi/	/jb/	*gubbia*	*gûjba*
/bi/	/ljb/	*gubbia*	*gûljba*
/kj/	/ć/	*chiaro, chioco, chiuchio, caìchio, cochia, mandràchio, sechio*	*ćâro, ćîkniti, ćȍknuti, ćȕća, kaȉć, kȍća, mandrȁć, sȉć*
/p/	/f/	*ponente + -ada*	*Fulentâdat*
/t/	/k/	*tamarice*	*kamarîč*
Nazali			
/n/	/l/	*ponente + -ada*	*pulȅnat, pulentâda*
Fricativi			
/f/	/p/	*calafào /calafatàr, schifo*	*kalepât, škîp*
/f/	/s/	*fil de Spagna*	*sidošpȁnja*
/s/[9]	/š/	*larese, gasa, lascàr, scafo, scapolàr, scuria, spago, asta, gresta, castradina*	*âriš, gȁša, laškȁti, škȁf, škapulȁti, škûrija, špâg, ȁšta, grȅšta, kaštradîna*
/ss/	/š/	*cassòn, lessàda, passo, passaman, fassina*	*kašȅta, kašûn, lešâda, pȁš, pašamân, fašîn*
/z/	/ž/	*bordizàr, casin, casòn, mlet. resentar ili furl. rezentá, busa, vaso, visita, sbandar*	*bordižȁti, kažîn, kažȍtić, kažûn, ražentȁti, bûža, vâž, vȉžita, žbandȁti*
Likvide			
/l/	/lj/	*mlet. ba(d)il (tršć. badil), stela*	*badîlj, štȅlja*
/l/	/j/	*mlet. ba(d)il (tršć. badil), vergola*	*badijûn, vêrguja*
/r/	/l/	*ardura*	*aldûra*

3.4. MORFOLOŠKA PRILAGODBA ROMANIZAMA

[8] Bilabijal /b/ se u jednom primjeru obezvučuje (*bocaporta* > *pukapôrta*), no ta se promjena možda dogodila radi asimilacije *b…p* u *p…p*.

[9] Najčešća je konsonantska transfonemizacija u govoru Privlake /s/ > /š/. Ona se javlja kako pred vokalom, tako i u suglasničkim skupinama od kojih su najčešće /st/ (> /št/), /sp/ (> /šp/), /sk/ (> /šk/).

U sakupljenom korpusu među vrstama riječi najzastupljenije su imenice od kojih je 75% posuđenicâ, dok su daleko manje zastupljeni glagoli (18%) i pridjevi (oko 3%) (HAUGEN 1969: 406, citiran prema FILIPOVIĆ 1986: 127).

Poput transfonemizacije, i transmorfemizacija može biti nulta, kompromisna ili potpuna (FILIPOVIĆ 1986: 119–123). Kod nulte se transmorfemizacije tj. kod prvog stupnja supstitucije, model preuzima u jezik primatelj bez vezanog morfema (kao slobodni morfem) te se osnovni oblik prihvaća bez morfološke adaptacije (FILIPOVIĆ 1986: 119). Kod kompromisne transmorfemizacije (drugi stupanj supstitucije) posuđenica zadrži svoj sufiks, koji pak nije u skladu s morfološkim pravilima jezika primatelja (FILIPOVIĆ 1986: 121–122). Treći i zadnji stupanj transmorfemizacije obuhvaća proces zamjene vezanog morfema jezika modela u jeziku primatelju (FILIPOVIĆ 1986: 123).

3.4.1. ODREĐIVANJE RODA POSUĐENICA KOD IMENICE

Pri određivanju roda posuđenica hrvatski se razlikuje od talijanskog. Premda oba jezika imaju gramatičku kategoriju roda, hrvatski je jezik (kao i privlački govor) zadržao sva tri koja se rekonstruiraju za kasnu fazu indoeuropskog prajezika (tj. nakon što se odvojila anatolijska grana), odnosno muški, ženski i srednji rod. Talijanski je, poput većine romanskih jezika, izgubio srednji rod koji se uglavnom sinkretizmom stopio s muškim rodom. (SOČANAC 2004: 157)

Prirodni rod se zadržava kod imenica (cf. *navigânt, barkarjôl, kâpo, šinjorîna).* Morfološki oblik je važan faktor pri određivanju roda posuđenicâ romanskog podrijetla u hrvatskim govorima. Karakteristični nastavci za rod u talijanskom su -*o* za muški i -*a* za ženski rod dok imenice koje u jednini završavaju na -*e* mogu biti ili muškog ili ženskog roda. Podudarnosti oblika i funkcije između imenica u hrvatskom odnosno talijanskom postoje jedino kod imenica ženskog roda koje završavaju na -*a*, koje se najčešće zadržava u hrvatskim govorima kod romanskih posuđenica (SOČANAC 2004: 152). Iako hrvatski, kao i talijanski, poznaje imenice muškog roda koje završavaju na -*o*, te su imenice svedene na imena i hipokoristike u hrvatskom dok veliki broj imenica srednjeg roda završava na -*o* (u nom. sg.); naposljetku završetak -*o* kod imenica muškog roda u talijanskom se najčešće gubi pri adaptaciji modela u hrvatskim govorima (SOČANAC 2004: 153). Imenice ženskog roda koje završavaju na -*a* zadržavaju ženski rod pri adaptaciji. Imenice muškog roda koje u talijanskom završavaju na -*o* zadržavaju muški rod premda u većini slučajeva

odbace -*o* (tj. imaju nulti morfem - Ø). Imenice ženskog roda (kod modela) koje završavaju na -*a* zadržavaju nastavak i ženski rod kod replike te predstavljaju primjer kompromisne transmorfemizacije (SOČANAC 2004: 159-160).

Rod (model)	Završetak (sg.)	Rod (replika)	Završetak (replika)	Tip trans-morfemizacije	Primjer: Model	Primjer: Replika
Ženski	-a	Ženski	-a	Kompromisna	cariolà	kariôla
Ženski	-e	Ženski	-a	Potpuna	sorte	šôrta
Muški	-o	Muški	-ø	Potpuna	peso	pîz
Muški	-e	Muški	-ø	Potpuna	compare	kumpãr

Prema Filipoviću: "čim se posuđenica potpuno integrira u morfološki sustav jezika primaoca kao replika, ona preuzima sve oblike tog sustava" (FILIPOVIĆ 1986: 133). Imenice u hrvatskom jeziku poznaju kategorije *rod*, *broj* i *padež,* dok u talijanskom imaju samo rod i broj. Pri određivanju roda posuđenica talijanskog podrijetla u hrvatskim govorima se određuje i deklinacijski model (TURK & SPICIJARIĆ PAŠKVAN 2015: 215)

3.4.2. MORFOLOŠKA ADAPTACIJA GLAGOLA

Pri morfološkoj adaptaciji, glagoli preuzeti iz talijanskog u hrvatski dožive potpunu transmorfemizaciju, pri čemu mletački, odnosno talijanski nastavak infinitiva (mlet. -*ar*, -*er*, -*ir* odnosno tal. -*are*, -*ere*, -*ire*) zamijene privlačkim, odnosno hrvatskim nastavkom (-*ati*, -*iti*) (TURK & SPICIJARIĆ PAŠKVAN 2015: 215; SOČANAC 2004: 163). Neki od primjera su: *doperàr* > *duperàti, durar* > *duràti.*

Glagoli posuđeni iz romanskih jezika konjugiraju se prema pravilima jezika primatelja. Talijanski ne poznaje kategoriju vida, a u hrvatskom postoje svršeni i nesvršeni vid koji se može izraziti prefiksom ili infiksom ili prepoznati iz konteksta, a da se vid pritom ne označava morfološkom oznakom. U skladu s tim, glagolski oblici posuđeni iz talijanskog jezika u hrvatske govore dijele se na dvije grupe: u prvoj grupi se vid ne označava morfološkom oznakom, a u drugoj se označava prefiksom ili infiksom (TURK & SPICIJARIĆ PAŠKVAN 2015: 216; SOČANAC 2004: 165-167; FILIPOVIĆ 1986: 141). Prilikom adaptacije mogu se razlikovati dva stupnja: primarna ili

sekundarna adaptacija (FILIPOVIĆ 1986: 141). Kod sekundarne adaptacije vid se ponekad jače označava na glagolu, kod svršenih glagola prefiksom (cf. *ruzenìr* > *zaruzinàti*), a kod nesvršenih infiksom (cf. *picchettare* > piketávati); glagoli mogu biti i dvovidni (TURK & SPICIJARIĆ PAŠKVAN 2015: 216; FILIPOVIĆ 1986: 141).

3.5. ADAPTACIJA MODELA NA SEMANTIČKOJ RAZINI

Adaptacija modela na semantičkoj razini može biti primarna ili sekundarna. Sve posuđenice prolaze kroz primarnu adaptaciju, bilo zadržavajući sva značenja modela, bilo sužavajući broj značenja u odnosu na model (SOČANAC 2004: 196). Većina posuđenica ne prolazi kroz sekundarnu adaptaciju pri kojoj se proširuje značenje posuđenice (SOČANAC 2004: 196-197).

Primarna adaptacija podrazumijeva: nultu semantičku ekstenziju, suženje broja značenja te suženje polja značenja. Nulta semantička ekstenzija je slučaj kada posuđenica u jeziku primatelju zadrži značenja koja su bila prisutna u jeziku davatelju (FILIPOVIĆ 1996: 169; TURK & SPICIJARIĆ PAŠKVAN 2015: 217). Najčešće su među njima jednoznačne posuđenice: *đirasôl* (< *girasol), sëlen* (< *sèleno*).

Suženje značenja podrazumijeva slučajeve kada posuđenica ima manji broj značenja u odnosu na svoj predložak ili kada se joj se suži značenjsko polje (FILIPOVIĆ 1996: 169; TURK & SPICIJARIĆ PAŠKVAN 2015: 217-219).

3.6. TERMINOLOGIJA VEZANA ZA ETIMOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

U ovom ćemo dijelu ukratko razmatrati terminologiju vezanu za etimološka istraživanja.

Etimon (eng. **etymon)** je "An earlier linguistic form (usually a word) from which a later form or forms (typically a word or words) is/are derived... In another looser sense, an etymon is just an entry in an **etymological dictionary**" (CAMPBELL & MIXCO 2007: 57). Ovaj rad, premda nije etimološki rječnik cjelokupnog privlačkog govora, ima za cilj odrediti etimologiju pojedinih romanizama u privlačkom govoru i kao takav teži prema određivanju *neposredne* i *krajnje etimologije* pojedinih riječi. Stoga je njegov središnji dio poprimio oblik etimološkog rječnika. Uzimamo Campbell-Mixcovu definiciju etimološkog rječnika kao početnu točku uređivanja rječnika: "**etymological dictionary** A dictionary that presents what is known (and in some instances also what is hypothesized or even speculated) about the origin and history of words (and

other linguistic material) in a particular **language** or **language family"**. (CAMPBELL & MIXCO 2007: 57).

Etimološka analiza se može podijeliti na dvije faze rekonstrukcije, ovisno o dubljini analize. Te su faze:

etymologia proxima (neposredna etimologija): Utvrđivanje neposredne etimologije riječi, u našem slučaju utvrđivanje romanskog idioma iz kojeg je direktno preuzeta privlačka lema.

etymologia remota (krajnja etimologija): Utvrđivanje kranjeg etimona iz kojeg je riječ preuzeti u dotični romanski govor.[10] Ta je krajnja etimologija najčešće latinskog ili grčkog podrijetla, no nerijetko je arapska ili keltska.

U ovom radu će se najveća pozornost davati neposrednoj etimologiji (etymologia proxima), da bi se moglo odrediti iz kojeg romanskog jezika su pojedine leme preuzete te da bi odredili u kojim semantičkim poljima su pojedini romanski jezici najviše utjecali; utvrđivanjem neposredne etimologije možemo doći do važnih zaključaka jer daje najbolju sliku o stranim utjecajima u jeziku. Krajnja etimologija (etymologia remota) će biti od sekundarnog interesa, no neće biti zanemarena; utvrđivanje krajnje etimologije može dovesti do novih spoznaja u vezi sa supstratnim jezicima na tlu Hrvatske te proširiti i upotpuniti sliku vulgarnog latinskog.

O terminu **etimologija** će dalje biti riječ u dijelu o jezičnom posuđivanju i etimologiji.

Odnos jezika davatelja i jezika primatelja se može okvirno svrstati u jednu od tri hierarhijom određene kategorije: superstrat, adstrat ili supstrat.

U novije vrijeme, Campbell i Mixco su dali sljedeće definicije za **supstrat** (eng. **substratum** ili **substrate**), **superstrat** i **adstrat**: "When an earlier language influences a later language which moves into its territory (causing its extinction or becoming dominant), the earlier language is called a substratum. In language contact, a term applied to the effects on linguistic structures (phonological, morphological, semantic or syntactic) transferred from the earlier

[10] Više u MULJAČIĆ 1983: 246 – 247 te MULJACĬĆ 2003: 95–112

language to the one that arrived later in the same territory. In some cases substratum influence can be outright lexical or structural loans from the earlier language to the later arriving language" (CAMPBELL & MIXCO 2007: 196). Iz supstrata u govoru Privlake dolaze romanizmi dalmatskog podrijetla. Campbell i Mixco dalje definiraju **superstrat** "**superstratum** (also superstrate) In language contact, a superstratum language (or superstrate language) is the language of an invading people that is imposed on an indigenous population and contributes features to the indigenous people's language. This takes place in the situation in which a more powerful or less prestigious language comes to influence a more local, less powerful or prestigious language, as in cases of conquest or political domination (CAMPBELL & MIXCO 2007: 196 - 197)", te **adstrat** "**adstratum** (also called adstrate language) In language contact, a language that influences a neighboring language or languages. Often it is assumed the language has relatively equal prestige with those it influences" (CAMPBELL & MIXCO 2007: 4).

Termini **govor** i **mjesni govor** se koriste u značenju "organskoga idioma koji je konkretan, pa, dakle, o njemu u načelu možemo dati odgovor na svako postavljeno pitanje, npr. o refleksima jata ili o zastupljenosti i značenju kojega leksema... mjesni govor nam je upravo mjesni jezični sustav" (LISAC 1998, 26); Moguš smatra da su mjesni govori "potpune realizacije sistema na malom prostoru" (MOGUŠ 1977: 3). **Mjesni govor** i **grupa govorâ**, nadalje, spadaju među konkretne jedinice, a **dijalekti** i **narječja** u apstraktni sustav. Narječja i dijalekti nemaju sve osobine koje imaju pojedini mjesni govori, no imaju određenu količinu zajedničkih osobina koja su tipična za pojedini dijalekt i narječje (MOGUŠ 1977: 3).

3.7. TERMINOLOGIJA VEZANA ZA TOPONIMIJU

Koristili smo se ponajviše terminologijom koju iznosi Šimunović u *Uvodu u hrvatsko imenoslovlje* i onom koja se temelji na knjizi *Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik / Osnoven sistem i terminologija na slovanskata onomastika* (MANU, Skopje 1983), rad Međunarodne komisije za slavensku onomastičku terminologiju; sâm Šimunović je bio član te komisije. Donosimo termine onako kako ih je on naveo u *Priručnom rječniku hrvatskih onomastičkih termina*:

antroponim: "vlastito ime kojim se imenuju ljudi" (ŠIMUNOVIĆ 2009: 75)

eklezionim: "ime po patronu crkve" (ŠIMUNOVIĆ 2009: 74)

hagionim: hagionim "svetačko ime" (ŠIMUNOVIĆ 2009: 74)

hibridno ime: "ime sastavljeno od leksičkih ili tvorbenih djelova dvaju ili više jezika" (ŠIMUNOVIĆ 2009: 76)

hidronimija: "sveukupnost hidronima određenog teritorija, određenog jezika, određenog razdoblja" (ŠIMUNOVIĆ 2009: 76)

mikrotoponim: "vlastito ime prirodnog fiziogeografskog objekta s malim radijusom prepoznatljivosti… Mikrotoponimijski sustav čine obično mikrotoponimi jedne katastarske općine i drugih manjih definiranih površina" (ŠIMUNOVIĆ 2009: 77)

ojkonim: "vlastito ime naseljenog (ili raseljenog) mjesta" (ŠIMUNOVIĆ 2009: 78)

onim: "riječ ili skup riječi kojima imenujemo objekt i lučimo ga od drugih objekata iste vrste" (ŠIMUNOVIĆ 2009: 78)

patrocinijsko ime: "ime nastalo po svetcu patronu crkve (u određenom naselju)" (ŠIMUNOVIĆ 2009: 78)

toponim: "zemljopisno ime, posebna onimijska kategorija koja se odnosi na zemljopisne objekte" (ŠIMUNOVIĆ 2009: 79)

toponomastika: "znanost koja proučava zemljopisna imena" (ŠIMUNOVIĆ 2009: 79).

3.8. KRATKA POVIJEST ETIMOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA

Potragu za etimologijom prvi put susrećemo kod filozofa stare Grčke. Platon, u svome *Kratilu* raspavlja o podrijetlu jezika i odnosu riječi i značenja (ROBINS 1990: 21). Stoici su tražili etimološka objašnjena i izvorne oblike ('πρῶται φωρμαί') u onomatopejskim izvorima koji su se, smatrali su, promijenili s vremenom (ROBINS 1990: 23).

Premda je studij etimologije kod Grka bio vrlo raširen, pojam etimologija je bio drukčije shvaćen nego što je danas. Jezik se shvaćao kao nešto dano od bogova koje su ljudi poslije razvili

u nešto drugo; etimologija riječi je shvaćena kao izvorni oblik riječi čije se izvorno značenje pokušava dokučiti (ROBINS 1990: 23).

Primjere etimoloških tumačenja imamo kod Platona koji pokušava doći do etimologije danih riječi preko drugih, živih riječi u grčkom jeziku: e.g. Ποσειδῶν se tumači kao ποσίδεσμος, 'okovan oko noge' (Plat. *Crat*. 402.e.5)[11]. Na sličan se način tumače etimologije i u Rimskom Carstvu kao i za vrijeme srednjeg vijeka.

Varon se također bavio etimologijama u svome djelu *de Lingua Latina*. On je smatrao da se jezik sastojao od originalnog spisa izvornih riječi koje su stvorile sve postojeće riječi procesom fonetske promjene. Kao primjer navodi *duellum* koji se pretvori u *bellum* što i današnji lingvisti koji se bave historijskom gramatikom smatraju točnim (DE VAAN 2008: 70). No, Varon nije bio upoznat sa zakonima historijske lingvistike, i nije uvidio zajedničko indoeuropsko podrijetlo grčkog i latinskog, smatrajući srodne riječi kao lat. FERO i grč. φέρω izvorno grčkima koje su Rimljani od njih posudili[12].

Etimologija u srednjem vijeku je pratila antički sustav etimologiziranja. Tek u 19. stoljeću studij etimologije počinje poprimati oblik koji danas ima. Romanska etimologija kao znanstveni smjer se razvila iz indoeuropeistike koja predstavlja početnu točku za razvoj historijske lingvistike općenito. Polaznom točkom historijske lingvistike konvencijalno se uzima govor Sir Williama Jonesa pred *Asiatic Society* 1786. g. u kojem je izložio ideju da su sličnosti između sanskrta, grčkog i latinskog rezultat postojanja zajedničkog, nepoznatog, jezika pretka (LURAGHI / BUBENIK 2010: 1-2). U Njemačkoj se ta nova znanost brzo širi te Schlegel u svojoj knjizi *Über die Sprache und Weisheit der Indier* rasvijetljuje važnost gramatičkih, za razliku od leksičkih sličnosti, pri određivanju genetske afilijacije među indoeuropskim jezicima. (LURAGHI / BUBENIK: 2)

Tek se na početku 19. stoljeća omogućilo etimološko istraživanje bazirano na znanstvenim principima premda je i prije bilo slučajeva gdje su se postulirale ispravne etimologije; no te etimologije nisu validne sa znanstvenog gledišta, jer su prethodile otkriću genetske afilijacije među jezicima, odnosno srodnosti romanskih jezika (PFISTER/LUPIS 2001: 43). Utemeljitelj romanske lingvistike je Friedrich Diez, koji u Bonnu izdaje *Grammatik der Romanischen Sprachen* (1836-1844), te *Etymologisches Wörterbuch der Romanischen Sprachen* (1854) (PFISTER / LUPIS 2001:

[11] PLATO. 1900. „Cratylus" in *Platonis opera, vol. 1*, *Ed. Burnet, J.* Clarendon Press, Oxford.

[12] Vidi M. TERENTIUS VARRO. *De Lingua Latina (M. Terenti Varronis De Linguae Latinae Quae Supersunt, ed. G. Goetz; F. Schoell*, 1910.

45). Preveden je na engleski jezik 1864. godine, s naslovom *An etymological dictionary of the Romance languages, chiefly from the German of Friedrich Diez* (PFISTER / LUPIS 2001: 183). Sljedeći nakon Dieza je Gustav Körtingov *Lateinisch-romanisches Wörterbuch*, izdan 1891. godine koji je brzo zamijenjen s Wilhelm Meyer-Lübkeovim *Romanisches etymologisches Wörterbuch* (REW), izdan 1911-1920. Treće, nadopunjeno izdanje izlazi 1935. godine, a 1992. godine se ponovno tiskao (PFISTER / LUPIS 2001: 185-186).

3.9. JEZIČNO POSUĐIVANJE I ETIMOLOGIJA

Leksikografi su se tek u 18. stol. počeli baviti problemom posuđenica u jeziku kao posljedicom jezičnog kontakta. U tom stoljeću se prvi put javljaju termini jezično miješanje (Sprachmischung ili Language Mixture) te miješani jezici (Mischsprachen ili Mixed Languages) (FILIPOVIĆ 1986: 19). Pitanje biligvizma i u kolikoj mjeri osoba treba poznavati drugi jezik da bi se osobu smatralo bilingvilnom je bitno odrediti jer je bilingvizam jedan od uvjeta za jezično posuđivanje (FILIPOVIĆ 1986: 25). Stara definicija bilingvizma je glasila da, kako bi osoba bila bilingvilna, "govornik mora vladati sistemima dvaju jezika kao *izvorni govornik"* (FILIPOVIĆ 1986: 34) što Filipović smatra odveć krutom definicijom te smatra da treba prihvatiti prijedloge Haugena, koji drži da bilingvilna osoba mora tek imati "sposobnost da upotrijebi nekoliko rečenica na drugom jeziku" ili Diebolda, koji dopušta da osoba ima samo pasivno znanje stranog jezika, tj. da ga samo razumije (FILIPOVIĆ 1986: 34). Havránek je predložio termin *funkcionalni bilingvizam*, pri kojemu se govornik služi terminologijom stranog jezika, a da pritom ne govori tim jezikom (DABO-DENEGRI 2007: 29).

Kod dvojezičnosti se, osim dvojezičnosti pojedinca na mikrorazini, određuje dvojezičnost na makrorazini, to jest *dvojezična zajednica*. Dabo-Denegri definira dvojezičnu zajednicu kao zajednicu u kojoj se "većina njezinih članova služi sa dva ili više jezika u svakodnevnoj komunikaciji" (DABO-DENEGRI 2007: 30).

Posuđivanje (eng. *borrowing*) je već Edward Sapir upotrebio u svom djelu *Language*. On kaže: "The borrowing of foreign words always entails their phonetic modification. There are sure to be foreign sounds or accentual peculiarities that do not fit the native phonetic habits. They are

then so changed as to do as little violence as possible to these habits" (SAPIR 1921: 219). U novije vrijeme, Campbell definira **posuđivanje** kao "The process in which a language takes linguistic elements from another language and makes them part of its own. The borrowed elements are typically loanwords, but borrowing is not restricted just to lexical items taken from one language into another: any linguistic material – sounds, phonological rules, grammatical morphemes, syntactic patterns, semantic associations, discourse strategies – can be borrowed, that is, can be taken over so as to become part of the borrowing language" (CAMPBELL & MIXCO 2007: 25-6).

Da bismo definirali riječ etimologija morat ćemo se osvrnuti na samu etimologiju te riječi. Hrvatska riječ etimologija, kao mnoštvo riječi na hrvatskom jeziku, je grčkog podrijetla. Ona je složenica koja se sastoji od grčkog pridjeva ἔτῦμος, ον, (ili η, ον) "true" i λόγος, ὁ, koji se u ovom kontekstu može definirati kao "objašnjenje". (L.S. s.v. ἔτῦμος, λόγος). Sam grčki jezik se okoristio terminima ἐτῦμολογ-έω "argue from etymology, analyse a word and find its origin", ἐτῦμολογία, ἐτῦμόλογος i pridjevom ἐτῦμολογικός. Substantivirani ἔτυμον, τό se koristio u istom značenju kao i što se danas koristi riječ etimologija: "the true sense of a word according to its origin, its etymology" (LS s.v. ἔτῦμος). Prema Campbell, etimolgija je u antiki prvotno označavala traženje istinskog značenja riječi i tek kasnije je zadobila značenje koje ima danas: "**etymology -** Broadly, the study of the origin or history of words (from Greek *etumon* 'true' [neuter form], that is, 'true or original meaning of a word'). In another sense, the origin and history of a specific word. The earlier sense of etymology, in classical antiquity, was the unfolding of the true meaning of words, but this shifted to the modern sense of the search for word histories and the origin of words" (CAMPBELL & MIXCO: 2007 56 - 57). Zamboni navodi da se etimologija općenito shvaća kao "la scienze che studia la origine delle parole o, in altri termini, la ricerca dei rapporti - formali e semantici - che legano una parola con un'altra unità che la precede storicamente e da cui quella deriva" (ZAMBONI 1976: 1), no smatra da se treba precizirati; pozivajući se na prvotno grčko traganje za istinskim značenje riječi, on kaže da "Quest'atteggiamento, in un primo tempo prevalamente filosofico... si orienta sempre più verso l'epoca moderna in senso storico: di qui l'esigenza attuale di fare dell'etimologia una vera e propria 'storia di parole', che segua le forme dalla loro origine più lontana fino agli esiti più recenti attraverso tutte le tappe documentate o documentabili, sia nell'evoluzione morfofonemica che in quella semantica" (ZAMBONI 1976: 1).

TREĆI DIO. ETIMOLOŠKA OBRADA ROMANIZAMA

4.1. RIBARSTVO

4.1.1. OPĆENITO

4.1.1.1 ÂRMATI. Glagol prf, ARMÎVATI glagol imprf. Praviti nove mreže za ribe, mreže ili vrše pripremiti, spremiti. ARMÎVANJE. Imenica sr. Pripremanje ribarske opreme.
Za Betinu imamo slijedeće oblike: *ârma* f "prihvat mriže za konope", "oprema broda", (BB 29-30) i *ârmati (se), armîvati* "opremiti brod ili mreže", *armadûra* f "drvena skela oko broda ili kuće pri gradnji ili popravku", *razârmati* "raspremiti brod". (ŠKEVIN 2010: 59). Na Ižu *ârmati prf* (imenica *armîvanje*) "opremiti, spremiti, osposobiti, pripremiti" i *ârman, -a, -o adj* "opremljen, spremljen, spreman". (RGOI, 10). Na Murteru *ǫ̃rmati prf* "1. opremiti brod za plovidbu (spremiti vesla, postaviti jedrilje i drugo); 2. opremiti brod za ribolov (ukrcati ribarski pribor); 3 pripremiti stvari za neki posao ili za putovanje " 4. u izrazima *ǫ̃rmati vẽsla* 'postaviti vesla u sohe i pripremiti se za veslanje'; *ǫ̃rmati mrìže* 'spojiti konop od olova i pluta s mrežom" i *armívati imprf* "povezivati mrežu armom tj. konopima na kojima je s gornje strane pluto, a s donje olovo; tako opremljena mreža spremna je za ribolov" (RGOM 44) i *ǫ̃rma f* 1. oprema broda (jarbol, jedro, vesla); 2. konopi od mreža s plutom na gornjoj, a olovom na donjoj strani; 3. na leutu ili gajeti konop kojim je ojačano jedro između *orac* i *pože* te *orac* i *ventala*" (RGOM 43). U Salima *ârma f* "oprema", *armacijûn m* "opremanje broda, početak ljetnog ribolova na srdele", *armadûra f* "skela za gradnju" i *ârmati prf* "1. spremiti se, poći; 2. pripremiti za korištenje" (RGS 22). U Rivnju *armadûra f* "građevinska skela" (RRG 41) i *ǫ̃rmati prf* "1. izraditi ribarsku mrežu ili parangal; 2. pripremiti, opskrbiti ribarski brod potrebnim ribarskim alatkama i opremom" (RRG 42). Na Vrgadi *°ãrmati pf, armīvàti imprf* "1. pripremiti se, opskrbiti brod ribarskom alatom" "2. prirediti do kraja mrežu" (RGV 19). U Korčuli *armadûra f* "skela", ârmat imprf "opremiti (se)" (RGGK 11) i *armatût m* "brodovlasnik" (RGGK 12).

Rosamani navodi *armâ* "armare, attrezzare, *óuna barca* Munirla dell'occorrente, comprese *li arte*." (VMGD 9). Miotto navodi *armàr* "preparare, allestire" (VDVD 12).
< mlet. *armar* "opremiti, naoružati" (BOE 43 - 44), refleks lat. ARMARE (JEti I 25); SKOK I 61-62; REW 651.

4.1.1.2 ÂRTA. Imenica f. Sav pribor koji je potreban za ribolov.

Škevin donosi oblik *ârt m*, *ârti*, *mpl* "ribarski pribor i oprema", za Betinu (ŠKEVIN 2010: 28). Na Ižu *ârt f* "ribarska mreža i pribor, zanat, obrt" (RGOI, 11). Na Murteru *ạ̊rt m (pl. ạ̊rti)* "sva ribolovna sredstva kojima netko raspolaže" i *ạ̊rta f* "ribarski pribor" (RGOM 44). U Rivnju ạ̊rti m pl "ribarski pribor i oprema" (RRG 42). Na Vrgadi ◦*ârt f* "različite vrste mreža i ribanja" (RGV 19); na Korčuli *ârt m* "zanat" (RGGK 13). Vinja daje još jednu definiciju za *ârt, gen. ârti* na Korčuli: "sve što treba za ribanje, u prvom redu mreža". Za Poljica donosi oblik *ârta f* "pribor za lov" (JEti I 25).

Rosamani donosi *le arte* "le reti, strumenti, arnesi per pescare" (VG 40), a Boerio donosi *arte* "arte, dicono i Pescatori nel sign. di Stromenti o arnesi della lor arte" i *calàr le arte* "calare le reti in acqua per pescare" (BOE 45).

Skok za ovaj leksem ima dva tumačenja. U ranijem tumačenju iz tridesetih godina zbog krčkog (veljotskog) *vuart* i creskog *ârt* drži da oba znače samo mreža, i da potječu iz dalmatskog, < lat. RETE (REW 7255, JEti I 25). U *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika* niječe prvotno mišljenje i priklanja se mišljenju da lema potječe od lat. ARS, ARTIS uz semantički pomak. Obe etimologije su fonetski i semantički validne, ali zbog istog razvoja riječi ARS u katalonskom i talijanskom druga mogućnost se čini prihvatljivijom; s time se slaže i Vinja (JEti I 25); SKOK I, 63 - 64, *art*; REW 679; DEI 309.

4.1.1.3 BÒTA. Imenica f. Koristi se u sintagmi *na bòtu*, u značenju "sve". DEBÔTO i debâto. adv. "skoro, zamalo".

U Salima: *bòt m* "udarac sata za jedan i dva sata (bota)" (RGS 41). U Boki kotorskoj *bòta f* "udarac; *it*. botto. Zabilježili i *od bota* u značenju istovremeno, odjednom" (RCG 37 - 38). Na Komiži *bòta f* "unutrašnjost broda" i 1*bota, -e, f* "val" (LH 88). U Korčuli *bòta f* "udarac" (RGGK 32).Vinja donosi slijedeće primjere za *bòta*: Trpanj "veliki val", Komiža "val na moru" i Brusje "Wellenschlag", kao i *bòtica* "mali val". (JEti I 62 - 63).

Miotto navodi bòto "tocco dell'orologio" (VDVD 31).

Skok i Vinja smatraju da riječ polazi od semantizma 'udariti' što se jasno vidi u bokeljskoj *bòta* "udarac". Daničić tumači *bota* kao "udarac, mah, ictus" (ARj 1, 563). Riječ je izvedena od mletačkog *bota* "colpo" (BOE 94) (cf. i mlet. *debòto* "Fra poco; A momenti; Quanto prima" (BOE

221)), što je deverbal od *bottare* "picchiare, percuotere", a izvorno se izvodi od franačkog BUTTAN (REW 1007, 1228c; JEti I 62 - 63). SKOK I 193, bot 1: DEI 574, 577;

4.1.2. UDICE: VRSTE I DIJELOVI

4.1.2.1 BRÛMA. Imenica f. Mamac. BRUMÂVATI. Glagol impf. Mamiti ribu, baciti brumu.
Na Ižu, *brùm* m "usitnjena hrana za primamljivanje ribe" i *brumàti* nesv. "usitnjenom hranom primamljivati ribu" (RGOI 31). Na Komiži, *brûm* m "kašasti mamac od ribe za mamljenje ribe pri ribolovu" (LH 88). U Boki kotorskoj, *abrùm* m "mamac za ribu" i abrumavat "baciti hranu ribama, namamiti" (RCG 3). U Korčuli, *àbrum m* "mamac za ribu bačen slobodno", *abrùmat* i *abrumávat* "bacati mamac ribi" "provraćati" (RGGK 3). Vinja donosi korčulanski *àbrūm m* na sljedeći način: "meka što se prije lova baca u more da se privuče riba", "torilo", kao i glagol *abrùmat, abrumávat* "bacati abrum", "toriti". Donosi i oblike za Boku, *abrùm*, i Lopud, *òbrum*. (JEti I 25).
Rosmani navodi *bruma f* "brumeggio" (VMGD 32). Miotto navodi *brumàr* "brumeggiare" i *brùmo* "brumeggio, mangime per richiamare il pesce" (VDVD 35).
Deverbal od *abrùmat* pf. prema impf. *abrumávat* < mlet. *abrumar* < *vlat. ADBROMARE < grč. βρῶμα „zalogaj"; cf. novoprov. *broumet* „mamac" sa dem. na –et, *broumeja* „jeter dans la mer l'appât dont on se sert pour attirer le poisson"; u Kalabriji abrumacatu „nutrito" (SKOK I, 3). cf. Arj 8, 475; FEW 1, 557; REW[3] 181, 1326, 1327.

4.1.2.2 ĐONGULÌN i ZJUGULÌN. Imenica m. Vrtjelica na udici koja se koristi na *tùnju*.
Škevin donosi oblike *zogulìn* m "vrtuljak na najlonskoj niti udice koja je štiti od zasukavanja". (ŠKEVIN 2010: 35). Na Murteru, *zogulîn m* "vrtuljak na najlonskoj niti udice koja je štiti od zasukavanja" (RGOM 294). Na Komiži, *źogât impf* "igrati" (LH 135). U Korčuli *đogulîn m* "1. privjesak" "2. dio povraza" (RGGK 73). U Boki kotorskoj *đogulîn m* "vrtuljak koji sprečava uvijanje konopa i vune" (RCG 73).
< mlet. *zogolìn / ziogolìn* "Piccolo gioco" (BOE 820) < lat. IŎCU(M). (DE 855; DELI 661).

4.1.2.3 JÈŠKA i ÈŠKA. Imenica f. Mamac. JÈŠKATI. Glagol prf. Mamiti, vabiti.
Za Betinu je potvđen oblik *lèška f* "mamac, meka na udici, na parangalu, u vrši i sl." (ŠKEVIN 2010: 34). Na Ižu, *jèška f* "mamac, meka" i *ješkàti impf.* "mamiti" (RGOI 122). Na Komiži, *jèška f*

“mamac za ribu u ribolovu” (LH 99). U Salima, *lèška f* “mamac, meka” (RGS 162). U Rivnju, *jèška f* “mamac za ribu” (RRG 119). U Korčuli, *èška f* “mamac” (RGGK 76).
Rosamani navodi oblike *asca*, *iesca*, *lesca* i *ésca f* “esca” (VMGD 65) *esca* “cibo di natura animale per prendere i pesci” (VG 343); Miotto navodi *èsca* (VDVD 77).
Ova lema dolazi od tal. *esca*, refleks lat. ESCA, deverbal od EDERE “jesti”, cf. pridjev ESCULENTUS (REW 2913; DEI 1530; Skok*Term* 72. SKOK I 495 - 496, *êška;* JEti I 144).

4.1.2.4 PÀNULA. Imenica f . Udica na kojoj je mamac u obliku ribice. PANULÍVATI, impf *panulàti* glagol prf “loviti ribu *panulom*”, prf. PANULÀTI. Deverbal od panula.
Škevin donosi sljedeći oblik za Betinu: *panùla* f “udica s mamcem u obliku ribe koje se vuću za brodom” i *panulàti* “loviti ribu *panulon*”. (ŠKEVIN 2010: 29) Na Ižu, *pànula f* “olovana uzica s mamcem (varalicom) i udicom na kraju kojom se lovi u vožnji” i *panūlàti (im. panulânje)* “loviti ribu panulom” (RGOI 258). Na Ižu, *pândula f* “uzica, konop” (RGOI, 258). Na Murteru, *pànula f* “udica s mamcem u obliku ribe koja se na većoj razdaljini vuče za brodom; za mamac se može staviti i živa lignja; *panulom* se love zubaci i druga kvalitetna riba” i *panulàti impf* “loviti ribu *panulom*” (RGOM 192). U Rivnju, *påndul m* “bacalo s tankim konopcem kojim se na obalu isteže veći brodski konop za privez” (RRG 211). U Rivnju, *panulâti impf* “loviti ribu pânulom” (RRG 212). U Rivnju, *pânula f* “vrsta povraza s posebnim mamcem” (RRG 212). U Boki kotorskoj, *pânduo, -ula, m* “tanki ribarski konop, privjesak na brodskom konopu koji se baca s broda na pristanište” (RCG 246). Vinja citira primjer iz Kućišta na Pelješcu “odmetac za lov ribe koji se vuče za brodom" (JEti III 15).
Rosamani navodi *pànola f* “lenza per scombri e angusìgoli” i *panolar* (VMGD 118).
Rosamani navodi i leme *pànola f* i *pànula f* “lenza per scombri e angusìgoli, “pànnola”” (VMGD 118). Miotto navodi *pànola* “lenza lunga con una serie di ami, attaccati a cordoncini di crine” (VDVD 143).
Riječ je preuzeta iz mletačkog, od *pànola* “lenza per gli scombri formata da una funicella lunga passa” (JEti III 15-16). Izvorno je od latinskog PENDULUS “hägend” (REW 6388). cf. SKOK II 635 - 636, s.v. *pèna 2*.

4.1.2.5 PARANGÃ(L). Imenica m. Niz udicâ na *sidošpanji* ili debljem konopcu za hvatanje morske ribe.

Škevin daje za Betinu oblik *parangã(l) m*, "podveze, puno udica zajedno". (ŠKEVIN 2010: 30) Na Ižu, *parangâ m* "strukovi s udicama nanizani i pričvršćeni na konopčiću", *parangalâš m* "ribar parangalom" i *parangalàt*i "loviti parangalom" (RGOI 259). Na Murteru, *parangą̃ m* "udičarski pribor sastavljen od mnoštva udica na tankim kratkim uzicama nanizanih u jednakim razmacima na dugoj uzici - *trajini*". (RGOM 193). Na Komiži, *parangôl m* "parangal, ribolovni alat, nit s mnogo udica" i *parangõlski ùźal m* "parangalski uzao, uzao za spajanje užeta ili niti jednostrukim, dvostrukim ili trostrukim namatanjem sa svake strane i povlačenjem" (LH 115). U Salima, *parangâl m* "pribor za lovljenje ribe na više udica" (RGS 238 - 239). U Rivnju, *parangą̂ m* "vrsta pribora za ribolov s mnogo udica vezanih na istom razmaku" (RRG 212 - 213). U Boki kotorskoj, *parangâl, -ala, m* "pribor za pecanje, sa mnogo udica" (RCG 249).

Rosamani navodi oblike *parangà m*, *palàngaro*, *palangrese* i *parangal m* "lunga lenza con numerosi ami" (VMGD 119), kao i *palangar m* "palangrese d'alto mare dello "filaccioni"" (VMGD 118). Miotto navodi *parangàl* "palamite, lenzara, arnese da pesca che consta di una corda, lunga anche più di un centinaio di metri, portante da cento ad un migliaio di ami" (VDVD 145).

Riječ je preuzeta iz mletačkog *parangàlo* "Sorta di pesca che consiste in una Lenza (Togna) attaccata ad una zucca vota, che galleggia sull' acqua" (BOE 471). Izvodi se od vulgarnog latinskog *PALANCA (REW 6455.2), koji je izvorno grčkog podrijetla, rješenje koje nudi Meyer-Lübke u REW 6185b. Naime, < grč. πάναγρον, složenica od πᾶν "sve" i ἄγρα "plijen"; "koji sve lovi". cf. JEti II, 246; FEW 7, 535, SKOK II 591, s.v. *palangar*.

4.1.2.6 PEŠKAFÔNDO Imenica n. *Skosavica* koja duboko roni. PEŠKÀTI. Glagol pfr/impf. 1. Uranjati brod u moru. 2. U kartama, dizati kartu, izabrati kartu s *maca* (uzeti kartu iz talona). PEŠKARÌJA. Imenica f. Ribarnica. PEŠKÀJ. imenica f. Donji dio broda koji je ispod razine mora. Glagol *peškàti*, u raznim je varijantima proširen po cijeloj jadranskoj obali (JEti III 25). Škevin donosi oblike *peškafòndo* i *peškahôndo m* "udica za ribolov liganja i sipa koja pada na dno" za Betinu. (ŠKEVIN 2010: 31). U Salima, *peškâda f* "ulov, ribolov", *peškarìja f* "ribarnica" i *peškàti prf* "1. uroniti gaz broda; 2. shvatiti" (RGS 245). U Rivnju, *peškafûndo n* "vrsta pribora za ribolov, za lov liganja", peškarìja f "ribarnica" i *peškâti prf* "1. gaz broda; 2. mjera, koliko tko shvaća, vrijedi" (RRG 217). U Boki kotorskoj, *peškafôndo m* "pušća za hvatanje liganaja i obična sprava za ribanje ribe na duboko; *it*. pescare nel fondo", *peškarìć m* "mali ribarski brod", *peškarìja f* "ribarnica", *peškàt* "loviti ribu" i *peškijêra f* "bazen za držanje ribe" (RCG 260).

Rosamani navodi *pescafondo m* “lenza fornita a diversa altezza di tre o quattro ami con piombo che la fa stare perpendicolare” (VMGD 126). Miotto navodi *pèsca*, *pescàda*, *pescadòr* i *pescarìa* (VDVD 151).

Vinja navodi ribarski termin *peškafôndo* “naprava od nanizanih savinutih iglica za dubinski lov liganja”, koji u Kukljici glasi *peškafûnd* (JEti III 25).

Lema *peškafondo* izvodi se od mletačkog *pescàr,* koji potječe od latinskog PISCARE, denominal od PISCIS “Fisch” (REW 6526). Boerio i Doria ne potvrđuju ovu lemu; međutim, zbog postojanja formalne i semantičke vrijednosti leme u mletačkom, prepostavlja se da je riječ odatle preuzeta (ŠKEVIN 2010: 31). Riječ *peškafôndo* je dakle složenica preuzeta iz mletačkih elemenata *pesca* (BOE 495) i mlet. *fondo* “dno” (BOE 279) < lat. FUNDUS. SKOK 2, 646. FEW 8, 577; GDDT 452; JEti III 25**.**

< mlet. *pescaria* “Luogo dove si vende pesce” (BOE 496) / < mlet. *pescàr* < lat. PISCARE, denominal od PISCIS “Fisch” (REW 6526, 6532); cf. SKOK II 646-647; FEW 8, 577; GDDT 452, JeTI III, 25.

4.1.2.7 SIDOŠPÄNJA. Imenica f. Najlon koji se zamota na udici za ribarenje.

Za Betinu je Škevin potvrdila oblike *sildošpänja* i *hildošpänja f* “plastični dio udice, najlon koji se namota”. (ŠKEVIN 2010: 34). Na Ižu, *sildešpänja f* “ribarski najlonski konac” (RGOI 355). U Rivnju, *svȉldošpań m* “čvrsta najlonska nit za vezivanja udica, za izradu povraza, tȕńe (v.)” (RRG 285). U Boki kotorskoj, *fildešpänj m* “vrsta čvrstog ribarskog konca; *it*. filo di Spagna” (RCG 88). Rosamani navodi, s.v. *fila*, “3) fil de Spagna inturtìà, cfr. togna.” (VMGD 70).

Ni Skok ni Vinja ne potvrđuje ovu lemu, koja je mletačka posuđenica od mlet. *fil de Spagna* < lat. FĪLU(M) DE HISPANIA (DELI 582-583; ŠKEVIN 2010: 34).

4.1.2.8 SKÒS i KÒSAVICA i SKÒSAVICA. Imenica f. Trzaj. KÒSATI, i SKÒSATI. Glagol prf i impf. Vaditi lignje *skòsavicom*; Izvedeno od **skos**; lignje se naime love trzanjem. SKÒSNUTI. Glagol prf i impf. Trzati.

U Rivnju, *skòs m* “potez, zamah” i *skòsnuti prf* “potegnuti oštro” (RRG 270) i *kòsavica f* “naprava, varalica sa skupom udica na jednom kraju za lov liganja” i *kòsati impf* “vrsta ribolova - povlačiti naglim potezima povraz pri lovu liganja” (RRG 138).

Za Betinu su potvrđeni oblici *skônsavica f* "povraz za lov sipa i liganja, koja se poteže - skonsa - na trzaj" i *skônsati* "povlačiti udicu na trzaj kod lova sipa i liganja" (ŠKEVIN 2010: 32). Na Ižu *kȍsati* "loviti kosavicom", *kȍsavica f* "naprava za lov liganja i sipa" (RGOI 149) i *skȍs* "trzaj, zamah", *skosāćȁti* "trzati, drmati, zamahivati; vikati na koga", *skȍsnuti* "zamahnuti, naglo povući, trznuti, drmnuti" (RGOI 359) i *skȍsnuti se* "izvikati se na koga, pokazivati netrpljivost, trzati se" (RGOI 360). Na Murteru, *skȍs m* "nagli, oštar potez, nagli zamah" i *skȍsnuti prf* "1. naglo, žustro potegnuti; 2. (*pren*.) posvađati se" (RGOM 233). Termin je posvjedočen i u drugim rječnicima: *skȍsavica* "vrsta ribarske mreže" (RCG 311), i "panula s igličastim kukama za lov liganja" (RGS 325). Na Komiži, *śkûś, śkȍśa (gen.) i śkȍś m* "nagli pokret, trzaj" (LH 125). U Salima, *skȍs m* "potez, namjera, učas, namah, povući posao" i *skȍsavica f* "panula s igličastim kukama za lov liganja" (RGS 325). U Boki kotorskoj, *skȍsa f* "udarac drmanjem" i *skȍsavica f* "vrsta ribarske mreže" (RCG 311). Rosamani navodi *scòso m* (de vènto) "Colpo di vento impetuoso" (VMGD 158).

Ovaj mletacizam dolazi od mlet. *scossàr* "*Smuovere* dicesi delle serrature e simili." (BOE 633) / < mlet. scosso "Scossa; Scotimento; Lo scuotere che si fa in una volta" (BOE 633), denominal < scosso, refleks lat. ptcp. perf. EXCUSSUS < lat. EXCUTERE < lat. EXQUATERE (SKOK III 262, *skȍdit)*; cf. JEti III 222 - 223; REW 2995, 2997, 2998; DEI 3431; ARj 7, 399; FEW 3, 287; DELI 1167; GDDT 600; VG 982.

4.1.2.9 TÙNJA. Imenica f. Povraz za lovljenje ribe.

Škevin je također potvrdila oblik *tùnja* za Betinu u značenju "udica kojom se lovi iz ruke", "najlonski konac za koji se priveže udica". (ŠKEVIN 2010: 32). Na Ižu, *tùnja f* "povraz, motavilo s namotanom najlonskom niti s udicama i olovom za lov ribe" (RGOI 432 - 433). Na Murteru, *tùnja f* "1. povraz, najlonski konac za koji se priveže udica; 2. u izrazu: *smotȁti tùnju i motovȉlo* 'odustati od kakvog posla'" (RGOM 274). Na Komiži, *tùnja f* "kalem s najlonskom niti i udicama za ribolov" (LH 131). U Salima, *tùnja f* "povraz, ribarski povraz" (RGS 391). U Rivnju *tùńa f* "vrsta pribora za ribolov, povraz" (RRG 317).

Rosamani navodi oblike *tógna f* "lenza (con bràgole)" (VMGD 178) i *tóněa f* "lenza" (VMGD 179). Rosamani navodi *tógna f* "lenza (con *bràgole*) (VMGD 178) i *tugna f* (VMGD 186). Miotto navodi *tògna* "lenza con uno o più ami" (VDVD 211).

Skok veli: “porijeklo je ove riječi utrvrdio on (Schuchardt) sâm. To je novogrčka riječ apetoniá ili petoniá” (Skok Term, 31), no Vinja upozorava: “U određivanju postanja valja imati na umu da se tunje odvajkada prave od bilo kakve pređe ili strune pa se one općenito po toj pređi ili struni nazivaju” (JEti III 287). Tunja se ne temelji dakle na imenu kakve ribe, nego na grč. τόνος “žica, struna; konop za povlačenje broda”, dakle apetoniá dolazi od ἀπο + τόνος; Vinja smatra da je riječ ušla u hrvatske govore preko mletačkog (JEti III 286 - 287).
< mlet. *togna* “Lenza e Filaccione, Specie di zimbello, che consiste in una corda ben lunga armata di ami inscati per prendere il pesce.” (BOE 753). cf. JEti III 286 - 287; LS 1804; DELG 1092; GDDT 741; VG 1160; LVJ 547; VDVD 211; SkokTerm 31.

4.1.3 MREŽE: VRSTE I DIJELOVI

4.1.3.1 BALIGÒT. Imenica m. Vrsta mreže stajaćice koja se koristi u ribolovu.
Škevin donosi potvrdu *baligȍt m* gen. mn. *baligȍtov* “mreža za lov ribe koja je u pokretu” i *balîg m* “cijeli *zapas* ribe”. (ŠKEVIN 2010: 36). Na Ižu, *baligȍt m* “vrsta mreže stajačice” (RGOI, 15). Na Murteru, *baligȍt m* “vrste mreže stajačice; mreža “prostica”, znači od jednog mrežnog pletiva - *pahe* - razapeta između dva konopa - plutnje i olovnje; oko joj je veličine 26, 28, 30 pa i 40 mm, a visina je 3-6 m; obično se topi tako da se njome zatvori uvala; njome se love *bugve, šaruni, trje, cipli*, itd.” (RGOM 48 - 49). U Vrgadi, *baligȍt m* “vrsta mreža i ribolova” (RGV 20).
Rosamani navodi *bàligo m* “reticella a foggia di sacco. Somiglia alla *vòlega*, ma si assottiglia in punta ed è privo di mànico, mentre il cerchietto à una traversa per la fune. V. *bàlec, bàlego*” (VMGD 13). Miotto navodi *baligòto* “rete da pesca. Ha la forma di un cono tronco, con cerchi di legno per mantenerlo aperto, e tanti barilotti per una sua immersione, a diverse profondità” (VDVD 16).
Skok izvordi lemu od mlet. *balegar* “klecati, treperiti”, no Vinja ne prihvaća Skokovo (SKOK I 99-100) mišljenje iz semantičkih razloga. On navodi da u Italiji ne nalazimo nikakav *baligotto ili nešto slično, pa zaključuje da je baligot nastao na istočnoj strani Jadrana. Budući da je mreža savinuta (čini baleg), pretpostavlja se da je riječ preuzeta iz istočno mlet. *bàligo* “sacchetto” (JEti I 35). Dublja etimologija nije poznata. Ive to tumači kao izvedenicu iz galskog BULGA “lederner Sack” (REW 1382; JEti I 35), što Vinja ne prihvaća iz fonetskih razloga (JEti I 35).

4.1.3.2 BRAGÀNJA. Imenica f. Vrsta mreže potezače koja se vuče s kraja.

Za Betinu je potvrđen oblik *brgànja f* "mreža potegača za lov školjaka (izrađena je od željezna okvira na koji je privezan žičani koš ili koš od mreže)", *brganjàti* "loviti školjke s brganjom", *brganjâš m*, "vjetar sjeverozapadnjak, maestral". (ŠKEVIN 2010: 36) Ovo je jedina potvrda za lemu koju smo pronašli u hrvatskim dijalektološkim rječnicima. Vinja ne donosi lemu, no bavi se likom *brag-*. Na Ižu također nije potvrđen, no potvrđeno je *brâga f*, "kratko debelo uže koje zahvaća teret pri ukrcaju i iskrcaju" (RGOI, 27). Na Murteru, *brgànja f* "ribarski alat za lov školjaka; brodom se vuče po morskom dnu i izvlači na palubu; izrađena je od željezna okvira na koji je privezan žičani koš ili koš od mreže" (RGOM 58). U Rivnju, *brȁga f* "omča za vezivanje tereta pri ukrcaju i iskrcaju s broda" (RRG 56). Na Vrgadi *bragatûra f* "konopi kojima je vezana štanga od šabake (mreže); *bragȍc m* "vrsta ribarskog broda" (RGV 28). U Korčuli, *brâga f* "omča, konop kojim se obavije teret iz broda" (RGGK 33).

Rosamani navodi bragagna f "bragagna (rete a stràsico per la cattura dei cèfali" (VMGD 28).

< mlet. *bragagna* "Rete lunga e larga, che ha il ritroso" (BOE 96), metafora izvedena od galskog BRĀCA "gaće" (REW 1252; Više u JEti I 64 - 65). cf. DEI 581, 582; SKOK I 196 – 197.

4.1.3.3. GAVUNÂRE. Imenica fpl. Vrsta ribarske mreže. GAVÕN. Imenica m. Vrsta male ribe. Atherina hepsetus.

Škevin donosi oblik *gaunâra* "mreža za lov *gauna*" za Betinu. (ŠKEVIN 2010: 40). Na Ižu, *gaûn m* "(Atherina Boyeri...) gavun, vrsta male ribe" (RGOI, 90) te *gaunâra f* "mreža stajačica za lov gavuna" (RGOI, 90). Na Murteru, *gaõn m* "gira, menula; riba iz porodice girovki-šiljki (*Centracanthidae*) *Spicara smaris",* kao *i gavõn m* i *brfõn m, i brhõn m "*gavun; riba iz porodice zeleniša (*Atherinidae*). Srednja mu je lovna težina oko 0.01 kg... *Atherina (Atherina) hepsetus* (RGOM 91) te *gavunạ̑ra f* "jednostruka mreža stajačica" (RGOM 91) i *brhunạ̑ra f* "mreža stajačica za lov *brhuna i gavuna;* veličina oko 11-12 mm, visina 1,50 m; osim što se ostavlja u moru čitav dan, *brhunara* se baca *na pripošt* što znači da se ostavi u moru sat-dva, zatim se oko nje tuče *pobukom*, odnosno *bucalom* te se digne na brod; ulovi se obično toliko da se ima što za pojesti; isto: *gavunara*" (RGOM 58). U Salima, *gaûn m* "gavun, riba" i *gaunâre f pl* "mreže za gavune" (RGS 93). U Rivnju, *gaûn m* "vrsta ribe, gaun velike glave; lat. aterina hepsatus boyeri" i *gauncîn m* "vrsta ribe, izrazito mali gaûn (usp.); lat. aterina boyeri" (RRG 98) te *gaunạ̑ra f* "vrsta mreže za lovljenje gaûna i gauncîna" (RRG 98). U Korčuli, *gavûn m* "vrsta manje ribe (*Atherina hepsetus*)"

(RGGK 92) te *gavunâra f* "mreža za love gavuna" (RGGK 92). Na Komiži, *gavunôra f* "mreža potegača za lov gira" (LH 95). Na Vrgadi, *gaũn m* "vrsta ribe" gaunºâra f "mreža za gavune" (RGV 58). U Boki kotorskoj *gavûn m* "vrsta sitne ribe u jatima" i *gavûnārā f* "mreža kojom se love gavuni" (RCG 105).

Rosamani navodi *gavón m* "latterino comune (Atherina hepsetus)", *gàvun m* "aterina (Atherina hepsetus) (serve anche per esca)" (VMGD 77) te *gavonera f* "rete speciale per latterini" i *gavunara* "rete speciale per aterine" (VMGD 77). Miotto navodi *gavòn m* "Latterino sardaro" (VDVD 88) te *gavonèra f* "rete, grande e circolare, per la pesca dei latterini" (VDVD 88).

Skok smatra da je *agûn* "augmentativa izvedenica od ACUS «igla» pomoću sufiksa –ONE-". Nadalje, zaključio je da su Mlečani posudili dalmatoromanski oblik gavun, u obliku mlet. i tal. Gavone" (SKOK I 13 - 14). cf. JEti I 176 – 177. SkokTerm 38; DELG 28; GEW 1, 28; JaFa 24.1.1. i II, 247 – 8; ERHJ 262.

4.1.3.4 KAVECÃ. Imenica m. Dio mreže koji pluta, plovak na mreži.

Na Ižu, *kavecã -la m* "plovak na krajevim mreže ili parangala, vrše". (RGOI, 135). Na Murteru, *kavicą̃ m* "plutača tanjim konopom privezana za mreže, vrše ili parangale" (RGOM 129). U Salima, *kavicâl m* "konopi na krajevima mreže" (RGS 133).

Rosamani navodi *cavazal m* "àrgine, *àrzene* (sul quale stanno i salinaroli che ànno dietro di sé i *servidori*, dai quali viene pompata l'acqua con la màchina e immessa nei *cavedini*. Qui si forma il sale che dalle *mazarole* viene ammucchiato con diversi arne/i" (VMGD 510). Na Vrgadi, *kavicºã -ºālà m* "griplja, znak na kraju mreže" (RGV 88). Na Korčuli, *kavecâl m* "spoj između dva ležaja bračnog kreveta punjen vunom, stoji ispod madraca" (RGGK 148).

Ova lema dolazi od tal. cavezzale, refleks vlat. CAPITALE < lat. CAPUT + sufiks -ALIS (SKOK II 67). cf. REW 1637; DEI 733, 829.

4.1.3.5 KÛNJKA. Arca noae. Mušula. Vrsta školjke. KÛNJČAR. Imenica m. Sprava za lovljenje kunjke.

Na Murteru, *kûnjka f.* "Mytilus edulis" i *kunjką̃r m* "ribar koji posebnim kliještima vadi školjke s morskog dna" (RGOM 144). U Salima, *kûnjka f* "školjka" (RGS 153). U Rivnju, *kûńka f* "vrsta kvalitetne školjke, lat. arca noae" (RRG 146).

Refleksi tih leksema u hrvatskim govorima se često križaju i miješaju tako da nastaje opća zbrka. Kunjka i srodni leksemi se koriste na arealu sjeverno od Šibenika i označava *Arca Noae* školjkaša. Skok smatra da je naziv *kunjka* nastao od tal. *cónca* < lat CONCHA < grč. κόγχη. (SKOK II 139 - 140). Vuletić privhaća Vinjinu i Skokovu *etymologiju remotu*, no zaključuje da nije riječ o posuđenici s Apeninskog poluotoka, već o dalmatoromanizmu (VULETIĆ 2006b: 186-189). cf. REW 2011, 2012, 2013. JEti II 116 – 117. JaFa 42. 1 .2.; ERHJ 524.

4.1.3.6 OPRÂLA. Imenica f. Mreža s drškom koja služi za hvatanje ribe i dizanje predmeta iz mora.

Na Ižu, *oprâra i oprâla f* "okrugla mrežasta vreća na okviru s motkom" (RGOI, 247). Na Murteru *lumprǫ̂la f* "drvena motka sa željeznim obručem i mrežom za prihvat ribe iz mora; janka, spurtil" (RGOM 154). Vinja navodi slijedeće primjere: "*aprâra* (Božava, île de Dugi), *lumprara* (Martinišćica, île de Cres), *loprara* (Sali), *prala* (Drvenik), *tumprala* (île de Premuda), *loprara* (île de Pašman), *plara* (île de Prvić)" (VMGD 115).

Rosamani navodi *oprara f* "rete a saccaleva" (VMGD 115).

Dalmatoromanski leksički ostatak < OPERA, OPERARE, OPERARIA (REW 6072) pomoću sufiksa –*ara*, koji je ovdje pretrpio disimilaciju r..r > r..l (najčešće se ta riječ javlja kao *oprâra*) (JEti II 152 - 153). cf. FEW 7, 369; SkokTerm 67.

4.1.3.7 SÀKA. Imenica f. Veliko oko od mreže koje se stisne da se uhvati riba.

Za Betinu je *sàka f* "gusti zadnji dio povlačnih mreža u koji se skuplja riba; nalik je lijevku". (ŠKEVIN 2010: 56). Na Ižu, *sàka f* "završetak mreže u obliku vreće". (RGOI, 349). Na Murteru *sàka f* "u migavici, koči i šabati gusti zadnji dio mreže u koji se skuplja riba; nalik je lijevku, a na njenom kraju se nalazi brači ili bračij, koji je vezan konopom; nakon što se mreže izvuče na brod, konop se razveže, a riba se istrese na palubu" (RGOM 228). U Salima, *sàka f* "kraj mreže sužen pri dnu gdje se ulovljena riba skupi" (RGS 315). U Rivnju, *sàk m* i *sakèt m* "vreća od finijega platna, sadržaja do 30 kilograma" (RRG 264). U Boki kotorskoj, *sàk m* "1. vrećica od platna; 2. dio ribarske mreže u vidu vreće, a služi da u njega upadne riba" (RCG 302 - 303). Na Vrgadi, *sàk m* "omanja vreća" I säka f "sredina šabake (mreže)" (RGV 185). Na Korčuli, *sàket m* "vrečica od tekstila" i *sàketič m* "manja vrečica od tekstila" (RGGK 306).

Rosamani navodi *saca f* "baia, più piccola di sacavan" (VMGD 148). Miotto navodi sàcola "orlatura di filo, fatta all'asola" (VDVD 174).
< mlet. *sàca* "Sacco; Saccaia e Borsa" Saca de la rede "Certe scarselle che hanno alcune reti da pescare o da uccellare." (BOE 590), refleks lat. SACCUS, izvorno grčka posuđenica, < grč. σάκκος, koja je pak hebrejskog podrijetla, < hebr. Šaq / babilonski šaqqu "sac de blé" (SKOK III 189 – 190); cf. DEI 3305; REW 7489.

4.1.3.8 ŠÙVOR i ŠÛOR. Imenica m. Pluto, plovak na mreži. ŠÙVŌR. Imenica m. iht. Trachurus linnaei. Šnjur.
Škevin donosi nekoliko oblika za Betinu: *pošûrbrati* "postaviti pluto na gornji konop mreže", *šûvar* m "pluto", *čep o' šuvra* "čep na boci". (ŠKEVIN 2010: 60). Na Ižu *šùvar m* "pluto" (RGOI, 413). Na Murteru *šûvar* i *šûbar m* "pluto" (RGOM 260 & 261). U Salima *šûvar m* "čep od pluta" i *šûvri m pl* "male plutače" (RGS 373). U Rivnju *šùvar m* "1. pluto; 2. vrsta ribe, lat. trachurus mediterraneus, v. šarûn" (RRG 304). Na Vrgadi šûvar m "pluto" (RGV 212).
Vinja lemu u značenju "pluto" izvodi od Sj. Tal. *sóvero, sóvaro*, refleks, vlat. *SOBER (cf. kllat. SŪBER (JEti I 105). Ihtionim šùvōr (trachurus linnaei), međutim, je lat. izvedenica na –O, ONIS < grč. σαῦρος, σαύρα «zelembać» koja se prenosila na morsku ribu, lat. SAURUS. Došlo je do glasovnog podudaranja sa refleksima od lat. SŪBER (*SOBER) «pluto» (REW 8357, FEW 12, 332) pa zatim i do formalnog izjednačavanja refleksa od SAURUS i SUBER. Paralelan razvoj se dogodio i drugdje, cf. mlet. *suro*, tršć. *sur*, južnofranc. *sieure*. REW 7627 i 8357.2; JEti III 155 - 156; SKOK III 206; JaFa 21.1.1.2. i d.

4.1.3.9 TRÀTA. Imenica f. Vrsta mreže potegače.
Škevin donosi sljedeći oblik za Betinu: *tràta f* "opći pojam za mreže potegače". (ŠKEVIN 2010: 45). Na Ižu, *tràta f* "vrsta mreže potegače". (RGOI, 426). Na Murteru, *tràta m* "vrsta ribolova i vrsta povlačene mreže koja se povlači s kopna; isto što i *migavica*;" (RGOM 269). U Salima, *tràta f* "mreža potegača za lov srdela" (RGS 384). U Rivnju, *trâta f* "mreža potegača, v. mīgâvica" (RRG 312). Na Vrgadi, *tràta f* "mreža potegača" (RGV 218).
Rosamani navodi *trata f* "tratta (rete da pesca posta in òpera)" (VMGD 184).
Ovaj mletacizam dolazi od mlet. *trata (da pescàr)* "Rete molto lunga, armata da un lato d'una corda piombata e dall' altro di simil corda suverata" (BOE 764), refleks lat. TRAHERE (HER XI

109 – 110, s.v. *tràta*) cf. SKOK III 492 – 3. JEti III 275; FEW 13/2, 140; DELI 1724 - 1725; VG 1172.

4.1.4. OSTALE RIBARSKE SPRAVE I ALATI

4.1.4.1 BÀLA. Imenica f. 1. svežanj. 2. staklo na feralu.

Na Ižu *bàla f* "lopta, kugla" (RGOI, 14). Na Murteru *bàla f* "namotaj tekstila na prodaji u trgovini" (RGOM 48). U Salima *bàla f* "svežanj, smotak platna" (RGS 27). U Rivnju *bàla f* "smotak platna" i *balâti imprf* "kotrljati" (RRG 46). U Korčuli *bàla f* "1. lopta" "2. pakiranje tekstila" "3. pijanstvo" (RGGK 18).

U Boki kotorskoj *bàla f* "1. svežanj, snop... 2. lopta; 3. ponapitost; 4. izmišljotina" (RCG 23). Miotto navodi *bàla f* "palla pallone" (VDVD 15).

Lema dolazi od mlet. *bala* (BOE 56 – 57), < franač. *balla* i langob. PALLA (JEti I 34); SKOK 1, 97; DEI 415, 417; DELI 170; DE 203; REW 908; ERHJ 39.

4.1.4.2 DRAKMÂR, DAKMÂR i DRKMÂR. Imenica m. Naprava nalik na sidro koja se koristi za dizanje vrša iz mora.

Škevin donosi nekoliko oblika za Betinu: *dȅkmar (dȑkmar)* m. "mala kuka slična sidru kojom se dižu vrše s morskog dna", *dekmarȁti* "vući *dekmar* po morskom dnu kako bi se zakvačila i dosegla vrša." (ŠKEVIN 2010: 63) Na Ižu *drakmâr f* "ala (poput malog sidra s konopcem) za dizanje vrša, (ponekad) mreža i parangala ako zapnu za morsko dno" i drakmārȁti imprf "drakmarom tražiti vršu, mrežu i sl." (RGOI, 69). U Salima *drakmȁr m* "kuka u obliku malog sidra" (RGS 73). U Rivnju *drakmȩ̊âr m* "malo sidro ili drvena kuka s utegom" (RRG 83 - 84) i *drakmarâti imprf* "s dna mora drakmârom (v.) podizati vrše, mreže, parangale i slično" (RRG 84).

Vinja donosi da je prema Skoku ova lema nastala od vlat. *TRAGINARIUS, izvedeno od TRAGUM ili *TRAGINA (REW 8836) koji prelazi u *drakmar* (JEti I 131). Skok u *Etimologijskom rječniku hrvatkog ili srpskog jezika* (SKOK III 489) ostaje pri mišljenju da je lema „dalmatoromanski leksički ostatak od vlat. *TRAGINARIUM, pridjevska izvedenica na –ARIUS od *TRAGINA". Vinja se ne slaže u potpunosti sa Skokovim mišljenjem budući da $^{v}g^{v}$ ni –n- nisu očuvani u tom refleksu, što bi se očekivalo da je riječ zaista dalmatoromanskog podrijetla. Za dočetno *–mar* kaže da se riječ paretimološki uplela sa semantizmom *mar* „more" ili *màra* „brk, kuka na sidru", te da

drakmãr vjerojatno predstavlja dvočlanu složenicu. Lik *–mar* (more ili kuka) predstavlja drugi član složenice, a prvi član bi bio refleks od đenovskoga glagola *attracâ* (ormeggiare, vezati brod), pomorski termin koji se proširio Europom: cf. tal. *attraccare*, port. *atracar*, turski *traka, tiraka*. Dublja etimoligija nije sasvim jasna; u jednom portugalskom riječniku se navodi da je riječ izvorno posuđenica od germanskog *trekken*. (JEti I 132).

4.1.4.3 FERÃ. Imenica m. Svjetiljka koja se korisiti u ribolovu. FERALȉĆ. Mala svjetiljka; zabilježen i u funkciji obiteljskog nadimka.

Škevin donosi nekoliko oblika za Betinu: *ferã m* ili *herã m* "plinska svjetiljka na brodu" (ŠKEVIN 2010: 64) Na Ižu *ferã -la m* "fenjer, ribarska svjetiljka, lampa" (RGOI, 79). Na Murteru *ferą̃ m* "1. lučki svjetionik na lukobranu; 2. ručna petrolejska svjetiljka 3. plinska svjetiljka na brodu u ribolovu na *sviću* te na *plivarici*, odnosno *kanaštrela* 4. u izrazu ferale brojili 'bez posla lunjali rivom'" (RGOM 81). U Salima *ferâl m* "fenjer" i *feralȉći m pl* "svjetlucanje mora u noći" (RGS 83). U Rivnju *ferą̂ m* "1. petrolejska svjetiljka, fenjer; dem. feraľić; 2. velika petrolejska svijeća za ribolov, za svîćańe (v.), u novije vrijeme plinska; 3. svjetionik bez posade" (RRG 91). U Boki kotorskoj *ferâl* i *ferȁo m* "fenjer" (RCG 84). Na Vrgadi *feºã, -ºālà m* "svjetlo zatvoreno u staklenoj spravi, da ga vjetar ne ugasi" (RGV 55). U Korčuli *ferâl m* "1. fenjer" "2. ćela" i *feràlić m* "mali ručni fenjer" (RGGK 81).

Rosamani navodi *feral m* "fanale" (VMGD 68). Miotto navodi *feràl* "lanterna, fanale, lampione" (VDVD 79).

Ovaj je leksem mletacizam, od mlet. *feràl* "Ferale o Fanale e Lanterna"; Feràl da pesca "Specie di fanale che s'alluma in tempo di notte per pescare" (BOE 265). SKOK II 598; ERHJ 242.

4.1.4.4 GȁNČA, imenica f. i GȁNJAČ, imenica m. Kuka.

Škevin donosi sljedeći oblik za Betinu: *gȁnač* m "kuka za vađenje većih riba iz mora (kod *parangala*)." (ŠKEVIN 2010: 65). Na Ižu *gȁnač m* "metalna kuka raznih namjena". (RGOI, 89). Na Murteru *gȁnač m* "1. kuka na jedrilju ili kuka za iskrcaj tereta; 2. kuka za vađenje većih riba iz mora (kod *parangala*) (RGOM 90). U Salima *gȁnač m* "kuka" (RGS 92).

Rosamani navodi *gànac'* i *ganso m* "gancio" (VMGD 76). Miotto navodi *gànzo* "gancio, uncino" (VDVD 87). Na Vrgadi *gȁńač m* "kuka (mornarska)" (RGV 58). U Korčuli *gančûn m* "zaštićena uvalica za sidrenje barki" (RGGK 91).

Ovaj mletazicam dolazi od mlet. *ganzo* “uncino” (BOE 299), leksem nastao u Trstu pa odatle došao u hrvatske govore (GDDT 261). Skok daje slijedeće objašnjenje: *gȁnac*: < tal. *gancio* = mlet. *ganzo*, turska posuđenica od < tur. *kanca*, turski grecizam < grč. adj. καμψός < grč. κάμπτω “savijam” (SKOK 1, 550). DEI 1769; REW 4673.

4.1.4.5 GȐÙJA. Imenica f. Dizalica.

Na Ižu grùja f “držač ferala” (RGOI, 99). Na Murteru *grùja f* “greda usađena u palubu koja stoji koso nad morem; na njenom vrhu je postavljen koloturnik pomoću kojega se podiže mreža *plivarica*, odnosno *kanaštrela*” (RGOM 96). U Korčuli *grùja f* “dizalica (za sidro)” (RGGK 99). Rosamani navodi *grua f* “gru”, kao i *gruga* i *gruia f* (VMGD 84).

< mlet. *grua* “*Gru; Grua e Grue*, Uccello grosso e di passo, che vola a stormi, ed è chiamato da Linneo *Ardea Grus*” (BOE 319). HER IV 29

4.1.4.6 PȊC. imenica m. Smočnica na brodu. PȊC. Imenica m. iht. Charax puntazzo. Vrsta morske ribe, šiljac.

Na Murteru *picô, -la m* “manji pravokutni otvor u samom vrhu pramčane ili, kod *leuta*, pramčane i krmene palube” (RGOM 198). Za Betinu Filipi donosi oblik *pic m* "kutni prostor što ga tvori pramčana stativa s platicama" (BB 188). U Rivnju *pȉc m* “1. vrsta vrlo kvalitetne bijele ribe, lat. charax puntazzo; 2. krajnji prostor u pramcu broda; 3. dio na parangalu na kojemu je vezana udica” (RRG 218). U Korčuli *pȉc m* “1. vrh pramca” “2. vrsta ribe (Sargus vulgaris)” 3. “čipka” (RGGK 251). Za Crnu Goru je Musić zabilježio ihtionim pȉc (MUSIĆ 1972: 207).

Rosamani navodi *pizo m* “1. pizzo (dell’asta). V. *pizo.* 2. (Lp.) pizzo di prora o di poppa (rispotiglio della nave per il carbone)” (VMGD 129).

Vinja navodi sljedeće ihtionime za charax puntazzo: *pič* (Klenovica, Vrgada, Murter, Žirje), *pičac* (Sućuraj), *pićon* (Račišće), *picamorti* (Gradac), fic (Hodilje, Doli), *pis* (Lovran), *pišùd* (Medulin), *špic* (Krnica, Punat et al.), *spic* (Požura, Korica) te *pic* (Rabac, Unije, Srakane et al.) (JaFa II 274).

< mlet. *pizo*, refleks korijena pīts (REW 6545) «oštrica, punta» (SKOK II 654). JEti III 29 – 30; DEI 2962; REW3 6545; JaFa 27.3.1

4.1.4.7 SINJÃ(L). Imenica m. Točka koja služi za orijentaciju na moru, da ribar može pronaći gdje je bacio vrše. SINJÀTI. Glagol prf. Ugledati, spaziti, uočiti. Koristi se u frazemu "sinjâ more", koji označava morsku "fatamorganu".

Na Ižu *sinjā -la m* "signal, znak, trag", *sinjân adj* "označen, obilježen" (RGOI, 355) i *sinjivàti imprf* "označavati, obilježavati, stavljati znakove" (RGOI, 356). Na Murteru *sinją̃ -la, m.* "markantna točka na kopnu (veće stablo, suhozid, rt, svjetionik, crkva i sl.) uz pomoć koje se postavljaju koordinate u čijem se sjecištu nalazi utopljena vrša ili mreža" (RGOM 231) te *sinjàti prf* "zabilježiti, označiti" (RGOM 231). U Salima *sinjȁl dàti m* "dati znak, odazvati se robom s broda", *sinjâli m pl* "oznake, obilježja", *sinjalìć m deminutiv* "malo, sitnica", *sinjân adj* "obilježen" i *sinjàti prf* "označiti" (RGS 322). U Rivnju *siņ́â -la, m*. "znak kojim se obilježava neko mjesto" (RRG 268) te *sińâti* "označiti" (RRG 268). U Korčuli *sênj m* "znak kojim se nešto navješćuje", *senjâl m* "znak kao grafičko ili vizualno obilježje", *senjalávat imprf* "slati (svjetlosne) znakove", *sènjat imprf* "obilježiti, označiti" i *sènjat se* "predbilježiti se" (RGGK 311). U Boki kotorskoj *senjâl m* "znak na moru ili polju", *sȅnan adj* "označen" (RCG 308) te *senjȁt (se)* "označiti, pričinjavati se" (RCG 308). Na Vrgadi *siń°ã m* "znak" i *sińàti* "označiti" (RGV 189). Poznat je i u toponimiji, usp. *Sénjāl* u Zažablju (VIDOVIĆ 2014: 308; 368).

Rosamani navodi *signal m* "segnale" (VMGD 163) i *segnal m* "segnale" (VMGD 159).

< tal. *segnale* (sa sufiksom koji je refleks od lat. –ALIS) < lat. SIGNUM (SKOK III 221 – 222), odnosno < mlet. *segnàr* "Segnare, Contrassegnare, Far qualche segno." (BOE 641) < lat. SIGNARE (SKOK III 221 – 222). REW 7905; 7904a; 7909.

4.1.5. RIBARSKI BRODOVI I OPREMA

4.1.5.1 BÂRKA. Imenica f. Mali brod. BARKARJÔL. Imenica m. 1. Vozač *barke* (općenito); 2. vozač *barke* koji je vozio ljude između otoka Vira i Privlake prije sagradnje virsko-privlačkog mosta.

Na Ižu *barkarijôl m* "zadarski brodar što prevozi preko luke" (RGOI, 17). U Salima *barkarijôl m* "prijevoznik preko luke" (RGS 30). U Rivnju *barkajuol m* "prijevoznik čamcem preko gradske luke u Zadru" i barkàsa f "drveni čamac veličine od 10 do 15 m s motornim pogonom, ima tupu krmu i manje nadgrađe; koristi ga najviše ratna mornarica za prijevoz mornara s usidrena broda do obale i obratno" (RRG 48). U Korčuli *bârka f* "manje drveno ili plastično plovilo" (RGGK 21).

U Boki kotorskoj *barka f* "čamac, barka" (RCG 27).
Rosamani navodi *barca f* "barca (ALM) (Lp.) tipo *batela-guzo, pàsera*. Nome genèrico dei galleggianti sotto le cento tonnellate (esclusi i più pìccoli battelli)" (VMGD 17–19). Miotto navodi *bàrca* (VDVD 17). Na Vrgadi *bᵒãrka f* "1. brod" "2. kost u sipe" (RGV 21)
< mlet. *barca* (BOE 64). Riječ ima mediteransko podrijetlo; povezuje se sa grč. βᾶρις,-ιδος. Otuda se proširila po drugim europskim jezicima; Battisti misli (DEI) da vlat. BARCA potječe iz predrimskog jezika Pirenejskog poluotoka; povezuje je sa toponimom *barca / Ibarca*, i s *barisa* "vrsta posude" (SKOK I 113); REW 3952; DEI 436.

4.1.5.2 BATȆLA. Imenica f. Vrsta čamca na vesla s plosnatim dnom.
Na Ižu *batȅla f* "manji brod ravnog dna" (RGOI, 18). Na Murteru *batẽ, batȅla m* "brodić na vesla plosnata dna, oštra pramca i odrezane, zrcalne krme, dužine 3 do 4.5 m; prikladan je za plovidbu i ribolov u plićaku; batana" (RGOM 51). U Salima *batȅla f* "mali čamac" (RGS 31). U Rivnju *batȅla f* "čamčić ravna dna" (RRG 49). U Korčuli *batelânt m* "lađar, prijevoznik" (RGGK 22).
U Boki kotorskoj *batelîna f* "barka" (RCG 29). Na Vrgadi *batelîn m* "brodić" (RGV 22)
Rosamani navodi *batel m* "battello, 1) genèrico per naviglio... 2) battello a un àlbero con vela latina" i batela f "barca a un àlbero" (VMGD 21) i *batelo m* "battello" (VMGD 22). Miotto navodi *batèla* "barchetta da pesca, a fondo piatto e senza vela" (VDVD 21).
Ovaje mletacizam dolazi od mlet. *batèlo* "barchetta nota d'ogni grandezza, anche capace di uno o due alberi" (BOE 68). Skok daje sljedeće etimološko objašnjenje *batel*: < tal. *battello, battellina*, izvorno starofrancuska posuđenica *batel* (dem. na lat. –ELLUS), posuđena od stnord. *bat* "barca" (SKOK I 122).

4.1.5.3 BȊTA i BȊTVA. Imenica f. Izboj na brodu za koji se veže konop.
U Salim*a bȉta f* "dva stupića za privezivanje u brodu" (RGS 36). U Korčuli bȉta f "drveni stup na brodu za vezivanje" (RGGK 28). U Boki kotorskoj *bȉtva f* "klin" (RCG 35). Rosamani navodi bite, pl. -ā "f. pl. bitte" "morti del morto, anche *colone*" (VMGD 24).
< mlet. *bita* "grossi pezzi di legno, piantati a guisa di colonne nelle due bande della nave per darvi volta e cazzare, o assicurarvi alcune manovre." (BOE 83) < stnord. BITI "Querbalken" (REW 1135)

4.1.5.4 CERÂDA. Imenica f. Voštani komad platna.

Škevin daje slijedeći oblik za Betinu: *incerâda f* "povošteno platno ili zaštitno odijelo". (ŠKEVIN 2010: 74). Na Ižu *cerâda f* "nepromočivo platno, gumirano platno, kabanica" (RGOI, 39). Na Murteru *cerȩ̂da f* "1. navošteno platno otporno na kišu; tenda; 2. kišna kabanica...; 3. plastični stolnjak" (RGOM 66). U Salima cerâda f "kišna kabanica, tenda" (RGS 50). U Rivnju *cerȩ̂da f* "tenda, nepromočivo platno" (RRG 66). U Boki kotorskoj *cerâda*, *cerata* i *incerada f* "nepromočivo platno; kišni mantil" (RCG 45). Na Vrgadi *cerᵒãda f* "povošteno platno" (RGV 33). Skok navodi sljedeće objašnjenje: *čerȁrija*: < tal. *cera* "vosak", refleks lat. CERA. + mlet. sufiks –ada; on spominje i da Battisti smatra *cera* mediteranskim reliktom (SKOK I 309). REW 1829, 1835a; DEI 860, 868, 870; VEI 257.

4.1.5.5 KȎĆA. Imenica f. Ribarski brod.

U Betini je *kȍča f* "ribarski brod koji lovi s takvom mrežom" "dubinska dvokrilna povlačna mreža" (ŠKEVIN 2010: 76). Na Ižu je *kȍća f* "vrsta mreže potegače, ribarski brod" (RGOI, 141). Na Murteru *kȍča f* "1. veći ribatski brod sa snažnim pogonskim motorom za povlačenje dubinske dvokrilne mreže; 2. dubinska dvokrilna povlačna mreža" (RGOM 132). U Rivnju *kȍća f* "naziv za tip ribarske mreže" (RRG 132 - 133). U Korčuli *kȍča f* "vrsta mreže za love ribe, često i brod koji nosi takve mreže" (RGGK 151).

U Boki kotorskoj *kȍča f* "lov; *lat. coclea" (RCG 165).

Rosamani navodi *cócia f* ""paranza" ("quelle tartane che lungo le coste péscano appaiate, transcinando ciascuna un capo d'una lunga rete a sacco, che si chiama "*sciàbica*". Questo modo di pescare si dice comunemente "pescare in paranza")" (VMGD 54). Na Vrgadi *kȍća f* "vrsta mreže" (RGV 91).

Skok navodi da je dotična lema proširena po cijelom Jadranu; riječ spada u modernu ribarsku tehniku (SKOK II 220). < mlet. *cochia* "si pronunzia come in Toscano *cocia* "strascino", i *pesca a cochia* "pesca che si fa con due barche le quali s'accostano per butter insieme una rete" (BOE 174). Za dublju etimologiju postoje razne teorije; Nardo je predlagao lat. CAPULA "legame", no Vinja smatra da se to fonetski ne preklapa. U novije vrijeme se najčešće izvodi od lat. COCHLEA "puž, puževa kućica"; naime, kraj *koće* nalikuje na puževu kućicu (JEti II 87). REW 2011[3]

4.1.5.6 PORTULÂTA. Imenica f. Brod koji od ribara koji su na moru uzima ribu i prevozi ju na obalu.

U Betini je *portulâta f* “brod koji preuzima i odvozi ribu i opskrbljuje ribare hranom”. (ŠKEVIN 2010: 79). Na Ižu *portulàta f* “brod koji prevozi ulovljenu ribu na prodaju” (RGOI, 290). Na Murteru *portulậta f* “brod koji odvozi ribu i opskrbljuje ribare” (RGOM 208). U Salima *portulâta f* “brod koji preuzima ribu ili prevozi ljude od sela do grada” (RGS 265). U Rivnju *portulậta f* “brod koji preuzima ribu i odvozi na prodaju” (RRG 233).

Rosamani navodi *portolada* “portolatto” (VMGD 134), kao i *portulada, -ata*, *portolata* i *purtulata* “(“motobarca che preleva il pescato dalle barche da pesca al largo, e lo porta nei luoghi di smercio”)” (VMGD 138) u istom značenju. Na Vrgadi *portul°âta f* “od četiri broda, što zajednički love ribu, onaj koji odveze ribu na prodaju” (RGV 162).

< mlet. *portolàte* “barchette da trasporto che seguono la tartana con cui se pesca, e portano poi il pesce alle piazza maritime.” (BOE 527), refleks lat. PORTUS “Hafen” (JEti III 68); REW 6680; Skok III 10; FEW 9, 202; DELI 1234 - 1235; JEti III 68; GDDT 487.

4.1.5.7 PROVÌŠTA. Imenica f. Brodske zalihe; zaliha hrane i namirnice na brodu.

Provìšta je u Betini “zaliha hrane i pića (na brodu)”. (ŠKEVIN 2010: 80). Na Ižu *provìšta* “hrana, namirnice” (RGOI, 318). Na Murteru *provìšt* i *provìšta m/f* “1. opskrba hranom i pićem za duži boravak na Kornatima; u izrazu *ìti u provìštu* ‘ići u nabavu hrane i pića’; 2. zalihe hrane na brodu” (RGOM 216). U Salima *provìšta f* “zaliha hrane, nabavka hrane” (RGS 287). U Rivnju *provìšta f* “količina hrane i pića za određeno razdoblje” (RRG 246). U Korčuli *pròvišta f* “opskrba (hranom), zaliha” (RGGK 279).

U Boki kotorskoj *provižàt* “kupiti živežne namirnice” (RCG 280).

Rosamani navodi *pròvista del broda f pl* i *proviste f pl* “provvizioni, proviste di bordo” (VMGD 136).

< mlet. *provista* “provisionamento” (BOE 539), koja dolazi od lat. PROVIDERE. (DELI 1278); JEti III 91; SKOK III 55; REW 6793a.

4.1.5.8 ŠKÀF. Imenica m. Brodsko korito, trup.

Na Ižu je *škàf m* “tip broda” (RGOI, 394). Na Murteru *škàf m* “1. brodić do oko 6 m s kabinom i zrcalnom, ravno osdječenom krmom; 2. prednji dio pramčane palube oko *picola*” (RGOM 249). U Salima *škàfa f* “1. sudoper od kamena; 2. natkriveni pramčani dio broda” (RGS 354). U Boki kotorskoj *škàfa f* “natkriveni dio barke” (RCG 324).

Rosamani navodi *scafo m* “scafo (il corpo della nave)” (VMGD 154). Na Vrgadi *škȁf m* “1. na brodu poklopac otvora” “2. kamenica (gdje se pere suđe)” (RGV 207). U Korčuli *škȁf m* “pokrov pramca” (RGGK 344).

< mlet. *scafo* “Corpo d’un vascello senza alcun armamento.” (BOE 613), refleks lat. SCAPHA, posuđena od grč. σκάφη “light boat, skiff” < grč. σκάπτω “dupsti” (JEti III 164 - 165). LS 1605; DELG 1011.

4.1.5.9 TIMŨN. Kormilo. TIMUNJÊR. Imenica m. Kormilar.

Škevin donosi sljedeći oblik za Betinu: *timũni mpl* “dvije drvene ili metalne ploče koje kod povlačne mreže otvaraju i šire mrežu koju brod vuče za sobom” (ŠKEVIN 2010: 58); Filipi donosi sljedeće oblike za Betinu: *timũn m* “kormilo (i kolo kojim se upravlja iz broda” (BB 272-3), *timunẽr m* “kormilar”, i *timûniti* “upravljati kormilom” (BB 273). Na Ižu *timûn m* “kormilo”, *timūnȉti prf* “kormilati” i *timunjêr m* “kormilar” (RGOI, 421). Na Murteru, *timũn m* “1. kormilo; 2. jedna od dviju drvenih ili metalnih ploča koja kod povlačene mreže ima funkciju otvaranja, širenja mreže koju brod vuče za sobom”, *timunẽr* i *timunjẽr m* “kormilar” i *timúniti* “kormilati, upravljati brodom” (RGOM 267). U Salima, *timûn m* “kormilo”, *timunjêr m* “kormilar” (RGS 381). U Rivnju, *timûn m* “brodsko kormilo”, *timunâti impf* “kormilariti”, *timunerȉja f* “kormilarnica” i *timuńjêr m* “brodski kormilar” (RRG 309). U Korčuli, *timûn m* “kormilo” i *timunjêr m* “kormilar” (RGGK 367). U Boki kotorskoj *tȉmun m* “kormilo”, *timunȁt* “kormilariti”, *timunȉjer* “kormilar” i *timunjêra f* “kormilarnica” (RCG 355).

Rosamani navodi timon m i *tìmūn m* “timone”, *timonièr m* i *timuniér* “timoniere” (VMGD 177). Na Vrgadi *timũn m* “krmilo”; *timunẽr m* “krmilar” i *timūnȉti impf* “kormilom upravljati” (RGV 216)

< mlet. *timonèla f* “Qull’arnese che si sostituisce al timone d’un biroccio allorchè si vuo adoperare un sol cavallo. Di qui prese il nome di Timonèla il Legno che abitualmente usa la timonela in vece del timone” (BOE 748), deminutiv od mlet. *timòn m* “Timone… Grosso legno posta a poppa col quale si dirige la barca.” (BOE 748) / < mlet. timonièr “Timoniere e Timoniero, Colui che governa il timone della nave.” (BOE 748); ovaj je mletacizam refleks vlat. *TĪMŌNE, (cf. kllat. TĒMŌNE) (SKOK III 470). cf. REW 8625.

4.1.6 VRSTE RIBOLOVA: OPISI RIBOLOVNIH PROCESA I UPORABE MREŽA I ALATA

4.1.6.1 FJÀNAK. Imenica m. 1. bok. 2. Luk koji se napravi od ribarske mreže.
U Salima *fjànak m* "trbušnica" (RGS 86).
Rosamani navodi *fianca, pl. fianchi m* "banda, fianco" i *fianco m* "fianco (della barca), banda, bordo" (VMGD 69). Na Vrgadi *fijànak m* "bok" (RGV 55). Na Korčuli *fjànak m* "bok" (RGGK 83).
Ova je riječ mletacizam od mlet. *fianco m* "Fianco e Gallone" (BOE 268). Skok pretpostavlja sljedeću etimologiju za flànak: < tal. fianco, izvorno od frank. *HLANKA (Skok 1 521). REW 4150a; DEI 1630.

4.1.6.2 KALÀTI. Glagal prf. Pasti, spustiti, potezati mreže. ZAKALÀTI. Glagol prf. zaokružiti ili prisjeći ribu mrežama.
Škevin potvrđuje mnoštvo oblika za Betinu: *kalâda* f "jedno bacanje i izvlačenje mreže", *kaladûra* f "mjesto gjde se tope mreže; jedno topljenje i dizanja mreže", *kalàti (se)* "spustiti (se), sići" (ŠKEVIN 2010: 81) te *kalàti prf* "skinuti npr. zaperke s rajčica". (ŠKEVIN 2010: 244). Na Ižu su zabilježeni oblici *kalàt*i i *kulàti prf*, *kalīvàti* i *kulīvàti imprf*, u značenju "sići, spustiti, sniziti", kao i imenice *kalîvanje i kulîvanje* (RGOI, 126), a i *zakalàti prf* "opkoliti mrežom, okružiti mrežom" (RGOI, 464).. Na Murteru *kalàti prf* "spustiti (se), sići" i *kaladûra f* "jedno topljenje i dizanje mreže" (RGOM 123). U Salima *kalàti prf* "spustiti, sići" (RGS 123). U Rivnju *kalâti (se) prf* "spustiti (se)" (RRG 123). U Korčuli *kàlat prf* i *kalávat imprf* "spustiti (se)" (RGGK 138).
U Boki kotorskoj *kalàt* "spustiti, skinuti; gubiti na težini" (RCG 143).
Rosamani navodi *calar* "calare" (VMGD 39). Miotto navodi *calàr* (VDVD 40).
< mlet. *calàr* "Mandar giù da alto in basso e con ritegno" "osegnuti" (BOE 117), refleks lat. CALAR "herabsteigen" (REW 1487), grčka posuđenica koja izvorno glasi χαλάω "zijevati" (JEti I 199). SKOK II 19; DEI 669; BB 103; ERHJ 417.

4.1.6.3 LÛDAR. Imenica m. Vrsta ribolova u kojem se plašenjem ribe tjera u mrežu. LÛDOR. Imenica m. Vrsta mreže koji se koristi pri *ludru*. LUDRANT. Imenica m. Ribar koji sudjeluje u *ludru*.

Na Ižu *lûdar m* “vrsta ribolova plašenjem ribe, vrsta mreže” i *ludrânt m* “ribar ludrom” (RGOI, 178). Na Murteru *lûdar m* “vrsta ribolova u kojemu se na početku s kopna povlače s dvije strane *uze* s upletenim bijelim daščicama koje plaše ribu i gone je prema uvali; u završnom dijelu ribolova u plićaku u dnu uvale riba se okruži mrežama i podiže na brod; ovim ribolovom love se najkvalitetnije vrste bijele ribe” (RGOM 154). U Salima *lûdar m* “ribolov plašenjem ribe” (RGS 168). U Rivnju *lûdar m* “način ribolova plašenjem ribe” (RRG 159).
Na Murteru *ludrậņt m* “ribar koji ide na *ludar*” (RGOM 154). U Rivnju *ludrậņti m pl* “ribari koji love na lûdar” (RRG 159). Na Vrgadi *lûdar m* “vrsta mreže i ribolova” i *ludr°ânt m* “ribar, koji je na ludru” (RGV 110).
Rosamani navodi *ludro* (VMGD 96). Miotto navodi *lùdro* “rete da pesca” (VDVD 108).
< mlet. *ludro* „otre“ (BOE 376). Vinja smatra da se *ludro* da izvesti od < lat. UTER „mješina“ (REW 9102) sa sraštenim članom. To se, on kaže, semantički podudara sa drugim nazivima za mreže (JEti II 148 - 149). FEW 14, 88.

4.1.6.4 MANȊCA. Imenica f. Poluga za pokretanje motora.
Na Ižu *manȉca m* “ručica za paljenje motora” (RGOI, 187). Na Murteru *manȉca f* “željezna ručica za paljenje manjih brodskih motora” (RGOM 159). U Rivnju *mȁnica f* “poluga na brodskom motoru kojom se upravlja prijenos brzina” (RRG 165).
Miotto navodi manìza “manovella” (VDVD 113). Na Vrgadi *manȉca f* “ušica, deblji kraj nečega” (RGV 114). U Korčuli *mànica f* “1. ručka” “2. muf” (RGGK 188).
< mlet. *manizza* „maniglia“ (BOE 394) (tal. sufiks -izza se podudara sa hrvatskim sufiksom –ica) < lat. MANUS „ruka“ (JEti II 168 - 169). REW 5339; DEI 2349; VEI 619; DELI 714; GDDT 356.

4.1.6.5 MIŠĆÊR. Imenica m. Područje *zakalane* ribe.
Na Ižu je *mišćêr m* “posao, zanimanje, zanat” (RGOI, 197). U Salima je *mišćêr m* “zanat” “umijeće” (RGS 186). Na Visu je *mišćêr m* “zanat” “alat” (LVJ 293).
Miotto navodi mistièr “mestiere” (VDVD 122).
Ova je lema doživjela veliki semantički pomak, odnosno suženje: zanat > područje zakalane ribe. Riječ potječe od mlet. *mestièr* “mestiere” “arnese per un mestiere”, (BOE 413) < lat. MINISTERIUM “dienst” “amt” (REW 5589). FEW 6/2, 118; GDDT 375; DEI 2438; VG 632.

4.1.6.6 PÄNULA. v. 4.1.2.4

4.1.6.7 PÄŠ. Imenica m. Mjera koja otprilike odgovara širini koju tvore obje raširene ruke; ovim se načinom mjerenja služe ribari kada žele izmjeriti dubinu na kojoj se nalaze.
Na Murteru *päš m* "sežanj, duljina koju čine raskriljene ruke zajedno; mjera za dužinu; 1,75 m" (RGOM 194). U Salima *päš m* "mjera od kraja jedne do kraja druge ruke" (RGS 240). U Rivnju *päš m* "mjera za duljinu (razmak između obje raširene ruke)" (RRG 214). U Boki kotorskoj *päš m* "korak" (RCG 252). Na Vrgadi *päš m* "sežanj (duljina, koliko čine raskriljene obje ruke zajedno)" (RGV 149). U Korčuli *päs m* "1. mjerna dužina, iznosi oko 180 cm" "2. plesni korak" (RGGK 241). Posvjedočen je i u toponimiji, cf. Paščìne i Pȁšica na Šolti (MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ / LOZIĆ KNEZOVIĆ 2014: 52). Ova mletačka mjerna jedinica iznosi 1,73823 m (HERKOV 1977: 168).
< mlet. *passo m* "Quel moto del piede che si fa in andando" (BOE 479) / tal. passo "antica misura di lunghezza equivalente a cinque piedi" (DELI 1146), refleks lat. PĂSSUS, deverbal od lat. PANDERE "stendere, aprire" (DELI 1146); DE 1472 – 1473.

4.1.6.8 PEŠKÀTI. v. 4.1.2.6

4.1.6.9 PÒŠTA. Imenica f. 1. Mjesto gdje se najbolje lovi riba. 2. poštanski ured
Za Betinu su potvrđeni oblici *pòšta* "mjesto na moru ili uz obali bogato ribom" i *pripôšt* "mjesto gdje se baci mreža prije nego se uđe u/dođe na poštu" (ŠKEVIN 2010: 87) Na Ižu *pôšta f* "pozicija, položaj, mesto gdje se riba okuplja i lovi, lovište" (RGOI, 293). Na Murteru *pòšta f* 1. poštanski ured; 2. mjesto na moru ili uz obalu izdašno ribom" (RGOM 209). U Salima *pòšta f* "lovište, pozicija gdje se lovi riba" (RGS 268). U Rivnju *pòšta f* "pogodna pozicija za lov ribe" (RRG 234). U Boki kotorskoj *pòsta f* "mjesto gdje je poznato da ima dosta ribe" (RCG 274). Na Vrgadi *pòšta f* "1. ured za dostavu pisama i zamotaka" "2. mjesto pogodno za lov ribe" (RGV 163). U Korčuli *pòsta*[1] *f* "dobra pozicija za ribolov na moru" (RGGK 267).
Rosamani navodi *posta f* "pòsta (sito assegnato o scelto per la pesca)" (VMGD 134). Miotto navodi *pòsta* "luogo assegnato o scelto per la pesca" (VDVD 160).
< mlet. *posta (de trar)* "Quel luogo dove si pone il cacciatore per cacciare" (BOE 528); cf. tal. posta "luogo in cui il cacciatore attende a fermo la selvaggina" (VLI 1444) < poimeničeni lat. POSITUS, part. perf. < PONERE. FEW 9, 161; DEI 3036; GDDT 489; VG 822.

4.1.6.10 ŠTRIKÎVANJE i ŠTRICANJE. Imenica n. Tjeranje ribe mrežom u kraj na *ludru*. ŠTRIKÎVATI. Glagol imprf. Tjerati ribu u kraj mrežom.

Za Betinu su potvrđeni oblici *štrikívati* i *štrikàti* "zatvoriti i stisnuti mrežu na ludru" (ŠKEVIN 2010: 88). Na Ižu *štrȉka* "crta, pruga, trak" i štrikàti "vesti" (RGOI, 407). Na Murteru *štrȉka* f "linija, crta", *štrikèta f* "duga tanka dašćica; *štrikete* se zabijaju jedna pored druge u grede na plafonu, a potom se na njih nanosi žbuka" i *štrikívati imprf* "kod ludra, nakon što je riba stjerana blizu obale u nekoj uvali, višekratno bacati mrežu s jedne strane broda i dizati je s druge kako bi se riba postupno za jednu širinu broda gonila što bliže obali da bi se nakon toga opasala drugom mrežom i izvukla na palubu" (RGOM 258 - 259). U Salima *štrȉka f* "izrađena krpa za stoliće ili noćne ormariće" (RGS 367). U Rivnju *štrȉka f* "krpica, podloška, najčešće čipkasta" i *štrȉkati imprf* "izrađivati čipku" (RRG 301). U Boki kotorskoj strîcke f "krpice" (RCG 315). Na Vrgadi *štrikīvȁti imprf* "kad jedan brod mrežu diže, a drugi pušta u more, da na uži prostor stisnu ribe" (RGV 211). U Korčuli *štrȉka f* "1. crta" "2. drvena letvica", *štrȉketa f* "drvena letvica (na barci)" (RGGK 356). Rosamani navodi stricar i strico (VMGD 171). Miotto navodi *strìca* "1. linea, striscia" "2. riga da disegno" "3. striscia di legno" i stricàr "sottolineare" (VDVD 202).

< mlet. *strica* "striscia, lungo pezzo di che che sia, stretto assai in comparazione della sua lunghezza" (BOE 715) (cf. *štrȉka* imenica f, proširena po cijeloj hrvatskoj obali "crta, pruga, rez, širit, konopac, letva (JEti III 238)", te mlet. i tal. strico "paranchino (di straglio)" (JEti III 238). Za dublju etimologiju nema suglasnosti; Prati i Durante-Turanto povezuju mlet. *strica* sa njem. *Strick* "corda" (JEti III 238). U DEI je navedeno za tal. *strico* da je „voce veneta" i također se tumači kao germanizam iz langob. *Strihha* „striscia" (DEI 3655). FEW tumači etimologiju na sljedeći način: „(anfrk.) *STRIKAN „streichen" (JEti III 238, citirajući FEW 17, 256). GDDT 696.

4.1.7 RIBA

4.1.7.1 BRÂNČE. Imenica f pl. Škrge.

U Betini su *brânče fpl* "škrge u ribe". (ŠKEVIN 2010: 97). Na Ižu *brânče, brãnč* "škrge" (RGOI, 28). Na Murteru *brạ̑nče f* "škrge u ribe" (RGOM 57). U Salima *brânče f* "škrge" (RGS 42). U Rivnju *brạ̑nče f pl* "škrge" (RRG 57). U Korčuli *brânče f* "škrge" (RGGI 33).

Rosamani navodi *branche* i *brènche f pl* “branchie” (VMGD 30). Miotto *brànce* “branchie del pesce” (VDVD 32). Na Vrgadi *brᵒãnče f pl* “škrge u ribe” (RGV 28).
Riječ je o mletačkoj posuđenici, < kasnolat. BRANCHIA (REW 1271), “škrge”, od grč. τὰ βράγχια. cf. klas. lat. BRANCHIAE (SKOK I 198). JEti I 68; SkokTerm, 45 i 60; REW 1271a; DEI 588, 590.

4.1.7.2 BUTÂRGA. Imenica f. Riblja ikra.

U Betini su potvrđeni slijedeći oblici: *butârga f* “riblja jajašca, ikra”, *butargân* “pun ribljih jajašaca” (ŠKEVIN 2010: 97). Na Ižu *butârga f* “riblja ikra”, *butargâni adj* (f. -a, n. -o) “onaj koji ima ikru, s ikrom” (RGOI, 36) i *butargàti prf* “praviti ikru, puniti se ikrom” (RGOI, 37). Na Murteru *butą̂rga f* “riblja jajašca, ikra, mrijest” i *butargą̂n adj (f. -a, n. -o)* “pun ribljih jajašaca” (RGOM 65). U Salima *butârga f* “riblja jajašca, ikra” (RGS 47). U Rivnju *butą̂rga f* “riblja ikra” (RRG 64). U Korčuli *bùtarga* i *butârga f* “1. ikra” “2. mošnica, mošnja”; *bùtargan* i *butȁrgan adj* “koji ima ikru (riba)” (RGGK 39).
U Boki kotorskoj *butârga* i *butârda f* “ikra od ribe” (RCG 43).
Rosamani navodi *bùtarag, pl. bùtarghi m, butarga f* i *botarga f* u značenju “bottarga” (VMGD 36). Miotto navodi *butàrga* “bottarga” (VDVD 37). Na Vrgadi *butᵒãrga f* “ikra” (RGV 32).
Ova je lema mletacizam, od mlet. *botarga*: “vocabolo corrotto dal greco Oà tàrica uova salate.” (BOE 94) < srlat. BUTARIGUS (DEI 575). Ova je lema izvorno grecizam koji se proširio Sredozemnim morem zbog velike potražnje iz Bizanta (JEti I 90). Vinja smatra da je gore navedena Boerijeva etimolgija ispravna, i navodi sljedeće oblike: ωόν (jaje), ωά (ikra) i pridjev τάριχος (posoljen); mletački se oblik izvodi od dijalektalnog βοτάρχο, βουτάραχον (JEti I 90).

4.1.7.3 FRIŠKÎNA. Imenica f. Miris svježe ribe.

Na Ižu *friškînja f* “miris ribe” (RGOI, 85). U Salima *friškîna f* “opori riblji miris” (RGS 89). U Rivnju *friškîńa f* “zadah koji se javlja početkom truleži mesa ili ribe” (RRG 94). U Korčuli *freškîn m* “riblji vonj, osobito od odstajale ribe” (RGGK 87).
U Boki kotorskoj *frešîn m* “miris ribe koja nije svježa” (RCG 95).
Rosamani navodi *frechin m* “odore di pesce, freschino” (VMGD 73). Miotto navodi *freschìn* “1. odore caratteristico del pesce di mare e di quanto viene i suo contatto” “2. odore dell’uovo poco fresco” (VDVD 85).

Ovaj je leksem preuzet od mlet. *freschìn* “odor del pesce crudo segnatamente, ed anche di quello della carne, che quando è vicina a putrefarsi acquista cattivo odore” (BOE 288) < zapadnoromanski germanizam “frisk” (SKOK I 530); REW 3521; DEI 1716.

4.1.7.4 KAŠȅTA. Imenica f. Manji sanduk. KAŠÛN. m. Veliki drveni sanduk.

Oblik *kašȅta f* je potrvđen za Betinu u značenju “plitka kutija za spremanje ribe, može biti drvena plastična ili od stiropora”, “kutija, sanduk” (ŠKEVIN 2010: 94). Potvrđen je i oblik *kašûn*, m “veći otvoreni sanduk, kutija”. (ŠKEVIN 2010: 94). Na Ižu *kašȅta f* “plitak otvoreni drveni sanduk” (RGOI, 134). Na Murteru *kašȅta f* “drvena ili plastična (danas i od stiropora) niska kutija za spremanje ribe” i *kašetàti imprf* “stavljati, slagati ulovljenu ribu u kašete” (RGOM 128) te *kasũn m* “veliki drveni sanduk grube izrade” (RGOM 128). U Salima *kašȅta f* “plitak drveni sanduk za svježu ribu” (RGS 131) te *kašûn m* “1. drvena oplata za podizanje betonskih zidova; 2. veliki drveni sanduk koji je u domaćinstvu služio za spremu suhe hrane” (RGS 131). U Rivnju *kašȅta f* “1. drveni sanduk bez poklopca; 2. ribarski plitki sandučić bez poklopca u koji stane desetak kila girica ili srdela” (RRG 228). Na Vrgadi *kašȅta f* “sandučić, kovčežić, skrinjica”, dem. kašȅtica; *kašetîn m* “ladica, škrabica” (RGV 87) te *kašũn m* “oveći sanduk od dasaka” (RGV 87). U Korčuli *kàšeta* i *kašȅta f* “drveni sanduk različitih oblika i namjena, odnosno količina jednog sanduka” (RGGK 146 - 147) te *kašûn m* “1. sanduk” “2. oplata za beton” i kašuncîn m “1. sandučić” “2. jednostavna drvena ladica” (RGGK 147). Na Ižu *kašûn m* “veći drveni sanduk, okovana škrinja, drveni pokrov brodskog motora” (RGOI, 134).

U Boki kotorskoj *kašȅta f* “omanji sanduk; mrtvački sanduk” (RCG 160) te *kašûn m* “veliki sanduk” (RCG 161). Rosamani navodi caseta f “cesta o cassetta del pesce” (VMGD 48).

Ovaj je leksem preuzet od mlet. *cassèta* „Piccola cassa“ (BOE 146), odnosno < mlet. *cassòn* “cassa grande” (BOE 146), izvedeno pomoću sufiksa od < mlet cassa “arnese di legno fatto a diverse fogge, per uso di riporvi vestimenti, biancheria o altro” (BOE 145) + dem. –eta odnosno augm. -one, < lat. CAPSA “kasten” (REW 1658). JEti II 62; SKOK II 43; REW 1658, 1659a, 1659b;

4.1.7.5 LEŠȀTI. Glagol prf. Skuhati, osobito meso ili ribu. LȅŠO. Imenica n. Kuhano meso ili riba. LEŠÂDA. Imenica f. Kuhana namirnica.

Na Murteru *lešȁti prf* "skuhati u samoj vodi (meso, ribu, krumpir)" i *leš adj (f. -a, n. -o)* "skuhan u vodi" (RGOM 150). U Salima *lešȁti prf* "kuhati na vodi" (RGS 162). U Rivnju *lešâti prf* "u vodi skuhati" (RRG 154). U Boki kotorskoj *lešȁt* "kuhati u vodi" (RCG 190).
U Salima *lȅšo adv* "kuhano na zasoljenoj vodi" (RGS 162). U Rivnju *lȅšo adv* "kuhano jelo" (RRG 154). Škevin potvrđuje sljedeće oblike za Betinu: *lešadûra f* "obrok lešane ribe (rjeđe mesa)", *lešȁti prf* "skuhati u vodi", *lešo adv* "skuhano u vodi", *lešâda* f "kuhana riba, rjeđe kuhano meso". (ŠKEVIN 2010: 95). Na Ižu *lešâda f* "jelo skuhano na vodi (riba, meso)", *lešân adj* "kuhan u vodi", *lešȁti prf* "(s)kuhati u vodi" i *lȅšo adv* "kuhano na vodi" (RGOI, 172). Na Murteru *lešadûra f* "obliniji obrok *lešane* ribe" (RGOM 150). U Salima *lešâda f* "kuhana riba" (RGS 162). U Rivnju *lešâda f* "u vodi kuhana riba" (RRG 154). U Boki kotorskoj *lešâda f* "kuhano jelo" (RCG 190). Na Vrgadi *lȅš -a, -o* "kuhan u samoj vodi" i *lešȁti prf* "skuhati, obariti u vodi" (RGV 106). U Korčuli *lešâda f* "kuhana riba, rjeđe kuhano meso", lȅšat prf "skuhati (npr. ribu, meso, povrće)" i *lȅšo adv* "kuhano meso ili nešto drugo" (RGGK 177).
Riječ je o mletacizmu: < mlet. *lessàr* "Lessare; Alessare, Cuocere che che sia nell' acqua." (BOE 366), odnosno < mlet. *lesso* "La cosa che si lessa, e per lo più s'intende della carne o simile." (BOE 366), odnosno < mlet. *lessàda* "Il lessare" (BOE 366) < lat. ELIXUS (SKOK II 290).

4.2. POMORSTVO

4.2.1. Vrste BRODOVA

4.2.1.1 BRACÊRA. Imenica f. Vrsta broda, jedrenjak.
Na Ižu *bracêra f* "obalni jedrenjak za prijevoz tereta" (RGOI, 27). Na Murteru *bracêra f* "teretni jedrenjak dužine 7-12 m, nosivosti 10-40 tona, s jednim jarbolom na kojem je kvadratno jedro uz jedan kosnik s prećkom (u Murteru se još 1754. godine spominju dvije bracere)" (RGOM 56). U Salima *brȁc m* "konop za spuštanje jedra" (RGS 41 - 42). U Rivnju *bracie̯ra f* "drveni brod na jedra (u novije vrijeme i s motorom) ima trie̯vo (v.) jedro i jedan do dva flȍka (v.), ima baštûn (v.), brod je dužine 10 - 15 metara" (RRG 56). U Korčuli *bracêra f* "1. vrsta široka teretnog drvenog broda" "2. *pren*. debela žena" (RGGK 32).
U Boki kotorskoj *bracêra f* "manji jedrenjak" "u figurativnom značenju debela osoba" (RCG 38). Rosamani navodi *brasera* "("istriana con vele lat. in tela olona; si riferisce a tipo di un sècolo fa)", i 2. *brazera f* 1. "tipo di bastimento", 2. "brazzera (barca con colomba senza coperta, fornita d'un

piccolo scafo da prora e da poppa, con àlbero levàbile e vela latina)", 3. *brazéra f* "brazzera (barca a un àlbero, senza *spintòn*; più lunga e più stretta si chiama *topina*)" (VMGD 30). Miotto navodi *brazèra* "barca costiera da trasporto" (VDVD 32). Na Vrgadi *bracêra f* "brod nešto veći od ribarske gaete, ima palubu i jedro trebu, rjeđe oštro" (RGV 28).

< mlet. *brazzèra* "chiamasi una Barca che porta due alberi con vele quadre, e va anche a remi, armata di sei rematori e d'un timoniere, della quale si fa molto uso nella navigazione…" (BOE 98) < lat. BRACHIA „antenne della nave" + < mlet. Sufiks –*era*, refleks lat. sufiks –ARIA (SKOK I 194 – 195). REW 1256; DEI 581, 582, 593, 597.

4.2.1.2 GAJȆTA. Imenica f. Vrsta ribarskog broda s jednim jedrom.

Na Ižu *gajȅta f* "ribarski otvoreni brod s jednim jedrom" (RGOI, 88). Na Murteru *gajȅta f* "drveni brod dužine 6-7 m, pokrivena pramca i djelomice krme, otvorene *santine* koja se može pokriti *pokaportama*; opremljena je veslima i jednim jarbolom s latinskim (oštrim) jedrom; u novije doba joj za pogon služi motor, a samo neke *gajete* uz motor imaju i jedro" (RGOM 90). U Salima *gajȅta f* "ribarski brod" (RGS 92). U Rivnju *gajȅta f* "tip drvena broda dužine 5-6 metara na 4-5 vesala i ima jedno latinsko (v. òštro) jedro; dem. gajȅtica" (RRG 97). Na Vrgadi *gaȅta f* "ribarski brod na četiri vesla" i gajȅtina f "*pejor. od* gaȅta" (RGV 58). U Korčuli *gàjeta f* "veća, šira barka, brodić, često služi za prijevoz tereta" i *gajetûn m* "straža na brodu od 16 do 20 sati" (RGGK 90).

U Boki kotorskoj *gaȅta f* "oveća barka koja nosi mrežu (60-70 kg.)" (RCG 100).

Rosmani navodi *gaeta f* 1. "gaeta: se coperta si chiama *leuto*" 2. "barca da pesca dàlmata" 3. "per la pesca del corallo - usata in Dalmazia" (VMGD 74). Miotto navodi *gaèta* "barca parzialmente coperta, con tre o quattro tramezzi per i vogatori, un alber, con vela latina e flocco. Usata per la pesca, per al pesca del corallo, per carico. Se grande, prende il nome di Lèuto" (VDVD 87).

< mlet. *gaèta* "Parco delle palle, Ricinto nella stiva, ov'è la provvigione di palle nelle navi da guerra." BOE 294), < srlat. GAYETANA (1432), adj. na –ANUS od toponima GAETA (SKOK I 544), cf. vlat. *GALLEUS "vom Gallapfel" (REW 3657). DEI 1745.

4.2.1.3 KAȊĆ. Imenica m. Čamac, brodić na vesla.

Na Ižu *kaȉć m* "brodić, čamac" (RGOI, 125). Na Murteru *kaȉč m* "brodić na vesla opremljen latinskim jedrom, pokrivena pramca, dužine oko 5,5 m; oštre je krme i ovalna dna; jednak je *gajeti* samo nešto manji" (RGOM 122). U Salima *kaîć m* "mali čamac" (RGS 123). U Rivnju *kaȉć m*

“čamac obla dna dužine od 4 do 6 metara, dijeli se na dva tiša - pâsara (v.) i gùc (v.)” (RRG 122). Na Vrgadi *kaïć m* “čamac” (RGV 83). U Korčuli *kàič m* “mala lađa 5-6 m dužine; nekad je tegli veći brod” (RGGK 137).

U Boki kotorskoj *kaïć m* “vrsta male barke” (RCG 141).

Rosamani navodi *caicio m* “caicchio (pìccolo batello a remi usato per trasporto di persone)” (VMGD 37). Miotto navodi *caìcio* “caicco. Piccola barca a remi, dal fondo a guscio di noce” (VDVD 40).

< mlet. *caìchio* “*Caicco; Schifo; Palischermo*, Barchetta a remi ad uso di vascello o galea” (BOE 116), mletački turcizam od tur. Kayık (SKOK II 14). JEti II 44; DEI 663; ARj 4, 734.

4.2.1.4 LÈUT. Imenica m. Vrsta ribarskog broda.

Na Ižu *lèūt m, dem leutìć* “ribarski brod”, *lèutar m* “ribar u leutu” (RGOI, 173). Na Murteru *lèut* i *lèvut m* “tip ribarskog broda dužine 7-8 m, potpuno pokrivene palube s karakterističnim kljunom na pramcu; nekad opremljen latinskim jedrom i šestorim veslima, a danas motorom; grotlo mu je pokriveno poklopcima; na krmi ima malu kabinu s oknima u kojoj je smješten kormilar” (RGOM 150). U Rivnju *lèut m* “drveni brod na jedro i vesla, a u novije vrijeme ima i motor, ima ȍštro (v.) jedro i najčešće je bez flȍka (v.), sprijeda ima baštûn (v.), dužina mu je 8 - 11 metara, širina nešto manje od 3 metra, a nosivost 5 - 8 tona” (RRG 155). U Korčuli *lèut m* “1. vrsta lađe dužine od 8 do 11 m” “2. muzički žičani instrument; lutnja” (RGGK 177).

U Boki kotorskoj *lèut m* “vrsta ribarske barke” (RCG 191).

Rosamani navodi lèut m i leùto m “barca in forma di *gaeta* con una specie di rostro (*beco*) sporgente dalla prora per 75 sent., quasi totalmente coperta e tornita di parrechie boccaporte, lunga 6, 8 m., mossa da 4 e più remi” (VMGD 94). Miotto navodi lèuto “barca da pesca” (VDVD 106). Na Vrgadi *lèūt m* “brod koji se razlikuje od gaete time što sprijeda ima špirun (kljun), a često je i pokriven sav (gaeta samo na pramcu)” (RGV 106).

Ova lema dolazi od tal. *leuto*, posuđnica od < stprov. *laut* < arap. *al ʻūd* “drvo” (HER V 353; ERHJ 548; SKOK I I 275.

4.2.1.5 PÀSARA. Imenica f. Vrsta čamca.

Na Ižu *pàsara f* “vrsta broda tupe krme” (RGOI, 261). Na Murteru *pàsara f* “1. brodica duga 3-6 m, zašiljena pramca i zrcalne krme 2. patarača, platušica; riba iz porodice platuša (*Citharidae*)

Citharus linguatula" (RGOM 194). U Salima pȁsara f "čamac s ravnim dnom" (RGS 240). U Rivnju *pâsara f* "vrsta čamca sa zasječenom krmom, usp. gùc" (RRG 214). U Korčuli *pàsara f* "vrsta lađe dužine 3,5 do 5 m na jedra, vesla i motor" (RGGK 241).

U Boki kotorskoj *pàsara f* "vrsta barke" (RCG 251).

Rosamani navodi *pàsara f* i *pàsera f* "natante di minor dimensione del *sàndalo*, del *topo*, detto anche *batelina*, non più lungo di 4 o 5 m." (VMGD 120 & 121). Miotto navodi *pàsara* "1. barca lunga non più di 4 o 5 metri" "2. pesce di mare" (VDVD 146).

Cf. u Istri *pasârica imenica f*, mreža za lov plosnatica. (i *pàsara*, mreža kojom se love psi.) Inače je *pàsara* od Rabca do Perasta ihtionim "iverak", Pleuronectes flesus. < lat. PASSER, ERIS. "vrabac", gdje je posrijedi semantički prijelaz od ptice > ribu, koji je zapravo čest. Skok je smatra dalmatoromanskim ostatkom (SKOK II 612), a Vinja ukazuje na ven. *pàsara* "passerine, pesce di mare notissimo … varietà del Pleronectes" (BOE 478) i misli da je riječ o posuđenici iz mletačkog (JEti II 252).

4.2.1.6 TRABÂKUL. Imenica m. vrsta broda.

Na Ižu *trabȁku -la m* "manji teretni obalni jedrenjak s dva jarbola; nadimak" (RGOI, 425). Na Murteru *trabȁku, -la m* "obalni jedrenjak s dva jarbola, dug 14 do 20 m, širok 3,5 do 5 m, 40 do 140 tona nosivosti" (RGOM 268). U Salima *trabȁkul m* "teretni brod za prijevoz građevinskog materijala" (RGS 383). U Rivnju *trabâkul m* "veći drveni brod dužine dvadesetak metara s dva jarbola i dva jedra" (RRG 311). U Boki kotorskoj *trabȁkula f* "obalni drveni brodić za prenošenje tereta" (RCG 358). Na Vrgadi *trabȁkū, -la m* "jedrenjak sa dva jarbola" (RGV 217). U Korčuli *tràbakula* i *trabȁkula f* "jadranski teretni obalni jedrenjak" (RGGK 370).

Rosamani navodi *trabàcolo*, *trabàcul* i *trabàculo m* "trabàccolo" (VMGD 181 - 182).

"brod s dva do tri jarbola i ravna dna", "nom d'un navire fort en usage sur les deux bords de l'Adriatique" (franc. Trébac).

< mlet *trabàcolo* "Specie di bastimento grosso che serve agli usi mercantili" (BOE 760) < mlet. *trabaca* "tettoia" (BOE 760). Riječ je raširena i u drugim jezicima; novogrč. τραμπάκο, τραμπάκουλο; turski *trabako*; alb. *trabák*. Skok povezuje riječ s lat. TRABS, -BIS "greda" (REW 8823), s čim se Vinja ne slaže (JEti III 76); SkokTerm 150; BB 275 - 276.

4.2.1.7 VAPÔR. Imenica m. Parabrod.

Na Ižu *vāpõr m* “parabrod” (RGOI, 448). Na Murteru vapõr m “parabrod; željezni brod na parni pogon” (RGOM 280). U Salima vapôr m “parabrod” (RGS 400). U Rivnju vapòr m “željezni brod na motorni pogon” (RRG 327). U Boki kotorskoj vapôr m “brod”, dem. vaporèt, vaporina i vaporin (RCG 371). Na Vrgadi vapõr m i japõr m “parabrod” (RGV 79 & 228). U Korčuli vapôr m “1 parabrod” “2. lonac na unutrašnji tlak, tkz. ekspres lonac” (RGGK 386).
Rosamani navodi vapòr m “battello a vapore, vapore” (VMGD 188 - 189). Miotto navodi vapòr “piroscafo” i vaporèto “piccolo piroscafo” (VDVD 216).
Ova lema dolazi od tal. vapore “Nave a vapore” (VLI s.v. vapore), refleks lat. VAPOR “Dampf” (REW 9147). JEti III 298 – 299; SKOK III 565; SKOK III 690; ARj XX 556; FEW XIV 167; DEI 3984-5; DELI 1784 - 1785; GDDT 772; VG 1200.

4.2.1.8 VÊRGUJA. Imenica f. Nestabilan brod na more. VÊRGULAN. adj. Nestabilan.
U Salima *vêrgulasta adj* “slabašna, osjetljiva” (RGS 402 - 403). U Rivnju *vi̯ergulast adj* “nestabilan, izvrtljiv brod, lako se naginje i lako se prevrne” (RRG 328). U Korčuli *vêrgul adj* “koji je nestabilan” (RGGK 388).
U Boki kotorskoj *verguo, -la, -lo adj* “nestabilan (o barci)” (RCG 374).
Rosamani navodi *vèrgolo adj* “abbocchévole, geloso” (VMGD 194). Miotto navodi *vèrgolo* “1. instabile, ballerino” “2. volubile, incostante” (VDVD 218).
< mlet. *vergola* “di barca leggiera che facilmente sbarca” (BOE 788). I Vinja i Skok se slažu s Pellegrinijem, koji smatra da riječ izvorno potjeće od lat. (EX-) VIRGULA (REW 9365). JEti III 303; SKOK I 208.

4.2.2. KONOPI

4.2.2.1 BRÂGA. Imenica f. Omča za poduhvatiti teret.
Škevin je potvrdila sljedeće oblike za Betinu: *bragatûra f* “mjesto gdje se bragiva braga”. (ŠKEVIN 2010: 107). Filipi je potvrdio oblik *brâga f* “kratko debelo uže kojemu su krajevi spojeni” (BB 50-1). Na Ižu *brâga f* “kratko debelo uže koje zahvaća teret pri ukrcaju i iskrcaju” (RGOI, 27 - 28). Na Murteru *brą̑ga f* “kratko debelo uže kojemu su krajevi spojeni; njime se kao omčom obuhvati predmet koji se krca ili iskrcava s broda” i *brgatûra f* “dva konopa kojima je kod mreže *šabate* vezana motka - *lantina*” (RGOM 56). U Rivnju *brȁga f* “omča za vezivanje tereta pri ukrcaju i

iskrcaju s broda" (RRG 56). U Korčuli *brâga f* "omča, konop kojim se obavije teret iz broda"; *bragȅta* i *bràgeta* f "1. zadnji komadi drva koji povezuju i zatvaraju barku" "2. čašćenje koje se priređuje prilikom završetka gradnje barke" (RGGK 33).
U Boki kotorskoj *brâga f* "zahvatni konop za iskrcavanje tereta" (RCG 38).
Rosamani navodi *braga f* "braca (Pir.Lp.) "termine marinaresco, braga, cavo, fune con cui si circonda una balla o una botte, per issaria o calarla a o da bordo..." (VMGD 28).
< mlet. *braga* "anello di ferro; Ferro o anche Legno che si conficca attraverso per tenere insieme ed unite le commessure." (BOE 96). Skok smatra da je krajnji etimon iz galskog: < kelt. BRACA "hlače" (SKOK I 196 - 197); REW 1252; JEti I 65; DEI 581, 582.

4.2.2.2 CÌMA. Imenica f. Debeli konop pomoću kojeg se vezuje brod . Stabljika od krumpira
Na Ižu je potvrđena *cìma f* "vrh biljke, stabljika, vršak, konop za privez broda" (RGOI, 41). Na Murteru *cìma f* "1. deblji konop za privez broda; 2. ukoso prepiljen vanjski rub *tresa* kojim se pokriva pramčana paluba i koji se polaže na *katine*; 3. stabljika krumpira *Solanum tuberosum*" (RGOM 68). U Salima je *cìma f* "priveza, uže za vezivanje broda" (RGS 51). U Rivnju *cîma f* "brodski konop za privezivanje" (RRG 66). U Boki kotorskoj *cìma f* "konop za vezivanje brodova ili barke" (RCG 47). Na Vrgadi *cìma f* "konop kojim se brod veže za kraj, a običnije se zove i kr^{o}ãjna" (RGV 34). U Korčuli *cìma f* "1. uže za vezivanje broda" "2. *pren*. prepreden čovjek" i cìmat imprf "strići, šišati" (RGGK 43).
Rosamani navodi *zima f* "cima (di fune), *cavo*" (VMGD 199). Miotto navodi *zìma* "cima, punta" (VDVD 224).
Lema je u našim govorima preuzeta iz tršć *zima* "punta, vetta, estremità" (GDDT 809), no Skok je smatra dalmatoromanskim leksičkim ostatakom. Leksem je proširen po cijelom Mediteranu: novogrč τσίμα, turk. *Çima*, izvorno iz lat CIMA "gipfel" (REW 2438.2) Krajnji etimon dolazi od grč. κῦμα (JEti I 98 - 99), izvedeno od glagola κυέω (SKOK I 265) Od značenja "kraj" dolazi do suženja značenja "kraj konopa" pa do značenja konop kojim se vezuje brod jer se vezuje krajem konopa. REW 2438; DEI 937.

4.2.2.3 GÀŠA. Imenica f. Konop s vezom.
Za Betinu je Škevin potvrdila oblik *fermagàša f* "petlja/čvor koja na kuri". (ŠKEVIN 2010: 108) i *gàša f* "petlja, omča, vrsta mornarskog čvora" (ŠKEVIN 2010: 109). Na Ižu *gàša f* "petlja, omča,

vrsta uzla" (RGOI, 89). Na Murteru *gäša f* "vrsta mornarskog čvora, petlja" (RGOM 91). U Rivnju *gäša f* "vrsta mornarske omče na konopu" (RRG 98). U Boki kotorskoj *gäša*[1] f "omča, vrsta uzla, čvor na konopcu" i gäša[2] f "dio ribarske mreže od vrećice dalje" (RCG 105). Na Vrgadi *gäša f* "omča" (RGV 58). U Korčuli *gäša f* "vrsta čvora, omča" (RGGK 92).
Rosamani navodi *gasa f* "qualunque occhio formato con una corda di fibra vegetale o di metallo" (VMGD 77). Miotto navodi *gàso* "impuntura, punto lungo nel cucito" (VDVD 88).
Vinja smatra da je etymologia proxima iz tršć. *gasa* "gassa, anello di una fune« (GDDT 262). Boerio navodi i mletački oblik *gasse f* "grosse cavi di cui servonsi i Marinari per istrascinare i cannoni fuori del puntone o sopra esso" te *gassa d'amante* "dicesi a simil corda più grande" (BOE 303). Vinja također smatra da se krajnja etimologija nalazi u španj. *gaza*, koji, proširujući se po Sredozemlju, daje novogrč. *γάσα* i turk. *kasa* (JEti I 175). DELI 478; SKOK I 554; ARj 3, 111; DEI 1767, 1768.

4.2.2.4 LANCÂNA. Imenica f. Debelo brodsko uže; konop koji tone.
Na Ižu *lancâna f* "debelo uže, konopi sa slamom za plašenje, debeli konop za vezivanje velikih brodova" (RGOI, 168). Na Murteru *lancą̊na f* "duži čvrsti konop za privez koji se baca s broda na obalu" (RGOM 147). U Rivnju *lancą̊na f* "dug konop za potezanje mreža" (RRG 150 - 151) i *lancanâti imprf* "dugim konopom (lancą̊nom, v.) potezati, vući brod s kopna uz obalu, kad nije moguće veslati uz vjetar i jaku morsku struju" (RRG 151). Na Vrgadi *lanc°âna f* "dug konop za potezanje mreže" (RGV 104). U Korčuli *lancâna f* "brodsko dugo, deblje uže" (RGGK 173).
U Boki kotorskoj *lancâna f* "dugi vrlo debeli konop za vezivanje brodova" (RCG 185). Rosamani navodi *lanzana f* "gómena" (VMGD 91). Miotto navodi *lanzàna* "1. corda per tirare la rete" "2. gomena, cavo" "3. corda tesa per asciugare la biancheria" (VDVD 105).
Skok ovu lemu izvodi od sjeverno-tal. *anzana* sa sraštenim članom < lat. HELCIUM < grč. ἕλκω "vučem", unakršteno sa *ALTIARE (SKOK II 267); REW 4099; DEI 148.

4.2.2.5 ŠPÂG. Imenica m. 1. Tanki konop s lopticom za privez na obali. 2. Privez za postole.
Na Ižu *špâg m* "konopčić, uzica" (RGOI, 402). Na Murteru *špą̊g m* "tanki konopčić pogodan za privezivanje paketa" (RGOM 255). U Salima *špâg m* "deblji i tanji konac za vezivanje" (RGS 361). U Rivnju *špą̊g m* "konopac, uzica" (RRG 296). U Korčuli *špâg m* "uže, konop" (RGGK 350).

U Boki kotorskoj *špâg m* “konop” (RCG 334). Na Vrgadi *šp°âg m* “konopac” (RGV 209).
Rosamani navodi *spag* i *spago m* “poco ritorto, più tenero del *merlin*” (VMGD 166).
< mlet. *spago m* “Filo, ed è quello di canapé impeciata, ad uso di cucire le scarpe” (BOE 681) < kslat. SPĀCUS “konac, dretva” < grč. σφάκος (JEti III 230). DELI 1241; GDDT 656.

4.2.3. OSTALA OPREMA I ODRŽAVANJE BRODA

4.2.3.1 ÂNKORA. Imenica f. Vrsta sidra s dva roga i polugom.
Na Ižu *ânkora f* “dvokrako sidro za veće brodove”, *ankorân adj* (f. -a, n. -o) “usidren” i *ankorȁti imprf* “usidriti” (RGOI, 9). Na Murteru *ạ̊nkora f* “dvokrako, admiralsko sidro na većim brodovima” (RGOM 42). U Salima *ânkora f* “sidro velikoga broda” (RGS 20). U Korčuli *ânkora f* “sidro” (RGGK 8).
U Boki kotorskoj *ânkora f* “sidro, lenger, kotva”, ankȍran adj “usidren” (RCG 11) i *ankorȁt* “usidriti se, baciti sidro” (RCG 12).
Rosamani navodi *àncora f* (VMGD 4). Na Vrgadi *°ãnkora f* “sidro (ankora je samo dvokrako sidro, na većim brodovima; četverokrako sidro na svojim malim domaćim brodovima zovu samo sȉdro)” (RGV 18).
< mlet. *àncora f* «strumento di ferro con raffi uncinati… serve per arrestare la nave e tenerla ferma» (BOE 33) < lat. ANCORA < grč. ἄγκυρα; Skok smatra da je krajnji etimon etrušćanskog podrijetla (SKOK I 45). REW 443; DEI 190.

4.2.3.2 BOKAPÔRTA. Imenica f. Zaklopac, sprava s kojom se zatvaraju vrata.
Na Murteru *pokapôrta f* “drveni poklopac za zatvaranje otvora brodskog skladišta - *santine*” i *pokaportívati imprf* “*pokaportama* pokrivati otvor brodskog skladišta” (RGOM 205). U Salima *pukapôrte f pl* “poklopci na sredini broda, po širini” (RGS 292). U Rivnju *pukapu̯ôrta f* “poklopac brodskog grotla” (RRG 247). U Korčuli *bukapôrta f* “poklopac otvora na palubi” (RGGK 37).
U Boki kotorskoj *bokapôrta f* “otvor na brodu” (RCG 36).
Rosamani navodi *bocaporta f* “boccaporto” (VMGD 26).
< mlet. *bocaporta* “nome di alcune aperture che sono fatte in coverta delle navi per discendere a basso.” (BOE 85). Skok objašnjava etimologiju ove leme na sljedeći način: “stezanjem boc(c)a a

porta “otvor s vratima (ili s poklopcem)” < vlat. BUCCA “1 Wange. 2. Mund” (REW 1357) + lat. PORTA (SKOK I 231). REW 6671; DEI 547; JEti I 59.

4.2.3.3 BÙSOLA. Imenica f. Kompas.

Škevin potvrđuje oblik *bùsula f* “kompas” za Betinu. (ŠKEVIN 2010: 116). Na Ižu *bùsula f* “kompas, zvijezda Sjevernjača” (RGOI, 36). Na Murteru *bùsula f* “1. navigacijski kompas; 2. vestibul, staklom ograđeno predvorje na glavnim, a ponekad i bočnim crkvenim vratima” (RGOM 64 - 65). U Salima *bùsula f* “busola” (RGS 47). U Rivnju *bùsula f* “brodski kompas” (RRG 64). Na Korčuli *bùsula f* “brodski kompas” (RGGK 39).

U Boki kotorskoj *bùšola f* “kompas” (RCG 43).

Rosamani navodi *bùsola f* “bùssola” (VMGD 36). Na Vrgadi *bùsula f* “1. dovratnice (samo kod vrata u crkvi)” “2. kompas (magnetna igla) na brodovima” (RGV 32).

< mlet. *bùssola / bossola* “Strumento marinaresco che contiene l’ago calamitato e indica la direzione del viaggio” (BOE 109), refleks kasnolat. BUXIDA “Büchse” (REW 6892) < grč. πύξις (JEti I 89). DELI 179.

4.2.3.4 GÛRLA. Imenica f. Željezna ili bakrena cijev za odvod vode; žlijeb, oluk.

U Betini je *gûrla f* “komad željeza koji drži jarbol za provu, iz njega vire dva metalna klina” “limena cijev kroz koju su se s gornjeg kata uljare gurale masline do mlina u prizemlju”. (ŠKEVIN 2010: 117). Na Ižu *gûrla f* “oluk, cijev za odvod vode od krova do cisterne” (RGOI, 102). Na Murteru *gûrla f* “1. krovni limeni žlijeb za prikupljanje kišnice; 2. željezni obruč kojim se obuhvati i dvama čavlima učvrsti jarbol u svom ležištu na obodu pramčane palube; 3. limena cijev kroz koju su se s kornjeg kata uljare gurale masline do mlina u prizemlju” (RGOM 97). U Salima *gûrla f* “žljeb, oluk” (RGS 103). U Rivnju *gûrla f* “okapni žlijeb oko kućna krova” (RRG 106). U Korčuli *gûrla f* “1. dio krovnoga žlijeba koji odvodi vodu” “2. *pren*. osoba koja puno pije” (RGGK 101).

U Boki kotorskoj *gûrla f* “oluk oko krova” (RCG 114). Na Vrgadi *gũrla f* “krovni žlijeb” (RGV 66).

Miotto navodi *gòrla* “grondaia” (VDVD 91).

Lema je nastala kao umanjenica od tal. *gora* “fossato, canale, bacino”, no deminutivni nastavak je dalmatoromanskog podrijetla; deminutiv *gorla* nije zabilježen u talijanskome (JEti I 195). Dublja etimologija nije potpuno jasna, a često se *gora* izvodi od predrom. *GAURA “kanal” (DELI 679).

Inače je u obalnim govorima došlo do preklapanja između *gurla* i *gurna / grunda*, zajedno sa svojim mjesnim varijantima, (JEti 195 - 196). SKOK I 635; REW 9086; DEI 1846, 1848, 1893.

4.2.3.5 FREGÀTI. Glagol prf. Ribati, prati pod, dasku.
U Betini su potvrđeni oblici *hregàti imprf* "čistiti, ribati" i *ohregàti prf* "očistiti, izribati". (ŠKEVIN 2010: 119). Na Ižu *fregàti imprf* "ribati, prati; koriti" (RGOI, 84). Na Murteru *fregàti imprf* "ribati četkom drveni pod na katu kuće" (RGOM 87). U Salima *fregàti imprf* "ribati pod" (RGS 88). U Rivnju *fregâti imprf* "ribati pod" (RRG 94). U Korčuli *frègat imprf* "ribati" (RGGK 86).
U Boki kotorskoj *fregàt* "ribati, trljati" (RCG 95). Na Vrgadi *fregàti imprf* "ribati" (RGV 56).
< mlet. *fregàr* "Stropicciare o Strofinare con mano – *Arrenare*, Pulire strofinando con rena o renella le pietre, le marmi, le stoviglie etc." (BOE 287) < lat. FRĬCARE (REW 3501). SKOK I 530; DEI 1720.

4.2.3.6 IMBRAGÀTI. Glagol prf. Uhvatiti teret s *bragom*.
Škevin potvrđuje oblik *imbragàti prf* "zavezati i tako pričvrstiti (teret)" za Betinu (ŠKEVIN 2010: 119). Na Ižu *inbragàti imprf* "vezivati konopom, opasati teret pri ukrcaju ili iskrcaju" (RGOI, 112). Na Murteru *imbragàti prf* "nakon ukrcaja opasati užetima i osigurati teret od pomicanja tijekom plovidbe" (RGOM 109). U Salima *imbragulàti prf* "zavezati, učvrstiti" (RGS 109). U Korčuli *inbràgat prf* "svezati (osobito teret za brod)" (RGGK 110).
U Boki kotorskoj *imbragàt* "vezati, povezati, učvrstiti" (RCG 119).
< mlet. *imbragar* „Cigner che che sia con una braca" (BOE 325) (cf. franc. *embraguer*), refleks kasnolat. IN + BRACARE < kelt. BRACA "hlače" (JEti I 64 - 65); REW 1252; FEW 1, 478. (SKOK I 196). v. **bràga**.

4.2.3.7 KALAFÀTI. Glagol prf. Popraviti brod, lađu. KALEPÂT i KALAFÂT. Imenica m. Šuperač, majstor koji popravlja brodove.
Na Ižu *kalafât m* "brodograditelj", kalafatàti prf "začepljivati otvore među daskama broda, umetati u pukotine, preneseno: spolno općiti, napraviti dijete" (RGOI, 126 - 127). Na Murteru *kalafật* i *kalahật m* "brodogratidelj; graditelj brodova i majstor koji brtvi šupljine između platica oplate i dasaka palube" i *kalahatívati imprf* "popunjavati katraniziranim kučinom - *stupom* - međuprostor između platica oplate ili dasaka palube" (RGOM 122). U Salima *kalafât m* "brodograditelj" i

kalafatȁti imprf “graditi ili popravljati brodove” (RGS 123). U Rivnju *kalafatâti imprf* “izrađivati ili popravljati drvene brodove” i *kalafḁ̂t m* “brodograditelj za izradu drvenih čamaca” (RRG 122). Na Vrgadi *kalafᵒât m* “brodograditelj” (RGV 83); *kalafatȁti imprf* “šuperiti (zabijati stupu u procijepe među daskama pri gradnji i popravljanju brodova)” i *Kalafatȉć m* “ime lokalitetu, u Vrgadi za zovu *Gᵒâlo*, u Murteru *Kalafatȉć*” (RGV 84). U Korčuli *kalafât m* “tesar koji ispunjava prostore između madira broda kučinom da ne uđe voda” i *kalafatávat prf* “začepljivati pukotine između dasaka drvenih brodova kučinom” (RGGK 138).

U Boki kotorskoj *kalafatȁt* “začevljivanje smolom i kučinom daske na barci” (RCG 143).

Rosamani navodi *calafà m* (*pl. calafai*) i *calàfât m* “calafato, carpentiere”, i calafatar “calafatare” (VMGD 38).

< mlet. *calafào* “Colui che ha cura di calafater e intonacare i navigli.” (BOE 116) / mlet. *calafatàr* “Ristoppare i navigli, cacciando stoppa a forza di maglio ne’ commenti o in qualunque parte potrebbe penetrar l’acqua.” (BOE 116), denominal izveden od mlet. *calafà* < kasnolat. KALAPHATEIN “kalfatern” (REW 4663) < grč. καλαφάτης < arab. *Qualfat* < arab. *gilf* “kora” (SKOK II 17- 18). DEI 666; ARj 4, 767;

4.2.3.8 KȀRIG. Imenica m. 1. U kartanju, velika karta; u briškuli označava asa i tricu, koji nose najeveći broj bodova. 2. Teret na brodu.

U Betini su potvrđeni oblici *karîg m* “brodski teret” i *karigȁti prf* “ukrcati, utovariti na brod”. (ŠKEVIN 2010: 121). Na Murteru *kȁrig m* “as u kartama” (RGOM 127). U Salima *kȁrig m* “jedinica i trica u briškuli” (RGS 130). U Rivnju *kȁrig m* “aš (v.) i trȉca (v.) u briškuli” (RRG 127). U Boki kotorskoj *kȁrik m* “teret” (RCG 158). Na Vrgadi *kȁrig m* “karte najveće vrijednosti (u igri; to su: as i trica). (RGV 86). U Korčuli *kȁrig m* “karte as ili trica u kartaškoj igri briškule” i *kàrgat prf* “polugom pomaknuti težak predmet” (RGGK 145).

Rosamani navodi *càrico, càrag, càrego, cargo* i *ciàric* (VMGD 48). Miotto navodi *càrigo* “1. carico” “2. carico, pieno, concentrato” “3. nel gioco della briscola, l’asso e il tre” i carigàr-se “1. caricare, caricarsi” “2. aizzare, sobillare” “3. insuperbire” (VDVD 45).

< mlet. *cargàr* (BOE 138 – 139) < lat. CARCARE (oblik koji se javlja se već u *Lex Salica*, sinkopirani oblik riječi *carricare*, istislo je *onerare*) < lat. CARRICARE (< CARRUM) (JEti II 65). CARRUM, “Wegen” (REW 1721), pak je keltska posuđenica u latinskom. REW 1719, FEW 2/1, 423. SKOK II 47.

4.2.3.9 KAŠTÈJA. 1. Uzdignuti pramac od broda koji služi za zaštitu od valova. 2. Kula.

U Salima *kaštêl m* “ljetnikovac, utvrđeni dvorac” (RGS 131). U Boki kotorskoj *kaštìo, kaštël* i *kašćël m* “gradske zidine, kula; utvrđivanje oko grada; zamak” (RCG 160). Za Betinu Škevin potvrđuje oblik *kaštẽ’ m* “izdignuti dio *leuta* prema *provi*” (ŠKEVIN 2010: 122). Na Vrgadi Kaštèlᵒā (RGV 87).

Rosamani navodi *castiel m* “il ponte sopralevato rispetto a quello di coperta della nave” (VMGD 50).

< mlet. *castèlo* (BOE 147) < lat. CASTELLUM “schloss” (REW 1745). JEti II 81; SKOK II 57- 58; FEW 2/1, 470; DEI 799.

4.2.3.10 KATRÀM. Imenica m. Katran.

Na Ižu *katràm m* “katran” (RGOI, 135). U Salima *katràm m* “smola, paklina” (RGS 132). U Rivnju *katràm m* “sredstvo za premazivanja drvena broda izvana i iznutra, katran, usp. blak” (RRG 129). Na Vrgadi *katrᵒãm m* “katran” (RGV 88). U Korčuli *kàtram m* “katran” (RGGK 147) i *okatràmat prf* “uprljati (se) katranom” (RGGK 226).

Rosamani navodi *càtraj* i *catrame m* “miscela di catrame, zolfo e sevo che si spalma sulla carena di navi in legno contro l’azione dell’acqua e dele terèdini” (VMGD 50).

< tal. *catrame* < lat. CATRANUM (REW 4684b) < turk. *katran* < ar. *ḳatrā* (SKOK II 63); DEI 816.

4.2.3.11 KAVALÈT. Imenica m. 1. Postolje za brod. 2. drvena naprava koja služi za pilanje drva.

Na Ižu *kavalèt m* “nogari, vrsta nekadašnje postelje” (RGOI, 135). U Salima *kavalèt m* “1. ležaj na nogarima; 2. konjić za natezanja broda” (RGS 132). U Rivnju *kavalèt m* “1. bočna potpora koja na iztezalištu osigurava brod da se ne prevrne na stranu; 2. konjić, rožnik s četiri noge na koji se stavlja vodoravna daska kao uzvišenje za obavljanje raznih, najčešće građevinskih, radova” (RRG 129). U Korčuli *kavàlet*ˡ *m* “drvena naprava na koju se postave drva ili balvani za piljenje, konjic” (RGGK 148).

U Boki kotorskoj *kavalèt* “nogari; *it*. cavalletto. Zabilježili i u značenju postelja” (RCG 162).

Rosamani navodi cavaleto m “arnese per règgere caicchi sui bordi della galea” (VMGD 51). Na Vrgadi *kavalèt m* “rožnik, kozlić, komad grede nasađen na četiri noge; služi obično za držanje kreveta (a i drugog čega)” (RGV 88).

< mlet. *cavalèto* “Piccolo cavallo” cavaleti da recamo “Pezzi di legno, che servono per sostenere il telaio su cui si ricama” (BOE 150) < lat. CABALLUS “konj”, za kojega Skok smatra da možda izvorno dolazi od predindoeuropskog, mediteranskog substrata, s tal. dem. suf. *–etto* (< lat. –ĬTTUS) (SKOK II 66). REW 1440; DEI 825, 826.

4.2.3.12 LÂNČA. Imenica f. Drška na ostima.

Na Ižu *lânča f* “više metara duga okrugla drvena motka, drveno koplje, držak” (RGOI, 168). U Salima *lânča f* “drvena šipka s ostima” (RGS 159). U Rivnju *lą̑nča f* “drvena motka dužine 4-6 metara za osti” (RRG 151). U Boki kotorskoj *lânca f* “stijeg” (RCG 185). Na Vrgadi *l^{o}ãnča f* “kopišće, ostilj (duga okrugla motka, na koju se nasađuju osti)” (RGV 104).

Rosamani navodi *lanza m* “mànico della fiòcina” (VMGD 91). Miotto navodi *lànza* “manico della fiocina” (VDVD 105).

< tal. *lancia* “Tipo di fiocina per pescare tonni, delfini e sim.” (VLI s.v. *lancia*) (cf. mlet. *lanza* “asta di legno nota, con ferro acuto in punta” (BOE 359) < lat. LANCEA “Lanze” (REW 4878), iberskog podrijetla, srodan s grč. λόγχη; DEI 2160, 2165.

4.2.3.13 LÀTA. Imenica f. Lim.

U Betini je ista lema potvrđena u istom značenju (ŠKEVIN 2010: 125). Na Ižu *làta f* “tanki lim” (RGOI, 170). Na Murteru *làta f, augm. latetina* “lim, pleh” (RGOM 149). U Salima làta f “lim, tanko željezo” (RGS 160). U Rivnju *lâta f* “1. lim; 2. limena četvrtasta kanta do 20 litara za ulje” (RRG 152). Na Vrgadi *làta f* “lim” (RGV 105). Na Korčuli *làta f* “1. vjedro za izmet” “2. limena posuda s ručkom” “3. rebro za pokrov pramca barke” “4 lim” (RGGK 175).

U Boki kotorskoj *làta f* “lim, limenka, pleh; posuda za mlijeko i vodu”, dem. *làtica* (RCG 187).

< mlet. *lata* “Nome di alcuni pezzi di legname, che incatenano gli alberi ed altre parte delle navi.” (BOE 362) < srlat. LATTA (REW 4933), za koje Skok smatra da je krajnja etimologija germanskog podrijetla (SKOK II 274); DEI 2178, 2181, 2707.

4.2.3.14 LÈVA. Imenica f. Poluga.

Škevin potvrđuje lemu *levàti prf* “podići, dignuti” (ŠKEVIN 2010: 125), a Filipi za Betinu potvrđuje oblik *lêva f* “debela poluga od tvrdoga drva duga do 4 m s debljim i spljoštenim završetkom; služi za podizanje i spuštanje broda na popravku ili u gradnji” (BB 147). Na Ižu *lêva f* “poluga” (RGOI,

173). Na Murteru *lȅva f* "1. drvena poluga; 2. novačenje, uzimanje u vojsku" (RGOM 150). U Rivnju *l̥iêva f* "1. podupirač, drvena velika poluga za podizanje čamca na istezalištu; 2. duguljasta ravna zidarska daska; 3. novačenje" (RRG 155). U Boki kotorskoj *lêva f* "novačenje, regrutacija" i levadûra f "velika drvena posuda za nošenje vode i grožđa" (RCG 191).
< mlet. *leva* (BOE 367) / mlet. *lieva* "Strumento meccanico fatto a foggia di stanga, inserviente a muovere ed alzar pesi" (BOE 370), postverbal od levare < lat. LEVARE (REW 4998, 5000; SKOK II 291).

4.2.3.15 MȀRA. Imenica f. Rog na sidro.
Ova je lema vrlo proširena po cijelome Jadranu. Na Ižu *mȁra f* "krak sidra" (RGOI, 189). Na Murteru *mȁra f* "dodatni tanji konop vezan za krak sidra; u slučaju da sidro zapne za kakvu hrid na morskom dnu onda se uz pomoć *mare* može odaditi" (RGOM 159). U Salima *mȁra f* "krak na sidru" (RGS 177). U Rivnju *mâra f* "krak, kuk sidra" (RRG 166). Na Vrgadi *mȁra f* "krak na sidru" (RGV 114). U Korčuli *mȁra f* "lopata na sidru, krak, grana sidra" (RGGK 190).
Rosamani navodi *mara* "braccio dell'àncora" (VMGD 101).
Skok smatra da riječ dolazi od tal. *marra* "motičica za plijevljenje", no Vinja tvrdi da je vjerojatnije da je riječ posuđenica iz mlet. *mara* „*mare* si dicono que' due bracci dell'ancora" (BOE 33 i 396), koji ima isto značenje kao i u hrvatskim govorima, premda priznaje da može Skok biti u pravu (JEti I 132). Dublja etimologija upućuje na lat. MARRA "motika", koji je možda posuđeno od grč. μαρρόν (JEti I 132); ne zna se, naime, je li grčka riječ posuđena u latinski (kao što misli Meillet) ili obrnuto, iz latinskog u grčki, ili je to pak riječ koja ima izvor u mediteranskom substratu; Devoto veli da je to mediteranska riječ, no da ipak nije isključena mogućnost semitskog podrijetla (JEti II 173 - 174). REW 5370, DELL 388, FEW 6/1, 375, DELI 723. v. **drakmar** i **dakmar**.

4.2.3.16 POSPUGȀTI. Glagol prf. "spužvom sušiti". SPȕGA. Imenica f. Spongiae. Spužve. Dalmatsko-romanski leksički ostatak.
U Betini su potvrđeni oblici *pospugȁti prf* "spužvom osušiti dno broda" i *spȕga f* "spužva" (ŠKEVIN 2010: 129). Na Murteru *spȕga f* "prava spužva" (RGOM 237) i *pospugȁti prf* "spužvom osušiti dno broda" (RGOM 208). U Salima *spȕga f* "spužva" (RGS 335) i *pospugȁti prf* "pokupiti prolivenu vodu, posušiti krpom" (RGS 266). Na Vrgadi *spȕga f* "spužva" (RGV 196) i *pospugȁti prf* "spugom izbaciti vodu sa dna u brodu" (RGV 162). U Korčuli *spȕga f* "spužva", *spugȁčica f*

“upijač, bugačica” (RGGK 327); *spùgat* i *spugàvat* “krpom pokupiti vodu, tekućinu” (RGGK 327 - 328).
Najrašireniji je naziv od Vabrige i Medulina do Korčule i Visa. Lema je dalmatskog podrijetla, < lat. SPONGIA < grč. σπογγία (JEti III 189); SKOK III 314; FFA 141; JaFa 44.1.

4.2.3.17 ŠKVÊR. Imenica m. 1. Mjesto gdje se brod popravlja. 2. Brodogradilište.
Na Ižu *škvêr m* “istezalište gdje se vrši održavanje i popravak brodova, brodogradilište” (RGOI, 400). Na Murteru *škvẽr m* “mjesto za gradnju i popravak brodova; još je sačuvan naziv *Škver* za današnji murterski trg Rudina” (RGOM 254). U Salima *škvêr m* “natezalište, brodogradilište” (RGS 359). U Rivnju *škv̯êr m* “brodogradilište” (RRG 295). Na Vrgadi *škvẽr m* “brodogradilište” (RGV 208). U Korčuli *škvâr* i *škvêr m* “brodogradilište” (RGGK 349 - 350).
Rosamani navodi *squero m* (VMGD 169). Miotto navodi *squero* “piccolo cantiere navale artigiano” (VDVD 200).
< mlet. *squero* “Estensione di luogo dove si fabbricano le barche”, (BOE 698), < grč. ἐσχάριον «ognjište, radilište», koji je u kasnolat. posuđenjem dao ESCHARIUM (JEti III 227 - 228). SkokTerm 145; HER X 265; DELI 1599; DELG 379.

4.2.4. OPISI I KARAKTERISTIKE BRODA

4.2.4.1. BÀS i BÀSETAN. Adj. Nizak (za brod)
Škevin potvrđuje lemu “*bàs, basètan, -tna, -tno adj* “malen, nizak (za brod)” (ŠKEVIN 2010: 132). Na Ižu *basẽt adj* (f. -a, n. -o) “nizak”, *basètan adj* “onizak” i *bàso adv* “nisko” (RGOI, 17). Na Murteru *bàs adj (f. -a, n. -o)* “nizak, malen rastom” i *basètan, -tna, -tno adj* “omalen, nizak” (RGOM 51). U Salima *bàsa adj* “niska”, *basadûra f* “spušteno tlo”, *basetîna f* “niska mala ženica” i *bàso adv* “nisko” (RGS 30). U Rivnju *bàsetno adj* “nisko” (RRG 48). U Boki kotorskoj *bašët adj* “nizak, malog rasta” (RCG 28). Na Vrgadi *bàs, bàsa, bàso* “nizak” i *bàsetan -tna, -tno* “nizak” (RGV 22).
< mlet. *basso* (BOE 67) < lat. BASSUS (JEti I 47); REW 978; DEI 452, 453. SKOK I 115; DEI 452, 453.

4.2.4.2 MÀGINJATI. Glagol prf. 1. Imati tjelesni hendikep, manu. 2. Imati oštećenje (o brodu).

U Betini je potvrđeno *magànja f* "oštećenje na brodu", "tjelesna mana, nedostatak". (ŠKEVIN 2010: 133). Na Murteru *magànja f* "1. tjelesna mana; 2. oštećenje na brodu, poderotina" i *maganjận adj (f. -a, n. -o)* "1. oštećen, s pogreškom; 2. koji je s nekom manom; neprilagođena i nepredvidiva ponašanja" (RGOM 157). U Salima *magànja f* "nedostatak, mana, povreda" i *maganjân adj* "čovjek s manom" (RGS 173).

Miotto navodi *magagnà* "1. guasto, bacato" "2. persona di salute cagionevole" (VDVD 110).

< mlet. *magagnàr* "Magagnare; Difettare; Guastare; Viziare" (BOE 382), *magagna f* "Vizio, difetto" (BOE 382) < fr. *mehaing*, *mehaignier* < st.franač. *MAIĐANJAN (JEti II 162); FEW 16, 501; DEI 2310; DELI 908; SKOK II 354.

4.2.4.3 ŠËŠNO. Adv. slatko, zgodno. ŠËSAN i ŠEŠTAN. Adj. Zgodan, lijep, sladak.

Škevin potvrđuje lemu *šëstan, šësna, -o adj* "skladan, za brod koji ima lijepu liniju" za Betinu. (ŠKEVIN 2010: 133). Na Ižu *šësan adj (f. -sna, n. -sno)* "lijep, pristao", *šëst m* "izgled, ljepota, red, način" (RGOI, 392). Na Murteru *šësno adv* "zgodno, pristalo, skladno, spretno" (RGOM 247) i *šëstan, -sna, -sno adj* "zgodan, lijep, pristao" (RGOM 248). U Salima *šësna adj* "vitka" (RGS 352). U Rivnju *šëst m* "način, forma" i *šësno adj* "zgodno, lijepo" (RRG 289). Na Vrgadi *šëst m* "oblik, način, prilika" i *šëstan, šësna, šësno adj* "zgodan" (RGV 206). U Korčuli *šëst m* "1. način, red" "2. oblik" "3. gest" "4. uzorci krivina od tankog drva i okruglog željeza (tondini) pomoću kojih brodograditelj prenosi željeni oblik na drvo koje obrađuje" (RGGK 342 - 343).

U Boki kotorskoj *šësan adj* "uljudan, uredan, lijepo građen, skladan" i šest m "urednost, skladnost" (RCG 322).

Miotto navodi *sèsto* "garbo, grazia" (VDVD 188).

< tal. *sesta* < lat. SEXTA, poimeničen pridjev (SEXTA HORA). Šesti sat je kanonski sat, i odatle je SEXTA poprimilo značenje "uredan, skladan" (SKOK III 226); REW 7887, 7888; VEI 904, 936.

4.2.5. PLOVIDBA

4.2.5.1. ÀLA. Uzvik. Riječ za poticanje.

I u Betini je *àla excl*. uzvik poticanja (ŠKEVIN 2010: 135). Na Ižu *àla! uskl.* "riječ poticanja i požurivanja, hajde, kreni, miči se, hajdemo, idemo, idi naprijed" (RGOI, 8). Na Murteru *àla uzvik* poticanja, deder (RGOM 42). U Salima *àla uskl*. "usklik divljenja i požurivanja" (RGS 19). U

Rivnju *ȁla* “interjek. za požurivanje” (RRG 40). Na Vrgadi *ȁla* uzvik poticanja “deder” (RGV 18). U Korčuli *ȁla uzv*. “hajde, dosta” (RGGK 6).
Miotto navodi *àla* “via! suvvia! orsù!” (VDVD 4).
Skok tumači da se *ȁla* pobrkala s bokeljskom «komandom za potezanje mreže (alȁt)» (Skok I 23), čime se Vinja, kao ni mi, ne slaže; *ȁla* je raširena po čitavom Sredozemlju; nalazimo je u turkskom, albanskom i novogrčkom (JEti I 15 - 16). Na našoj obali se ta riječ preuzela iz mlet. *Ala, ala* «Così gridasi dai barcaiuoli quando si trovano in burrasca o in qualche pericolo; ed è voce d'intelligenza fra loro, che equivale a *coraggio, amici; non timore*». (BOE 27); Doria tumači da je riječ posuđena iz fr. < allez «hajdemo» (GDDT 21; 22).

4.2.5.2 ALȀJO. Adv. Uz bok, odmah do.
Škevin potvrđuje oblik *alȁjo adv* u značenju “bok uz boz, tik pored nečega” za Betinu (ŠKEVIN 2010: 135). Na Ižu *alȁjo adv* “bok uz bok (broda)” (RGOI, 8). Na Murteru alȁjo adv “uz bok, tik pored nečega” (RGOM 42). U Rivnju *alȁjo adv* “brodskim bokom pristati uz rivu ili uz bok drugoga broda” (RRG 40). U Korčuli *alȁjo adv* “uz bok, blizu” (RGGK 7).
Rosamani navodi *a-lai* “ai lati” (VMGD 2). Miotto navodi *a lài* “accanto, allato” (VDVD 4).
Etimologija ove leme se krije u prilagodbi mletačkog pomorskog izraza *(vegnir) a lai* «accostarsi a lato d'una barca». (cf. mlet. *guardalài* «parata (guarda lato); Cortelazzo smatra da mlet. *alai* potekao od grč. ἀλάη (JEti I 16).

4.2.5.3 ARGÔJA i ARGÔLA . Imenica f. Drvena motka koja omogućuje upravljanje brodom; rudo kormila; ručka na *timunu* za upravljanje broda.
Na Ižu *jargôla f* “motka kojom se upravlja kormilom, rudo kormila” (RGOI, 120). U Salima *ârgola f* “držak za kormilo” (RGS 22). U Rivnju *jargu̯ôla f* “rukohvat na brodskom kormilu, rudo kormila” (RRG 118). U Korčuli *argôla f* “1. rudo kormila” “2. nadimak u Korčuli” (RGGK 11).
Rosamani navodi *argola f* “barra (del timone)” (VMGD 9). Miotto navodi *argòla* “barra del timone di una imbarcazione” (VDVD 11).
< mlet. *arguola*, koja je pak u mletačkome posuđenica iz grčkog preko latinskog: < srlat. ARGATA «argano» < grč. ἐργάτης, sa dem. sufiksom –ULA (JEti I 23). SkokTerm 81. SKOK I 59 – 60; REW 2894; DEI 282; SKOK I 56.

4.2.5.4 ARÎVATI. Glagol prf i imprf. Stići, doći, doseći.

Na Murteru *arivàti prf* "stići, doći, prispjeti" (RGOM 43). U Salima *arivàti prf* "doći, prispjeti" (RGS 22). U Korčuli *àrīv m* "dolazak (broda)"; *arìvat* i *arivávat* "stići, doći" (RGGK 11).

U Boki kotorskoj *arivàt* "doći, stići" (RCG 15).

< mlet. *arivar* «arrivàre, Giungere ad alcun sito, arripare è propr. Approdare, accostarsi cola prora alla ripa.» (BOE 43), denominal od tal. riva < kasnolat. RIPA < vulg.lat. ADRIPARE «stići na obalu» (SKOK III 148). REW 675 i 7328; DEI 303.

4.2.5.5 BORDIŽÀTI. Glagol prf. Jedriti nepravilnim putem; jedriti cik-cak crtom.

U Salima *bordižàti imprf* "1. jedriti u cik-cak crti; 2. ići pijano" (RGS 40).

Rosamani navodi *brodisâ* "bordeggiare", kao i *bordisada*, *bordisar* i *bordizar* (VMGD 27). Miotto navodi *bordiṣàr* "1. veleggiare ora orzando, ora poggiando" "2. navigare sottocosta" "3. camminare a zig-zag, per farsi notare" i *bordiṣàda* "bordeggiata" (VDVD 30).

< mlet. *bordizàr* «Navigando serrando il vento quand'è contrario col girar la nave tanto in tanto, per prenderlo ora dalla banda diritta, ora dalla sinistra.» (BOE 92), deverbal od < frank. BORD < srlat. BORDUM «daska»; sufiks *–ižati* < tal. *eggiare* (SKOK I 239). REW 1216; DEI 563; HER II 66.

4.2.5.6 BRÌVA. Imenica f. Brzina. Koristi se u frazemu *uvatiti brivu*, "ubrzati, žuriti se". BRIVÀTI. Glagol prf. Dobiti ubrzanje.

U Betini su potvrđeni oblici *brivàti imprf* "uhvatiti brzinu" i *brîva f* "brzina" (ŠKEVIN 2010: 137). U Salima *brîva f* "ubrzani hod, pravac" (RGS 43). U Rivnju *brìva f* "usporavajuće kretanje broda kad se zaustave pogonska sredstva" (RRG 58). Na Murteru *brivàti imprf* "ploviti na zamah nakon što se spusti jedro ili ugasi motor pri uplovljavanju u rivu" (RGOM 59).

Rosamani navodi *briva f* "abbrivo" i brivar "abbrivare", kao i *brivada f* (VMGD 32). Miotto navodi *brìva* "abbrivio" i *brivàda* "slancio, abbrivio" (VDVD 33). Na Vrgadi *brîva f* "zatrka (u plovidbi)" i *brivàti imprf* "zatrkom ploviti" "brazdati (u jedrenju)" (RGV 29).

< mlet. *briva* "T. di commando nella Marina o di mutuo incoraggimento per far operare con forza ne varare una barca, o far forza sopra il timone o altra simila operazione." (BOE 100); odnosno < mlet. *brivàr* "cominciar a muoversi il vascello prima d'aver preso tutta la sua velocità, a

proporzione del vento o de' remi che lo spingono." (BOE 100); taj je pomorski termin preuzet iz provansalskog, < gal. *BRĪGOS, (JEti I 12). SKOK I 4; REW 1297.

4.2.5.7 GVANTÀTI. Glagol prf. Zavezati konop za brod tako da se ne može odriješiti sam. GVÂNTA. Imenica f. Vrsta veza za brod.

U Betini su potvrđeni oblici *agvantàti*, *gvantàti se prf* "vezati se brodom" (ŠKEVIN 2010: 135). Na Ižu *gvantàti prf* "zadržati, zadržati klizećim užetom, prihvatiti" (RGOI, 103). U Rivnju *gvantâti prf* "čvrsto privezati brodski konop, cîmu (v.)" (RRG 106).

Rosamani navodi *guantâ* i *guantar* "agguantare (sméttere di filare, di far scórrere una corda, tenèndola ben ferma in mano, anche per non pèrdere quello che si è tirato. Nelle imbarcazioni a remi l'atto d'immèrgere la pale dei remi col taglio perpendicolare alla superficie dell'acqua e tenerle ben ferme in modo da fermare l'imbarcazione)" (VMGD 84). Miotto navodi *guantàr-se* "1. afferrare, afferarsi" "2. fermare la corda che scorrre" "3. fermare la barca con l'immersione dei remi, a pale col taglio perpendicolare alla superficie dell'acqua" (VDVD 92).

< tal. *agguantare* < lat. AD-GUANTARE < frak. GUANTO (JEti I 15, REW 9500). SKOK I 641; DEI 1883.

4.2.5.8 DRICÀTI. Glagol prf. Poravnati, ispraviti.

U Betini je *dricàti (brod) prf* "izravnati (brod), ispraviti". (ŠKEVIN 2010: 139). Na Ižu *drecân adj* (f. -a, n. -o) "izravan, ispravljen, poravnan", *drecàti prf* "izravnati, poravnati, ispraviti, dovesti u red", *drèti adj* "ravan", *drèto adv* "pravo, ravno, uspravno" i *dritamènte adv* "ravno, pravo" (RGOI, 69 - 70). Na Murteru *dricàti prf* "poravnati" (RGOM 79). U Salima *dricàti imprf* "izravnati" (RGS 74). U Rivnju *dricâti prf* "naravnati, izravnati", *drèto adv* "ravno, pravo" (RRG 84). U Korčuli *drìcat/zdrìcat prf*, i *dricávat/zdricávat imprf* "pomaknuti (se)" (RGGK 69).

U Boki kotorskoj *dricàt* "ispraviti, uspraviti se" (RCG 67).

Rosamani navodi *drisa f* "fune colla quale si ìssano le vele allacciàndole direttam. o al pennone od all'angolo superiore di una vela "àurica"; drizza di gola, quella che alza l'estremità di gola del picco" i drisâ "drizzare" (VMGD 64). Na Vrgadi *dricàti prf* "izravnati" (RGV 50); *drìt*, *drità*, *drìto* "1. ravno" "2. upravo" (RGV 50).

< mlet. *drezzàr* ili *drizzàr* "(BOE 248), izvedeno od lat. part. perf. DIRECTUS pomoću sufiksa –IARE (< lat. DĪRĒCTIĀRE), < DIRIGERE, složenica od DI + RĒGERE (REW 2645, SKOK I 433). DEI 1318, 1394.

4.2.5.9. DUČÀTI. Glagol prf. Mreže slagati. DÜČANJE. Imenica n. Slaganje mreže.
Na Ižu *dućàti imprf* "skupljati konop u krug, namatati konop u krug" (RGOI, 71). U Rivnju *dućâti imprf* "1. raditi uvojke od konopa ili konca; 2. skupljati povraz, tùńu (v.)" (RRG 85). U Boki kotorskoj *dùča f* "kanap" (RCG 68).
Rosamani navodi *ducia f* "duglia" i *duciâ, -ar* "dugliare" (VMGD 64).
< mlet. *dúchia* "così diconsi que' giri ne' quali sono raccolte le gomone o cavi delle navi." (BOE 249) < genov. *duggia* "doppia". Alessio je izvodi iz lat. DUCTILIS "gibak" (REW 2788), a Prati iz lat. DUPLARE "udvostručiti" (REW 2800). Vinja smatra da je mišljenje Alessija uvjerljivije, i semantički i fonetski (JEti I 133 - 134).

4.2.5.10 KOŠTÀTI. Glagol prf. 1. Pristati brodom uz obalu ili ribu. 2. Približavati se kraju (o ribi).
U Betini su posvjedoćene leme *koštàti*, *inkoštàti prf* "pristati brodom uz rivu/obalu" i *koštívati imprf* "pristajati". (ŠKEVIN 2010: 142). Na Murteru *koštàti prf* "pristati brodom uz obalu" (RGOM 138). U Salima *koštàti imprf* "pristati uz obalu" (RGS 144). U Rivnju *kòštati prf* "zapadati" (RRG 139). U Korčuli *kòsta f* "obala" (RGGK 161). Na Vrgadi *koštàti prf* "pristati" (RGV 96).
U Boki kotorskoj *kostàt* i *koštàt* "stajati, koštati" (RCG 177).
Rosmani navodi *costar* "accostare" (VMGD 58).
< mlet. *acostar(se)* (BOE 23) < lat. (AD)COSTARE, denominal od COSTA (REW 2279, JEti I 15). SKOK I 21.

4.2.5.11 LARGÀTI. Glagol prf. Udaljiti brod od rive ili od drugog broda. LARGÍRANJE. Imenica n. Udaljavanje broda.
Na Ižu *largàti prf* "udaljiti, raširiti" *largân adj (f. -a, n. -o)* "udaljen" (RGOI, 169). Na Murteru *largàti prf* "1. odstraniti, udaljiti se; 2. otisnuti se od obale" (RGOM 148). U Salima *largàti prf* "udaljiti, odalečiti" (RGS 160). U Rivnju *largâti prf* "udaljiti brod od rive" (RRG 151). Na Vrgadi *largàti se imprf* "udaljiti se, otisnuti se od obale" (RGV 104). U Korčuli làrgat se prf "udaljiti se, maknuti se" i lârgo adv "1. daleko" "2. široko" (RGGK 174).

U Boki kotorskoj *largàt se* “otisnuti se, udaljiti se, odstraniti, ukloniti” i *lârgo adv* “široko, daleko, na odstojanju” (RCG 186).
Rosamani navodi *largar, -arse* “largare, più usato di allargare” (VMGD 92).
< mlet. *largàr* (BOE 361) / *slargàr* “allargare” (BOE 664) < lat. LARGUS (SKOK II 271).

4.2.5.12 LAŠKÀTI. Glagol prf. Popuštati, npr. Konop.
Škevin potvrđuje *laškàti prf* “opustiti konop ili sidro” za Betinu (ŠKEVIN 2010: 142). Na Ižu *laškàti prf* “popustiti” (RGOI, 170). U Salima *laškàti prf* “popustiti” (RGS 160). U Rivnju *laškâti prf* “popustiti” (RRG 152). U Korčuli *làškat* “popustiti/popuštati nešto što je zategnuto” i làško adv “labavo, lagano” (RGGK 175).
U Boki kotorskoj *laškàt* “popustiti, popustiti konop” i *làško* i *làsko adv* “usporeno, opušteno, polako, odriješeno” (RCG 186).
Rosmani navodi *lascâ* “lascare, allascare” i lascar “allentare (il cavo)” (VMGD 92). Miotto navodi *lascàr-se* “1. allentare, allentarsi” “2. diventare meno rigorosi, più liberali” i làsco “allentato” (VDVD 105). Na Vrgadi *laškàti prf* “popustiti konop” (RGV 105).
Skok ovu lemu izvodi od mlet. *lascàr* “far più lento” (BOE 361), < mlet. adj. *lasco* < vlat. LASCUS < kllat. LAXUS, s metatezom x > sc, analogijom prema CASCUS, VASCUS (SKOK II 272); ARj 5, 906, 918; REW^3 4918; DEI 2172.

4.2.5.13 MÀJNATI. Glagol. Skupiti jedro.
U Betini *mainàti prf* “(u uljari) prekinuti dotok tekućine u hidrauličnom tijesku za preradu maslina i na taj način završiti cijeđenje ulja”. (ŠKEVIN 2010: 200). Na Murteru *mainàti* “spusti, pusti” (RGOM 158). U Salima *majīnàti prf* “spustiti” (RGS 174). U Rivnju *majinâti* prf “popustiti, smanjiti snagu (vjetar)” (RRG 164). Na Vrgadi *mainàti prf* “spustiti (jedro)” (RGV 113). U Korčuli *màjnat prf* “spustiti (konop ili teret)” (RGGK 187).
Miotto *mainàr* “ammainare” (VDVD 111).
< mlet. mainàr “Ammainare le vele, vale Chiuderle, serrarle, piegarle e legarle ad una delle loro antenne.” (BOE 386). Skok smatra da se radi o turcizmu talijanskog podrijetla (SKOK II 356). Vinja navodi dvije moguće dublje etimologije: vlat. *INVAGINARE "in die Scheide stecken" (REW 4527), što je najraširenije rješenje među etimolozima, i st.franc. amaisnier "pripitomiti" (od MANSIO), koju

je Corominas predložio, no Corominas smatra da je krajnja etimologija ipak nepoznata (JEti II 83). DEI 164; DELI 47; VMGD 98; VG 570.

4.2.5.14 NAVIGÀTI. Glagol prf. Ploviti na velikim brodovima (*navigivati*, impf.). NAVIGÂNT. Imenica m. Mornar.

Škevin potvrđuje sljedeće leme za Betinu: *navigàti imprf* "ploviti na brodu (kao član posade), *navigívati imprf* "ploviti" i *navigânto m* "pomorac" (ŠKEVIN 2010: 143). Na Ižu *navigàti imprf* "ploviti" (RGOI, 223). Na Murteru *nąvig m* "plovidba na brodu koja traje više mjeseci pa i cijelu godinu", *navigąnto m* "pomorac, mornar" i *navigàti imprf* "ploviti kao član posade na brodu trgovačke mornarice" (RGOM 177). U Salima *navigàti imprf* "ploviti, broditi", *navigacjôn m* "plovljenje, moreplovstvo" (RGS 209) i *navigâcija f* "plovljenje na velikim brodovima" (RGS 208). U Rivnju *navigâti imprf* "ploviti na brodu" (RRG 190). Na Vrgadi *navigàti imprf* "ploviti kao mornar" i *navig°ânt m* "koji naviga" (RGV 131). U Korčuli *navigacjûn f* "plovidba"; *navìgat* i *navègat imprf* "ploviti" (RGGK 214).

Rosmani navodi *navigar* "navigare" (VMGD 111). Miotto navodi *navegàr* "navigare" (VDVD 133).

< tršć. *navigar* "da uno di nostri dial. passato al. cr. di Dalmazia" (GDDT 399); cf. mlet. *navegàr* "Navicare o Navigare" (BOE 438). < lat. NAVIGARE (SKOK II 506); REW 5861, 5863; DEI 2555, 2556.

4.2.5.15 PARTÊNCA. Imenica f. Isplovljavanje broda iz luke. PÂRTITI. Glagol prf. otići, otputovati, isploviti brodom.

U Betini je potvrđena lema *pârtiti prf* "isploviti, krenuti" (ŠKEVIN 2010: 145). Na Ižu *partênca f* "odlazak, polazak" (RGOI, 260). Na Murteru *partênca f* "odlazak, polazak; obično se odnosi na polazak velikog broda" (RGOM 193). U Salima *partênca f* "odlazak" (RGS 239). U Rivnju *partênca f* "polazak, odlazak - najčešće broda" (RRG 213). U Boki kotorskoj *partênca f* "odlazak, put" (RCG 250). Na Ižu *pârtiti prf* "polaziti, krenuti, otputovati, otići, umrijeti" (RGOI, 260 - 261). Na Murteru *pąrtiti prf* "1. otploviti, otputovati; 2. umrijeti" (RGOM 193). U Salima *pârtiti prf* "otputovati, otići" (RGS 239). U Boki kotorskoj *pârtit* "otputovati, otići" (RCG 251). Na Vrgadi *partẽnca f* "otputovanje, odlazak" i *p°ãrtiti prf* "otputovati" (RGV 149). U Korčuli *partênca f* "odlazak" i *pârtit prf* "1. odputovati" "2. *pren*. preminuti" (RGGK 241).

< tal. *partenza*, izveden pomoću sufiksa za apstraktum –enza < vlat. PARTIRE "muoversi per andar lontano" (DELI 1141); DE 1468.

4.2.5.16 RÂNDO. Adv. Ploviti na način da sidro ore po dnu.
Na Ižu *arȁndo adv* "zaorano po morskom dnu (uvijek u vezi sa sidrom)" (RGOI, 10). Na Murteru *rą̂nda f* "šosno jedro; četverokutno jedro postavljeno na dvije motke - *lantine*" (RGOM 220). U Boki kotorskoj *rândo adv* "način lovljenja ribe iz barke koju nosi morska struja" (RCG 285).
< mlet. *arar* (BOE 40) < lat. ARARE (JEti I 107 – 108). SKOK II 563; GLUHAK 1993: 456; DEI 267; DELI 68.

4.2.5.17 RICȀTI. Glagol prf. 1. Zamotati konop na brodu. 2. Učvršćivati teret na brodu. RICÂVANJE. Učvršćivanje tereta na brodu.
Na Ižu *rȉc m* "kovrča, uvojak", *rȉcast adj (f. -a, n. -o)* "kovrčav", *rȉcati imprf* "kovrčati" i *rȉco m* "kovrčast čovjek" (RGOI, 342). Na Murteru *rȉca f* "uvojak, kovrča kose" (RGOM 224). U Salima *rȉcati imprf* "kovrčati kosu", *rȉcast adj* "kovrčast" (RGS 309) i *rȉci m pl* "kovrčići, uvojci" (RGS 310). U Rivnju *rȉca f* "uvojak kose" i *rȉcast adj* "kovrčav" (RRG 259). U Boki kotorskoj *ricȁt se* "se kovrdžati kosu", *ricakavȅji m* "gvozdane nožice za zavijanje kose, a zagrijavaju se u šporetu", *rȉcav adj* "kovrdžav" (RCG 294). Na Vrgadi *rȉce f pl* "kovrčice" (RGV 182).
Miotto navodi *rizàr-se* "arricciare, arricciarsi" (VDVD 171).
Postojanje ove riječi nije sasvim jasno. Tal. *arricciare*, od kojeg bi se očekivao srodni oblik u mlet. **arizar*, znači "nakovrčati". Pretpostavlja se dakle postojanje vlat. oblika *ARRECTIARE (REW 670), koji objašnjava južnotalijanske glagole: *arrettsó, arrzzè, arrizzari* "rimettere in ordine, aggiustare", urediti, pričvrstiti; Vinja, dakle, pomišlja na južnotalijanske govore kao izvor leksema u hrvatskim govorima (JEti I 23).

4.2.5.18 RȕTA i RȍTA. Imenica f. Pravac, put kojim kreće brod.
Na Murteru *rȍta f* "pravac, smjer plovidbe broda" (RGOM 225) i *rȕta f* "pravac, kurs, smjer plovidbe broda" (RGOM 227). U Korčuli *rȍta f* "pravac, smjer hodanja ili vožnje" (RGGK 302). Rosamani navodi *ròta f* "rotta" (VMGD 146).
Skok ovu lemu izvodi od < tal. *rota* < lat. RUPTA, poimeničen part. perf. < lat. RUMPERE (SKOK III 160); REW 7452; DEI 3289; ARj 1, 184.

4.2.5.19 SURGÀTI. Glagol prf. Usidriti se. SURGARDÌN, imenica m i SÛRGANJE, imenica n. Usidrenje.

Na Ižu *srgàti, surgàti prf* "usidriti, baciti sidro u more" (RGOI, 375). Na Murteru *surgadîna* i *svrgadîna f* "sidreni konop" (RGOM 242 & 243) i *surgàti* i *svrgàti prf* "baciti, utopiti sidro u more" (RGOM 242 & 243). U Salima *surgadîna f* "konop za sidro" i surgàti prf "usidriti" (RGS 344). U Boki kotorskoj *surgàt* "spustiti; što bilo gurnuti" (RCG 317) i *surgadîna f* "sidro sa lancem ili konopom" (RCG 316 - 317). Na Vrgadi *surgadîna f* "konop za sidro" i *surgàti prf* "baciti sidro u more" (RGV 201). Na Korčuli *surgadîn m* "debeli konop za sidro"; *sùrgat* i *surgávat* "1. usidriti" "2. baciti" "3. leći, prileći" "4. okupati se (u moru)" (RGGK 335).

Rosamani navodi *surgar* "calare il ferro per fissare la rete" (VMGD 172).

Skok smatra da je ova lema dalmatoromanski leksički ostatak, s čime se Vinja slaže < lat. SURGERE (SKOK III 364); JEti III 200 - 201; DEI 3557; REW 8475.

4.2.5.20 ŠIJÀTI. Glagol prf. Zaveslati unatrag radi zaustavljanja. ŠIJAVÔGA. Imenica f. Kretanje kajića jednim veslom.

U Betini je potvrđena lema *šijàti imprf* "voziti veslima unazad" (SKRAČIĆ 2003: 49). Na Ižu *šijàti imprf* "veslati unatrag, voziti unatrag krmom" (RGOI, 393). Na Murteru *šijàti imprf* "voziti krmom tj. unatrag bilo veslima bilo motorom" (RGOM 248), te *šijavôga f* "veslanje jednim veslom postavljenim na krmu tako da se veslo pomiče lijevo-desno" (RGOM 248). U Salima *šijàti imprf* "voziti natrag" (RGS 353). U Rivnju *šijâti prf* "zavesti unatrag, krmom" i *šȉja-vu̯oga f* "veslanje jednim veslom s krme" (RRG 290). U Korčuli *šìjat imprf* "1. veslati ili voziti natraške" "2. *pren*. popuštati, povlačiti se" (RGGK 343). Na *Vrgadi šijàti imprf* i prf "1. voziti nauzvrat" "2. na ribanju šabakom voziti krmom; uopće potegnuti šabaku" (RGV 206). U Salima *vôg m* "zaveslaj" (RGS 406). U Rivnju *šȉja-vu̯oga f* "veslanje jednim veslom s krme" (RRG 290) i *vu̯oga f* "1. zaveslaj; 2. dio vesla koji se opire o sòhu (v.) i klizi po kušinètu (v.)" (RRG 331).

U Boki kotorskoj *šijàt* i *šijavàt* "veslati unatrag" (RCG 322).

Rosamani navodi *sìavóga* "(remare) a zig zag a poppa" (VMGD 162).

Rosamani navodi *siâ* i *siar* "sciare", kao i sïada f "sciata" (VMGD 162).

< mlet. *siàr* "Arrestare la barca dal cammino, Dar indietro, Rinculare." (BOE 659), Cortelazzo smatra da je riječ onomastičkog podrijetla (DELI 1473); DE 1880;

Šijavôga je složenica koja je složena od < mlet. *siàr* "Arrestare la barca dal cammino, Dar indietro, Rinculare." (BOE 659) + mlet. *voga* "Il vogare; propr. la Spinta e 'l Moto che una barca riceve dalla forza de' remi." (BOE 799). v. **vogàti**.

4.2.5.21 VIJÂZ. Imenica m. Putovanje na brodu, osobito putovanje *navigânta* na velikim brodovima.

Na Ižu *vijàz m* "put, jedno brodsko putovanje, jedno ribarenje u trajanju oko 20 dana", *vijazàti imprf* "putovati, skitati se" (RGOI, 451). Na Murteru *vijàđ m* "putovanje" i *vijađàti imprf* "putovati" (RGOM 282). U Salima *vijàđ* "putovanje" (RGS 403). U Rivnju *vijâz m* "putovanje brodom; pojedino putovanje, od polaska broda do njegova povratka" i vijazâti imprf "putovati brodom, ali i podrugljiv izričaj za onoga tko bespotrebno ide tamo-vamo" (RRG 329). U Boki kotorskoj *vijađ m* "putovanje" i vijađàt "putovati" (RCG 375). Na Vrgadi *vijàž m* "putovanje" i *vijažàti imprf* "putovati" (RGV 231). Na Kukljici *vijâz m*. "put, putovanje" (RGMK 332).

< mlet. *viagio* i *viazo* "Viaggio", (BOE 792) < prov. *viatge* < lat. VIĀTICU(M) "provista neccessaria per il viaggio" (DELI 1813, SKOK III 588, JEti III 307). FEW 14, 381; VG 1220; VDVD 218.

4.2.5.22 VÌŽITA. Imenica f. Posjeta. VIŽITÀTI. Glagol. pregledati. (doktor vižitã, tj. vrši pregled.)

Na Ižu *vìžita f* "posjeta, pregled", *vižitàti prf* "posjetiti, pregledati" (RGOI, 453). Na Murteru *vìžita f* "1. liječnički pregled; 2. kućni posjet liječnika" (RGOM 283). U Salima *vìžita f* "1. liječnički pregled; 2. posjet" (RGS 405). U Rivnju *vìžita f* "liječnički pregled i uopće pregled nečega" (RRG 330). Na Vrgadi *vìžita f* "pregled", *vižitàti prf* i *vižitīvàti imprf* "pregledati (liječnički) (RGV 232). U Korčuli *vìzita f* "1. posjet" "2. liječnički pregled"; *vizìtat* i *vizitávat* "posjetiti, obići, pregledati" (RGGK 391).

U Boki kotorskoj *vìžita f* "posjeta; ljekarski pregled" (RCG 376).

Na Murteru *vižitàti prf* "1. obaviti temeljiti liječnički pregled; 2. kućni posjet liječnika" (RGOM 283). U Salima *vižitàti prf* "pregledati, preturati" (RGS 405). U Rivnju vižitâti (se) prf "pregledati (se)" (RRG 330). U Boki kotorskoj *vižitàt* "ići u posjetu, posjetiti, obilaziti, liječnički pregledati" (RCG 376).

< mlet. *visita* “Visita; Visitamento; Visitazione.” (BOE 796), odnosno < mlet. *visitàr* “Visitare, Far visita” (BOE 796) < lat. VĪSITĀRE < VĪSĒRE < VĪSUS. REW 9377, 9384; DEI 383; DELI 1824. v. **kontravìžita**.

4.2.5.23 VOGÀTI. Glagol prf. Veslati.

Na Ižu *vôga f* “zaveslaj”, *vogâč m* “veslač”, *vogâda f* “zaveslaj”, *vogadûra f* “mjesto na koje se veslo oslanja o brod pri veslanju” i *vogàti imprf* “voziti, veslati” (RGOI, 455). Na Murteru *vogą̑da f* “1. zaveslaj; 2. put koji brod prijeđe između jednoga i drugoga zaveslaja; isto: *palada*” i *vogadura f* “srednji dio vesla koji se za vrijeme veslanja nalazi u *sohi*” (RGOM 284). U Salima *vôg m* “zaveslaj”, vogâda f “vožnja, veslanje” i vogadûra f “sredina vesla” (RGS 406). U Rivnju *vu̯ôga f* “1. zaveslaj; 2. dio vesla koji se opire od sòhu (v.) i klizi po kušinètu (v.)” (RRG 331). Na Vrgadi *vogᵒâda f* “zaveslaj; - put koliko brod pođe naprijed između jednoga i drugoga zaveslaja” “3. trag što se načini u moru između prednjeg i zadnjeg vesla na istom boku, kad se zaveze” *vogadûra f* “dio vesla, mjesto na veslu gdje se ono okreće na sohi, kad se vozi” (RGV 233). U Korčuli *vôga uzv*. zapovijed onome koji vesla da ide naprijed” *šìja-vôga* “okretanje broda oko svoje osi pomoću vesala (veslanje jednim veslom na krmi ili jednim veslom natrag, drugim naprijed” i *vogâda f* “zaveslaj” (RGGK 392).

U Boki kotorskoj *vogâda f* “zaveslaj” (RCG 376) i *vôgàt* “lagano veslati” (RCG 377).

Rosamani navodi *voga f* “voga”, *vogâ* i *vogar* “vogare”i *vogada f* “vogata” (VMGD 196 - 197). Miotto navodi *vogàda* “remata” i *vogadòr* “rematore” (VDVD 220).

< mlet. *vogàr* “Vogare” “Spinger la barca col remo.” (BOE 799). Za dublju etimologiju nema suglasnost među znanstvenicima; De Mauro misli da riječ možda potječe od grč. *βαυκᾶν, a u DELI se veže s germ. *WOGEN “muovere” (DELI 1830; DE 2287). v. **šijavôga**.

4.2.5.24 ŽBÂNDAN. Adj. Kriv, izobličen. ŽBANDÀTI. glagol prf. Kretati se krivo, neravnim putem. ŽBÂNDO. Adv. Krivo. BÂNDA. Imenica f. 1.Strana (općenito). 2. bok broda. Koristi se u sintagmi *ići banda – banda* ima značenje ševrljati. ŠTRABÂNDO. Adv. čudno, neobično. MR̂TVA BÂNDA. Imenica f. Palubna ograda. BANDÎRA Imenica f. Zastava.

U Betini su potvrđeni *žbandàti (se) prf* “nagnuti se (za brod), *bânda f* “strana, bok broda” (BB 33-4). Na Ižu *žbandàti se prf* “nagnuti se”, *žbandân adj (f. -a, n. -o)* “nagnut, neuravnotežen” (RGOI 497) i *bânda f* “strana, padina, bok na lađi, kraj”, *bandunân adj (f. -a, n. -o)* “napušten, ostavljen,

zanemaren" (RGOI, 16). Na Murteru *žbandȁti prf* "opasno se nagnuti (za brod)" (RGOM 296). U Salima *žbandan adj* "nakrivljen, nagnut" i *žbandȁti se prf* "nakriviti se" (RGS 436). U Korčuli *žbȁndan adj.* "koji je nagnut, nakrivljen na stranu", *žbȁndat se prf* "nagnuti se" (RGGK 412); *bânda f* "1. strana, bok" (RGGK 19)

U Boki kotorskoj *žbȁndan, zbandan ptcp. i adj.* "nakrivljen, kriv" i *žbandȁt* "nakriviti" (RCG 382). U Salima *bânda f* "1. strana broda, kuće puta i dr.; 2. grupa divljaka" (RGS 28). U Rivnju *bạ̑nda f* "1. strana (svijeta); 2. brodska strana" i *mrtva banda* "gornji dio brodskoga boka" (RRG 47). U Boki kotorskoj *bânda*[1] *f* "strana" (RCG 25). Na Vrgadi *žbandȁti se* "nagnuti se (o brodu)" (RGV 246).

Rosamani navodi *sbandar* "rollare", sbandâ, -âse "sbandare, -arsi" i sbandada, -ar (VMGD 153). < mlet. *sbandar* "Sbandare, Dissipare, Discioglere." (BOE 605). < mlet. *banda*; "banda; fianco; lato" (BOE 61) < prov. *bandira*. (SKOK I 106); DELI 176. DELI 1444 i 1622.

4.2.6. LJUDSKA DJELATNOST I MORE

4.2.6.1 BÂRBA. Imenica f. 1. Način za oslovljavanje starijeg čovjeka. 2. Zapovjednik na brodu.

Na Ižu *bârba m* "kapetan, zapovjednik broda, stric, ujak, u novije vrijeme svaki stariji čovjek" (RGOI, 17). U Salima *bârba m* "1. stric, ujak, tetak; 2. kapetan broda i stariji čovjek" (RGS 29 - 30). U Rivnju *bạ̑rba m* "zapovjednik broda" (RRG 47). Na Vrgadi *bᵒãrba m* "stric" (RGV 21). U Korčuli *bârba m* "1. stric" "2. ujak" "3. stariji čovjek" (RGGK 20).

Rosamani navodi *barba f* (VMGD 14). Miotto navodi *bàrba* "1. zio" "2. comandante della barca" "3. capo, persona di prestigio" "4. uomo attempato" (VDVD 17).

< mlet. *barba* "zio" (BOE 62) < lat. BARBA "the beard" (LS s.v. *barba*). JEti I 40; REW 944, SKOK I 111.

4.2.6.2 KÂPO. Imenica m. Zapovjednik stroja.

Potvrda iz Betine glasi *kâpo m* "upravitelj stroja, obično *kapo od makine*", "poslovođa na brodogradilištu" (BB 106). Na Ižu *kâpo m* "šef, vođa, kolovođa, zapovjednik stroja na brodu" (RGOI, 131). Na Murteru *kạ̑po m* "1. zapovjednik; 2. upravitelj stroja" (RGOM 126). U Salima *kâpo m* "starješina, poglavar" (RGS 128). U Rivnju *kạ̑po m* "1. upravitelj brodskoga stroja; 2.

naziv uvažavanja za vođu dječje ili momačke skupine, pa i za samozvanoga vođu odraslih" (RRG 126). Na Vrgadi *k°âpo m* "poglavica" (RGV 86). Na Korčuli *kâpo m* "šef, vođa" (RGGK 143).
U Boki kotorskoj *kâpo m* "starješina" (RCG 154), *kaporiûn* i *kapuriôn m* "kolovođa, mangup" (RCG 155).
< mlet. *capo* "Capo, Principale, superiore" (BOE 134). Skok dalje tumači da dublja etimologija dolazi od < vlat. CAPUS < kllat CAPUT "Kopf" (REW 1668, SKOK II 38). ARj 4, 848.

4.2.6.3 KONTRAVÌŽITA. Imenica f. Pregledavanje tereta na brodu od strane carinika. KÔNTRA. adv. protiv.
U mjesnim rječnicima nismo pronašli niti jedan primjer *kontravižite*, no sastojci ove složenice (tj. *kontra* i *vižita*) su bili dobro zastupljeni. v. **vižita**.
U Boki kotorskoj *kôntra f* i prp. prigovor; protiv, suprotno" (RCG 173). Na Vrgadi *kotra* prijedlog s dat. "proti" (RGV 93). U Korčuli *kôntra* "1. protiv" "2. prema" (RGGK 157).
< mlet. Prijedlog *contra* / tal. *contra* < CONTRA "gegen" (REW 2187) < CUM + EXTRĀ. (JEti II 96, FEW 2/2, 1108) + < mlet. *visita f* (BOE 796) / < lat. VĪSITĀRE < VĪSĒRE < VĪSUS. SKOK II 141-142; REW 2187, 2191, 8231, 9377 i 9384; DEI 383 i 1078, 1084, 1082.

4.2.6.4. NAVIGÂNT. v. 4.2.5.13

4.2.6.5 NOŠTRÒMO. Imenica m. Zapovjednik palube na brodu.
Škevin potvrđuje *noštròmo m* "vođa palube" (ŠKEVIN 2010: 151). Na Ižu *noštròmo m* "vođa palube (mornara) na brodu" (RGOI, 228). Na Murteru *noštròmo m* "vođa palube ili stroja, starješina mornara na brodu" (RGOM 179). U Salima *noštròmo m* "vođa palube" (RGS 215). U Rivnju *noštròmo m* "vođa palube na brodu" (RRG 194). U Boki kotorskoj *nostrômo* i *noštromo m* "vođa palube na brodu" (RCG 231). Na Vrgadi *noštròmo m* "nadglednik broda" (RGV 135). U Korčuli *noštròmo* i *nòstromo m* "vođa palube na brodu" (RGGK 217).
Rosamani navodi *nostromo m* "sottoufficiale di bordo" (VMGD 113).
< mlet. *nostròmo* "Maestro dell' equipaggio o sia il Primo fra i marinari sopra una nave, che comanda alla ciurma e soprintende agli attrezzi." (BOE 443) < lat. sintagme NOSTER HOMO "naš čovjek" (SKOK II 525); REW 4170, 5961; JEti II 191.

4.2.7. MORE

4.2.7.1 ALDÛRA i ARDÛRA. Imenica f. Svjetlucanje mora, fosforiranje. ALDURÀTI i ARDURÀTI. Glagol prf. Svjetlucati u moru.

Na Ižu *ardûra f* "svjetlucanje (fosforiranje) mora u noći bez mjeseca" i *arduràti imprf* "svjetlucati, ostavljati svijetli trag za sobom u moru, krivudati toneći prema dnu, posrtati" (RGOI, 10). U Salima *àrdura f* "fosforescencija mora" i *ardùrati imprf* "svjetlucati" (RGS 21). U Rivnju *ardûra f* "pojava svjetlucanja mora" i *ardurâti imprf* "kad more svjetluca" (RRG 41). U Boki kotorskoj *ardûra f* "prelivanje mora; u vezi s it. ardere, jer more noću fosforescira" (RCG 15).

Rosamani navodi *ardura f* "ardore, fosforescenza marina", ardò de aqua m "fosforescenza marina, ardore (durante la stagione calda)" i ardurar (VMGD 8).

Boerio navodi *arodor de mar* "quella specie di Chiarore dell'acqua marina, che si vede nel tempo del maggior caldo, prodotto come ben si sa, dalle luciolette marine" (BOE 41).

< tal. *ardura* < kasnolat. ARDURA, apstraktum izveden od glagola ARDERE «gorjeti» (JEti I 22, REW 625). Privlačka lema ima regresivnu disimilaciju r…r u l…r. SKOK I 57; REW 620; DEI 279; LEI III 999.

4.2.7.2 BRÃK. Imenica m. Podmorsko plitko, kamenito tlo obraslo travom.

Brâk m je u Betini "podmorska kamenita pličina obrasla travom" (RGV 28). Na Ižu *brâk m* "podmorsko brdo, izbočina, hrid, stijena, mjesto zadržavanja ribe" (RGOI, 28). Na Murteru *brą̃k m* "podmorska kamenita pličina obrasla travom gdje dolaze ribe na pašu; ima plitkih brakova koji se nalaze tik ispod površine mora pa su opasni za plovidbu i onih na dubini od 50 metara bogatih ribom" (RGOM 57). U Salima *brâk m* "podmorski greben, plitko dno nasred mora" (RGS 42). U Rivnju *brą̂k m* "morska plićina kamenita dna, pogodna pozicija za ribolov" (RRG 57). Na Vrgadi *brᵒãk* "podmorske kamenite pličine, obrasle travom" (RGV 28). U Korčuli *brâg m* "morska trava s dna" (RGGK 33).

Etimologija nije sigurna; čak i Skok zauzima različita stajališta u vezi toga. U ERHSJ predlaže da je rječ preuzeta iz tal. *brago* "fango, melma", a u *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima* piše da nije recentan talijanizam jer se *k* nije ozvučio među dva vokala, i ukazuje na keltski oblik naveden pod REW 1258a: *BRACUM (JEti I 65, SKOK I 97, SKOK 1950: 88 - 89). Vinja smatra da

nije riječ o talijanizmu u hrvatskome, nego o jednom od prilično rijetkih slučajeva posuđenice iz keltskog u hrvatskim govorima (JEti I 65).

4.2.7.3 ĐÎGA. Imenica f. Lukobran.

Na Ižu *đìga f* "gat, lukobran" (RGOI, 75). U Salima *đìga f* "lukobran" (RGS 77). U Rivnju *đìga f* "gat koji s jedne strane može imati nasip" (RRG 87). U Boki kotorskoj *điga f* "lukobran" (RCG 72).

Rosamani navodi *giga f* "diga" (VMGD 78), *diga f* i *déiga f* (VMGD 62).

Iz mlet. *giga* < franc. digue < nizozemski *dijk*. (SKOK I 480, REW 2642, JEti I 127). DEI 1288, 1298.

4.2.7.4 FÔNDO. Adv. Ravno dolje.

Na Ižu *fôndo* "dno (zapovijed), s ankorom na dno" (RGOI, 83). U Korčuli *fôndo adv.* "na dno" (RGGK 84).

Rosamani navodi *fondo m* "fondo del mare" i "fondo della barca" (VMGD 71).

< mlet. *fondo* "Fondo; Affondo, Profondità" imenica m. i *fondo adj* "Profondo", (BOE 279). < vlat. FUNDUS, -I/ FUNDUS -ORIS "Grund" (REW 3585, SKOK I 523). DEI 1680.

4.2.7.5 GÛLJBA , GÛJBA i GÙLJA. Imenica f. Brodotoč, sitna školjka koja buši brod, Teredo utricalis.

Na Ižu *gûjba* i *gûljba f*, Vermetus sp. "vrsta morskog crva cjevaša" (RGOI, 101). U Rivnju *gùjba f* "sitne školjke koje se hvataju na podmorski dio broda; lat. spirographis spallanzani" (RRG 105). Na Vrgadi *gũjba f* "školjkica koja prione uz dno broda i rastače ga kao crv dasku" (RGV 66).

Rosamani navodi *gubia* (VMGD 85).

Oblik je nastao iz sema «sredstvo za bušenje», < mlet. / tal. *gubbia* < lat. GUBBIA (JEti I 193). SkokTerm 124 - 125 i 155; JaFa 42.13.1 i 44.4.1; REW 3906; DEI 1889; SKOK I 586 i 631.

4.2.7.6 KANÃ. Imenica m. Kanal.

U Betini je *Konã', Konãl m* "tišnjanski kanal" (ŠKEVIN 2010: 158), tj. točno određeni dio mora. Na Ižu *konã -la, m* "kanal, draga" (RGOI, 146). Na Murteru *konã̧, -la, m* "1. kanal, veći morski prolaz između otoka i kopna ili između dvaju otoka; 2. kameni oluk za odvod kišnice s krova u

cisternu;" (RGOM 135). U Rivnju *konȧ̊, -là m* "1. morski kanal; 2. uopće kanal" (RRG 137). Na Vrgadi *konᵒã, -ᵒālà m* "kanal" (RGV 93). U Korčuli *konâl m* "1. žlijeb pod krovom, na krovu ili uz krov kuće kojim voda teče u cisternu" "2. prokop" "3. morski kanal" (RGGK 155).
U Boki kotorskoj *konȁo, -ala, m* "kanal za oticanje vode" (RCG 170).
Rosamani navodi *canal m* "canale (nella laguna)" (VMGD 40) i *còno* (pl. *conála*) u istom značenju (VMGD 56).
< mlet. *canal* "canale" "Luoto dove corre l'acqua" (BOE 126) < lat. CANALIS "cijev, žlijeb", izvedeno pomoću sufiksa –ALIS od lat. CANNA "a reed, cane" < grč. κάννα (LS s.v. *canna*, HER V 31; SKOK II 30, REW 1568). DEI 711; ARj V 261.

4.2.7.7 KORȨNAT i KURȨNAT. Imenica m. Morska struja.
U Betini je potvrđena lema *kurenȁt m* "morska struja" (ŠKEVIN 2010: 159). Na Ižu *korȩnat m* "morska struja" (RGOI, 148). Na Murteru *korȩnat m* "morska struja" (RGOM 137). U Salima *korȩnat m* "propuh" (RGS 143). U Rivnju *korȩnat m* "morska struja" (RRG 138).
Rosamani navodi *corente f* "corrente marina" i *corentìa f* "corrente" (VMGD 57). Na Vrgadi korȩnat m "vodena struja u moru" (RGV 94).
< tal. *corrente* "che scorre (*acqua corrente*)" (VLI s.v. *corrente*) < lat. CURRERE "laufen" (REW 2415).

4.2.7.8 LANTÊRNA. Imenica f. Svjetionik na moru.
Oblici *lantêrna* i *latêrna f* "svjetionik" (ŠKEVIN 2010: 160) su povrđeni u Betini. Na Ižu *lantêrna f* "svjetionik" (RGOI, 169). Na Murteru *lantêrna* i *latêrna f* "svjetionik s posadom; danas često automatiziran pa prema tome bez posade" i *lanternìšta* i *laternìšta m* "svjetioničar" (RGOM 148). U Salima *lantêrna f* "svjetionik" (RGS 159). U Korčuli *lantêrna f* "svjetionik" i *lantèrnista m* "svjetioničar" (RGGK 174).
U Boki kotorskoj *lantêrna* i *latêrna f* "svjetionik, džepna svjetiljka" (RCG 185).
Rosamani navodi *lanterna f* i *lantierna f* "faro (anche senza luce) kao i *lanterna f* "comunem. s'intende il fanale portuale" (VMGD 91). Miotto navodi *lantèrna* "faro" (VDVD 105).
< mlet. *lanterna* "strumento nel quale si porta il lume o nascosto o per difenderlo dal vento" (BOE 359) < lat. LANTERNA "Laterne" < grč. λαμπτῆρ, -ηρος. REW 4896.

4.2.7.9 MANDRÀĆ. Imenica m. Malo pristanište za čamac.

Na Ižu *mandràć m* "zaštićeni dio luke" (RGOI, 187). Na Murteru *mandràč* i *madràč m* "1. usuho građena kamena lučica, obično plitka i dobro zaštićena za manje brodove; 2. unutarnji, uvučeni i plići dio veće luke" (RGOM 159). U Boki kotorskoj *mandràć m* "mala luka za čamce; ograđeni dio mora ispred kuća u kojem se vezuju barke" (RCG 205).

Rosamani navodi *mandracio m* "mandracchio (chiuso da due porporele)" (VMGD 99). Na Vrgadi *mandràč m* "mala luka, građena usuho" (RGV 114). U Korčuli *màrdrač f* "zaštićeni dio luke, lučica" "*top*. lučica blizu samostana sv. Nikole u Korčuli" (RGGK 188).

Miotto navodi *mandràcio* "piccola darsena" (VDVD 112).

< mlet. *mandràchio* „Darsena, La parte più interna del Porto, che suol chiudersi con catena, e dove si ritirano e se ormeggiano le galere e le piccole navi." (BOE 392) < grč. μανδράκιον „zaljev", u kojem je -ć- zamjena za –ki-(JEti II 168, SKOK II 368; REW 5152, 5291a); VEI 616; DEI 2343.

4.2.7.10 MARÈTA i MORÈTA. Imenica f. Morski val. Koristi se u sintagmi MR̀TVA MORÈTA "mrtvo more".

Škevin potvrđuje upotrebu leme *marèta f* "val (koji nastaje bez vjetra)" u Betini (ŠKEVIN 2010: 160). Na Murteru *marèta f* "valovje bez vjetra; valovi na otvorenu moru koji ostanu nakon prestanka snažnog vjetra ili oni uzrokovani prolaskom broda" (RGOM 160). U Salima *marèta f* "val" (RGS 177). U Rivnju *marèta f* "morski val" i *mr̀tva marèta* "morski val koji nastaje bez vjetra, po prestanku vjetra" (RRG 166). Na Vrgadi *marèta* i *morèta f* "valovanje (na moru)" (RGV 114). U Korčuli *màreta* i *marèta f* "bibavica, talasanje mora" (RGGK 191).

U Boki kotorskoj *marèta f* "valova" (RCG 209).

Rosamani navodi *mareta f* "mare un po' agitato e a pìcole onde" (VMGD 102).

Skok tumači da etimologija ove leme potječe od tal. deminutiva od *mare*, sa sufiksom –etta (< vlat. -ĬTTA), maretta < lat. MARE "more" (SKOK I 118). REW 5349, 5359.

4.2.7.11 MÙJA i MŨL. Imenica m. Gat, dok. dem. *mulìć*.

Na Murteru *mùja, mûla* i *mũja, mûla m* "plitko malo pristanište za brodove građeno od nasuta kamenja" i *mũ, múla m* "plitko malo pristanište za brodove građeno od nasuta kamenja; osim ukrcaja i iskrcaja tereta s brodova na njemu su se gradile *gomile* - staje za stoku, pored kojih su bili stogovi sijena - *kope*, sušile se smokve na *sturičima*, namakale bačve i dr." (RGOM 169). U

Salima *mûl m* “gat, molo” (RGS 194). U Rivnju *mû, -la, m*. “operativna obala, gat, pristanište brodova, ali pretežno lučica, mandrač; dem. mulȉć” (RRG 177 - 178). Na Vrgadi *mũ, mũla m* “gat” (RGV 124). U Korčuli *mûl*[1] i *mũl m* “lučki nasip, mjesto za pristajanje i vez brodova; gat” (RGGK 202).

Rosamani navodi *mul* i *mula* (VMGD 108).

Skok smatra da je ova lema dalmatoromanski leksički ostatak, s čime se Vinja slaže. < lat. MOLES, IS „masse di pietra e trochi d’alberi immersi nel mare per fondamento della diga“ (SKOK II 480; JEti III 57); FEW 6/3, 34. v. **4.8.15**

4.2.7.12 PÒRAT. Imenica m. Luka.

Na Ižu *pȍrat m* “pristanište, luka, lučica” (RGOI, 289). Na Murteru *pȍrat m* “1. luka, pristanište; 2. u Kornatima svako pojedino naselje domicilnog stanovništva” (RGOM 207). U Salima *pȍrat m* “luka” (RGS 265). U Rivnju *pȍrat m* “pristanište za brodove” (RRG 232). Na Vrgadi *pȍrat, põrta m* “luka” (RGV 161). U Korčuli *pȍrat m* “luka” (RGGK 265).

U Boki kotorskoj *pȍrat m* “luka” (RCG 273).

Rosamani navodi *pòrat m* (pl. *pòrta*) i *porto m* “porto” (VMGD 132 - 133).

< mlet. *porto* “imboccatura di mare” (BOE 527) < lat. PORTUS (JEti II 150, 192; SKOK III 10; REW 6677). v. **4.8.17**

4.2.7.13 REBATAJȈCA. imenica f. udarac mora od obale. REBATÎNKE. Imenica f pl. Hlaće od jeansa, traperice. ODREBÀTITI. Glagol prf. Udriti.

Na Ižu *rebatajȉca f* “odbijanje morskih valova od obale, od stijena na obali”, *rēbȁt m* “odjek, odzvuk, jeka” i *rebȁtiti prf* “otkucati, odzvoniti, odjeknuti, odskočiti, odbiti”, *rebatîn m* “zakovnica” i *rebatinȁti prf* “staviti zakovnice” (RGOI, 338). Na Murteru *rebatajȉca f* “odbijanje morskih valova od stijene na obali i od lukobrana” i *rebatȉti imprf* “poravnavati već utisnutu *stupu* da u potpunosti uđe u procijepe između platica kako bi se poviše nje mogao nanijeti kit (u prijašnje vrijeme borova smola)” (RGOM 222). U Salima *rebatajȉca f* “odbijanje valova od obale”, *rebȁti prf* “tući po drugi put, odzvoniti” i *rebȁtiti prf* “odzvonjavati” (RGS 306). U Rivnju *rebatȁjica f* “povratni val poslije udara u obalu, odbijanje valova” i *rebatîn m* “zakovnica” (RRG 257). U Korčuli *rebatȁjica f* “odbijanje valova o stijene na obali”; rèbatit/rebȁtit i rebatívat/ribatívat “1. ponovno udariti (o satu)” “2. učvrstiti udarcem (čekića)” “3. odbiti se od čega” (RGGK 292).

U Boki kotorskoj *rebataȉć m* “igra na sitne pare udaranjem u zid, čiji će novčić biti bliže”, *rebatîn m* “zakivka”, *rebatirȁt* i *rebȁtit* “odbijati se, odbiti se” i *rebȁtit* i *rebativȁt* “zakivati zakivke” (RCG 290).

Rosamani navodi *rebataizo m* “rimando dell’onda” (VMGD 141). Miotto navodi *rebatìn* “1. chiodo dalla testa larga. 2. piccolo chioco. 3. chiodo ribattuto sulla sua punta, dopo aver attraversato il legno o il cuoio” (VDVD 168).

< mlet. *rebatèr* “Ribattere, Ripercuotere, Rispingere” (BOE 556) + mlet. suf. –aizzo (< lat. ATĪCIU) < vlat. BATTERE < kllat. BATTUERE (SKOK I 122; II 440; III 275); REW 996; DEI 462.; SkokTerm 159 i 148; REW 996; LEI 5, 344 – 590; GDDT 521.

4.2.7.14 SABÛN. Imenica m. Pijesak. Koristi se u sintagmi IĆI NA SABÛN. “Raditi na brodu koji vadi pijesak iz mora”. SABUN̏IĆ. Imenica m. Početak pjeskovitog podmorja. SABUNJÂR. Imenica m. 1. Osoba koja vadi pijesak iz mora, koji se poslije upotrebljava za gradnju. 2. Brod koji se upotrebljava za vađenje pijeska. SAMBUNJÂK. Imenica m. Osoba koja vadi pjesak. SÀBUNIKE. Toponim koji označava dio Privlake poznat po pješčanim plažama.

Na Ižu *sabûn m* “pijesak”, *sabun̏ka f* “zemlja pjeskulja” (RGOI, 348). Na Murteru *sabũn m* “bijeli sitnozrnati morski pijesak” i *sabunjẽr m* “brod namijenjen za vađenje i prijevoz morskog pijeska” (RGOM 228). U Salima *sabûn m* “pijesak” i *sabunêra f* “otpali mort s trošnog zida” (RGS 315). U Rivnju *sabûn m* “pijesak”, sabuńa̯r m “brod koji prevozi pijesak” (RRG 264). Na Vrgadi *sabũn, sabūnȁ m* “pijesak” (RGV 185). U Korčuli *sabjûn m* “pijesak za čišćenje suđa” (RGGK 306).

U Boki kotorskoj *sabijûn m* “krupni pijesak za gradnju” (RCG 302).

Rosamani navodi *sablun m, sabiòn m* i *sabion m* “sabbia”, kao i *sabionel, sàbita, sablon* i *sabiom*. (VMGD 147 - 148). Miotto navodi *sabiòn* “sabbia” (VDVD 174).

Skok smatra da je riječ o dalmatoromanskom leksičkom ostatku, izvedenom pomoću vlat. augm. suf. na –ONE. (cf. tal. Sabbia, mlet. sabiòn, BOE 590) < lat SABULUM (SKOK III 181); FEW 11, 17; JEti III 135; REW 7484. v.**4.8.19**

4.2.7.15 SALAMÛRA. Imenica f. Slana voda.

Na Ižu *salamȕra f* “slana voda, rasol” i *salamȕriti imprf* “stavljati u salamuru” (RGOI, 350). Na Murteru *salamȕra f* “rasol” (RGOM 229). U Salima *salamȕra f* “rasol, slana voda od osoljenih

srdela" (RGS 316). U Rivnju *salamùra f* "vrlo slana voda" (RRG 264). Na Vrgadi *salamùra f* (RGV 186). U Korčuli *salamûra f* "slana voda, rasol" (RGGK 307).
U Boki kotorskoj *salamûra f* "rasol, slana voda" (RCG 304).
Rosamani navodi *salamora f* i *salàmura f* "salamoia" (VMGD 149). Miotto navodi *salamòra* "salamoia" (VDVD 174).
< mlet. *salamora* "acqua salata per uso di conservarvi dentro pesci, funghi, olive etc." (BOE 592) < lat. SALAMURIA < SAL + MURIA (JEti III 141, REW 7545). SKOK III 194; DEI 3314; FEW 11, 105; GDDT 544 – 5; DELI 49; DELL 589.

4.2.7.16 SÌKA. Imenica f. Greben.
Na Ižu *sìka f* "greben, hrid, stijena u moru, pličina, otočić" (RGOI, 355). Na Murteru *sìka f* "otočić" (RGOM 230). U Salima *sîka f* "greben, otočić" i *sìkica f* "mali greben iznad mora" (RGS 321). U Rivnju *sìka f* "sprud, morski greben" (RRG 268).
Rosamani navodi *seca f* (pl. *le seche*) "scogliera", "secche (rilievi del fondo del mare); (scarsezza d'acqua), bassa marea" (VMGD 158). Na Vrgadi *sìka f* "sitan otok" i toponim *Sìka ispo Sītà* (RGV 188). U Korčuli *sëka f* "hrid, greben iznad ili ispod mora" (RGGK 310).
< mlet. *seca* "Certi siti di Mare che per poca acqua sono di pericolo ai naviganti." (BOE 639) < lat. SĬCCUS "suh", poimeničeni pridjev (SKOK III 215 - 216; REW 7894, 7896 i 7897); DEI 328.

4.2.7.17 ŠKÀLJ i ČKÀLJ. Imenica m. Kamen tučenac.
Na Ižu *škàlja f* "šljunak, tucanik, sitan kamen, omanje kamenje raznog oblika", *škaljàti imprf* "skupljati škalju, bacati škalju, hodati po škalji", *škàljenica f* "limena ograda oko vodoravnog okruglog kamena s okomito postavljenim mlinskim kamenjem u uljari gdje se gnječe, melju, drobe masline" *škaljìkav adj (f. -a, n. -o)* "s mnogo škalje, pun šljunka, posut tucanikom, pošljunčen" i *škaljũn m (dem. škaljunìć)* "kamenčić" (RGOI, 395). Na Murteru *škàja f* "sitno, oštro kamenje" (RGOM 250). U Salima *škàlja f* "tucanik, šljunak" (RGS 354 - 355). U Rivnju *škâḷa f* zbir. "sitno kamenje, šljunak", *škaḷâti imprf* "hodati po šljunčanom putu", *škaḷìkava adj* "šljunkovita zemlja, zemlja s mnogo šljunka" i *škaḷûn m* "sitni kamenčić, šljunčić" (RRG 291). Na Vrgadi *škàḷa f* "sitno, oštro kamenje" i *škaḷàti imprf* "vaditi škalju, trijebiti od škalje" (RGV 207). U Korčuli *škàja f* "veći plosnati komad tucanika" (RGGK 344).

Rosamani navodi *scaia, scaion* (VMGD 154). Miotto navodi *scàia* “1. scaglia di pesce” “2. ritaglio di pietra, che serve al gioco dei bambini” (VDVD 179).
< mlet. *scagia* “Scaglia o Sqamo, La scorza dura e scabrosa del serpente e di alcuni pesci” (BOE 613), izvorno gotskog podrijetla (SKOK III 398); REW 7971; DEI 3363; HER X 257.

4.2.7.18 ŠKOLȈĆ. Imenica m. Mali, nenaseljeni otok. ŠKȍLJ, imenica m. ŠKÔLJI pl. Otok.
Na Ižu *škôlj m* “nenastanjen otok, otočić, greben” (RGOI, 397). Na Murteru *škȍja f* “zemljišni posjedi Murterina na samome otoku Murteru” (RGOM 252). U Salima *škôlj m* “otok” i *školjȉć m* deminutiv “otočić” (RGS 357). U Rivnju *škȍļ m* “otok” i *škoļi̯êra f* “naslaga velikoga kamenja s vanjske strane rive ili lukobrana zbog zaštite od valova” (RRG 293). Na Vrgadi *škõļ m* i *škoļȉć m* (dem.) “otok” (RGV 208). U Korčuli *škôj m* “1. manji otok, školj” “2. otočić kraj Korčule, Vrnik”, *škojâda f* “odlazak na izlet u škoje - korčulanske otočiće” i *škojâr m/škojàrica f* “1. otočanin” “2. (Škojar) stanovnik otočića Vrnika (Škoja) ili muška osoba podrijetlom s Vrnika (Škoja)” (RGGK 347).
U Boki kotorskoj *škȍlj m* “hrid, mali otok” (RCG 328).
Rosamani navodi *scogio m* “scoglio”, i dalje piše, pozivajući se na Vidos i Cortelazzo, “D’origine settetr. (genov.) anche il tosc. (costa tirrènica) *scoglio*, su cui è stato rifatto il venez. *scogio* (istr. *scoio*) (Vidos). Cfr. πετρα ε σκόγιον (gr. ant. e mod.) nei Port. gr. del sec. XVI (Cort.).” (VMGD 157). Miotto navodi scòio “scoglio. In senso lato: isola” (VDVD 183).
< stariji venecijanizam scoglio (danas Scogio “Masso in ripa al mare o dentro nel mare.” BOE 629) < lat. SCOPULUS (REW 7738) < grč. σκόπελος. SKOK III 273.

4.2.7.19 ŠKRȀPA. Imenica f. Hrid. Vrlo oštro kamenje na obali. ŠKRȀPAVAC. Toponim. Jugoistočni, obalni dio Privlake.
Na Ižu *škrȁpa f* “pukotina u stijeni, rupa, jama” (RGOI, 398). U Salima *škrȁpe f pl* “1. malo zemlje između kamenja; 2. usjekline, hridnjaci uz more” (RGS 358). U Rivnju *škrâpa f* “1. abrazijski oblici, usjekline ispunjene morem uz obalu; 2. slaba, škrta zemlja između kamenja” (RRG 293 - 294). Na Vrgadi *škrȁpa f* “rupa u kamenu” (RGV 208). U Korčuli *škrȁpa f* “udubina u hridima, morskim stijenama” (RGGK 348).
Skok navodi da je ova lema dalmatoromanski leksički ostatak od lat. CREPA, postverbal od CREPARE “raspuknuti se” (SKOK I 274). REW 2312, 2313, 2316; DEI 1152, 1156. v.**4.8.22**

4.2.8 DIJELOVI BRODA

4.2.8.1 ÂRIŠ. Imenica m. Drvo koje se koristi za gradnju nekih dijelova broda.

U Salima *âriš m* "vrsta bora" (RGS 22).

Rosamani navodi *àris m* "bot. làrice (legno per le costruzioni)" (VMGD 9).

< mlet. larese «Larice o pino Larice, albero di grande altezza, che alligna nelle montagne, chiamato da Linneo Pinus Larix.» (BOE 361) < lat. LARIX "Lärche" (REW 4916; JEti I 23; SKOK I 58). DEI 2170.

4.2.8.2 ÄŠTA. Imenica f. Prvi i zadnji dio broda.

Na Ižu *äšta f* "pramčana i krmena statva" (RGOI, 11). Na Murteru *äšta f* "pramčana i krmena statva..." (RGOM 44). U Salima *äšta f* "vanjski kraj pramca i krme broda" (RGS 23). U Rivnju *âšta f* " brod brodskoga pramca i krma, pramčana i krmena statva" (RRG 42). Na Vrgadi *äšta f* "1. držalo, koplje" "2. statva na brodu" (RGV 19). U Korčuli *äšta f* "prednji ili stražnji dio kobilice broda, pramčana ili krmena stativa" "2. koplje za zastavu" (RGGK 13).

U Boki kotorskoj *äšta*[1] i *âsta f* "kljun i greda na pramcu" i *äšta*[2] *f* "koplje za zastavu na brodu" (RCG 18).

Rosamani navodi *asta f* "bandiera a metà (segnale a bandiera alzato a metà della "drizza", se si parla di nave, di "tirante" per imbarcazioni)" (VMGD 11).

< mlet. *asta, asta de prova, asta de pupa*. (BOE 48). < lat. HASTA(M), izvorno indoeuropskog podrijetla (REW 4072; JEti I 27). DE 164; DELI 183; SkokTerm 136.

4.2.8.3 FLÖK. Imenica m. Prednje jedro.

Na Ižu *flök m* "trokutno jedro na provi broda" (RGOI, 82). U Salima *flök m* "trokutno pramčano jedro" (RGS 87). U Rivnju *flök m* "trokutasto pramčano jedro" (RRG 93). Na Vrgadi *flök m* "omanje trokutno jedro na pramcu broda" (RGV 56). U Korčuli *flök m* "malo trokutasto pramčano jedro" (RGGK 84).

U Boki kotorskoj *flök m* "prednje malo jedro kod jedrenjaka i jedrilice" (RCG 91).

Rosamani navodi *floc*, *filuòco* i *flòco m* "diocco (vela di taglio triangolare)" (VMGD 70). Miotto navodi *flòco* "fiocco, vela piccola, di taglio triangolare, con cui si arma il bompresso" (VDVD 81 - 82).

< mlet. *floco* “Vela triangolare, che si mette in cima d’un bastone.” (BOE 276), preuzeto od fr. *foc* < FLOCCUS “Flocke”, germanskog podrijetla (SKOK I 522, REW 3375). DEI 1649.

4.2.8.4 JÂRBOJA i JÂRBOL. Imenica m. Katarka

Na Ižu *jârbu -la m* “jarbol” i *jarbulàti (se) prf* “postaviti jarbol, prevrnuti se” (RGOI, 120). Na Murteru *jq̊rbu, -la m* “brodski jarbol” i *jarbulàti prf* “postaviti na brod jarbol i *lantinu*; opremiti se jarbolom i *lantinom*” (RGOM 118). U Salima *jârbul m* “jarbol” i *jarbulàti imprf* “jarbolati, podignuti jarbol na brodu; 2 dignuti noge u visinu” (RGS 118). U Rivnju *jq̊rbul m* “jarbol”, jarbulq̊n adj “brod s postavljenim jarbolom” i *jarbulâti prf* “postaviti brodu jarbol” (RRG 118). Na Vrgadi *jºărbū, jºărbula m* i *jarbulàti prf* “dići, postaviti jarbol” (RGV 79). U Korčuli *jârbul* i *ârbul* m “jarbol, katarka” (RGGK 131).

U Boki kotorskoj *jârbul* i *jârbol* m “katarka” (RCG 138) i *ârbuo, -ula* i *jârbuo, -ala m*, zabilježeno u Muu, “katarka” (RCG 14).

Rosamani navodi *iàlburo* i *iàrbul* (VMGD 87).

Skok smatra da je ova lema posuđenica iz dalmatskog. Prvo je došlo do disimilacije r…r > r…l, pa je zatim l > ja. Ne pokazuje metatezu likvida, kao kod drugih posuđenica u hrvatskom (usp. lat. MARMORE > mramor, i sl.); stoga, Skok smatra da je ranija posuđenica iz starodalmatskog < lat. ARBORE(M), s protezom j- (SKOK I 56).

4.2.8.5 KOLÔNA. Imenica f. Stup.

U Betinu je Škevin zabilježila *kolôna f* “bilo koji stup na brodu (drveni) ili izvan broda (obično kameni) za vezivanje” “dio jarbola (deblo)” (ŠKEVIN 2010: 124), a Filipi “stup koji drži kabinu (BB 121). Na Ižu *kolôna f* “stup” (RGOI, 144). Na Murteru *kolòna f* “1. visoki kameni stup u crkvi okrugla presjeka; 2. kratak kameni stup na obali za privez brodova” (RGOM 134). U Salima *kolôna f* “kameni stup” i *kolonète f pl* “oblikovani stupići na ogradi stubišta ili terase” (RGS 138 - 139). U Rivnju *kolu̯ôna f* “željezni, betonski ili kameni stupić na rivi za koji se privezuju brodovi” (RRG 135). Na Vrgadi *kolòna f* “stup na gatu za privezivanje brodova” (RGV 92). U Korčuli *kolòneta, kolonèta* i *kolunèta f* “stupić, kao dio ograde” (RGGK 153).

U Boki kotorskoj *kolòna f* “kameni stub” (RCG 167).

< mlet. *colòna* BOE 180 – 181.) < lat. COLUMNA (REW 2069); DEI 1018 – 1019; SKOK II 128.

4.2.8.6 KOLÛMBA. Imenica f. Donja daska od broda koja daje stabilizaciju da se brod ne prevali, kobilica.

Na Ižu *kolûnba f* "kobilica, najdonji dio kostura broda koji drži sva rebra, prenesesno: kralježnica, hrptenjača" (RGOI, 145). Na Murteru *kolûmba f* "kobilica, osnovna središnja greda broda" (RGOM 134). U Salima *kolûmba f* "kobilica, dno broda (vanjsko)" (RGS 139). U Rivnju *kolûnba f* "hrptenjača vanjskoga dijela dna broda, kobilica" (RRG 135 - 136). Na Vrgadi *kolũmba f* "uzdužna greda na dnu broda po sredini izvana" (RGV 92). U Korčuli *kolûnba f* "kobilica na barci" (RGGK 153).

U Boki kotorskoj *kolômba* i *kolûmba f* "kobilica na barci…zabilježili i u značenju ogradni dio bunara: prsi od kokoške, vrsta ribe" (RCG 167).

Rosamani navodi *colomba f* "chiglia (la vera spina dorsale dello *scafo*, nella parte più bassa della *carena*, sporgente o no)" (VMGD 55). Rosamani navodi *colòmba* "chiglia della nave" (VDVD 56).

< mlet. *colomba* "La parte di sotto del naviglio e propriamente Quel pezzo di legname che si stende da poppa a prua, alle cui estremità sono indentate le due ruote, e che serve di stabilità e primario fondamento a tutti gli ossami della nave" (BOE 180) < srlat. COLUMBA < grč. κολυβάω "ronim" (SKOK II 128).

4.2.8.7 KUVÊRTA. Imenica f. 1. tanka deka na postelji. 2. paluba na brodu. 3. omotnica pisma

Na Ižu *kuvêrta f* "brodska paluba, omotnica pisma, pokrivač" (RGOI, 164). Na Murteru *kuvêrta f* "1. omotnica za pismo; 2. brodska paluba; 3. (pren.) krov kuće" (RGOM 145). U Salima *kuvêrta f* "gunj, deka" i kuvêrta o brȍda f "paluba broda" i kuvertûr m "pokrivač, svileni ili pamučni" (RGS 155). U Rivnju *kuvi̯êrta f* "1. brodska paluba; 2. posteljni lagani pokrivač" i *kuvertûn m* "deblji posteljni prekrivač" (RRG 148). Na Vrgadi *kuvẽrta f* "1. krov na brodu" "2. pokrivač na postelji" (RGV 103). U Korčuli *kuvêrta f* "1. krov" "2. pokrivač za krevet" "3. paluba" "4. omotnica, koverta" i kuvertèla f "1. drvena daska kojom se pokriva škaf na barci" "2. izrađeni kamen za prekrivanje ruba obale, služi kao završetak svih slobodnih zidova" (RGGK 170).

Rosamani navodi *coverta f* "coperta della nave, ponte" (VMGD 58), kao i *cuverta* i *cùvèrta f* "coperta (di un natante), ponte" i *cuviérta f* "coperta, ponte" (VMGD 61). Miotto navodi *covèrta* "1. coperta" "2. tuga, ponte di una imbarcazione" (VDVD 59).

< mlet. *coverta* "*Coperta e Coverta*, Cosa che cuopre o con che si cuopre." (BOE 205) poimeničen ptcp. perf. lat. COOPERTUS < COOPERIRE (CO- + OPERIRE) (SKOK II 238; REW 2205, 2206). DEI 1095, 1096, 1098.

4.2.8.8 MADÎR. Imenica m. Konstrukcija broda, rebro od broda.

Na Ižu *madîr m* "uzdužna daska brodske oplate" (RGOI, 183). Na Murteru *madĩr m* "uzdužna platica oplate broda; trenica" (RGOM 157). U Salima mâdir m "uzdužna daska broda" (RGS 173). U Rivnju *madîr m* "drvena brodska oplata, platica" (RRG 163). Na Vrgadi *madĩr m* "balvan" (RGV 112). U Korčuli *madîr m* "oplatna daska koja se pribije na rebra barke" (RGGK 186).

U Boki kotorskoj *madijêr m*, u Tivtu zabilježeno i *madjer* "rebrenica barke" (RCG 200 - 201).

Rosamani navodi *màdièr* (*pl. màdiiéra*) "il corso del fasciame esterno" i madieri m pl. (VMGD 97).

< mlet. *madiere* (cf. prov. *madier*) < lat. MATERIES (SKOK II 388). VEI 604.

4.2.8.9 MURÂDA. Imenica f. Ograda na brodu.

U Salima *murâda f* "ograda oko palube" (RGS 195). U Rivnju *murą̂, -là̏ m* "greda nosač; dem. muralȉć" (RRG 180). U Korčuli *murâda f* "ograda na palubi" (RGGK 203).

U Boki kotorskoj *murȁja*[1] *f* "gradske zidine, tvrđava; *ven*. muraia" (RCG 222) i *murȁo, -ala*, *m* i *murâl* "tanka drvena greda" (RCG 223).

Rosamani navodi *murada f* "murata od òpera morta" (VMGD 109). Miotto navodi muràda "fianco interno del bastimento, sopra coperta" (VDVD 129).

< stmlet. *murata* (suf. < lat. –ATA) < lat. MŪRUS (SKOK II 484 - 485; REW 5763).

4.2.8.10 PAJȅT. Imenica m. Bokobran.

Na Ižu *pajȅt m* "bokobran" (RGOI, 256). U Salima *pajȅt m* "bokobran na brodu" (RGS 235). U Rivnju *pajȅt m* "brodski bokobran; provobran" (RRG 209). U Korčuli *pàjet m* "1. bokobran" "2. dojka" (RGGK 236).

Rosamani navodi *paieto* "guardalati, parabordo" (VMGD 117).

< tršć. *paieto*, GDDT 423 / mlet. *pagièta* «Pagliucola; Pagliuzza; Pezzolino di paglia» (BOE 462) < lat. PALEA (SKOK II 595 – 596, REW 6161). DEI 2721.

4.2.8.11 PAJÕ(L). Imenica m. Daska koja se stavlja na dno čamca ili broda.

Na Ižu *pajô -la m* "podnica u brodu, daska brodske podnice; mjera za dužinu od 4 m, dužina daske" (RGOI, 256). Na Murteru *pajô -la, m* "dio pomične drvene podnice kojom je pokrivena kaljužnica broda" (RGOM 190). U Salima *pajôl m* "mjera za dužinu, četiri metra, tj. dužina daske" i *pajôli m pl* "pomične podnice, oblikovane po dnu broda" (RGS 235). U Rivnju *paju̯ôli m zbir.* "1. podne daske u spavaćoj sobi; 2. podnice na dnu broda" (RRG 209 - 210). Na Vrgadi pajô m "daščica od poda nad dnom u brodu" (RGV 147). U Korčuli *pajôla f* "pomična drvena podnica u barci" (RGGK 236).

U Boki kotorskoj *pajùo -ula m*, "daska izrezana u kvadrate od pola metra sa kojim je popođena barka ili brod". U Tîtvu je zabilježeno pajùo u istom značenju" (RCG 243).

Rosamani navodi *paiol, paiòl, pajól* i *paiòi* "pagliolo" (VMGD 117).

< mlet. *pagiòl* "Quella parte della paglia battuta che trattone il grano resta sull' aia." (BOE 462) / tršć. *paiolo* (GDDT 423 – 424) < lat. PALEAR, -ARIS < lat. PALEA "slama" (SKOK II 578 i 595, REW 6161). SkokTerm 137; DEI 2721.

4.2.8.12 PAJÛN. Imenica m. Ležaj od slame u brodskoj kabini.

U Korčuli *pajûn m* "vrsta madraca, slamarica" (RGGK 236).

U Boki kotorskoj *pajûn m* "slamarica" (RCG 243).

Rosamani navodi *paion m* "pagliericcio" (VMGD 117).

< mlet. *pagiòn* "Il sacco che involge la paglia del letto" (BOE 462) < lat. PALEA, Indoeuropskog podrijetla. DELI 1111 – 1112.

4.2.8.13 PARAPȆT. Imenica m. Prag, valobran.

Filipi potvrđuje za Betinu *parapȅt m* u značenju "kameni ili betonski lukobran uzduž *mula*, štiti od valova", "pregrada na pramčanom ili krmenom dijelu" (BB 179). Na Ižu *parapȅt m* "otvor i poklopac otvora na provi broda" (RGOI, 259). Na Murteru *parapȅt m* "1. drvena ograda, ošit u brodu koji odvaja pramčani ili krmeni dio od sredine broda; 2. lukobran koji štiti izgrađenu obalu od udara valova...; 3. gornji kat kuće" (RGOM 193). U Salima *parapȅt m* "1. pajoli koji zatvaraju provu broda; 2. ograda mola, vanjski zid" (RGS 239). U Rivnju *parapȅt m* "čvrsta uzdužna ograda oko gata kao zaštita od valova, lukobran" (RRG 213). Na Vrgadi *parapȅt m* "kamena ograda

uzduž gata, štiti od valova" (RGV 148). U Korčuli *paràpet m* "pregrada, pregradni zid" (RGGK 239).

U Boki kotorskoj *parapèt m* "branik na putu, obično kameni; pregradni zid" (RCG 249).

Rosamani navodi *paràpet* i *paràpét m* "parapetto" (VMGD 120).

< mlet. *parapèto* "Parapetto o Sponda, dicesi Quella muraglia per la più meno alta della statura d'un uomo che si fa lungo l'alveo de' fiumi dall' uno all' altro lato dei ponti, ai terrazzo, ai ballatoi e simili, e dicesi così perchè sulla sponda s'appoggia il petto" "Tramezzo o separazione di tavole a poppa e a prua sotto coperta per riporvi cordami e simili arredi e per comodo de' marinari" (BOE 471). Imperativna složenica, složena od imperativa glagola parare + petto < lat. PECTUS (SKOK II 620, REW 6335); DELI 1132; DE 1458.

4.2.8.14 PAŠAMÂN. Imenica m. Rukohvat; na brodovima ograda oko motora.

Na Ižu *pašamȁn m* "rukohvati, ograda" (RGOI, 262). Na Murteru *pašamận m* "rukohvat na ogradi" (RGOM 194). U Salima *pašamân* m "rukohvat" (RGS 241). U Rivnju *pašamận m* "ogradni rukohvat" (RRG 214). U Korčuli *pasàman m* "rukohvat na ogradi stubišta ili balkona" (RGGK 241).

U Boki kotorskoj *pasamân m* (RCG 251), *pašamân m* "ograda uz stepenice" (RCG 252) i *gvardamân m* "konop koji služi za pridržavanje na brodskim skalama ili ručica pri običnim skalama u kući sa istom namjenom" (RCG 115).

Rosamani navodi *pasaman* (VMGD 120). Miotto navodi *pasamàn* "1. corrimano delle scale" "2. corrente sopra la tuga della barca" (VDVD 145).

< mlet. *passaman* "*Passamano; Spineta; Trina*" (BOE 478). Imperativna konstrukcija podrijetlom od tal. Passare, refleks vlat. PASSARE, denominal od lat. PASSUS + tal. mano "ruka" (< lat. MANUS) (SKOK II 610 – 611; REW 3033, 6267, 6271). DEI 2790 – 2795.

4.2.8.15 PEŠKȀJ. v. 4.1.2.6

4. 2.8.16 PRÔVA. Imenica f. 1. Pramac, prednji dio broda.

Na Ižu *prȍva f* "prednji dio broda, pramac broda" (RGOI, 317). Na Murteru *prôva f* "pramac, prednji dio broda" (RGOM 215). U Salima *prôva f* "pramac" (RGS 286). U Rivnju *pru̯ôva f*

“brodski pramac” (RRG 245). Na Vrgadi *prôva f* “pramac (prednji dio broda)” (RGV 173). U Korčuli *prôva f* “1. proba” “2. pramac broda” (RGGK 279).
U Boki kotorskoj *prôva*[1] *f* “pramac broda ili barke” (RCG 280).
Rosamani navodi *prova f* “prua” (VMGD 135 - 136). Miotto navodi *pròva* “prora del natante” (VDVD 161).
< mlet. *prova* “pramac” (BOE 538), refleks lat. PRORA (REW 6784), grčka posuđenica (πρῷρα) (JEti I 123, SKOK I 80). FEW 9, 462.

4.2.8.17 PUKAPÔRTA. Imenica f. Poklopac na brodskim skladištima.
Na Ižu *bukapôrta f* “pokrivalo prostora za teret na brodu” (RGOI, 33). Na Murteru *pukapôrta* i *pokapôrta f* “drveni poklopac za zatvaranje otvora brodskog skladišta” (RGOM 205 & 217) i *pokaportívati imprf* “*pokaportima* pokrivati otvor brodskog skladišta” (RGOM 205). U Salima *pukapôrte f pl* “poklopci na sredini broda, po širini” (RGS 292). U Rivnju pukapu̯ôrta f “poklopac brodskoga brotla, štîve” (RRG 247).
< mlet. *bocaporta* “nome di alcune aperture che sono fatte in coverta delle navi per discendere a basso.” (BOE 85). Skok objašnjava etimologiju ove leme na sljedeći način: “stezanjem boc(c)a a porta “otvor s vratima (ili s poklopcem)”, refleks vlat. BUCCA “1 Wange. 2. Mund” (REW 1357) + lat. PORTA (SKOK I 231). REW 6671; DEI 547; JEti I 59.

4.2.8.18 PÙNAT. Imenica m. Mostić na brodu.
Na Ižu *pùnat m* “bod u igri, bod u vezanju i šivanju, komandni most na brodu” (RGOI, 322). Na Murteru *pùnat m* “1. bod u šivanju; 2. bod u kartaškoj igri, u boćanju, u igri *na muru* i sl.; 3. deblja duža daska koja se u građevinarstvu koristi za skelu, a prikladna je i kao materijal u stolariji” (RGOM 217 - 218). U Salima *pùnat m* “1. bod; 1. namisao, ideja” (RGS 293). U Rivnju *pùnat m* “1. zapovjednički most na brodu; 2. daska debljine pet centimetara; 3. bod u igri; 4. bod u šivanju” (RRG 248). Miotto navodi *pònte* “il ponte su ruote, per essere portato sotto la nave che si è ormeggiata, onde permettere l’imbarco o lo sbarco dei passaggeri” (VDVD 159). Na Vrgadi *pùnat m* “bod” “1. u šivanju” “2. u igri” (RGV 175). U Korčuli pùnat m “1. brodski most” “2. debela daska” (RGGK 282).
< mlet. *ponte* “Edifizio che si fa sopra le acque per poterle passare” (BOE 524) < lat. PONS, -TIS, indoeuropskog podrijetla, srodan s hrv. *put* (SKOK II 700, REW 6649); DEI 3014; ARj X 735.

4.2.8.19 ŠPURTȊLA. Imenica f. Poklopac na provi za mreže.

Na Vrgadi spȑta f "košara" i dem. spȑtica (RGV 196). Skok donosi za Smokvicu i Korčulu oblici špôrtel špúrtil "kesasta mreža na štapu", te za Smokvicu i *špurtmjače f pl.* "vrsta mreže za sardele" (Skok III 410).

Ova lema potječe od tal. *sportello* (dem. -ello < vlat. -ELLUS) < lat. EXPORRIGERE (SKOK III 410, REW 3055).

4.2.8.20 ŠTÎVA. Imenica f. Grotlo. Brodsko skladište.

Na Ižu *štîva f* "prostor za teret (na brodu), *štivân adj (f. -a, n. -o)* "slagan", *štivȁti imprf* "slagati što, redati što" (RGOI, 406). Na Murteru *štîva f* "1. tovarni prostor u utrobi broda; 2. stolić s naslaganom odjećom i pokrivačima; služio umjesto ormara; 3. naslagana roba na polici u ormaru; 4. složena gomila drva" (RGOM 258). U Salima *štîva f* "1. prostor za teret u brodu; 2. naslagana roba, obično suknenina, na police" (RGS 365), *štivadôrke f pl* "tvorničke radnice na ukutijavanju ribe" i *štivȁti imprf* "slagati" (RGS 366). U Rivnju *štîva f* "brodsko grotlo" (RRG 299). Na Vrgadi *štîva f* "1. složena gomila drva" "2. unutrašnji dio broda, prostor za slaganje robe, skladište" (RGV 210). U Korčuli *stîva f* "1. sloj, red" "2. grotlo na brodu, prostor za teret"; *stìvat* i *stivávat* "poredati, složiti" (RGGK 331).

U Boki kotorskoj *štîva f* "skladište, obično na brodu" i *štivȁt* "složiti" (RCG 339).

Rosamani donosi oblike *stiva f* "stiva (della nave)" "fondo della barca, sotto i paglioli", kao i *stéiva* i *stéva* u istom značenju. Dalje tumači, pozivajući se na Vidos, da "L'ital. stiva, oltre che nel. fr. (estive), passa nel greco mod., nel serbo-croato di Arbe e dell'Ìsola Lunga, nel turco e nell'àrabo mod. d'Egitto (Vidos)" (VMGD 170).

< mlet. *stiva* (BOE 705). Nije jasno da li < STIPA < STIPULA ili < STIPA < STIPARE "serrer, presser" (JEti III 236, Skok III 416). Vinja dalje piše da odnos između lat. STIPARE i grč. στοιβάζω "pile or heap up, pack together" (LS 1647) i njihovih refleksa na Sredozemlju iziskuje daljnja istraživanja (JEti III 236). DELG 1047; REW 8263, 21, 71 i 2171a; DELI 1617; VG 1095; BB 258.

4.2.8.21 ŠUFADȊN. Imenica m. Kao ležaj na brodu.

Na Ižu *šufadîn m* “ležaj” (RGOI, 410). Na Vrgadi *šufᵒã* “divan” (RGV 211). U Korčuli *sofadîn m* i *sòfo n* “divan, sofa” (RGGK 321).
U Boki kotorskoj *šȕfadin m* i *šukadin* “kanape, ležaj bez naslona” (RCG 342).
Miotto navodi *sofadìn* “piccolo divano” (VDVD 193).
< mlet. *sofadìn* “Lettuccino o Piccolo soffà" (BOE 670), izvorno arabskog podrijetla; lema je stigla u europske jezike preko turskog. < arab. *soffa* / *suffa* (DELI 1549; DE 1989).

4.2.9. METEOROLOGIJA

4.2.9.1. VJETROVI

4.2.9.1.1 ÂRIJA. Imenica f. Zrak.
Na Ižu *ârija f* “zrak” (RGOI, 10). Na Murteru *ȃrija f* “zrak” (RGOM 43). U Salima *ȁrja f* “zrak, uzduh, vrijeme” (RGS 22). U Rivnju *ârija f* “zrak, ali samo onaj vani, a ne u prostoriji” (RRG 41). Na Vrgadi *ᵒârija f* “zrak” (RGV 19). U Korčuli *ȁrja f* “1. zrak” “držanje, stav” (RGGK 11). U Boki kotorskoj *ârija f* “1. zrak” “2. melodija” (RCG 15). Miotto navodi *ària* (VDVD 12).
Etymologia proxima ove leme dolazi od mlet. *aria* (BOE 42). Izvorno je ova lema bila grčka posuđenica u latinskom: ¢»r > lat. AER(E); talijanski *aria* potječe od grčkog akuzativa (SKOK I 17). REW 240 i 788; DEI 287.

4.2.9.1.2 FIJÂDA. Imenica f. Vjetar.
Na Ižu *fijâd m* “dah vjetra, ćuh vjetra, lahor” i *fijadȁti imprf* “lagano puhati, popuhivati, često ići amo-tamo” (RGOI, 80). U Boki kotorskoj *fijāvȁt* “ići okolo, skitati se; trčati oko djevojaka” (RCG 87). Rosamani navodi *fiadolin* (VMGD 69).
Ova posuđenica potječe od mlet. *fiada,* refleks od lat. FLĀTUS (Skok I 521, REW 3359). DEI 1630, 1664; ARj III 60.

4.2.9.1.3. LEBȎĆ, imenica m. i LEBIĆÂDA, imenica f. Jugozapadni vjetar.
U Betini je potvrđena lema *lebȉć m* “vjetar s jugozapada” (ŠKEVIN 2010: 166). Na Ižu *lebȉć m* “jugozapadni vjetar” i *lebićâda f* “jak jugozapadni vjetar” (RGOI, 171). Na Murteru *lȅbič m* “jugozapadni vjetar, jugozapadnjak” i *lebičȃda f* “jak jugozapadni vjetar olujne snage” (RGOM 149). U Salima *lebȉć m* “povjetarac s jugozapada” i *lebićâda f* “jak jugozapadni vjetar” (RGS 161).

U Rivnju *lebȉć m* “jugozapadni vjetrić” i *lebićȃda* “jugozapadni jak vjetar” (RRG 153). Na Vrgadi *lebić°âda f* “jak jugozapadni vjetar” (RGV 105). U Korčuli *lebîč m* “jugozapadni vjetar” i *lebičâda f* “žestoki, olujni jugozapadni vjetar” (RGGK 176). Filipi i Buršić-Giudici potvrđuju *li’bečo* i *le’bičo* “jugozapadnjak” za Pulu i *lebȉć* za Ližnjan u istom značenju (FILIPI / BURŠIĆ-GIUDICI 1998: 1943). U Boki kotorskoj *lebićâda f* “jaki jugozapadni vjetar”; zabilježeno je u Mrčevcu, Bodašićima i Kavču *lebećâda*, a u Muu su zabilježeni *lebić* i *lebićada* (RCG 189).
Rosamani navodi *lebic’ m* “vento di S-O (libeccio)” i kaže da je “Voce veneziana d’orìgine genovese, come liban, pupa, zurma; lebeccio, voce napol. d’origine gen.” Dalje tumači, pozivajući se na Vidos, da je riječ izvorno arapskog podrijetla koja je rano ušla u mletački jezik preko đenoveškog govora. Smatra da je pretrpio kontaminaciju s *Libia* i tako postao u talijanskome *libeccio*. (VMGD 93).

4.2.9.1.4 LEVÀNAT. Imenica m. Vjetar istočnjak. LEVANTÂRA. Imenica f. sjeverozapadni vjetar.
U Betini su potvrđeni oblici *levânt m* “istočni vjetar koji puše ljeti” i *levantâra f* “istočni vjetar (koji se miješa s jugoistočnjakom) i koji puše zimi”. (ŠKEVIN 2010: 167). Na Ižu *levànat, levantûn* i *levantâra m* “istočnjak, istočni vjetar” (RGOI, 173). Na Murteru *levȃnt i levànat m* “1. istok, strana svijeta; 2. istočnjak, istočni vjetar; ljeti redovito puše izjutra” (RGOM 150) te *levantȃra f* “jak istočni vjetar” (RGOM 150). U Salima levànat m “istok”, levantâra f “jugoistočni vjetar”, lavantîn m “mali jugoistočni vjetar” i levantûn m “jaki levanat, jugoistočnjak” (RGS 163). U Rivnju levànat m “1. strana svijeta - istok; 2. opći naziv za vjetar s istočne strane svijeta, istočni vjetar umjerene jakosti” (RRG 155) i levantîn m “istočni vjetrić koji puše ljeti rano ujutro pa se prema podnevu stišava i nestaje” (RRG 155 - 156) te levantȃra f “jaki istočni vjetar koji puše zimi i najčešće je popraćen kišom, sličan buri” (RRG 155). Na Vrgadi *levànat m* “istočni vjetar” i *levant°âra* f “jak istočni vjetar” (RGV 106). U Korčuli *lèvanat m* “istočni vjetar; istočnjak” i *levantîn m* “lagani istočnjak” (RGGK 178) te *levantâra* i *levantàruša* (pejor.) f “jaki istočnjak” (RGGK 178). U Boki kotorskoj *levànat m* i *levantâda* “istočni vjetar, istočnjak” (RCG 191). Rosamani navodi *levanta m* i *levante m* te *levantara* “nel Mare Adriàtico il colpo di vento da Est e la conseguente mareggiata” (VMGD 94). Miotto navodi *levantàda* “forte vento di levante, con mareggiata” te *levantèra* “forte vento di levante, con mareggiata”(VDVD 106).

Ova lema dolazi od mlet. *vento da Levante* "Vento d'Est o d'Oriente o Levante" (BOE 786) odnosno mlet. *levantèra / levantàra* "Scilocco – Levante, ovv. Est-Sud-Est. Vento forte, specialmente se sia accompagnato da estuazione, che viene dalla parte del Levante" (BOE 367), izvorno poimeničeni ptcp. prez. od lat. LEVARE (REW 4998, 5000; SKOK II 291).

4.2.9.1.5 MAEŠTRÂL, MEŠTRÂL i MAEŠTRÃ. Imenica m. Vjetar sjeverozapadnjak.

Škevin potvrđuje lemu *meštrã m* "(sjevero)zapadnjak, maestral". (ŠKEVIN 2010: 168). Na Ižu *meštrâ -la m* "maestral, sjeverozapadni vjetar" i *meštralâda f* "jak sjeverozapadni vjetar" (RGOI, 194). Na Murteru *meštą̂, -la, m* "sjeverozapadni vjetar; puše s mora i karakterističan je za ljetno razdoblje: maestral...", *meštralą̂da f* "jak sjeverozapadni vjetar; ljeti obično puše popodne, a ponekad i do kasno navečer" i *meštralĩć m* "lagani sjeverozapadnjak" (RGOM 163). U Salima *maješträl m* "maestral, sjeverozapadni vjetar", *maješträlîn m* "blag sjeverozapadni vjetar" i *maješträlûn m* "jak sjeverozapadni vjetar" (RGS 174). U Rivnju *meštrą̂, -là m* "zapadni vjetar, maestral, najčešće puše ljeti od kasnoga jutra do zalaska sunca" i *meštralîn m* "zapadni ljetni povjetarac" (RRG 170). Na Vrgadi *meštrºã m* "zapadnjak (vjetar), zmorašnji vjetar", *meštralºâda f* "jako zmorašnji vjetar", *meštralîn m* "slabi zmorašnji vjetar" i *meštralũn m* "vrlo jaki zmorašnji vjetar" (RGV 118). Rosamani navodi *maestral m* "venti di N. -O, paestrale, maestro" (VMGD 97) i *maistro m* u istom značenju (VMGD 98).

Riječ je o mletačkoj posuđenici, < mlet. *maestro* "nome di vento" (BOE 381) / *vento maistro* (BOE 786) / *maistro* (BOE 386) / *maistràl* "Maestrale; Nord-Ovest, Vento fra Ponente e Tramontana." (BOE 386) < lat MAGISTRALIS, koji se razvio iz sintagme MAGISTRALIS VENTUS (ERHJ 580) .v. DELI 907; GDDT 345 i 349; SKOK II 351.

4.2.9.1.6 PULÈNAT, imenica m, PULENTÂDA, imenica f. i FULENTÂDAT, imenica m. Zapadni vjetar.

U Betini je potvrđena lema *pulênt m* "vjetar s jugozapada" (ŠKEVIN 2010: 169). Na Ižu *pulènat m* "zapad, zapadni vjetar" i *pulintâda f* "zapadni vjetar" (RGOI, 322). Na Murteru *pulentą̂da f* "žestok zapadni vjetar ponekad olujne snage" *pulênt* i *pulènat m* "snažan zapadni vjetar" i *pulentàc m* "lagani zapadnjak koji puše obično ljeti" (RGOM 217). U Salima *pulènat m* "zapad" i *pulentâda f* "zapadni vjetar, zapadnjak" (RGS 293). U Rivnju *pulènat m* "1. strana svijeta - zapad; 2. zapadni

vjetar umjerene snage" (RRG 248). Na Vrgadi *pulënat m* "sjeverozapadni vjetar" i *pulentºâda f* "jak sjeverozapadni vjetar" (RGV 174). U Korčuli *pùlenat m* "vjetar zapadnjak" (RGGK 281).
U Boki kotorskoj *pulentâda f* "vrsta vjetra" (RCG 281). Rosamani navodi *pulenta* (VMGD 136). Miotto navodi *ponentàda* "burrasca in mare da ponente" (VDVD 158).
Izvedeno pomoću mlet. suf. *–ada*, < mlet. *vento da ponente* "Ovest; Ponente" (BOE 786), odnosno *ponente* "Ponente; Occaso; Occidente." (BOE 520), disimilacijom *n…n* u *l…n* < lat. PONENS, -TIS "zapad", poimeničen part. prez. < PONERE (SKOK III 7 – 8, REW 6647, 6722).

4.2.9.1.7 RÊFUL. Imenica m. Mah vjetra.
Škevin potvrđuje lemu u Betini *rëhud m* "udar vjetra" (ŠKEVIN 2010: 170). Na Ižu *rëful m* "iznenadni udar vjetra" i *refulâda f* "iznenadni i jaki udari vjetra, jak vjetar na mahove" (RGOI, 339). U Salima *rëful m* "nagli vjetrić", *refulàti prf* "puhati (vjetar) na mahove" i *rëfuli m pl* "mahovi vjetra, isprekidano valovlje" (RGS 307). U Rivnju *rëful m* "nagli i iznenadni udarac vjetra, puhanje vjetra na mahove" (RRG 257). Na Vrgadi *rëfūd m* "iznenadan udarac vjetra (na mahove)" i *refudàti imprf* "(o vjetru) dolaziti na mahove iz različnih smjerova" (RGV 181). U Korčuli *rëful m* "udar vjetra", *refulâda f* "niz udara vjetra" i *refulìžat imprf* "lagano puhati na udare (za vjetar)" (RGGK 294). U Boki kotorskoj *rëfuo, -ula, m* "nalet vjetra, vjetar na mahove; *fig*. osoba promjenljivog raspoloženja" (RCG 291). Rosamani navodi *réfolo* i *refulo m* "ràffica" (VMGD 142), i *rèfuo m* "colpo di vento" (VMGD 143). Miotto navodi *refolàda* "raffica di vento" i *rèfolo* "1. raffica di vento. 2. persona dinamica, impetuosa" (VDVD 169).
Ovaj je mletacizam izvorno u mletačkome glasio *rèfolo* (BOE 561), i dolazi od onomatopejske skupine RAFF-; riječi s tim korijenom su dosta raširene, no polazna im je točka nepoznata; prema Corominas bi mogla biti Iberski poluotok, a Wartburg drži da je u Italiji (usp. fr. *rafale, raffle* "coup de vent court et violent", kat. *ràfega,* španj. *ráfaga*, tal. *raffica*) dok je Meyer-Lübke etimologiju povezao sa stvnjem. RAFFON "raffen, rupfen". (JEti III 118, REW 7005, SKOK III 124). FEW 10, 29; DEI 3196; DELI 1023.

4.2.9.1.8 ŠIJÛN. pijavica na moru,
U Betini je potvrđena lema *šijũn m* "nagli zaokret vjetra". (ŠKEVIN 2010: 171). Na Ižu *šijũn* i aug. *šijunâda m* "vrtlog, vihor, olujni vjetar, pijavica" (RGOI, 393). Na Murteru *šijũn m* "vihor, uragan" (RGOM 248). U Salima *šijûn m* "jak vjetar, protuvjetar" i *šijunâda f* "vijavica, vihor, jak vjetar"

(RGS 353). U Rivnju *šijûn m* “jak, nagli vjetar, vihor” (RRG 290). Na Vrgadi *šijũn m* “vihar” (RGV 206). U Korčuli *šijûn m* “morska pijavica” i *šijunáda f* “velika morska pijavica” (RGGK 343). U Boki kotorskoj *šijun m* “orkanski vjetar; *ven*. sion; odušnik za ventilaciju (vjetrolom); *fig*. osoba brza” (RCG 323). Rosamani navodi *sìjun m* “scione, tromba marina” i *sión m* “tromba marina (scione, groppo di venti)”, i *sionada* “troma marina, tùrbine”, “colpo di vento impetuoso” (VMGD 163). Miotto navodi *siòn* “tromba marina” (VDVD 191).

Riječ je o mletacizmu, < mlet. *siòn* “Sione o Scione e Sionata…Turbine o Vortice d’aria che termina sul mare” (BOE 663). Skok ovu lemu izvodi od grč. σιφῶν “conduite d’eau”, dok Meyer-Lübke dopušta dva rješenja: U REW[3] 7639 predlaže < fr. *échillon* “Wasserhose”, a dopušta i SIPHON, -ONE “Heber” u REW 7950a, rješenje koje prihvaćaju i B.E. Vidos i A. Prati (JEti III 214 – 215).

4.2.9.1.9 TRAMONTÂNA. Imenica f. /vjetar sa sjevera.

U Betini su potvrđene leme *trmuntâna, tremuntâna f* “sjeverac”, kao i sintagme *trmuntâna de levânte* i *bȕra u trmuntânu*. (ŠKEVIN 2010: 173). Na Ižu *trmuntâna f* “sjeverni vjetar” (RGOI, 429). Na Murteru *tremuntạ̊na f* “sjeverni vjetar, sjeverac” i *tremuntanêža f* “jak sjeverni vjetar” (RGOM 270). U Salima *tremuntâna f* “jaki sjevernjak, sjeverni hladni vjetar”, *tremuntâna škûra f* “tramontana oblačna” i *tremuntântica f* deminutiv “blagi sjeverni vjetar” (RGS 385 - 386). U Rivnju *trmuntạ̊na f* “1. sjeverozapad; 2. vjetar sa sjeverozapada, jak poput bure” (RRG 314). U Korčuli *tramuntâna* i *tremuntâna f* “1. sjeverozapadni vjetar” “2. zvijeda Sjevernjača” (RGGK 371). U Boki kotorskoj *tramontâna f* “hladni sjeverni vjetar” (RCG 359). Rosamani navodi *tramontana f* “vento di N.” i *tramuntana/tramùntana f.* (VMGD 183).

Ova lema dolazi od mlet. *vento da tramontana* “Nord; Settentrione; Tramontana o Aquilonare.” (BOE 786) < lat. TRANSMONTĀNU(M) (SKOK II 483, DE 2188, DELI 1720).

4.2.9.2. VREMENSKE PRILIKE

4.2.9.2.1 BONÀCA. Imenica f. Potpuno mirno more. Koristi se u sintagme BONÀCA KÀ ÙLJE i DEBÈLA BONÀCA “izuzetno mirno more”.

U Betini su potvrđene leme *bonàca f* “utiha” “tišina na moru bez daška vjetra” koji se koristi u izrazima *bonàca kà ûje* i *kâlma bonàca*, a i glagol *bonacàti prf* “kad utihne vjetar i more se potpuno

smiri kaže se da je bonacalo". (ŠKEVIN 2010: 176). Na Ižu *bonàca f* "tišina, utiha, mirno more" (RGOI, 27). Na Murteru *bonàca f* "utiha, tišina na moru bez daška vjetra; često se koristi u izrazima *bonàca kà ûje* i *kậlma bonàca*" i *bonacàti prf* "1. bonacalo je kaže se kada utihne vjetar i more se potpuno smiri; 2. razlivenim uljem smiriti valove pri lovu na svijeću ili vrše" (RGOM 56). U Salima *bonàca f* "mirno more, more tiho bez valova", *bonàca pakèja f* "staklena bonaca" i *bonàcati prf* "smiriti se more" (RGS 40). U Rivnju *bonâca f* "mirno more bez valova, bez vjetra; aug. bonâčina" (RRG 55). Na Vrgadi *bonàca f* "tišina na moru" i *bonacàti imprf* "loviti ribu ostima po bonaci" (RGV 27). U Korčuli *bonàca f* "potpuno mirno more", *bonàcat imprf* "1. smirivati se (o moru) "2. smirivati morsku površinu pomoću ulja" i *bònačina/bonàčina f* "velika, zamorna bonaca" (RGGK 31).

Rosamani navodi *bonasa* "bonaccia" i bonaza f "mare affatto piano" i *bonasâ* "bonacciare" (VMGD 26). Miotto navodi *bonàza "*bonaccia" (VDVD 29).

Ova je vrlo raširena lema mletačkog podrijetla, < mlet. bonazza «Tranquillità o calma di mare o di vento» (BOE 90, SKOK I 236). Gore spomenute sintagme su kalkirane prema novogrčkome ἡ θάλασσα λάδι (*bonàca ka ulje*) i παχεῖα γαλήνη (debela bonàca) (JEti II 239). REW 5254; DEI 557.

4.2.9.2.2 ĆÂRO. Adj. prozirno, svijetlo (o vremenu i o vinu).

Na Ižu *ćaràti se imprf* "razvedravati se, vedriti se, bistriti se, svićati; osvješćivati se" i *ćâri adj (f. -a, n. -o)* "jasan, bistar, vedar" (RGOI, 52). U Salima *ćâro adj* "bistro, svijetlo" (RGS 59). U Rivnju *ćarâti imprf* "bistriti, vedriti" (RRG 73) i *ćậro adj* "vedro, nebo bez oblaka" (RRG 74). Na Vrgadi *ćºâr, ćºārà, ćºâro* "čist, bistar, vedar" i *ćaràti se imprf* "bistri se, vedri se" (RGV 39). U Korčuli *čàrat se imprf* "bistriti se" i čâro "1. *prid.* koji je svijetao" "2. *pril*. s puno svjetla, svijetlo" "3. *pril*. jasno, razumljivo" (RGGK 49).

U Boki kotorskoj *ćâr adj* "svijetao, jasan". U Grblju je zabilježeno *ćàrav* u istom značenju" (RCG 52). Rosamani navodi *ciaro m* "chiaro, chiarore" (VMGD 53). Miotto navodi *ciáro* "chiaro" i ciarèto "chiaretto" (VDVD 51).

Ovaj je pridjev mletacizam, < mlet. chiaro (BOE 165) < lat. CLARUS "hell" "deutlich" (REW 1963, JEti I 115; SKOK II 86 - 87).

4.2.9.2.3 FORTÛNA. Imenica f. Ciklon bure koja puše najjače što može. Koristi se u sintagmi BȕRA FORTÛNA “jaka bura”.

Na Murteru *fortûna, frtûna, hrtûna* i *hortûna f* “nevrijeme praćeno grmljavinom, kišom i snažnim vjetrom” (RGOM 86, 88 & 106). U Salima *fortûna f* i *fortunâl m* “jak vjetar” (RGS 87). U Rivnju *fortûna f* “vrlo jak vjetar na moru; gdjekad se čuje i frtûna” i *fortunḁ̂l m* “vrlo jak vjetar na moru, ali kratkoga trajanja; čuje se gdjekad i frutnḁ̂l” (RRG 93). U Betini nalazimo *hrtûna f* “oluja” i *hortunã(l) m* “silan vjetar olujne snage, vihor”, kao i sintagme *hrtûna bȕrē, hrtûna jȕga*. (ŠKEVIN 2010: 174). Na Vrgadi *frtûna f* “vrlo jak vjetar” i *fᵉrtunᵒã, -ᵒālà m* “silan vjetar” (RGV 57). U Korčuli *fortûna f* “olujni vjetar” i *fortunâl f* “nevrijeme na moru” (RGGK 85). U Boki kotorskoj *fortunȁo, -ala, m* “jaki vjetar”, u Muu je zabilježeno fortunô u istom značenju. (RCG 93). Rosamani navodi *fortuna f* “fortuna di mare, fortunale” i fortuna de bora, kao i fortunal m “forza di vento 11, da 100 a 140 km” (VMGD 72). Miotto navodi *fortùna* “temporale, fortunale, burrasca con mare grosso” i fortunàl “maltempo” (VDVD 83).

Ova mletačka posuđenica je proširena u ovom značenju po cijelom Balkanu (Skok I 526), < mlet. *fortuna, fortuna de mar* “fortuna, fortunale” (BOE 284) < lat. FORTUNA “sreća” < lat. FORS, -TIS. “sudbina”. U mletačkom je ova lema poprimila eufemističko značenje. REW 3458; DEI 1695.

4.2.9.2.4 KRȀŠITI. Glagol. rasti, razvijati se, pojačavati.

Škevin potvrđuje lemu za Betinu *krȅšiti prf* “jačati (za vjetar)”, “rasti”. (ŠKEVIN 2010: 178). Na Ižu *krȅšiti prf* “(na)rasti, povećati se, poskupjeti” (RGOI, 152). Na Murteru *krešȉti prf* “1. rasti; 2. pojačati; 3. poskupjeti” (RGOM 140). U Salima *krȅšiti imprf* “uznapredovati, postati veći, narasti, nabreći” (RGS 146 - 147). U Rivnju *krȅšiti prf* “povećati cijenu, poskupjeti” (RRG 141). Na Vrgadi *krȅšiti prf* “povećati, pojačati, porasti” (RGV 98). U Korčuli *krȅšit* i *krešívat* “povećati, porasti, povisiti”, i *krešimȅnat m* “povišica” (RGGK 163 - 164). U Boki kotorskoj *krȅš m* “dodatak, dobit” i *krešivȁt / krešit* “rasti, poskupiti, dodati, povisiti, imati više” (RCG 178). Rosamani navodi *crèser* “créscere” (VMGD 59). Miotto navodi *crèser* “crescere” (VDVD 60).

Gore navedene posuđenice dolaze od mlet. *crescer* (BOE 207) / *cresser* “Crescere, L’aumentarsi di che che sia.” (BOE 207) < lat. CRESCERE “rasti” (REW 2317). JEti II 107; SKOK II 212; DEI 1153.

4.2.9.2.5 LÂMPA. Imenica f. Svjetlo, Svjetiljka. LAMPADÎNA i LAMPANDÎNA. Svjetiljka na baterije. LAMPÀTI. Glagol. 1. Sijevati. 2. paliti i gasiti svjetlo.

U Betini su potvrđene leme *lampàti* i *lanpàti imprf* "sijevati" (ŠKEVIN 2010: 179). Na Ižu *lânp m* "sijevanje, bljesak", *lanpadîna f* "baterija, džepna svjetiljka" i *lanpàti imprf* "sijevati, bljeskati, treptati" (RGOI, 168 - 169). Na Murteru *lậmpa f* "baterijska ručna svjetiljka"; isto *lampadîna f* (RGOM 147). U Salima *lâmp m* "1. munja; 2. hitrost, brzina" i *lampjûni m pl* "papirnati feralići" (RGS 159). U Korčuli *lânp m* "1. bljesak, munja" "2. *pren*. velika brzina, munjevitost" (RGGK 174). U Boki kotorskoj *lâmpa f* "svjetiljka" (RCG 184). U Salima *lampadîna f* "džepna ručna svjetiljka" (RGS 159). U Rivnju *lanpadîna f* "baterijska svjetiljka" (RRG 151). Na Vrgadi *l°âmp m* "sijevanje (olujno)" i *lampàti imprf* "sijevati" (RGV 104). U Korčuli *lanpadîna f* "džepna svjetiljka, baterija", *lànpat imprf* "sijevati", *lanpìžat imprf* "treperiti, pomalo sijevati, žmirkati" i *lanpjûn m* "gradska svjetiljka, fenjer" (RGGK 174). U Boki kotorskoj *lampadîna f* "žarulja; ručna svjetiljka na baterije" (RCG 184). Na Murteru *lampàti imprf* "sijevati" (R GOM, 147). U Salima *lampàti imprf* "1. sijevati; 2. treptati očima" (RGS 159). U Rivnju *lanpâti imprf* "1. bljeskati, sijevati; 2. treptati očima više nego je uobičajeno" i *lanpijûn m* "ukrasni fenjerčić od voštane svijeće i raznobojna sjenila od papira" (RRG 151). U Boki kotorskoj *lampàt* "sijevati; brzo ići" (RCG 184). Rosamani navodi *lampâ, lampisâ* i *lampizar* "lampeggiare" (VMGD 91). Miotto navodi *lampàr* "lampeggiare" (VDVD 105).

Ovdje je riječ o mletacizmu izvorno grčkog podrijetla; < mlet. *lampar* "balenare" (BOE 359) / < fr. *lampe* < lat. LAMPARE (JEti II 126) < grč. λαμπάς, -πάδος (SKOK II 265 – 266); DEI 2156, 2157, 2158; REW 4870.

4.2.9.2.6 NEVÊRA. Imenica f. Nevrijeme na moru. NEVERÌN. Imenica m. Kratkotrajno nevrijeme na moru.

U Betini nalazimo *nevêra f* ili *levêra f* "nevrijeme", a i deminutivi *neverîn m* i *leverîn m* "kratkotrajna ljetna oluja uz pljusak i snažan vjetar". (ŠKEVIN 2010: 175). Na Ižu *nevêra f* "nevrijeme, oluja" te *neverîn m* "nevrijeme" (RGOI, 226). Na Murteru *nevêra* i *levêra f* "iznenadno i obično kratkotrajno nevrijeme uz jak vjetar, grmljavinu i obilnu kišu" (RGOM 151 & 178) te *neverîn* i *leverîn m* "kratkotrajna ljetna popodnevna tzv. toplinska oluja uz pljusak i snažan vjetar" (RGOM 151 & 178). U Salima *nevêra f* "oluja" i *neverâno (vrime) adj* "olujno vrijeme" te *neverîn m* "nevrijeme, mala oluja" (RGS 213). U Rivnju *nevi̯êra f* "olujno nevrijeme s bljeskanjem i

grmljavinom" (RRG 192) te *neverîn m* "kratkotrajno proljetno ili ljetno nevrijeme" (RRG 192 - 193). Na Vrgadi *nevêra f* "oluja, nevrijeme" te *neverîn m* "olujno bljeskanje iz velike daljine" (RGV 132). U Korčuli *nevêra f* "oluja" te *neverîn m* "mala oluja na moru" (RGGK 216). U Boki kotorskoj *nevèra* i *nevijêra f* "nevrijeme na moru, oluja" te *neverîn m* "iznenadan udar vjetra"(RCG 229). Rosamani navodi *nevera f* "burrasca accompagnata da temporale" "tempesta invernale" te *neverin m* "piovasco (colpo di vento con pioggia) (ALM) se d'inverno, *se no, rabiaura*" i neverin m "burrasca (ALM), buriana" (VMGD 112). Miotto navodi *nevèra* "improvviso maltempo in mare, con vento pioggia, anche in estate" te *neverìn* "1. improvvisto maltempo in mare, frequente in primavera e nell'estate, caratterizzato da un colpo di vento forte, di direzione variabile, accompagnato o meno dalla pioggia" "2. litigio" (VDVD 134).

Ova vrlo proširena posuđenica dolazi od mlet. *neverin*, deminutiv (< lat. –INUS) odnosno < mlet. *nevèra* "Turbine con neve" (BOE 441), odnosno < lat. NIVARIA, poimeničen pridjev. f. sg., s pridjevskim sufiksom -arius < lat. NIX, NIVIS. Riječ je indoeuropskog podrijetla i srodna s hrvatskim snijeg. DEI 2580; REW 5931; VEI 688; SKOK II 513 – 514.

4.2.9.2.7 ŠKURIBÂNDA. Imenica f. Oluja ili sl.

Na Ižu *škuribânda f* "tamno, mračno mjesto, izdvojeno, skriveno mjesto" i *škûr adj (f. -a, n. -o)* "taman, mračan" (RGOI, 400). U Rivnju *škûri adj* "taman, crn" i *škûro adj* "crno" (RRG 295). U Korčuli *škuribânda f* "skrovito, tamno, neosvjetljeno mjesto" (RGGK 349). Na Vrgadi *škûr, škūrà, škûro* "taman", *škûre f pl* "drveni, vanjski zaklopci prozora", *škurit°âd f* "tmina, mrak" i *škūrìti se prf* "smračiti se" (RGV 208). Na Visu škuribônda imenica f. "nevrijeme, oluja, mećava" fig. "tamno neosvijetljeno mjesto" (LVJ 496). U Boki kotorskoj *škuribânda f* "tamno mjesto, mjesto osamljeno; fig. kratak izlet". U Grblju je zabilježeno *škurinà* u istom značenju (RCG 331). Skok navodi još nekoliko primjera: *škuribânda imenica f* "tamno nebo pred oluju", Omišalj; "nenadano nevrijeme", Rijeka (Skok III 274).

Ova imenica potječe od tršć. *scoribanda / scuribanda* "bufera", fig. "malore" (GDDT, 599). "Škur" u "škuribando" se interpretira kao "taman"; paretimološki se temelji na *scuro* "taman, mračan", premda je riječ hibrid od lat. EXCURRERE "istrčati" i Got. BANDWA "znak", "stijeg" (SKOK III 274). Ovo potvrđuje i Ljubičić (LJUBIČIĆ 2010: 332-346), koja tvrdi da etimologija nije sasvim sigurna, ali vjerojatno predstavlja složenicu od *scorrere* + *banda* (LJUBIČIĆ 2010: 339) koja je u dalmatinskim govorima doživila metonimijske promjene što je dovelo do novog značenja

(LJUBIČIĆ 2010: 340). Alessio predlaže da je cijela riječ preuzeta iz španj. *escurribanda* "kazna šibanjem" (JEti III 177). DEI 3419 i 424; DELI 1490; VG 990.

4.2.9.2.8 ŠTRANBIĆÂDA. Imenica f. Puhanje većeg broja vjetrova koje ribaru otežava raspoznavanje i prognozu vremena.
Na Ižu *štrânb adj (f. -a, n. -o)* "nastran" i *štrânbast adj (f. -a, n. -o)* "neozbiljan" (RGOI, 406). U Korčuli *štrânbo adv.* "lakomisleno, neodgovorno", *štrânb adj* "lakomislen, nepouzdan", *štrànbat imprf* "1. provoditi se (s društvom, ženama i sl." "2. govoriti nesuvislo" (RGGK 355).
Privlačka *štranbićâda* je po svoj prilici posuđenica iz standardnog talijanskog dijalekta, od tal. *strambo* (refleks od lat. STRABUS) što je nastalo analogijom s *lebićada* pomoću sufiksa -*ada*. DE 2075.

4.3. VINOGRADARSTVO

4.3.1. VRSTE GROŽĐA

4.3.1.1 BRÂJDA. Imenica f. Vrsta sočnog grožđa velikih grozdova.
Na Ižu *brâjda f* "vinova loza dignuta i spojena u redove" (RGOI, 28). U Salima *brâjda f* "vinova loza podignuta na stupove i omotana oko žice" (RGS 42). U Rivnju *brậjda f* "vinova loza dignuta na vodoravno nategnutu žicu" (RRG 57). Na Vrgadi *brᵒãjda f;* obično se navodi u pl.: *brᵒãjde* "(u vinogradu) na *brᵒãjde* (na žìcu dìgnū lȍzu)" (RGV 28).
< tal. *bràida* (13. st.) / furl. *brâide* "campo, podere" < srlat. BRAIDA "ravnica" < langobardskog (cf. nvnjem. *breit* "širok") (SKOK I 197). Vinja ne obrađuje ovu lemu. ARj 1, 581; DEI 587; REW 1266; VEI 162; HER II 78.

4.3.1.2 DÈBIT. Imenica m. Vrsta grozđa koja služi za vino.
Škevin potvrđuje lemu *dèbit m* "vrsta grožđa" (ŠKEVIN 2010: 183). Vinja navodi primjer *dèbit m* "vrsta grožđa i vina" iz Drniša, Šibenika i Korčule, i *dèbić m* "vinova loza bijelog grožđa osobito rodnog" iz Vrgade (JEti I 121). Na Vrgadi *dèbit m* "vrsta grožđa" (RGV 43).
Lema je skraćenica od *pagadébit, pagadébić*, koja je izvorno označavala grožđe kojim su seljaci plaćali svoje dugove. < tršć *pagadebiti* "varietà d'uva" (GDDT 422) < lat. PACARE "befriedigen" "bezahlen" (REW 6132) + lat. DEBITUM (REW 2492, SKOK II 613).

4.3.1.3. GRȈŠTA. Imenica f. Nezrelo voće. GRȈŠTAV. Pridjev. Nezreo (o voću).

U Betini *grȅšta f* "nezrelo grožđe" (ŠKEVIN 2010: 183). Na Ižu *grêšta f* "nezrelo grožđe" (RGOI, 97). Na Murteru *grȅšta f* "nedozrelo grožđe" (RGOM 95). U Salima *greštà f* "nezreli plod" (RGS 100). Na Vrgadi *grȅšta f* "nezrelo i zato kiselo grožđe" (RGV 64).

Miotto navodi *grèsto* "acerbo" (VDVD 92)

< mlet. *gresta* "Agresto, Uva acerba" (BOE 317) < lat. AGRESTIS (REW 295). Ovaj je leksem vrlo raširen po istočnoj jadranskoj obali; za oblike s *a*- se smatra da su preuzeti iz venetskog, a oblici s *o*- mogu biti dalmatoromanskog podrijetla (cf. *ogrestija*, *ogriesta*, prezime *Ogresta*); za oblike bez početnog vokala je teško odrediti iz kojeg su izvora potekli (JEti I 14). SKOK II 548; REW 295; DEI 95.

4.3.14 MARAŠKÎNA. Imenica f. Vrsta grožđa.

Potvrdu nalazimo u Betini: *marašćîna f* "vrsta grožđa" (ŠKEVIN 2010: 184). Na Ižu *marašćīnà f* "vrsta bijelog grožđa" (RGOI, 189). U Salima *marȁška f* "maraska, višnja" (RGS 177). U Rivnju *marȁška f* "višnja, lat. prunus cerasus" (RRG 166). Na Vrgadi *marašćīnà f* "vrsta grožđa i vina", *marȁška f* "višnja" (RGV 114). U Korčuli *màraška f* "vrsta višnje" (RGGK 190).

Miotto navodi *maràsca* "frutto dell'amarasco (cerasus marasca)", *maraschìn* "liquore preparato con le marasche", *maraschìna* "rinomato vino bianco della campagna di Traù, Spalato, Sebenico" (VDVD 114).

< mlet. *maraschìn* „Marachino, Voce Fiorentina. Sorte di Rosolino, così detto perchè fatto colle amarasche. Vin maraschìn, Amarasco, Aff. Di Vino fatto di ciriegia amarasca." (BOE 396) < lat. AMĀRUS (s latinskim sufiksom –inus > tal. -*ino*). Sufiks –*asca* nije latinski, nego dolazi iz predrimskog substratra; -ASCUS je ligurski sufiks (SKOK I 33, REW 406). FEW 83; DEI 151.

4.3.1.5 PÊRGULA. Imenica f. Sjenica od vinove loze; vrsta loze koja daje hlad.

Na Ižu *pêrgu, -la m* "balkon" (RGOI, 265). Na Murteru *pêrgu, -la, f* "1. uzdužno okno u gornjem dijelu većeg prozora; 2. balkon" (RGOM 196). U Rivnju *pi̧êrgul m* "izvučeni balkon" (RRG 216). U Boki kotorskoj *pêrguo, -ula, m* "balkon, mala terasa" (RCG 258). Miotto navodi *pèrgolo* "poggiolo" i *pergolàda* "pergolato" (VDVD 151). Na Vrgadi *pẽrgū, -la, m* "balkon" (RGV 151). U Korčuli *pêrgul m* "balkon" (RGGK 248).

< mlet. *pergola* “Specie di graticciata di pali o stecconi o d’ altro legname a foggia di palco o di volta, sopra il quale si mandano le viti ed altre piante rampanti.” (BOE 492) < lat. PERGOLA “prinovak na kući” (SKOK II 639, REW 6413). VEI 753; DEI 2850.

4.3.1.6 RUMANȎJA. Imenica f. Sjenica od vinove loze.
Vinja navodi nekoliko primjera: Za Žrnovo romanȉja "vrsta crnoga grožđa", te za Grohote isti oblik u značenju 1. "sorta crnoga grožđa" 2. "odrina", a za Trogir oblik rumanȉja u značenju l. "vrsta loze", 2. "način uzgoja loze, pergola, odrina" (JEti III 128).
Vinja lemu izvodi od < grč. Ρωμανία, grčko ime za istočno carstvo. Cf. u Orvietu *romecha* (< *ROMÉICUS, ROMÉICA < grč. ρωμαϊκός) “vino iz Peloponeza”, koja se zove i romanía po zemlji iz koje je potekla, i furl. *romaine* “vino di Romania (Morea)” (JEti III 128). DEI 3279; SKOK III 171; LS 1578.

4.3.1.7 ŠÔRTA. Imenica f. Vrsta.
Na Ižu *šôrta f* “vrsta, rod, kvaliteta” (RGOI, 401). Na Murteru *šôrta f* “sorta, vrsta” (RGOM 254). U Salima *šôrta f* “vrsta” (RGS 360). U Rivnju *šu̯ôrta f* “vrsta” (RRG 296). U Boki kotorskoj *sôrta f* “vrsta, rod” (RCG 312). Vinja ne obrađuje ovu lemu.
< tal. *sorte* < lat. SORTIRE „herauskommen“ (SKOK III 307, REW 8107). DEI 3560.

4.3.2. OBRADA I PROIZVODNJA

4.3.2.1 MÀCA. Imenica f. 1. Loza koja se u vinogradu ostavlja da duže raste, da izbaci više plodova. 2. Jato ribe.
U Korčuli màc[1] m “svežanj” (RGGK 186). Skok donosi primjer maca f iz Kačića i Pavlinovića “kita, skup”, te iz Korčule “veća količina ribe koja plovi u grupi” (Skok II 343-344).
< mlet. *mazzo* „Piccola quantità di fiori d’erbaggi o cose simili legage insieme“ (BOE 407) < lat. MATTEA “Keule” (SKOK II 343 – 344, REW 5425, 1224a). DEI 2397.1187.

4.3.2.2 MÂST. Mošt (od vina). MASTȎTI. Glagol prf. Stiskati grožđe da se dobije mošt.
U Betini: *mastȉti impf* “gaziti grožđe (bosim nogama)”, *màst m* “zgnječeno grožđe, vinski mošt, ostatci grožđa”. (ŠKEVIN 2010: 184). Na Ižu *mâst m* “mošt, drop”, *mastȉti imprf* “gnječiti grožđe,

cijediti grožđe, gaziti grožđe, prešati" i *masturȉka f* "vino dok je još mošt" (RGOI, 190). Na Murteru *màst m* "mošt, zgnječeno grožđe koje vrije u bačvi" i *mastȉti imprf* "gnječiti grožđe nogama u košu, a u novije vrijeme u tijesku" (RGOM 160). U Salima *màst m* "mošt" i *mastȉti imprf* "gnječiti grožđe gaženjem" (RGS 179). U Rivnju *màst m* "vinski mošt" i *mastȉti imprf* "nožnim gnječenjem praviti mošt, gnječiti grožđe u kòšu (v.)" (RRG 167). Na Vrgadi *màst m* "mošt (zgnječeno grožđe) i *mastȉti imprf* "gnječiti grožđe" (RGV 115).
Vinja ne obrađuje ovu lemu. Lema je posuđena preko balkanskog latiniteta, tj. dalmatoromanskog je podrijela, < lat. MUSTUM (SKOK II 383 – 384, REW 5783).

4.3.2.3. SVILÀC. Imenica f. Vrsta konopa za vezivanje vinove loze.
U Rivnju *sfilâti prf* "rasplesti konop u tanje niti" (RRG 267), *svilàc m* "struk raspredena konopa od konoplje, "uvojak"" (RRG 285), *isfilâti prf* "rasplesti konop u tanje niti" (RRG 114) i *rasfilâti prf* "rasplesti konop u tanje niti" (RRG 253). Na Vrgadi *šviḷàc, -ḷca m* "struk raspletenog konopa" (RGV 212). U Korčuli *svìlac m* "vrsta špage", *svìlat se* i *svilávat se* "pohabati se, izruniti se od iznošenosti (za tekstil i špagu)" (RGGK 337).
U Boki kotorskoj *švilàt* "izvlačiti konac (kad se končane niti izvlače ili rasipaju)" (RCG 344).
Miotto navodi *sfilazàda* "sfilacciata", *sfilazàr-se* "sfilacciare, sfilacciarsi" i *sfilàzo* "1. filaccio" "2. corda per il remo" (VDVD 188).
< ven. *sfilar*, sastavljeno od *s-* i *filo* < lat. FILUM "Faden" (REW 3306, JEti III 111, SKOK III 372). FEW 3, 536 – 542; DEI 3476; VG 1014.

4.3.2.4 ŠKICÈT. Imenica m. Željezni dio pumpe koji služi za škropljenje.
Na Ižu *škicèt m* "štrcaljka" (RGOI, 397). U Korčuli *škìcet/skìcet m* "naprava za prskanje, štrcaljka", škicetâda f "prskanje" (RGGK 346) i *škicetávat/skicetávat imprf* "1. štrcati, prskati" "2. *pren*. prazniti crijeva u obliku vrlo rijetke stolice" (RGGK 347).
U Boki kotorskoj *škicèt m* "štrcaljka, gumeni dječji irigator; *it*. schizzetto" (RCG 327).
Vinja navodi još nekoliko primjera: *škìcet m*. „štrcaljka", „schizzatoio" (Korčula, Boka); „kako se štrcanje obično obavlja pritiskanjem, istiskivanjem vode, došlo je do promjene značenja" (JEti III 221).
< ven. *schizzàr* "schiacciare" (BOE 628); prvotno je značilo „prskati" „spritzen", značenje koje je sačuvano u riječi *škicèt*. Prije se smatralo da je riječ germanskog podrijetla, ali ta se ideja u novije

vrijeme napustila; sada je prihvaćenija teorija da je „riječ o elementu nastalom iz onomatopeje“ (JEti III 221). Meyer-Lübke predlaže SKITS (Schallwort) „spritzen“ kao dublju etimologiju (REW 8001). DEI 3392; VEI 880; DELI 1469 - 1470; GDDT 588; VG 970.

4.3.2.5 TÀKLJA. Imenica f. Rašljast kolac kojim se podupire trs.
Na Ižu *tâklja f* “motka kojom se zbija mreža u lovu ludrom, podupirač za lozu” (RGOI, 415). Na Murteru *tȁk m* “1. drveni prag; deblji i tvrđi komad drva koji se podmeće pod kobilicu broda kad je brod na suhom ili pod njegov bok kad se nagne na jednu stranu; 2. jedan od dva drvena praga na kojemu leži bačva; 3. potpetica na cipeli” i *takarȉja f* “svo drvo kojim se podupire brod kad je na suhom” (RGOM 263). U Salima *tȁklja f* “račva, podupirač” i *tȁklje f pl* “račvasti držači “taluna”” (RGS 375). U Rivnju *tâkḷa f* “podupirač, motka kojom se podupire vinova loza ili visoko raslinje povrća” (RRG 305). Na Vrgadi *tȁkḷa f* “pritka, kolac sa dva brka” (RGV 212). U Korčuli *tȁk m* “1. potpetica” “2. veći drveni klin obično oblika kvadra, koji se podmeće pod kobilicu ili bok broda” (RGGK 362).
U Boki kotorskoj *tȁk* “peta” i “drveni podmetač kod prevoza vozila na trajektima”. U Grblju su zabilježena značenja “drveni klin, kratki komad grede” i “drveni model za pravljenje opanaka”, a u Bogdašićima, Kavču i Mrčevcu “dio u vodenom mlinu” (RCG 347).
Ova je lema dalmatoromanski leksički ostatak, prema Skoku refleks vlat. *TACCULA. Problematično je pak to rješenje jer ni jedan refleks vulgarnolatinskog *TACCULA nije potvrđen u drugim romanskim jezicima; Skok to rješava na način da pretpostavlja unakrštavanje *TACCULA s hrv. *trklja* (SKOK III 435).

4.3.3. KARAKTERISTIKE VINA

4.3.3.1. BEVÂNDA. Imenica f. Vino pomiješano negaziranom vodom. Koristi se u sintagmama
U Betini *bevânda* “razvodnjeno vino” (ŠKEVIN 2010: 187). Na Murteru bev*ą̂nda f* “manje ili više razvodnjeno vino” (RGOM 53). U Salima *bīvânda f* “razvodnjeno vino ili kvasina” i *bivandȅla f* “učinjeno razvodnjeno vino” (RGS 36). Na Vrgadi *bev°ãnda f* “razvodnjeno vino” (RGV 23). U Korčuli *bevânda f* “piće od vina i vode”; koristi se u sintagmi *lônga bevânda* “jako razvodnjeno vino” (RGGK 25); *bevàndat imprf* “1. razvodnjavati vino” “2. piti bevande” i *bevandȅla f* “1. bevanda s više vode” “2. slabo vino” (RGGK 26).

U Boki kotorskoj *bevânda f* “mješavina vina i vode, omiljeno piće u Boki; *it*. bevanda. U figurativnom značenju osoba labilnog karaktera, ni vino ni voda” (RCG 33).
Miotto navodi *bevànda* “vino mescolato ad acqua, con cui pasteggiare”; navodi i *longa bèvânda* (VDVD 24).
< mlet. *bevanda* “vino annacquato” (BOE 77) < lat. BIBIENDA (lat. gerund glagola BIBERE) (REW 1074). (SKOK I 142, JETI I 56; REW 1074, 1075). DEI 503, 509.

4.3.3.2 LÔNGO. Adv. Jako razvodnjeno (o vinu).
Na Murteru *lônga* i *lûnga* “u izrazu: *lônga/lûnga bevậnda* ‘suviše razvodnjeno vino u čaši’ (RGOM 153). U Salima *lôngo adv* “razvodnjeno” (RGS 167). Na Vrgadi *lõngī, -ºā, -ō* “razvodnjen (o vinu)” (RGV 109). Miotto navodi *lòngo* “lungo” (VDVD 108).
Ni Skok ni Vinja ne obrađuju ovu lemu. < mlet. *longo* «lungo, contrario di corto» (BOE 375), refleks lat. LOŇGUS “lang” (REW 5119).

4.3.3.3 MÙFA. Imenica f. 1. Vlaga. 2. Oštećeno vino, pokvareno vino. 3. Plijesan. Koristi se u sintagmi PÔĆI NA MÙFU, u značenju “pokvariti se (o vinu), poludjeti”. MÙFAST. Adj. Vlažan. SMÙFATI SE. (o vinu) “pokvariti se”, ptcp pf. *smufan*.
U Betini *mùha f* “plijesan”, “pokvareno, sljućeno vino”, “bolest vina” (ŠKEVIN 2010: 188). Na Ižu *mùfa f* “pokvareno vino, plijesan” (RGOI, 204). Na Murteru *mufa f* “pokvareno, sljućeno vino” (RGOM 169). U Salima *mùfa f* “1. pokvareno vino; 2. ishlapljelo čeljade” (RGS 193). U Rivnju *mùfa f* “poljućeno vino, ni vino, ni kvasina” (RRG 178). U Boki kotorskoj *mùfa f* “plijesan”, *mùfan adj* “pljesniv” (RCG 221) i *mufàt se* “opljesniviti” (RCG 222). Na Ižu *smùfiti se prf* “pokvariti se, poći na muhu” (RGOI, 367). Na Vrgadi *mùfa f* “pokvareno vino” (RGV 124). U Korčuli *mùfa f* “plijesan” (RGGK 202).
Miotto navodi *mùfo* “mogio, abbattuto”, *mufèto* “1. un po’ ammuffito” “2. mogio, privo di baldanza”, *mufìr-se* “ammuffire, ammuffirsi” (VDVD 128).
< mlet. *mufàr* “Divenir muffato, Esser compreso da muffa *Muffeggiare*.” (BOE 432), odnosno < mlet. *mufa, odar de mufa*, *Tanfo*, (BOE 431) < srvnjem. MUFF “Schimmel” (REW 5713, JEti II 201, SKOK II 476). Arj 20, 255; FEW 16, 572; DEI 2524; DELI 783; GDDT 391.

4.3.3.4 ŠPÛNTA. Imenica f. Ukiseljeno vino. ŠPÛNTATI SE. Glagol. Pokvariti se (o vinu).

U Betini *špûnto adj* “kiselo grožđe ili vino”, *špuntâno adj* “sljućeno, malo pokvareno vino” *špuntàti prf* “sljutiti se, ciknuti (za vino)”. (ŠKEVIN 2010: 190). Na Ižu *špuntâni adj (f. -a, n. -o)* “nakiseo, prekoren, uboden”, *špuntàti prf* “ukiseliti se, preneseno: prekoriti, ubosti” i *špuntîn m* “ukiseljeno vino, ljuto vino” (RGOI, 404 - 405). Na Murteru *špûnt, špúnta, špûnto adj* “sljućeno, ciknuto (za vino)” (RGOM 257). U Salima *špûnto adj* “kiselo” (RGS 364). U Rivnju *špûnto adv* “nakislo vino” (RRG 299). Na Murteru *špuntàti prf* “1. sljutiti se, ciknuti (za vino); 2. zbuniti nekoga; bockati, zadirkivati nekoga” (RGOM 257). Na Vrgadi *špùnat, špūntà, špûnto* “ciknulo” (RGV 209) i *špuntàti prf* “šljutiti se, ciknuti (o vinu)” (RGV 210). U Korčuli *špuntîn m* “ukiseljeno, ciknuto vino” (RGGK 354). Vinja navodi još i za Žrnovo *špuntîn m* “ocat” (JEti III 234).
< mlet. *spunto* < lat. PUNCTA, poimeničeni ptcp. prf. od lat. PUNGERE “bosti” (SKOK III 75, JEti III 234). GDDT 673; DE 2047; DELI 1597; VG 1077.

4.3.4. BOCE, ČAŠE, POSUDE I VRSTE LIJEVAKA

4.3.4.1 BEDÔN i BIDÔN. Imenica m. Kanta.
U Korčuli bidûn m “veća limena ili plastična posuda s uškom za prenošenje tekućine (vode, benzina i sl.)” (RGGK 26).
Skok ne obrađuje ovu temu. < tršć *bidòn* “kanta” < franc. *bidon* < starogermanski *byden* (JEti I 54; FEW 1, 354 - 355).

4.3.4.2 BIĆERÌN i BIĆARÌN. Imenica m. Mala čaša za žestoko piće, osobito rakiju.
U Betini *bičarîn m* “čašica za rakiju i liker” (ŠKEVIN 2010: 191). Na Ižu *bićerîn m* “čašica” (RGOI, 21). Na Murteru *bičarîn m* “čašica za rakiju i liker” (RGOM 53). U Salima *bićerîn m* “čašica” (RGS 34). U Rivnju *bićerîn m* “čašica za rakiju ili drugi alkoholni napitak” (RRG 51). Na Vrgadi *bićerîn m* “čašica za rakiju i liker” (RGV 23).
U Boki kotorskoj *bićerîn m* “čašica” (RCG 33). U Korčuli *bičerîn m* “čašica” (RGGK 26).
Miotto navodi *bicèr* “bicchiere di vetro comune” i *bicerìn* “bicchierino” (VDVD 25).
Vinja ne obrađuje ovu lemu. < mlet. *bicerin* < stfr. (valonski) *bichier* < srlat. BICCARIUM. Dublja etimologija nije sasvim jasna (SKOK I 133). REW 1081a; FEW 362.

4.3.4.3 BUKÀRA. Imenica f. Omanja drvena posuda kojom se vadi *mast* (mošt) iz badnja, drveni pot.

U Betini *bukàra f* "velika drvena posuda, poput čaše, iz koje se pije vino" (ŠKEVIN 2010: 191). Na Murteru *bukàra f* "drvena otvorena posuda s drškom zapremine 1-3 lit.; prikladna za ispijanje vina" (RGOM 62). Na Vrgadi *bukàra f* "vrsta drvenog suda za tekućine" (RGV 31). U Korčuli *bùkara f* "1. vrč" "2. *pren*. pijanac" (RGGK 37).

Miotto navodi *bucàra* "boccale di terracotta o di legno per il vino" (VDVD 36).

U *Hrvatskom enciklopedijskom rječniku* stoji da riječ dolazi od tal. *bucchero* < šp. *bucaro*, posuđeno od portugalske riječi za glinenu posudu. (HER II 116). Skok za dublju etimologiju navodi kslat. BUCAR (Paulus Festus, glose) "sud za vino"; Skok misli da riječ potječe od mediteranskog substrata i uspoređuje je s iberskim *bacca* "vino" te egejskim bogom vina βάκχος (SKOK I 97). REW 862, 866; DEI 391, 398.

4.3.4.4. BOCŨN. Imenica m. Široka staklenka za vino. BȍCA. Imenica f. Sud za tekućinu.

U Betini *bocũn m* "boca uska grla, a široka dna, služi za posluživanje i držanje vina", dem. *bocunȉć* (ŠKEVIN 2010: 192). Na Ižu *bocûn m* "staklenka za vino" (RGOI, 25 - 26). Na Murteru *bocũn m* "staklena posuda uska grla, a široka dna; u njemu se poslužuje vino; dem. *bocunȉć*", *bȍca f* "duguljasta staklena posuda s grlićem za držanje tekućine; dem. *bȍčica*" i *bȍčina f* "komadići razbijena stakla od obojene boce" (RGOM 55). U Salima *bocûn m* "staklena boca, široka pri dnu, uska pri vrhu" (RGS 39). U Rivnju *bocûn m* "staklenka za vino obično od litre ili dvije, pri dnu široka, a pri vrhu uska s proširenim otvorom" (RRG 54). Na Vrgadi *bȍca f* "staklenka, flaša", *bocũn m* "velika staklenka, demižon" i *bȍčica f* "mala staklenka" (RGV 26). U Korčuli *bȍca f* "1. staklena ili plastična posuda koja se sužava pri vrhu (služi za držanje tekućine), flaša" "2. staklena posuda s poklopcem šireg grla (za pravljenje slatkih rakija, za držanje džema i sl.), staklenka" (RGGK 29), *bocûn m* "boca od dvije ili više litara" i *bocùnič m* "veća boca, često u istom značenju kao i bocun" (RGGK 30). U Boki kotorskoj *bocûn m* "velika flaša" (RCG 36). Miotto navodi *bozòn* "grossa bottiglia di vetro comune" (VDVD 31).

Riječ je mletačkog podrijeta: < mlet. *bozzòn* "boccia grande di vetro" (BOE 96). Skok smatra da je riječ izvedena pomoću augmentative -one > -un, + mlet. *bozza* (13. st.) < izvedenica na –ia: *BUTTIA < BUTTIS, *BOTTIA (SKOK 177 – 178, REW 1191a, 1425). DEI 547, 579; FEW 658.

4.3.4.5 DAMLJÀNA i DAMJÀNA. Imenica f. Damižana, opletena (izvana) staklena posuda.

U Betini *damijâna f* "velika opletena staklena posuda". (ŠKEVIN 2010: 193). Na Ižu *damjäna f* "veća opletena staklenka" (RGOI, 56). Na Murteru *damjậna f* "velika prućem opletena trbušasta staklena posuda od pet do pedeset litara s jednom ili dvjema ručkama" (RGOM 75). U Salima *damijàna f* "opleten stakleni sud" (RGS 62). U Rivnju *damjâna f* "opletena veća staklenka sadržaja između pet i dvadesetak litara, demižon" (RRG 78). Na Vrgadi *damḷàna f* "velika opletena staklenka, demižon" (RGV 41). U Korčuli *damižâna* i *damejâna f* "opletena staklenka" (RGGK 56).

U Boki kotorskoj *damižâna f* "velika staklena flaša opletena šibljem". Zabilježeno je u Prčnju, Muu i Stolivu *demižâna f,* a *demižâna* i *damidžâna* su zabilježeni u Grblju. (RCG 56).

Miotto navodi *dameàna* "damigiana" i *damiàna* (isto) (VDVD 64).

< mlet. Vinja pretpostavlja da lema potječe od franc. *dame-jeanne* "propriamente "Senora Juana", llamada así por una comparación humorística de marineros" (JEti III 265 - 266 citirajući Corominas-Pascual), mornarski izraz poznat po cijelom Sredozemlju; cf. španj. *damajuana*, kat. *damajoana*, tal. *damigiana*, malteški *tamiggána*, alb. *damixhan*, novogrč. νταμιτζάνα itd. SKOK I 378; FEW 3, 126; DELI 429; BOE 217; VG 287; REW[3] 2733; DEI 1207.

4.3.4.6 PÎRIJA. Imenica f. Lijevak.

U Betini *pîrija f* "lijevak". (ŠKEVIN 2010: 195). Na Ižu *pîrja f* "lijevak" (RGOI, 270). Na Murteru *pîrija f* "lijevak" (RGOM 200). U Salima *pîrja f* "lijevak" (RGS 250). U Rivnju *pîrija f* "lijevak" (RRG 220). Na Vrgadi *pîrija f* "lijevak" (RGV 153). U Korčuli *pîrja f* "lijevak" (RGGK 254).

U Boki kotorskoj *pîrija f* "lijevak; *fig*. osoba koja mnogo pije" (RCG 265). Miotto navodi *pìria* "imbuto" i *pirièta* "piccolo imbuto da farmacista e da profumiere" (VDVD 155).

< mlet. *piria* "Strumento di latta fatta a campana, notissimo, per versare il liquore ne' vasi." (BOE 512) < lat. *PLĒTRIA "Trichter" < grč. πειρία < grč. πειράω «durch-bohre» (SKOK II 661; REW 6597). FEW 9, 63.

4.3.4.7 PÒT. Imenica m. Metalni lončić, često emajliran, s jednom ručicom iz kojeg se komunalno pije vino i koja može držati otprilike litru tekućine.

U Betini *pòt m* "metalna čaša ili lončić s ručicom", dem. *potìć*. (ŠKEVIN 2010: 195). Na Ižu *pòt m* "limeni sud, posuda s malom ručkom" (RGOI, 294). Na Murteru *pòt m* "limeni lončić s ručkom"

(RGOM 209). U Salima *pȍt m* “sud za piće” (RGS 269). U Rivnju *pȍt m* “limeni lončić za piće s jednom ručicom, dem. *pȍtić* (RRG 234). Na Vrgadi *pȍt m* “limeni lončić s ručicom za grabljenje vode” (RGV 163). U Korčuli *pȍt m* “metalni lončić za kuhanje ili piće” (RGGK 268).
U Boki kotorskoj *pȍt m* “čaša”; deminutivi *potić* i *podić* u značenju “limena čaša” su zabilježeni u Kavču, Mrčevcu, Bogdašićima i Grblju. (RCG 275).
Miotto navodi *pòto* “1. bicchiere con manico” “2. ramaiolo per attingere acqua” (VDVD 160).
Skok u svom etimološkom rječniku za *pȍt* kaže: “U značenju ‘čaša’ može biti u Dubrovniku i Boki kotorskoj dalmatoromanski leksički ostatak grčkoga podrijetla” (Skok III 89). Diez je u *POTTUS vidio keltski element; Corominas za franc. *pot* i kat. *pote* „bote, tarro, punchero“ kaže da su nepoznatog podrijetla, i vjeruje da je Skokov zaključak nevjerojatan, dok Vinja navodi da tršć *poto*, tal. *potto* i markiđanski *pòto* upučuju na kasnolat. *POTTUS (JEti III 73 - 74). FEW 9, 271; DEI 3044; GDDT 490; VG 824.

4.3.4.8 TRATÛR i TROTÛR. Imenica m. Drvena posuda koja služi za izlijevanje vina.
U Betini *tratũr m* “veliki lijevak od late” (ŠKEVIN 2010: 195). Na Ižu *tratûr m* “drveni lijevak u obliku bureta; nadimak” (RGOI, 426). Na Murteru *tratũr m* “veliki lijevak” (RGOM 269). U Salima *tratûr m* “drveni sud s rupom na dnu, kao veliki lijevak” (RGS 385).
Skok smatra da je ova lema dalmatoromanski leksički ostatak, refleks lat. TRAIECTORIUM (SKOK III 38).

4.3.6. ISPIJANJE VINA

4.3.6.1 BÛMBITI. Glagol imprf. Neumjereno piti alkohol.
Na Ižu *bȕnbiti imprf* “piti (u obraćanju djeci), opiti se, nalokati se” (RGOI, 34). U Salima *bûmbiti impf* “piti polako ali uporno, pijuckati alkohol” (RGS 46). U Rivnju *bunbȉti imprf* “piti; u govoru za djecu, a podrugljivi izraz za stariju osobu koja prekomjerno pije” (RRG 62). Na Vrgadi *bûmba f* “piće (u djetinjem govoru)” (RGV 31) i *bûmbiti imprf* “piti (u djetinjem govoru)” (RGV 32). U Korčuli *bȕnba f* “*dječji govor* napitak”, *bȕnbeta f* “metalna posuda za tekućinu (npr. ulje za mazanje)”, *bûnbilo m* “onaj koji pije” i *bûnbit imprf* “1. *dječji govor* piti” “2. *humor*. piti, opijati se” (RGGK 38).

< mlet. *bombàr* (BOE 89), *imbombarse* “Riempirsi di acqua o altro liquore” (BOE 324). Vinja ne potvrđuje ovu lemu.

4.3.6.2 ĆÖKNUT. Adj. Pijan, lud. ĆÎKNITI / ĆÎKNUTI. Glagol prf. i imprf. Popiti alkohol.
Na Ižu *ćöhnuti prf* “ubosti, udariti, lupiti, pogoditi” (RGOI, 53), *ćühnuti prf* “udariti, bubnuti” i *ćüknuti prf* “napuknuti, napiti se” (RGOI, 54). U Salima *ćäknut adj* “luckast” (RGS 59).
< mlet. *chioco* “ubbriaco” (BOE 167); Vinja ne potvrđuje ovu lemu; Skok smatra da je ova lema povezana s tal. *ciocca* < kslat. CLOCCA “ciuffetto, mazzetto, grozd” (SKOK I 359). REW 1995; DEI 949.

4.3.6.3 ĆUĆA. Imenica f. Piće. ĆÜĆINA. Imenica f. Budala. ĆÜĆATI. Glagol imprf. Sisati, dudati.
Na Ižu *ćüća f* “duda, duda varalica” i *ćüćati imprf* “duditi, sisati, piti” (RGOI, 54). U Salima *ćüćati imprf* “sisati” i *ćućîn m* “duda za dijete” (RGS 61). U Rivnju *ćüća f* “dječja dudla” (RRG 75), *ćüćati imprf* “dudliti” i *ćućîn m* “dječja dudla” (RRG 76). U Korčuli *čûča m* “duda”; *čučat imprf* “1. sisati” “2. *pren*. piti alkohol”; *čučîn m* “1. dječja dudica” “2. malo dijete kao član bratovštine u procesiji” i *čuču bùnbu n*. “1. piće” “2. pijanac” (RGGK 53).
U Boki kotorskoj *ćüća f* “dudla, cucla”, ćućät “sisati” “u figurativnom značenju piti” i *ćućîn* m “dječja flaša od mlijeka za bebe” (RCG 55) te *ćûk m* “budala, osoba jako glupa” (RCG 55).
Miotto navodi mnoštvo primjera koji su etimološki srodni s ovom lemom: *ciucìn* “succhiotto”, *ciùco* “ubriaco”, *ciuciàr-se* “1. succhiare, poppare” “2. bere smoderatamente”, *ciuciòn* “1. forte succhiata” “2. livido della succhiata”, *ciumbàda* “bevuta abbondante” *ciumbàr* “bere smoderatemente”, *ciumbèla* “bevitore”, *ciuciadìna* “1. succhiatina. 2. bevutina”, *ciuciadèo* “succhiadita” i *ciuciàda* “1. succhiata” “bevuta” (VDVD 53).
< mlet. *chiuchio* “*Il buon vino*, e per lo più intendiamo del vino dolce” (BOE 168), deverbal od < mlet. *chiuchiàr* “succhiare” (BOE 168). Razvilo se asimilacijom *s…ć* u *ć…ć* od lat. SUCCULARE (REW 8417, SKOK I 362). VEI 952.

4.4. MASLINARSTVO I ULJARSTVO

4.4.1. PROIZVODNJA ULJA I ULJARA

4.4.1.1. GÛRLA. v. 4.2.3.4

4.4.1.2 MÀKINA. Imenica f. 1. Automobil. 2. Strojarnica na brodu 3. Stroj za šivanje 4. Tijesak za masline pri pripremi ulja.

U Betini *makìna f* "strojarnica na velikom brodu", *makinìsta m* "onaj koji radi u makini" *makìna f* "preša ili hidraulični tijesak u uljari" i "mjera za količinu prerađenih maslina: oko 300 kg", *makìna od polivanja f* "sprava za polijevanje vinograda modrom galicom" *makìna f* "šivaći stroj" i "perilica rublja". (ŠKEVIN 2010: 199). Na Ižu *màkina f* "stroj, motor, sprava, aparat", *makinàti imprf* "mljeti, raditi što strojem, popravljati stroj" i *makinìsta m* "strojar, mehaničar" (RGOI, 185). Na Murteru *màkina f* "1 u uljari hidraulični tijesak za preradu maslina... 2. mjera za količinu prerađenih maslina - oko 300 kg; 3. stroj; 4. strojarnica na velikom brodu; 5. Šivaći stroj" (RGOM 158). U Salima *màkina f* "šivaći stroj" i *makinìšta m* "upravitelj stroja" (RGS 174). U Rivnju *mâkina f* "1. brodski stroj; 2. šivaći stroj", *makinèta f* "brijaći ručni aparat" i *makinìšta m* "strojar na brodu" (RRG 164). Na Vrgadi *màkina f* "stroj" (RGV 112). U Korčuli *màkina f* "1. stroj" "šivaći stroj" (RGGK 187).

U Boki kotorskoj *makinìsta m* "strojar" (RCG 204). Vinja ne obrađuje ovu lemu, kao ni Skok.

< mlet. *màchina* «strumento qualunque» (BOE 380 – 381) < lat. MACHINA < dor. μαχανά (REW 5205; GM 285; DEI 2300).

4.4.1.3 MOLÀTI. Glagol prf. 1. Popustiti, olabaviti, odvezati 2. Zaustaviti màkinu pri obradi maslina.

U Betini *molàti prf, molīvàti imprf* "(po)pustiti, olabaviti"; koristi se u izrazu *molàti makìnu* "zaustaviti *makinu* da bi se dodale masline u koš". (ŠKEVIN 2010: 201). Na Ižu *molàti prf* "pustiti, otpustiti, otkačiti, odvezati", *molàti se prf* "pustiti se, odvezati brod od obale, odmaknuti brod od obale" i molân adj (f. -a, n. -o) "pušten, odvezan, odmaknut" (RGOI, 200). Na Murteru *molàti* i *mulàti* prf "pustiti konop ili što drugo" (RGOM 167 & 170). U Salima *molàti prf* "pustiti, odvezati" i *molivàti imprf* "popuštati" (RGS 189). U Rivnju *molâti prf* "odvezati, otpustiti" (RRG 174) i

odmolâti “odvezati” (RRG 201). Na Vrgadi *molàti prf* i *molīvàti imprf* “pustiti, ispustiti, popustiti” (RGV 122). U Korčuli *mòlat prf* “pustiti, popustiti, otpustiti” (RGGK 199). U Boki kotorskoj *molàt* “popuštati” (RCG 217 - 218).

Miotto navodi *molàr-se* “allentare, sciogliere” (VDVD 122).

< mlet. *molar* “contrario di legare” (BOE 421), izvedeno od lat. adj. MOLLIS “weich” (REW 5649). Riječ je proširena po cijeloj jadranskoj obali, a i dalje. Cf. novogrč. μολάρο, μόλα, i turski *mola*; prvi put posvjedočeno u 16. st. (JEti II 197); FEW 6/3, 53; DELI 769.

4.4.1.4 TÔRKUL. Imenica f. Sprava koja stišće mošt iz grožđa; sprava za mljevenje maslina. TORKULÀTI, glagol prf. TORKULÎVATI, Glagol imprf. Stiskati mošt iz grožđa.

U Betini *tôrku m* “uljara”, *torkulàti, trkulàti* imprf “raditi ulje ili vino u *torkulu*” (ŠKEVIN 2010: 205). Na Ižu *tôrku -la, m* “presa” (RGOI, 424). Na Murteru *tôrku, -la, m* “pogon za preradu maslina; uljara”, *torkulàti i trkulàti imprf* “prerađivati masline u uljari” (RGOM 268). U Salima *tôrkul m* “1. mlin za masline, tijesak; 2 mjera za jedno stiskanje (tri kvintala)” (RGS 383). U Rivnju *tu̯ôrkul m* “mlin za masline” (RRG 311). Na Vrgadi *tõrkū, -la, m* “preša” i torkulàti imprf “prešati” (RGV 217). U Korčuli *tôrkul m* “preša za grožđe i masline” i *torkùlat imprf* “gnječiti masline ili grožđe” (RGGK 369).

Miotto navodi *torcolàda* “torchiatura”, *torcolàr* “torchiare” i *tòrcolo* “torchio” (VDVD 211). Vinja spominje još i primjer iz Sukošana *otorkulati*, i primjer iz Punte *tôrkul* u značenju “tijesak za grožđe” (JEti III 267).

< mlet. *torcolo* “Torchio” “Strumento da stampare e da premere.” (BOE 757) / mlet. *torcolàr* “Premere o Lavorare col torchio.” (BOE 757), refleksi lat. TORCULUM, deverbal glagola TORQUERE (HER XI 91, SKOK III 484); DE 2176.

4.4.1.5 VÂŽ. Imenica m. 1. Limena ambalaža za hranu. 2. Posuda u koju se prelijeva maslinovo ulje nakon prerade.

U Betini *vâž m* “otvorena okrugla posuda (u koju se prelijevalo ulje iz ramine)”, “okrugla posuda različitih veličina i dimenzija”. (ŠKEVIN 2010: 210). Na Ižu *vâž m* “posuda od lima, limenka” (RGOI, 449). Na Murteru *vą̂ž m* “1. zatvorena limena posuda s čepom obično od dvadesetak litara; 2. otvorena okrugla posuda od dvadesetak litara u koju je vlasnik prelijevao ulje iz *ramine*, četvrtaste posude u koju se cijedilo ulje iz tijeska; 3. limena konzerva; 4. saonice za istezanje broda

na kopno i za njegovo porinuće natrag u more" (RGOM 281). U Salima *vâž m* "limena posuda, limenka" (RGS 401). U Rivnju *vạ̑ž m* "limenka, dem. važìć" (RRG 327). Na Vrgadi *v°âž* "limena posuda" (RGV 229).

U Boki kotorskoj *važ m* "vaza i bilo kakva limena kutija" (RCG 371). U Korčuli *vâž m* "limena, staklena ili zemljana posuda raznih veličina i oblika" (RGGK 387).

Mletačka posuđenica, < *vaso* "Vaso e Vase" (BOE 780), refleks vlat. VASUM, izveden od pl. (VASA) od kllat. VĀS "a vessel, a dish" (L&S s.v. *vas*). SkokTerm 142, 147 - 148; DEI 3994; REW 9161, 9163; DELI 1787; HER XI 286.

4.3. VRSTE MASLINA

4.4.3.1 KRAMBUČËLA. Imenica f. Vrsta masline koja se koristi za ulje.

Na Ižu *kranbučëla f* "vrsta masline" "Kranbučela je maslina ka daje najmanje masline, ali dobro rodi, sve u grozdićimi, drivo joj je trdlje nego kod drugih maslina i nikakor zamotano pa se teško cipa" (RGOI, 151). U Rivnju *gramučëla f* "vrsta masline sitna zrna" (RRG 103).

Vinja također navodi primjer s Iža, zajedno s primjerom iz Sali *krunbučëla* "sitna maslina" te vidi moguću, ali nesigurnu, poveznicu između *krambučëla* i refleksa grč. κόρυμβος "ombelles d'une plante en fleurs" (JEti II 174 - 175).

4.4.3.2 ÔRKULA. Imenica f. Vrsta krupne masline koja se koristi za ulje.

Na Ižu *ôrkula f* "vrsta masline" "Orkula ima vele masline, ko se zbere za isti zbere se od orkul, ne mi ga ši od drobnjač, primork, oli, ne daj Bože, od kranbučel ke su dikoli manje nego n'jeni balini, a nimaju ni gušta." (RGOI, 248). U Salima *ôrkula f* "vrsta masline" (RGS 229). U Rivnju *u̯ôrkula f* "vrsta masline krupnija zrna" (RRG 206).

Vinja spominje još nekoliko primjera: u Nezrinama *guôrkula* "krupna maslina od koje se dobiva malo ulja", iz Lumbarde *ôrkula* "mesnata maslina" (JEti II 195).

Riječ je dalmatsko-romanskog podrijetla, a predstavlja refleks posuđenice grč. ὀρχάς "Eine Olivenart", lat. ORCHIS istog značenja (SKOK II 565, JEti II 230; JEti II 195). ARj 9, 168.

4.5. BAČVARSKA TERMINOLOGIJA

4.5.1. VRSTE BAČAVA I POSUDA

4.5.1.1. BȀJA. Veliki sud, za mast pogotovo ali se koristi i za druge stvari. BȀJ. Imenica m. Vrsta bačve. Koristi se i kao mjerna jedinica za tekućinu.

U Betini *bȁja f* "manja drvena posuda, dolje užeg, gore šireg oboda, nalik *mastaču* ali manja i bez ručica, služi za namakanje maslina u moru, za taloženje ulja i sl." (ŠKEVIN 2010: 213). Na Ižu *bȁja f* "oveća posuda, oveće vjedro, polubačva" (RGOI, 13). Na Murteru *bȁja f* "otvorena drvena uobručena posuda s jednim dnom, dolje užeg, a gore šireg oboda bez ručica zapremnine oko 200-300 l; služi za namakanje maslina u moru nakon berbe, za taloženje ulja nakon prerade i sl." (RGOM 47). U Salima *bȁja f* "visoki drveni kabao" (RGS 26). U Rivnju *bȁja f* "vrta (sic) drvenoga suda nešto većeg od obična kabla" (RRG 45). U Korčuli *bȁja f* "polubačva u kojoj se nogama gnječi grožđe" (RGGK 17).

Riječ je posuđena iz sjeverno talijanskih dijalekata: mlet. *bagia* "vasa di legno" (BOE 55), tršć, *baia* "tinozza" (GDDT 48), refleksi od vlat. *BAJULA "dadilja" (žena koja nosi vodu) (REW 886), pa preko *BAJULA AQUAE je dobilo značenje sud za vodu (JEti I 33).

4.5.1.2 BARȉL, imenica m i BARȉLO, imenica n. 1. Drvena baćva koju nosi magarac. 2. Mjera za ulje i vino.

U Betinu *barȉlo n* "drvena bačva od oko 60 lit.", "mjera za tekućinu". (ŠKEVIN 2010: 213). Na Ižu *barȉlo n* "bačvica, vrsta posude, stara talijanska mjera za ulje, vino i sl. zapremnine oko 66 litara" (RGOI, 17). Na Murteru *barȉlo n* "1. drvena bačva zapremnine oko 66 lit.; 2. mjera za tekućinu" (RGOM 50). U Salima *barȉlo n* "1. drvena bačvica za soljenje ribe; 2. mjera za ulje i vino (60 kg)" i *barîlce n deminutiv* "mala drvena bačvica za soljenje ribe" (RGS 30). U Rivnju *barȉlo m* "sud sličan bačvi sadržaja 66 litara i mjera za tekućinu (66 litara)" (RRG 48). Na Vrgadi *barȉlo n* "1. drvena bačvica, koja drži oko 66 litara" "mjera za tekućine" (RGV 21). U Korčuli *bàrilo n* "1. bačva (veća)" "2. mjera za tekućinu i dr." (RGGK 21).

U Boki kotorskoj *barȉo, -ela, m* "burence (za nošenje vode)" i *barelo* "drvena posuda za nošenje vode" (RCG 27).

Miotto navodi barìla "barile" (VDVD 18).

Lema je posuđenica od mlet. *baril* "vaso di legno a doghe" (BOE 65) / < mlet. *barìla* "Vaso di legno fatto a doghe come la botte, della capacità ordinaria di sei secchie." (BOE 65), izvorno od

ibersko *BARRO "glina" (DEI 441) ili od langob. BARA (JEti I 42 - 44); Skok tvrdi da riječ potječe od tal. *barile* < stfr. *baril* < longobard. bara pomoću sufiksa lat. –ILE. (SKOK I 112 - 113, REW 1038, 1408). FEW 332.

4.5.1.3 BUJÕ(L). Imenica m. 1.Vrsta drvene posude. 2. Posuda u koju se ispražnjava noćna posuda.

U Betinu *bujõ(l) m* "drveno vjedro s dva uha kroz koje se provuče konop da se može grabiti more ili voda. Služi za izbacivanje mora ili za polijevanje broda". (ŠKEVIN 2010: 214). Na Ižu *bujõ -la, m* "drveni kablić s dva uha i konopcem, manja posuda s konopčićem na brodu" (RGOI, 33). Na Murteru *bujô, -la, m* "drvena posuda s dvije uške povezane konopom; služi za pranje broda i izlijevanje vode iz kaljužnice" (RGOM 62). U Salima *bujôl m* "mali drveni kabao za pomije, vjedro za skupljanje vode iz broda" (RGS 46). U Rivnju *bujuôl m* "drveno vjedro" (RRG 62). Na Vrgadi *bujô, -ôla m* "drveni kablić na brodu" (RGV 31). U Korčuli *bujôl m* "1. posuda za vodu, izvorno, drvena" "2. *pren*. dojke" (RGGK 37).

U Boki kotorskoj *bujôl m* "drveno vedro za vodu". Potvrđeno je i *buljûo* u Muu u istom značenju. (RCG 42).

Miotto navodi *buiòl* "1. bugliolo, adoperato a bordo delel navi" "2. secchio carcerario, per i bisogni corporali" (VDVD 36).

Riječ je najvjerovatnije posuđena od mlet. *bugiòl* "Piccola tinozza da tenervi bevanda, ovvero scopette per rinfrescar i cannoni sui vascelli" (BOE 106). Vinja ne obrađuje ovu lemu, no Skok smatra da potječe "od sjev. tal. *bugliòlo,* mlet. *bugiai,* istrom., tršć. *bujòl* »secchio di legno a doghe«, nepoznatog podrijetla" (SKOK I 230).

4.5.1.4 BUKÀRA. v. 3.4.3

4.5.1.5 KÀCA. Imenica f. 1. Veliki sud za mošt ili zemlju. 2. Sud u kojemu se pohranjuju slane srdele.

Na Ižu *kacàti prf* "nasamariti, metnuti; pritegnuti (škota, poža) jedro" (RGOI, 124). Na Vrgadi kàca f "1. bačva otvorena i šira s gornje strane (bez gornjeg dna)" "2. sûd di sĩr stojĩ" (RGV 83).

U Boki kotorskoj *kàca f* "drvena posuda" i *kàča f* "kutljača, varjača". Zabilježeni su i deminutivi *kàčica*, i *kaciolica* je zabilježena u Grblju. (RCG 140).

Miotto navodi càza "caccia" (VDVD 48).

Posuđenica od mlet. *cazza* (BOE 155), refleks od kslat. CATTIA < grč. κύαθος "sa metatezom pataliteta" (SKOK II 10); REW 2434; DEI 832, 833.

4.5.1.6 KÒSLATA. Imenica. drvena bačva za prijenos vina.

U Betini *kòslata f* "bačva u kojoj se prevozi grožđe iz vinograda; *koslata* se postavi vodoravno u *kar*". (ŠKEVIN 2010: 216). Na Ižu *kôslata f* "velika bačva četvrtastog otvora za prijevoz mošta" (RGOI, 149). Na Murteru *kòslata f* "bačva zapremine 700-800 l s poklopcem na bočnom dijelu; u njoj se prevozi grožđe iz vinograda; *koslata* se postavi vodoravno u zaprežna kola" (RGOM 137). U Salima *kòslata f* "velika bačva odozgo otvorena" (RGS 144). U Rivnju *kòslata f* "velika bačva koja stoji u vodoravnom položaju i ima veći bočni otvor s poklopcem" (RRG 139). Na Vrgadi *kòslata f* "bačva (velika) s otvorom na sredini boka (ne na dnu)" (RGV 95).

Autori *Hrvatskog enciklopedijskog rječnika* smatraju da riječ potječe od tal. *castellata* (HER 5 216), no Skok tvrdi da je riječ dalmatoromanski leksički ostatak, refleks od lat. CAPSULA + ata, s čime se i mi slažemo (SKOK II 43). Vinja ne obrađuje ovu lemu. REW 1658, 1659a, 1659b;

4.5.1.7 MAŠTÈJA i MAŠTÊL. Imenica m. Vrsta velikog širokog suda

U Betini *maštẽ m* "kabao". (ŠKEVIN 2010: 218). Na Ižu maštẽ -la, m "veliko bure" (RGOI, 191). Na Murteru *maštẽ m* "manja drvena okrugla posuda s dvije uške; služi za pranje robe" (RGOM 161). U Salima *maštêl m* "otvorena niska bačva" i *maštelâda f* "barilo u kojem se sole srdele" (RGS 180). U Rivnju *maštịê, -tèla m* "drveni sud kružnoga dna, odozgo otvoren i sličan bačvi" (RRG 168). Na Vrgadi *maštẽ, -èla m* "drveni sud nalik na kabao" (RGV 116). U Korčuli *màstil m* "kabao za pranje rublja" (RGGK 192).

Miotto navodi *mastèla* "vaso di legno, con doghe e con cerchi, adoperato specialmente per fare il bucato domestico" (VDVD 119).

Posuđeno od mlet. *mastèla* „Vaso di legno fatto a doghe e cerchiato, che serve segnatamente a far il bucato." (BOE 404) i *mastèlo* "Mastello e Mastella" (BOE 404). Refleks od kslat. MASTELLUS, dem. na kslat. -ELLUS < grč. μαστός "Sorta di coppa, vaso da bere" (SKOK II 384); REW 5611, 5612, 5396.

4.5.2 DIJELOVI BAČVE

4.5.2.1 CÒK. Imenica m. (Drveni) panj, mali panj, ostatak. CÒKOLA. Imenica f. Ženska cipela visokih potpetica.

U Rivnju *cȍk m* "trupac, panj" (RRG 67). U Boki kotorskoj *cȍk m* "komad drva, panj" "*fig*. tvrdoglava osoba", *cokȁt* "udarati komadom drva" i *cȍkule f pl* "vojničke cipele, visoke muške cipele" (RCG 49).

Miotto navodi *zòco* "ceppo" (VDVD 226), a Rosamani potvrđuje *zoco* "ciocco" (VG 1264) te *sòco* (VG 1046).

Skok navodi sljedeću afilijaciju: *cȍk* < tal. *zocco* "truncus" < lat SOCCUS (REW 8054, SKOK I 271, JEti I 104).

4.5.2.2 KANÈLA. Imenica f. Otvor na bačvi za točenje vina; pipa na bačvi.

U Betini *kanèla f* "drvena pipa na bačvi". (ŠKEVIN 2010: 221). Na Ižu *kanèla f* "cjevčica za točenje" (RGOI, 129). Na Murteru *kanèla f* "drvena pipa na bačvi" (RGOM 125). U Salima *kanèla f* "1. mirodija, cimet u kori; 2. drvena cjevčica za otakanje vina" (RGS 126). Na Vrgadi kanèla f "drvena pipa na bačvi" (RGV 85). U Korčuli *kànela f* "bot. a. cimet... b. vrsta cvijeta, obično crvene, bijele ili ružičaste boje, spomenut u pjesmama" "2. cijev za pretakanje vina iz bačve" "3. cjevčica koja se dobije nakon operacije raka grla" (RGGK 141).

U Boki kotorskoj *kanèla f* "cimet, mirodija cvijet" (RCG 150).

Ova je lema posuđenica od mlet. *canèla* "Specie di canna notissima, detta da Linn. Arundo Phragmites, che nasce spontaneamente nelle acque paludose, e si adopra a varri usi ed anche per far fuoco ne' forni." (BOE 127 – 128) < lat. CANNA "trska" (REW 1597), s dem. sufiks lat. -ELLA > mlet. *ela* (JEti II 55), izvorno od grč. κάννα < asirsko-sumersko *gin* / babilonsko *qanū* (SKOK II 29, REW 607, 1597, 3263). DEI 721, 723;

4.5.2.3 KANTÎR. Imenica m. Greda kojom se podboči bačva.

U Betini *kantîr m* "potporanj na kojemu leži bačva" (ŠKEVIN 2010: 222). Na Ižu *kantîr m* "komad grede" (RGOI, 130). Na Murteru *kantîr m* "drveni podmetač koji se stavlja pod bačvu ili pod brod na navozu" (RGOM 125). U Rivnju *kantîr m* "drveni četvrtasti komad grede, a služi za stavljanje ispod bačve ili istegnuta broda" (RRG 125). Na Vrgadi *kantîr, -īrȁ m* "drvo (komad grede), koje

se sa strane metne pod bačvu ili pod nategnuti brod, da ne leži na zemlji" (RGV 85). U Korčuli *kantîr m* "greda na koje se nasloni kobilica pri gradnji broda" (RGGK 142).
Riječ je posuđena od mlet. *cantièr* "Quello spazio scavato nel lido, in cui si fabbricano le navi o si ripalmano" (BOE 130), refleks od srlat. CANTHĒRIUS, izvorno od grč. κανθήλιος ὄνος "magarac". (SKOK 2, 35 – 36, REW 1615). DEI 727, 728; ARj 4, 825.

4.5.2.4 PÌPA. Imenica f. Ručka od *kanele*.
U Korčuli pìpa f "lula" (RGGK 253). U Boki kotorskoj pìpa[1] "lula", pìpa[2] f "slavina" (RCG 264). Miotto navodi pìpa "pipa" (VDVD 155).
Riječ je posuđena od mlet. *pipa* "Lungo tubo delicate, conosciutissimo, cha all' un dei capi ha un piccolo vaso detto *Camminetto*, in cui si mette il tobacco per accenderlo e fumarlo." (BOE 512), refleks od vlat. *PĪPA "Pfeife" (REW 6520, SKOK II 659, JEti II 40).

4.5.2.5 ŠPÎNA. Imenica f. pipa, slavina.
U Betini *špinẽ' m* "jedan od čepova na bačvi". (ŠKEVIN 2010: 220). Na Ižu *špîna f* "slavina" (RGOI, 403). Na Murteru *špîna f* "1. slavina, pipa" (RGOM 256). U Salima *špîna f* "pipa, slavina, brzi protok" (RGS 363). U Rivnju *špîna f* "1. slavina; 2. ženski nakit, broš" (RRG 297). Na Vrgadi *špîna f* "pipa" (RGV 209). U Korčuli *špîna f* "slavina" (RGGK 352).
U Boki kotorskoj *špîna f* "slavina" (RCG 337).
Miotto navodi *spìna* "rubinetto dell'acqua" (VDVD 198).
Lema je posuđenica od mlet. *spina* "Spina e Pungolo" Spina della bota "Cannella" (BOE 691), refleks od lat. SPINA; DELI 1588; DE 3035. HER X 280.

4.5.2.6 TAPÛN. Imenica m. Veliki drveni čep bačve.
U Betini *tapũn m* "veliki čep na sredini bačve". (ŠKEVIN 2010: 221). Na Ižu *tapũn m* "veliki čep na vrhu bačve" (RGOI, 417). Na Murteru *tapũn m* "veliki čep odušnik na sredini polegnute bačve" (RGOM 264). U Salima *tapûn m* "drveni čep na bačvi" (RGS 376). U Rivnju *tapûn m* "gornji najveći čep bačve" (RRG 306). Na Vrgadi *tapũn, tapūnà m* "veliki čep na bačvi" (RGV 213). U Korčuli *tapûn m* i *tapùnica f* "veći drveni čep" (RGGK 363).
Ova je lema posuđenica koja spaja mlet. *tapo* "Pezzo di legno o d'altro, che serve per calzare e sostentar qualche cosa." (BOE 735) i augmentativni sufiks –ONE > dalm. -un.

Tapo je izvorno franačkog podrijetla, < frank. **tappo*; (DELI 1662, JEti III 254, SKOK III 442 - 443); FEW 17, 308 – 314; DE 2118.

4.5.3. ODRŽAVANJE BAČAVA

4.5.3.1 KONÒBA. Imenica f. Prostor gdje se pohranjuje vino, vinski podrum.
Na Ižu *konòba f* "podrum" (RGOI, 147). Na Murteru *konòba f* "prostorija u prizemlju u kojoj se pohranjuje vino u bačvama, ulje, suhe smokve, sušeno povrće, pršuti, sir i sl., u njoj je mali prozor bez stakla - *hurijada* - tako da i ljeti vlada prijatna zahladnica" (RGOM 136). U Salima *konòba f* "konoba, prostorija u suterenu kuće" (RGS 141). U Rivnju *konòba f* "kućna prostorija, najčešće uz kuću, za držanje vina, zemljodjelskoga alata i slično" (RRG 137). Na Vrgadi *konòba f* "podrum pivnica" (RGV 93). U Korčuli *kònoba f* "podrum" (RGGK 156).
Riječ je dalmatoromanski refleks od lat. CANABA "Weinstube" (SKOK II 117, REW 1566)

4.5.3.2 RAŽENTÀTI i REŽENTÀTI. Glagol. Opirati vodom, isprati, umivati.
U Betini *ražentàti pf* "oplaknuti bačvu". (ŠKEVIN 2010: 225). Na Ižu *režintàti prf* "ispirati vodom, isplahnjivati" (RGOI, 341). Na Murteru *ražentàti prf* "isprati, isplahnuti oprano rublje čistom vodom" (RGOM 222). U Salima *ražentàti prf* "isplahnuti" i *ražentûra f* "voda u kojoj se isplahuje roba" (RGS 305). U Rivnju *ražintâti prf* "ražentati, isplahnuti" (RRG 256 - 257) i *ražintąna adj* "ražentana, isplahnuta" (RRG 256). Na Vrgadi *režentàti prf* "isplahnuti (rublje), po drugi put isprati" (RGV 181). U Korčuli *rèženat m* "voda nakon ispiranja rublja", *režèntat* i *režentávat* "1. isplahnuti" "2. pren. izvikati se na nekoga, ukoriti ga" (RGGK 296).
U Boki kotorskoj *ražentàt, režentàt* i *režentâvat* "ispirati rublje (zabilježeno u Kotoru i Titvu)" (RCG 289).
Miotto navodi *reșentàda* "risciacquata" i *reșentàr-se* "risciacquare" (VDVD 170).
Vinja ne obrađuje ovu lemu, no obrađena je u Skokovom rječniku. Skok tumači da je lema posuđena od mlet. *resentar* ili furl. *rezentá*, refleksi od lat. RECENS, -TIS (vlat. *RĔCĔNTĀRE "erfrischen" "mit Wasser abspülen" "reinigen" (REW 7110, SKOK III 135) DEI 3232; ARj 13, 922.

4.5.3.3 STÙPA. Imenica f. Vlakno koje se namota oko nečega da zaustavi propuštanje vode. STÙPASTO adj. (za meso) vlaknasto, tvrdo.

U Betini *stùpa f* "kučina, ostatci konoplje ili lana, nekada se namakala u katran; služi za šuperenje". (BB 226-7). Na Ižu *stùpa f* "kučina, ostata of očešljanje konoplje iil lana" i *stùpast adj (f. -a, n. -o)* "vlaknast" (RGOI, 382). Na Murteru *stùpa f* "konoplja, kučina, kanava za *kalahativanje* broda" i *stùpati imprf* "konopljom natopljenom katranom popunjavati procijepe između platica - *madira* - oplate broda ili između trenica na palubi" (RGOM 240). U Salima *stùpa f* "tvornički otpaci od pamučnog prediva" i *stùpasto adj* "vlaknasto" (RGS 342). U Rivnju *stùpa f* "kučina" i stùpasto adj "vlaknasto meso" (RRG 282). Na Vrgadi *stùpa f* "kučine" "2. postupak sa suknom" (RGV 200). U Korčuli *stùpa f* "kučina, služi za zbijanje među sljubnicama da palube i bokovi broda ne propuštaju vodu" i *stùpav adj* "koji je bez okusa" (RGGK 333).
U Boki kotorskoj *stùpa f* "kučina" (RCG 315).
Skok veli da je riječ o dalmatoromanskom leksičkom ostatku, refleks od lat. STŬPPA "Werg", izvorno grč. στύππη. (SKOK III 353, REW 8332. DELI 1619 – 1620; DE 2071).

4.5.3.4. ŠIFÛN. Cijev koja služi za pretakanje vina iz bačve u damljanu.
U Korčuli *šifôn*[1] *m* "boca soda-vode pod tlakom" (RGGK 343).
Vinja ne obrađuje ovu lemu. Skok obrađuje dalmatoromanski refleks od lat. SIPHO, pod natuknicom *Šipnäta*, koji je prisutan u toponimima sjevernog Jadrana (Skok III 394), no naša je lema ipak talijanskog podrijetla.
Lema je posuđenica iz talijanskog: *sifone* < lat. SIPHONE(M) "tubo" (SIPHO "Heber", REW 7950a) < grč. σίφων, ωνος (DE 1957; DELI 1526)

4.5.3.5 ŠKAPULÀTI. Spasiti, izbaviti, sačuvati. ŠKAPULÂR. Amajlija s Gospinom slikom koja služi za obranu od zla.
Na Ižu *škapulàti prf* "spasiti, očuvati, pobjeći, izmaknuti pogibelji, izbaviti, osloboditi" i škapulãr m "amjlija nekog sveca koja štiti od zla" (RGOI, 395). Na Murteru *škapulàti prf* "spasiti (se)", *škapulívati imprf* "1. spašavati, izbavljati iz nevolje; 2. skupljati urod do posljednjeg zrna, u uljari isprazniti posudu s prerađenim uljem do zadnje kapi i sl." i *škapulạ̃r m* "blagoslovljena medaljica ili sličica koja se novi ušivena u krpu na vrpci oko vrata" (RGOM 250). U Salima *škapulâr m* "Gospina medalja" i *škapulàti prf* "1. spasiti, izvući se od zla; 2. zaobići brodom rt" (RGS 355). U Rivnju *škapulậr m* "vrsta dječje igre na hvatanje" (RRG 291 - 292) i *škapulàti se prf* "sačuvati, spasiti" (RRG 292). Na Vrgadi *škapulºãr m* "u krpu ušivena kakva blagoslovljena stvar, nosi se

na vrpci oko vrata" i *škapulàti prf* "spasiti" (RGV 207). U Korčuli *škapulâr m* "platnena vrećica na uzici, sadrži svetačke sličice i nosi se oko vrata kao amajlija" (RGGK 345).
U Boki kotorskoj *škapulàt* "izbjeći neku opasnost, bolest ili slično" (RCG 325).
Riječ potječe od mlet. *scapolàr* "Scapolare; Liberarsi; Scappare; Scampare; Evadere" (BOE 619), refleks od lat. *EXCAPULARE "aus der Schlingen lassen" (< EX + CAPULUS «cappio») (REW 2955; DELI 1457; DE 1864; SKOK III 256).

4.6. POLJOPRIVREDA

4.6.1. OPREMA I ALATI ZA OBRADU TERENA

4.6.1.1. BADÎLJ. Imenica m. Čelična lopata. BADIJÛN i BADILJÛN. Imenica m. Velika drvena greda koja na kraju ima veliku gumenu vreću za vađenje pijeska iz mora.
U Betini *badĩj m.* "vrsta lopate (sa šiljatim metalnim dijelom)" (ŠKEVIN 2010: 229). Na Ižu *badîlj m.* "lopata" (RGOI, 13). Na Murteru *badĩj m.* "lopata sa šiljatim metalnim dijelom da se lakše zarine u zemlju šljunak ili što slično i široka lopata prikladna za prebacivanje pijeska" (RGOM 47). U Salima *badîlj m.* "lopata" (RGS 26). U Rivnju *badîḷ m.* "ručna lopata" (RRG 44). Na Vrgadi *badîḷ, -īḷà m.* "motka s poprečnim klipićem na vrhu, kojom se miješa vapno" (RGV 20). Vinja navodi nekoliko primjera: *badĩlj* (Prvić-Šepurina), *badĩl* (Vis i Brusje), *badîl* i *bâdil* (Veli Rat) i *badẽj* (Smokvica) (JEti I 32).
Od mlet. *ba(d)il* (tršć. *badil*) "badile", *baìl* "badile, Strumento di ferro noto, che serve per vangare la terra" (BOE 56) < vulg. lat. *BATILE (umjesto klas. lat. BATILLUM) (REW 92.2; JEti I 32; Skok I 87).

4.6.1.2 BALÂNČA. Imenica f. Vaga.
U Betini *balânca f.* "vaga", *balancũn m.* "vrsta ručne vage s utegom" (ŠKEVIN 2010: 229). Na Ižu *balânča f.* "vaga" (RGOI, 14). Na Murteru *balạ̊nca f.* "1. vaga sa dva viseća pladnja i kazaljkom; na jedan pladanj stavlja se uteg, a na drugi teret; kazaljka je u sredini kad težina tereta odgovara težini utega; balanca se obično koristi na tržnici; 2. drvena željeznim okovima ojačana motka na zaprženim kolima za koju su pričvršćene dvije uzde - *tiranti* - na koje se upregnu konji; *balanca* se može zakačiti i za *vagir*, tj. motku na plugu" (RGOM 48). U Salima *balânča f.* "vaga" (RGS

27). U Rivnju *balą̂nča f.* “vaga” (RRG 46). Na Vrgadi *balᵒãnca f.* “tezulja” (RGV 20). U Korčuli *balânca f.* “vaga”, s augm. *balancûn m.*; *balancȅta f.* “apotekarska vaga” (RGGK 18). U Boki kotorskoj *balânča f.* “vaga”. U Grblju su zabilježeni *bolândža* i *bolânča* u istom značenju (RCG 23). Miotto navodi *balànza* “bilancia” (VDVD 15).

Riječ dolazi od tal. *bilancia* “strumento gener. a due bracci uguali con due piatti o coppe, che serve a misurare l’uguaglianza o la differenza di peso dei corpi posti sui piatti” (VLI s. v. *bilancia*), odnosno od lat. *BILANCIA(M) (umjesto klas. lat. BALANCE(M) (BILANX, -ANCIS)), a sastavljena je od BI “con due” + LĂNCES “piatti” (DELI 215; DE 239; REW 1103; DEI 410, 518; Skok I 186).

4.6.1.3 CAPȀTA. Imenica f. Mala motika s dvije oštrice na gornjoj strani koja služi za kopanje. CAPÛN. Imenica m. Budak, kramp.

U Rivnju *capȅta f.* “motičica na dugom dršku” i *capûn m.* “trnokop, kramp; dem. capunȉć; aug. capunȉna”, *capuną̂no adv.* “trnokopom iskrčeno zemljište” i *capunâti impf.* “trnokopom krčiti zemljište” (RRG 65). Na Vrgadi *capũn m.* “trnokop” (RGV 33).

U Boki kotorskoj *capȁ* i *capica f.* “kopačica”, *capûn m.* “budak” i *capȁt* “kopati” (RCG 44). Rosamani navodi oblik *zapeta* “sarchio” (VG 1244), a u Boki kotorskoj je naveden oblik *cȁpica* (MUSIĆ 1972: 241). Miotto navodi *zapòn* “piccone” (VDVD 221), a Rosamani *zapon* (VG 1244). Mlada posuđenica iz mlet. *zapa, zapàr* “lavorar la terra colla zappa.” (BOE 806).

Capȅta je izvedena pomoću deminutivnog sufiksa -ETTA. Mletačkog je podrijetla *zapèto* “strumento di ferro con due denti a guisa di forca" (BOE 806). Imenica c*apûn* je pak izvedena pomoću augmentativnog sufiksa -ONE. Posuđena je od mlet. *zapòn* “quello stromento che usani i Manovali per far la calcina… Sorta di zappa grossa e stretta che serve per cavar sassi” (BOE 806). Izvorno potječe od vlat. ZAPP- “Ziegenbock” (REW 9599). Premda se smatra da je ovaj leksem ilirskog podrijetla (cf. REW 9599), postoje i druga mišljenja, pa tako Devoto smatra da riječ potječe iz mediteranskog *substrata* (v. kasnolat. *sappa*) (JEti I 92).

4.6.1.4 FAŠÎN. Imenica m. Manji snop žita ili loze.

U Betini *hašîn m.* “malo brime” (ŠKEVIN 2010: 230). Na Ižu *fȁša f.* “povoj, zavoj, traka; traka vodilica kod žbukanja” i *fašȁti impf.* “zaviti” (RGOI, 79). U Salima *fȁša f.* “zavoj” i *fȁšica f. deminutiv* “1. mali povoj za dijete; 2. prišiveni pojas na bluzu” (RGS 83). U Rivnju *fâša f.* “1. vrpca; 2. zavoj” (RRG 90). Na Vrgadi *fašîn m.* “naramak drva” (RGV 55). Na Korčuli *fȁša f.* “1.

pojas…; 2. zavoj" i *fȁšica f.* "mali zavoj" (RGGK 80). U Boki kotorskoj *fašîn m.* "naramak granja ili drva". U Grblju je zabilježen oblik *fašine* u istom značenju, te *fȁša f.* "pojas, zavoj, povoj; *pom*. rebrenica pri vrhu broda" (RCG 82). Miotto navodi *fàso* "fascio, fascina" i *fasàr-se* "fasciare, fasciarsi" (VDVD 78).

Imenica je izvedena od *fȁš* "svežanj naramak drva", mlet. *fassina f.* "piccolo fascio di legne minute", *fassinada* (BOE 263), lat. FASCINA (REW 3213) koja je izvedena pak od lat. FASCIS (REW 3214) s deminutivnim nastavkom -*inus*, koji u mletačkom > -*in*. (JEti I 149 i II 16; Skok I 508).

4.6.1.5 KARIJÔLA. Imenica f. Kolica za prenošenje tereta; tačke. KÂR. Imenica m. Tovar.

U Betini *karijôla f.* "željezna, rjeđe drvena, kolica s jednim kotačem koja se guraju ručno" (ŠKEVIN 2010: 231). Na Ižu *karijôla f.* "kolica s jednim kolom" (RGOI, 133). Na Murteru *karijôla f.* "obična ručna kolica s jednim točkom (tačke), ali i ona s dva, tri ili četiri točka" (RGOM 127). U Salima *karjôla f.* "ručna kolica na dva kotača za prijevoz manjih tereta" (RGS 130). U Rivnju *karijuͮôla f.* "ručna kolica s jednim kotačem" (RRG 127). Na Vrgadi *karijôla f.* "tačke (kolica)" (RGV 86). U Korčuli *karjôla f.* "1. tačke…; 2. pluto ili drvo oko kojega se namota tunja…; 3. *pren*. krevet" (RGGK 145). U Boki kotorskoj *karijôla, karivôla* i *kariôlica f.* "kolica s jednim točkom za prenošenje tereta: pijeska, kamena, zemlje itd." (RCG 158). Miotto navodi *cariòla*, ali samo u frazama s *eser i cariòla*, u značenju "malandato in salute" (VDVD 45).

Imenica je izvedena je od mlet. *cariolà* (BOE 139), koja je pak izvedena od lat. CARRUM s deminutivom na -OLUS, izvorno galskog podrijetla. Skok navodi i da je u prasrodstvu s *cursus* (REW 1721; DEI 782, 783; Skok II 45–46).

4.6.1.6 MȀCA. Imenica m. Čekić. MACÔLA. Imenica f. Mlat, veliki tupi drveni ili željezni čekić.

U Betini *mȁca f.* "veliki čekić (koji se nosio na polje u slučaju da je trebalo nešto razbiti, prokrčiti i sl.)" (ŠKEVIN 2010: 232). Filipi donosi oblik *macôla f.* "vrsta čekića" (BB 152–153). Na Ižu *mȁca f.* "bat, malj" te *macôla f.* "bat" (RGOI, 183). Na Murteru *mȁca f.* "bat, malj" te *macôla f.* "drveni ili gvozdeni mlat" (RGOM 157). U Rivnju *mâca f.* "željezni bat s obje ravne strane, težine od pola kila na više" te *macuͮôla f.* "drveni bat s obje ravne strane" (RRG 162). Na Vrgadi *mȁca f.* "na lantini donji deblji kraj, na kojemu se počinje privezivati jedro" te *macôla f.* "drven bat" (RGV 112). U Salima *macôla f.* "oveći drveni bat, mlat" (RGS 172). U Korčuli *macôla f.* "mali drveni bat" (RGGK 186). Miotto navodi *mazòla* "1. piccola mazza di legno. 2. batticarne" (VDVD 120).

Izvedena je od mlet. *mazza* “pezzo di ferro o di legno con cui si pesta nel mortaio” *mazza da fravi* “martello con due bocche” (BOE 406) odnosno od mlet. *mazzola* “piccola mazza” (BOE 407), lat. MATTEA (s tim da je *macôla* izvedena pomoću deminutivnog sufiksa -ola < lat. -OLUS (Skok II 345; REW 3545a).

4.6.1.7 MARTELÎNA. Imenica f. Vrsta čekića.

Na Ižu *martelîna f.* “zidarski čekić” (RGOI, 190). Na Murteru *martelîna f.* “zidarski čekić” (RGOM 160). U Salima *martelîna f.* “zidarski čekić” (RGS 178). U Rivnju *martelîna f.* “vrsta zidarskoga čekića s duguljastim batićem” (RRG 167). Na Vrgadi *martelîn m.* “čekić” (RGV 115). U Korčuli *martelîna f.* “željezni čekić četverokutnog oblika, nazubljen na obje strane, 26 zubaca s jedne i 27 s druge strana (zubača)” (RGGK 191). U Boki kotorskoj *martelîna f.* “mali (zidarski) čekić” (RCG 210).

Ovaj naziv je vrlo čest. Skok navodi primjere u kojima se ova lema koristi u Boki, na Visu, u Trogiru te Salima i Senju (Skok II 379). Ovaj oblik ima mletačko podrijetlo, od mlet. *martelìna* “sorta di martello d’acciaio, che da una parte ha la bocca cioè il piano da picchiare, dall’ altra il taglio; ed è proprio de’ Muratori” (BOE 400), koji je izveden od vulg. lat. MARTELLUM „Hammer“ (REW 5379). Potvrđen prvi put kod Izidora Seviljskog; kllat. oblik je MARCULUM < MARCUM (JEti II 179–180; DELL 387; FEW 6/1, 308; DELI 724; DEI 2376).

4.6.1.8 PÎZ. Imenica m. Uteg, teret. PIZÀTI. Glagol. Težiti.

U Betini *pîz m.* “uteg”, *pizàti pf.* “biti težak”, “izmjeriti na vagi” (ŠKEVIN 2010: 233). Na Ižu *pîz m.* “težina, uteg” (RGOI, 272). Na Murteru *pîz m.* “1. uteg; 2. težina” i *pizàti pf.* “težiti” (RGOM 201). U Salima *pîz m.* “uteg” i *pizàti impf.* “težiti, biti težak” (RGS 251). U Rivnju *pîz m.* “1. uteg za vagu; 2. teret, težina” (RRG 221–222) i *pizâti impf.* “težiti” (RRG 222). Na Vrgadi *pîz* “težina, uteg” i *pizàti impf.* “težiti” (RGV 154). U Korčuli *pîz m.* “uteg” i *pìzat impf.* “imati težinu, težiti” (RGGK 256).

Riječ je posuđena iz mlet. *peso* “peso” (BOE 496), što potječe od lat. PESUM, poimeničen part. pf. od lat. PENDERE “vagati” (Skok II 637, JEti III 47, REW 6393, 6394).

4.6.1.9 SÌĆ. Imenica m. Limeni sud koji služi za grabljenje vode.

U Betini *sȉć m.* “vjedro” (ŠKEVIN 2010: 234) i *batisîgaj/batisȉć/batusȉć m.* “izdubljeni okrugli dio na dnu gušterne koji omogućava lakše grabljenje vode kad je gušterna gotovo prazna” (ŠKEVIN 2010: 239). Na Murteru *sičȅla f.* “vjedro; ovalna niska drvena posuda s uškama za pranje rublja” (RGOM 230). U Rivnju *sȉć m.* “metalno vjedro” (RRG 267). U Boki kotorskoj *sȉć m.* “manje vedro za vodu” (RCG 309). Na Vrgadi *sȉć m.* “metalni hamper (sud za grabljenje vode)” (RGV 188). U Korčuli *sȉč m.* “1. kabao, vjedro…; 2. stara mjera za tekućinu” (RGGK 313). Miotto navodi *sècio* “secchio” i *sècia* “secchia” (VDVD 186).

Lema dolazi od mlet. *sechio* “vaso cupo di ram ecol quale s’attigne acqua” (BOE 639), a izvedena je od lat. SITULA (JEti III 160; Skok III 228).

4.6.1.10 SPȒTA i SPȒTVA. Imenica f. Košara. Pletena košara, dem. *SPȒTVICA*.

U Betini *spȒta f.* “okrugla pletena košara” (ŠKEVIN 2010: 239). Na Murteru *sprtenjȁče f. pl. t.* “mreža za lov srdela” (RGOM 237). U Salima *spȒta f.* “košaricu od pruća” (RGS 335). U Rivnju *spȒta f.* “pletena ručna košara s polukružnim držačem” (RRG 277). Na Vrgadi *spȒta f.* “košara” (RGV 196). U Korčuli *špȒtva f*, i dem. *špȒtvica f.* “vreća satkana od kozje dlake” (RGGK 353). Miotto navodi *spèrta f.* “cesta dell'isolana, con la quale porta in citta i prodotti della campagna” (VDVD 197).

Skok drži da je to “dalmatsko-romanski leksički ostatak od lat. *sporta*” (SKOK III 313 i III 59); Vinja smatra da ne treba polaziti od lat. SPORTA (REW 9179; FEW 12, 213), ukazujući da vokalizam to ne dopušta, već od grč. σπάρτος “Spartginster”, “brnistra” od koje se pletu košare (FEW 12, 16; JEti III 186–187). U Italiji, je učestala riječ *sparta* < grč. σπάρτος, bilo kao fitonim za *Spartium junceum*, bilo kao ono što se plete od brnistre. cf. sj. kalabr. *spartina* “ograda od brnistre u toru za ovce” < grč. σπαρτίνη (JEti III 186–187; DEI 3579).

4.6.1.11 ŠKÎP. Imenica m. Izdubljeno drveno korito u kojem se nose pijesak ili zemlja.

Na Murteru *škîp m.* “plitko izdubeno drveno korito za nošenje kamenja, pijeska i sl.; danas se izrađuje od lima i ima ručke” (RGOM 251). Na Vrgadi *škîp m.* “korito, šmur” (RGV 207). Miotto navodi *schìp* “vaschetta di legno adoperata per portare materiale da costruzione o di demolizione. Solitamente sono donne a metterselo sul capo, sul luogo dei lavori” (VDVD 182).

Mletačka posuđenica *schifo m.* “il piccolo Caicco, barchetta che si tiene al servigio delle navi” (BOE 626), koja je izvedena od grč. σκύφος, vjerojatno preko vulg. lat. SCYPHUS/SCYPHOS “Becher” “Trog” (REW 7760; JEti II 97).

4.6.1.12 TRÀLJA. Imenica f. Vrsta nosiljke sa dvije ručke. TRALJÀTI. Glagol. Hodati neravno, smotano.

Na Murteru *tràje f. pl.* “drvene nosiljke izrađene od dvije paralelno postavljene deblje letve koje su povezane s pet-šest tanjih” (RGOM 268). U Rivnju *trâḷe f. pl. t.* “drvena nosila za nošenje u dvoje” (RRG 311–312). Na Vrgadi *traḷàti impf.* “nositi traljavu obuću; do kraja derati” i *tràḷe f. pl.* “nosila (dva paralelna komada drva spojena poprečnim štapićima” (RGV 218).

Vinja smatra da je ova lema dalmatoromanski leksički ostatak izveden od lat. TRAGULA; cf. mlet. *tràja, tràgia* “spazzaneve, alzaia”, furl. *tràghie* “traino da legname” i st. prov. *tralha* “brancard” (JEti III 272). Skok također razmatra mogućnost da je ova riječ izvedena od lat. TRAGULA (SKOK III 490; REW 8839; FEW 13/2, 172).

4.6.2. OBRAĐIVANJE TERENA I DRUGE DJELATNOSTI

4.6.2.1 DUPERÀTI. Glagol pf. Upotrebljavati.

U Betini *duperàti impf.* “upotrebljavati, trošiti”, *duperân adj.* “istrošen” (ŠKEVIN 2010: 241). Na Ižu *duperàti pf.* “upotrijebiti, poslužiti se čime, koristiti” i *duperân adj. (f. -a, n. -o)* “upotrebljavan” (RGOI, 72). Na Murteru *duperàti impf.* “imati, posjedovati, koristiti nešto” (RGOM 80). U Salima *duperân adj.* “upotrebljavan” i *duperàti impf.* “upotrebljavati” (RGS 75). U Rivnju *duperâti impf.* “upotrebljavati, služiti se čim” i *duperq̨no adv.* “upotrebljavano” (RRG 85). Na Vrgadi *duperàti impf.* “služiti se čim, upotrebljavati što” (RGV 52). U Korčuli *dùperan adj.* “koji je upotrebljavan” i *dupèrat/duperávat* “upotrebljavati” (RGGK 70). U Boki kotorskoj *duperàt* “nositi, upotrebljavati, stavljati” (RCG 68). Miotto navodi *doperàr* “adoperare” (VDVD 75).

Posuđenica iz mlet. *doperàr* (BOE 245), *adoperàr, doperàr* (BOE 24), koja se razvila od lat. *adoperare* < prep. AD + OPUS, -ERIS. Ne koristi se izvan jadranske zone (REW 190, SKOK I 459).

4.6.2.2 DURÀTI. Glagol pf. Trajati, izdržati, podnijeti.

U Betini *duràti impf.* “dugo trajati” (ŠKEVIN 2010: 242). Na Ižu *duràti impf.* “trajati” i *durânca f.* “trajnost, trajanje” (RGOI, 73). Na Murteru *duràti impf.* “trajati”, *durą̂ncija f.* “trajanje” i *durą̂nt adj. (f. -a, n. -o)* “trajan, kvalitetan” (RGOM 80). U Salima *durâncija f.* “trajanje, trajnost” i *duràti impf.* “trajati” (RGS 76). U Rivnju *durâti impf.* “trajati” (RRG 86). Na Vrgadi *duràti impf.* “trajati” (RGV 52). U Korčuli *durâda f.* “trajanje” i *dùrat impf.* “1. trajati…; 2. trpjeti, podnositi, izdržati” (RGGK 70). Skok spominje da se oblici *durati* i *durât* koriste na Rabu, Božavi, Mljetu i u Varošu kod Broda (Skok I 461). Vinja ne obrađuje ovu lemu. U Boki kotorskoj *duràt* “trajati” (RCG 69). Lema dolazi od mlet. *durar* (BOE 249), koji je refleks od lat. DURARE (SKOK I 46; DEI 1403; REW 2805).

4.6.2.3 INKOLÀTI. Glagol pf. Zalijepiti. KÔLA. Imenica f. Ljepilo.

U Betini *inkolàti pf.* “zalijepiti”; *kôla f.* “ljepilo” (ŠKEVIN 2010: 243). Na Ižu *inkolàti pf.* “uštirkati, zalijepiti”, *inkolân adj. (f. -a, n. -o)* “zalijepljen, uštirkan” (RGOI, 114) i *kôla f.* “ljepilo” (RGOI, 143). Na Murteru *inkolàti pf.* “1. zalijepiti ljepilom; 2. štirkati rublje” (RGOM 111) i *kôla f.* “ljepilo” (RGOM 133). U Salima *kôla f.* “ljepilo” (RGS 138) i *inkōlàti pf.* “štirkati, škrobiti” (RGS 112). U Rivnju *ku̯ôla f.* “ljepilo” (RRG 134) i *inkolą̂no adv.* “1. oškrobljeno; 2. zalijepljeno” i *inkolâti pf.* “1. oškrobiti; 2. zalijepiti” (RRG 112). Na Vrgadi *kôla f.* “ljepilo” (RGV 91) i *inkolàti pf.* “štirkati (rublje)” (RGV 71). U Korčuli *kôla f.* “ljepilo” (RGGK 152) i *inkòlat/inkolávat* “1. zalijepiti…; 2. uškrobiti” (RGGK 116). U Boki kotorskoj *kôla f.* “lijepak, štirak” (RCG 166), *înkola f.* “ljepilo”, *inkòlan adj.* “uštirkan, zalijepljen, ulijepljen” i *inkolàt / inkolavàt* “uštirkati, zalijepiti, prilijepiti” (RCG 128). Miotto navodi *incolàr-se* “1. incollare, incollarsi” (VDVD 98). Vinja ne obrađuje ovu lemu. Lema je izvedena od mlet. *incolar* < vulg. lat. *COLLA(M) < grč. κόλλα (DELI s. v. *incollare* (SKOK II 2; SKOK II 122; REW 2039; BOE 178; GDDT 164).

4.6.2.4 INTRÂDA. Imenica f. Ljetina.

U Betini *intrâda f.* “posjed, imanje” (ŠKEVIN 2010: 244). Na Ižu *intrâda f.* “posjed, imanje” (RGOI, 116). Na Murteru *intrą̂da f.* “1. zemljišni posjed; ukupna površina obradive zemlje u nečijem vlasništvu; pojam obično nije uključivao pašnjake; sveukupni posjed se zvao *žitak*; u izrazu *glèdati intrą̂du* “održavati, paziti, obrađivati posjed” (RGOM 112). U Salima *intrâda f.* “posjed, obrađena zemlja” (RGS 113). U Rivnju *intrą̂da f.* “posjed obradive zemlje, imanje” (RRG

113). Na Vrgadi *intr°âda f.* “posjed zemlje s prihodom” (RGV 71). U Korčuli *intrâda f.* “1. ulaz…; 2. urod” (RGGK 121).

U Boki kotorskoj *intrâda f.* “prihod sa zemlje; obrađeno zemljište sa usjevima; žetva, berba plodova” (RCG 131). Miotto navodi *intràta* “entrata, ingrosso” (VDVD 102).

Skok tvrdi da je riječ posuđenica iz mlet. *intràda* “entrata” (BOE 350), a izvorno je od lat. INTRARE < INTRA (adv.) (SKOK I 727; REW 4511; DEI 1488, 2074).

4.6.2.5 PEŠTÀTI. Glagol pf. Smrviti, tući.

U Betini *popeštàti pf.* “izgaziti, popjeskati” (ŠKEVIN 2010: 245). Na Ižu *pȅšt m.* “vrsta zaprška” (RGOI, 265). U Salima *pȅšt m.* “zapržak od peršina, češnjaka i slanine” (RGS 245). U Rivnju *pȅšt m.* “zapržak” (RRG 217). Na Vrgadi *peštarô, -ôla m.* “veliki nož za meso” (RGV 151). U Korčuli *pȅšt m.* “isjeckana slanina s češnjakom i peršinom kao začin” i *pèštat impf.* “tući (se) šakama” (RGGK 249). U Boki kotorskoj *pȅšt m.* “tučeni bijeli luk, slanina i bosiljak kao dodatak jelu (đenovski specijalitet)” (RCG 260).

Miotto navodi *pestàda* “battuta” (VDVD 152).

Riječ je mletačkog podrijetla *pestàr* “ammaccare una cosa per ridurla in polvere e raffinarla” (BOE 496), preuzeta iz lat. PISTARE (REW 6536; SKOK II 645; JEti III 25; DELI 1179).

4.6.2.6 ŠKÛRIJA. Imenica f. Bič koji služi za tjeranje konja.

Na Murteru *škûrija f.* “bič od kožnog pruta s drvenom ručkom” (RGOM 253). U Boki kotorskoj *skùrīt* “preteći, brzo mimoići” (RCG 312). Vinja navodi primjere iz Šibenika i sa Kukljice *škùrija f.* “bič, kandža”, iz Podšpilje na Visu *škùrija f.* “bič na kratkom dršku” i iz Druma kod Imotskog *škûrja f.* “šiba na vrhu koje je privezan komad dvostruko ili trostruko ispletene kože za tjeranje konja” (JEti III 227). Miotto navodi *scùria* “frusta” i *scuriàda* “frustata” (VDVD 186).

Ova lema potječe od mlet. *scuria f.* “sferza di cuoio notissimo, colla quale si frustano per lo più i cavalla per farli camminare” (BOE 637). Vinja smatra da je mletački *scuria* tvoreno prema *scuriada*, odnosno od kasnolatinske riječi EXCORRIGIATA < CORRIGIA "Riemen, Peitsche" (REW 2253; JEti III 227). HER pak navodi da izvorno potječe od lat. SECURES “sjekira” (HER X 265), što se semantički ne poklapa.

4.6.2.7 ŠTȆLJA. Imenica f. Sedlo.

Primjere iz drugih hrvatskih mjesto nismo pronašli. Ovu lemu ne obrađuju ni Vinja ni Skok. Riječ dolazi od tršć. *stela* “Scheggia; Scheggie; Scheggiuzze; Copponi e Toppe.“ < lat. ASTELLA, dem. < ASSIS “Wagon“ (OLD 221; GDDT 681)

4.6.3 CVIJEĆE I BILJKE

4.6.3.1 BANJADÕR. Imenica m. Plastična sprava koja služi za zalijevanje cvijeća.

Na Vrgadi *bäń m.* “kupelj” (RGV 21). U Korčuli *bânj m.* “1. kupanje (u moru)..; 2. kupaonica…; 3. kada” i *banjâda f.* “kupka” (RGGK 19–20). U Boki kotorskoj *banjafjôri n.* “kanta za polivanje cvijeća” (RCG 26).

Lema po obliku (tj. zbog ozvučenja okluziva u međuvokalnom položaju) upućuje na sjevernotalijanski izvor cf. tal. bagnatore “Chi (o Ciò che) bagna” < lat. BALNEATŌRE(M) < lat. BAĽNEUM (VLI s. v. *bagnatore*).

4.6.3.2 ĐIRASÔL. Imenica m. Suncokret. Helianthus annuus. ĐÎR. Imenica m. Okret. ĐIRÀTI. Glagol pf. Šetati, krenuti se, kretati se.

U Korčuli *đirasôl m.* “suncokret” (RGGK 73), pri tome treba napomenuti da se lema rijetko koristi. Vinja navodi nekoliko primjera: *đarašôl m*, Tivat; *đirašôl*, Kotor; *đurašôl*, Muo; *jiràsōl*, Korčula (JEti I 142).

Riječ potječe od mlet. *girasol* (BOE 307), cf. i mlet. *girar/zirar* “Andare o Muoversi in giro” (BOE 307 i 812), i mlet. *ziro* (BOE 813) lat. GYRUM, GYRARE, posuđenica je iz grč. γῦρος + SOL “sunce” (JEti I 141; SKOK I 13; REW^3 3937; REW 8059; ARj 3, 502; DEI 1816).

4.6.3.3 GARÔFUL. Imenica m. Karanfil, Dianthus caryophyllus.

Na Ižu *garȍful m. (Dianthus caryophyllus)* “karanfil” (RGOI, 89). Na Murteru *garôhu, -la, m.* “karanfil, klinčić; ukrasna biljka s raznobojnim cvjetovima izrazita mirisa *Dianthus*” (RGOM 91). U Salima *garȅful m.* “karanfil” i *garefulâni adj.* “mirodija, cimet” (RGS 93). U Rivnju *garu̯ôful m.* “karanfil; lat. dianthus carthusianorum” (RRG 98). U Korčuli *garôfal/garôful m.* “vrsta cvijeta, klinčić, karanfil” i *garofalîn/garofalîč m.* “aromatičan začin, klinčić” (RGGK 92). U Boki kotorskoj *garôful* i *garôfuo m*, i dem. *garofulić* “karanfil”. Lipovac Radulović navodi *garȍfalo* kao najstariji oblik. Na Vrgadi *garôfũ, -ula m.* “karanfil, klinčić” (RGV 58). U Boki kotorskoj je

posvjedočen i *garofulîn m.* “klinčić, vrsta mirodije, karanfilić” (RCG 105). Miotto navodi *garòfolo* “fiore del garofano. Dianthus Caryophyllus” (VDVD 88).

Riječ potječe od mlet. *garòfolo* “Garofano … Dianthus Caryophyllus” (BOE 300), lat. CARYOPHYLLUM “Gewürznelke” (REW 1727), posuđena je iz grč. καρυόφυλλον (JEti I 142; SKOK II 22).

4.6.3.4 KAMAMÎLA i KAMOMÎLA. Imenica f. Kamilica, tal. Camomilla, Matricaria chamomilla.

Na Ižu *kamamìla f. (Matricaria chamomila)* “kamilica” (RGOI, 127). U Salima *kamamìla f.* “kamilica” (RGS 124). U Rivnju *kamamîla f.* “kamilica, titrica; lat. matricaria chamomilla” (RRG 123). Na Vrgadi *kamomìla f.* i *kakamìla f.* “titrica” (RGV 83 i 85). U Korčuli *kamòmila f.* “kamilica” (RGGK 140). U Boki kotorskoj *kamomìlj m.*, *kamomìlja f.* i *kamomìljica f.* “kamilica” (RCG 147).

Potječe od mlet. *camamìla* “Camamilla o Camomilla volgare, Erba annua odorosissima, detta da’ sistematici Matricaria Chamomilla.” (BOE 120), izvorno lat. CAMOMILLA, posuđenica iz grč. χαμόμηλον “jabuka zemljina” (SKOK II 29; REW 1553; DEI 704).

4.6.3.5 KAMARÎČ. Imenica m. Tamaris (Tamarix gallica). Metlika.

Na Murteru *tàmaris m.* “mediteranski grm iz porodice metlike *Tamariscus gallica*” (RGOM 264). Na Vrgadi *tàmarič m.* “metljika” (RGV 213). U Boki kotorskoj (zabilježeno u Titvu i na Muu) *tamȁris m.* “vrsta četinara” (RCG 348).

Riječ potječe od tal. *tamarice*, preuzeta refleksijom iz lat. TAMARISCUS / TAMARIX, -ICIS, f (HER X 325). Skok smatra da je “promjena ta- > ka- možda prema komorika” (cf. *kàmariž* na Pagu) (SKOK III 440; REW 8548; VEI 963; DEI 3708).

4.6.3.6 LUCMARÎN. Imenica m. bot. Ružmarin. Rosmarinus officinalis.

Na Ižu *lucmarîn m. (Rosmarinus officinalis)* “ruzmarin (novije ružmarin)” (RGOI, 178). Na Murteru *lucmarîn m.* “ružmarin, ruzmarin; sredozemni grm svijetlomodrih cvjetića iz porodice usnača; aromatični igličasti listovi služe kao začin te za dobivanje eteričnog ulja *Rosmarinus officinalis*” (RGOM 154). U Salima *lucmarîn m.* “ruzmarin” (RGS 168). U Rivnju *lucmarîn m.*

“ružmarin, lat. rosmarinus officinalis” (RRG 159). Na Vrgadi *lucmarîn m.* “ružmarin (trava)” (RGV 109). Miotto navodi *ruṣmarìn* “rosmarino” (VDVD 173).

Skok tumači da je riječ o mletačkoj posuđenici koja je izvedena od lat. ROS MARINUS (Skok III 175), no ovaj je fitonim često podvrgnut paretimološkim prilagodbama. Klasični pisci nisu usuglašeni oko naziva tako kod Ovidija nalazimo *ros maris*, kod Kolumele *marinus ros*, dok kod Marcela Empirika nalazimo riječ i to u genitivu *rosmarini*. Unatoč pokušajima znanstvenika da se protumači krajnja etimologija Vinja konačno veli da ipak ne postoji rješenje za dublju etimologiju (JEti II 148; FEW 10, 488; DELL 870).

4.6.3.7 PETRUSÌMUL. Imenica m. Peršin. Petroselinum sativum.

U Salima *petrosìmul m.* “peršin” (RGS 245–246). U Boki kotorskoj *petrusìn m.* “peršun” (RCG 261), a Musić navodi *petrùsin* (MUSIĆ 1972: 205). Lorger navodi primjer iz Splita, *petersimul* (LORGER 2008: 158). Vinja navodi mnoštvo primjera: *petrȕsimen m.* "peršin" iz Korčule; *petršìmun m*, Boškarija; *petrosîmul m*, Sali; *petrisîmul m*, Vinišća; *prtisîmul m*, Kukljica; *petruśìmula f*, Sestrunj; *partasĩmul* i *pertasìmul m*, Susak; *prešîmul m*, Labin; *prešèmul* i *pršèmul m.* Orbanići. (JEti III 28). Na Vrgadi *petrusîmul m.* “peršin” (RGV 152). U Korčuli *petrùsimen/petrùsin m.* “peršin” (RGGK 250). Miotto navodi *persèmolo* “prezzemolo” (VDVD 151). Boerio navodi oblik *persèmolo m.* (BOE 494).

Primjeri s -tr- dolaze iz lat. PETROSELINUM, izvorno od grč. πετροσέλινον, tj. “selen s vrleti, s kamena” jer je u Makedoniji to divlja biljka koja raste po brdima (SKOK II 643; VAJS 2003: 308) dok su oblici bez -tr- posuđenice iz mletačkog, među koje ne spada i privlačka lema (JEti II 28; FEW 8; 325–329).

4.6.3.8 SÈLEN. Imenica m. Celer. Apium graveolens.

Na Ižu *sèlen m.* “celer” (RGOI, 353). Na Murteru *sèlen m.* “celer, selen; povrtna i začinska biljka *Apium graveolens*” (RGOM 230). U Salima *sèlen m.* “celer” (RGS 319). U Rivnju *sèlen m.* “celer, lat. apium graveolens” (RRG 266–267). U Korčuli *sèlen m.* “celer” (RGGK 311). U Boki kotorskoj *sèlen m.* “vrsta biljke, celer” (RCG 307). Miotto navodi *sèleno* “sedano” (VDVD 187).

Sèlen potječe od mlet. *sèleno* (BOE 642), izvorno od grč. σέλινον, vjerojatno preko vlat. SELINUM “Eppich” “Sellerie” (JEti III 210; REW 7794; SKOK III 218; VG 997).

vlat. SELINUM “Eppich” “Sellerie” (JEti III 210 , REW 7794, Skok III 218, VG 997).

4.6.3.9 VIÔLA. Imenica f. Cvijet ljubičaste boje.

Na Ižu *vijôla f.* "cvijeće, ručna bušilica" (RGOI, 451). Na Murteru *vijôla f.* "1. (brodogr.) ručna bušilica za drvo; 2. (bot.) ljubica *Viola odorata*" (RGOM 282). U Salima *vijôla f.* "1. proljetno cvijeće; 2. zlatnozeleni kukac; 3. svrdlo" (RGS 403). U Rivnju *vijṷôla f.* "ručna bušilica za drvo" (RRG 329). Na Vrgadi *vijôla f.* "vrsta cvijeća, fajgli" (RGV 231). U Boki kotorskoj *vijôla*[1] *f.* "šeboj" (RCG 375).

Riječ potječe od mlet. *viola* "nome generico di varii fiori coltivati" (BOE 795). Radi se o učenoj riječi koja potječe od lat. VIŎLA(M), iz mediteranskog supstrata (DELI 1820; DE 2280).

4.6.5. TEREN

4.6.5.1 LȕĆA. Imenica f. Grumen zemlje.

Primjere iz drugih mjesnih govora nismo pronašli u mjesnim rječnicima, što ne čudi jer je Vinja pronašao živu varijantu riječi samo na Susku.

Vinja kaže: „Koliko mi znamo, lȕća je još i danas živa samo na Susku, gdje smo je sami zabilježili sa značenjem „grumen mokroga blata" (JEti II 148). Riječ je dandanas živa i u privlačkom govoru, a zamijetili smo je kako u govoru starijih, tako i kod mlađih ljudi."

Riječ je dalmatskog podrijetla i potječe od lat. LUTEUS (FEW 5, 476), pridjev je izveden od < LUTUM (REW 5189). Prisutnost slova *ć* se može objasniti jedino izvedbom od LUTEUS. Semantički prijelaz "blato" – "zemlja" nalazimo i u piranskome *lóta*. (JEti II 148; DEI 2272).

4.6.5.2 PAMPARȍT. Imenica m. Vrsta kamenitog tla.

Primjere iz drugih mjesnih govora u Dalmaciji nismo pronašli u mjesnim rječnicima, no Vinja navodi primjere iz Bargana u Istri *pamparȍt m.* "boksit", Brbinja *parparȍtina f.* "zemlja dobra za sadnju loze" te Rivnja i Vrgade, *parparȍt m.* "kamenito tlo" (JEti II 242).

Riječ je dalmatoromanskog podrijetla, izvedena od lat. PURPURA "purpur" (REW 6862) < grč. πορφύρα (FEW 9, 617; JEti II 242).

4.6.5.3 PIKETȀTI. Glagol pf. Skidati hrđu oštrim predmetom.

Na Ižu *piketȁti impf.* “skidati hrđu sa željeza i premazivati bojom; kolčićima označiti izmjereno zemljište, kolčiti” (RGOI, 268). U Rivnju *piketâti pf.* “1. kolčiti; 2. temeljnom bojom bojati oštećena mjesta na metalnim površinama, rjeđe na drvu” i *pikȅt m.* “kolčić za obilježavanje prostornih točaka” (RRG 219). U Boki kotorskoj *pikȅt m.* “drvena oznaka”, *piketavȁt* “postavljati drvene oznake za kuću” i *piketîn m.* “mali čekić” (RCG 263).
Riječ potječe od tal. *picchettare*, posuđenica iz franc. *piquet* “paletto” (DELI 1188), koja je pak izvedena od vulg. lat. *PIKKARE “stechen” (REW 6495; JEti III, 35–36).

4.6.5.4 RȕZINA. Imenica f. Hrđa. RUZINȀTI. Glagol pf. Hrđati.
Na Ižu *ruzȉnja f.* “hrđa”, *ruzȉnjav adj. (f. -a, n. -o)* “hrđav, zahrđao” i *ruzȉnjaviti impf.* “hrđati” (RGOI, 346). Na Murteru *rȕzina f.* “hrđa” (RGOM 227). U Salima *ružina f.* “rđa” i *rȕžinav adj.* “rđav” (RGS 314). U Rivnju *rȕzina f.* “hrđa” (RRG 262 - 263), *ruzȉnasto adj.* “zahrđalo” i *ruzinâti impf.* “hrđati” (RRG 263). Na Vrgadi *rȕzina f.* “rđa” (RGV 184). U Korčuli *rȕzina f.* “hrđa” i *rȕzinav adj.* “1. koji je hrđav…; 2. koji je riđokos” (RGGK 304). U Boki kotorskoj *rȕžina f.* “rđa” i *ružȉnān adj.* “zarđao” (RCG 301). Miotto navodi *rùẓine* “ruggine” “rancore” (VDVD 173) i *ruẓinìr-se* “arrugginire, arrugginirsi… perdere il vigore, l’abitudine” (VDVD 173).
Ova lema potječe od mlet. *rùzene* „Certa material che si genera in sul ferro o lo consume.” (BOE 589), odnosno od mlet. *ruzenìr* “Irrugginare; Arrugginire; Arrugginirsi; Irrugginirsi” (BOE 589); dočetak *–ene* je zamijenjen hrvatskim augmentativnim sufiksom *–ina* (SKOK III 177). Izvorno dolazi od lat. AERUGINE (AERUGO “Rost” “Grünspan”, REW 243), a izvedena je od klas. lat. AES, AERIS (Skok III 177).

4.6.5.5 STAĐÛN i STAĐÔN. Imenica m. Godišnje doba; vrijeme koje najbolje odgovara za neku djelatnost (npr. *stađûn spȁroga*, i sl.).
Na Murteru *stađũn m.* “doba, sezona”, *stađunận adj. (f. -a, n. -o)* “1. odležano, a time i sazrelo (odnosi se na vino, pršut i sl.); 2. zreo, ozbiljan, pouzdan (za osobu)” i *stađunȁti pf.* “odležati do zrenja (za mlado vino, ulje i sl.)” (RGOM 239). Na Vrgadi *stađôn m.* “doba, sezona” (RGV 197). U Korčuli *stađûn/stajûn m. i f.* “godišnje doba” (RGGK 329). U Boki kotorskoj *stađôn m*, “godišnje doba, vrijeme” (RCG 313). Miotto navodi *staiòn* “stagione” (VDVD 200).
Ova lema potječe od tal. *staggione*, koja pak potječe od lat. STATIO, -ONIS (SKOK III 323–324; REW 8234).

4.6.5.6 ŠTÌKA. Imenica f. Drveni klin.

Lemu nismo pronašli u nijednom dalmatinskom mjesnom rječniku koji smo upotrebljavali. Vinja navodi primjer iz Barbana *štìka f.* “drveni kolac, klin” i iz Splita i Trogira *štekât m.* “prostor sa stolovima i stolicama u kavani na otvorenome" (JEti III 235).

Vinja drži da lema potječe od mlet. *steca* (BOE 702), izvorno od got. STIKKA “Stecken” (REW 8256; JEti III 235; FEW 17, 231; DEI 3624; VG 1091; DELI 1610).

4.6.5.7 TÈZA. Imenica f. Nadstrešnica.

Na Ižu *tèza f.* “brodogradilište (natkriven dio), daščara” (RGOI, 420). Na Murteru *tèza f.* “1. u krugu oko brodogradilišta manja baraka za spremanje brodograditeljskog alata; 2. natkriven prostor pred ulazom u crkvu” (RGOM 266). U Korčuli *tèza f.* “natkrivena daščara u kojoj se rade barke, obrađuje kamen i sl.” (RGGK 366).

Lema potječe od mlet. *teza* “Tettoia” (BOE 747), lat. ATTEGIA, potvrđena je u grčkom kod Porfirogeneta kao ἀτέγιον, ἀτέγεια “a kind of hut” (JEti III 261; SKOK III 465; DELL 43; REW 8616a; LEI 3, 2048–2052; FEW 1, 167; FEW 13/1, 152; DEI 219).

4.6.5.8 TRÀPATI. Glagol pf. Duboko kopati.

Na Ižu *trapàti pf.* “nabasati na koga, naići na koga, iznenada sresti koga, zateći koga u nepriličnom trenutku” (RGOI, 425). Na Murteru *trapàti impf.* “kojekuda gaziti, ići ne pazeći na što staješ” (RGOM 269). U Salima *râpa f.* “iskopani jarak za rigolanje zemlje” i *rapàti impf.* “rigolati… pripremiti kameniti teren za vinograd” (RGS 298). U Rivnju *tràpati impf.* “hodajući gaziti ne gledajući na što” i *tràpan m.* “velika željezna poluga kojom se kopaju rupe u kamenu” (RRG 312). Na Vrgadi *tràpati impf.* “kojekuda gaziti” (RGV 218) te *ràpa* “duboka jama u kopanju” (RGOV 178). U Korčuli *tràpan m.* “ručno svrdlo za bušenje” i *trapànat pf.* “procuriti, probiti” (RGGK 371). U Boki kotorskoj *tràpan m.* “svrdlo” i *trapanàt* “provrtiti rupu” (RCG 359).

Vinja tvrdi da su leme sa početnim *r-* dalmatskog podrijetla te da su nastale refleksijom od lat. RUPES “stijena” (JEti III 109; ARj 64; SKOK 1934: 225; FEW X 578). No, u Privlaci je došlo do križanja s lemama izvedenima od mlet. *trapano* “strumento... con cui si fora il ferro, la pietra, il legno e simili” (BOE 762), izvorno od grč. τρύπανον, najvjerojatnije preko sred. lat. TREPANUM

(SKOK III 491), cf. TRYPANON "bohler" (REW[3] 8959; SkokTerm 147; DEI 3863; DELI 1362; VG 1170).

4.6.5.9 TÙFINJA. Imenica f. Plijesan.

Na Ižu *tufinja f.* "miris ustajalosti, smrada, plijesni" (RGOI, 432). Na Murteru *tùhinja f.* "smrdljivi zadah po plijesni" i *tuhinjàti impf.* "1. davati po plijesni; 2. biti mamuran, bezvoljan, pospan" (RGOM 273). U Salima *tùf m.* "zadah, vonj, miris truleži" i *tufàti impf.* "mirisati na raspadljivo" (RGS 390). U Rivnju *tùfina f.* "trulež, vonj truleži" (RRG 316). Na Vrgadi *tùf m.* "miris, vonj, zadah (po plijesni)" (RGV 221). U Korčuli *tùfina f.* "vlaga, miris vlage" (RGGK 375). U Boki kotorskoj *tùf m.* "smrad, neugodan miris" i *tufàt* "zaudarati" (RCG 363).

Riječ dolazi od mlet. *tufo m.* "tanfo, cattivo odore" (BOE 771), koja izvorno potječe od grč. τῦφος, τύφειν "dim, para"; Vinja dopušta naslanjanje (formalno i sadržajno) na hrv. *tuhljiv* "humidus, graveolens" (JEti III 284; Skok III 520; DEI II 3926; FEW 13/2, 456 i 460; GDDT 762; VG 1183).

4.7. STOČARSTVO

4.7.1 BUŽÂK. Imenica m. Životinjsko skrovište. Brlog. BÛŽA. Imenica f. Rupa, otvor. BUŽÄTI. Glagol perf. Bušiti.

Na Ižu *bužâk m* "mali tijesan prostor, kućica, stan, zakutak, ugao, rupetina" i bužäti imprf "praviti rupu, pošupljavati" (RGOI, 37). Na Murteru *búžak m* "rupa, skrovište", *bûža f* "rupa; *dem.* bûžica; *augm.* bužetina", *bužäti imprf* "svrdlom ili čim drugim probijati rupu" i bužèta f "rupa na rubovima odjeće za kopčanje dugmetima" (RGOM 65). U Salima *bužâk m* "kut, zakutak", *bûža f* "rupa", *bužâkula f* "mala kuća, nedostatan stan", *bužân adj* "bušen", *bužäti imprf* "bušiti", *buždekûlo m* "pogrdna usporedba, guzja rupa" i *bužèta f* "opšivena rupica za gumb" (RGS 48). U Rivnju *bûža f* "rupa" i bužḁ̂l̥ m "hipoko. od bûža" (RRG 64). Na Vrgadi *bûža f* "rupa" i *bužᵒãk m* "zakutak, ugao" (RGV 32). U Korčuli *bûža f*, s augm. *bužûn m* i *dem*. *bûžica* f "1. rupa" "2. pren. zatvor"; *bùžakul/bužäkul m* "mala prostorija"; *bužarjôl m* "sprava za pravljenje rupica"; *bùžeta f* "prorez za dugme" (RGGK 40).

Miotto navodi *bùṣa* "fossa" i *buṣàcolo* "stanzino poco illuminato, stamberga" (VDVD 37). Rosamani navodi *buſàcola* "buca, stamberga" (VG 133); *buſàcolo* "buco" (VG 133).

Ta riječ potječe od mlet. *busa*, s dodatnim slavenskim sufiksom –ak; cf. mlet. *Busa (= tal. Bugio)* "Buca, Luogo cavato o aperture in che che sia" (BOE 108), odnosno (u slučaju *bužaka*, od mlet. busàcola (BOE 108) < kslat. BUCA(M) / lat. BUCCA. (GDDT 103; HER II 130, SKOK I 247 REW 9115; DEI 650; VEI 101; Skok I 18).

4.7.2 BARÀKA. Imenica f. 1. Pastirsko sklonište 2. Koliba.

U Salima *baràka f* "1. soliona; 2. daščara" (RGS 29). Na Vrgadi *baràka f* "koliba" (RGV 21). U Korčuli *baràka* i *bàraka f* "drvena kućica (za gradnju barki)" (RGGK 20).

U Boki kotorskoj *baràka f* "omanja zgrada, obično od dasaka za smještaj materijala i alata" (RCG 26).

Izvorno iz mlet. *baraca* "baracca" "Ricinto d'assi o di frasche ad uso de' soldati in campagna" (BOE 62), koja pak potječe od španj. *baracca* "pastirsko sklonište", iz lat. BARRO "blato", predromanskog postojanja (REW 965, JEti I 39).

4.7.3 ČÂMBRA. Imenica f. 1. Kandža. 2. Dugi nokti.

Nismo pronašli primjere te leme ni u jednom od mjesnih rječnika. No Vinja citira primjer iz Trogira: *canbrũn m* "1. kuka za vješanje mesa u mesnici; 2. dio sidra (koji se drugdje naziva mara)" (JEti I 91). Skok donosi primjer iz Novalje *campa* "čaklja, Kralle", iz Tinja u Ravnim Kotarima *campera*, u južnoj Dalmaciji *cambra* "kliješta u raka" (Skok I 292). U Jesenicama je potvrđen *čambrũn* "Sprava koja se koristi za vješanje posuda u koju se stavljaju ubrane masline ili smokve".[13]

Izvorno < furl. *Zampe*: ciampa, inciampare, što potječe od vulg. lat. ZANCA, "schuh" > perz. (REW 9598; DEI 916, 1987, SKOK I 292, JEti I 91).

4.7.4 KAŠTRADÎNA. Imenica f. Dimljeno ovčje meso.

Na Ižu *kaštradìna f* "sušena jaretina i ovčetina" (RGOI, 134). U Salima *kaštradîna f* "osušena bravetina" (RGS 131). U Rivnju *kaštradîna f* "osušeno braveće meso" (RRG 128). U Korčuli *kaštradîna f* "sušena ovčetina, bravetina, škopčevina (meso kastriranog ovna)" (RGGK 147). U Boki kotorskoj *kaštradîna* i *kastradîna f* "sušeno bravlje ili kozje meso" (RCG 161). Miotto navodi *castradìna* "carne dell'agnello castrato, salata ed affumicata" (VDVD 47).

[13] Ovom se prilikom zahvaljujem Krešimiru Vukoviću koji mi je ljubazno dao tu potvrdu.

Riječ potječe od mlet. *castradína* "Carne di castrone; ma noi vogliamo intendere di quella, che salata ed affumicata ci si porta dalla Damlazia e dall'Albania, e si vende per lo più dagli Schiavoni" (BOE 147), što je izvorno poimeničeni part. perf. od lat. CASTRARE, s deminutivnim sufiksom –*ina* (SKOK II 60; DEI 800).

4.7.5 KAŽUN. Imenica m. Poljska kućica.

Na Ižu *kažûn m* "mjesto gdje se skuplja i mrijesti riba" i *kažùnski adj. (f. -a, n. -o)* "koji je od kažuna" (RGOI, 136). U Salima *kažîn m* "javna kuća" i *kažȍt m* "kiosk, drvena kućica za biljetarnicu" (RGS 133). U Rivnju *kažîn m* "javna kuća" i *kažȍt m* "kiosk" (RRG 130). Na Vrgadi *kažîn m* "bludilište, bordel" (RGV 88). U Boki kotorskoj *kažîn f* "javna kuća", *kažȍt* i *kazȍt m* "kiosk" (RCGs 163).

Riječ potječe od mlet. *casòn* "Casa povera o contadinesca" (BOE 145), izvedeno od lat. CASA "koliba" (REW 1728) s augmentativnim sufiksom. (JEti II 80, FEW 2/1, 449 – 453. DEI 789, SKOK II 56, DEI 788).

4.7.6 KOKODÃ. Uzv. Glasanje kokoši. Koko.

U Salima kȍkolo m "mezimac" i kokolȁti imprf "nježno gladiti, maziti" (RGS 137). U Rivnju kokod̥ḁ̄kâti imprf "glasanje kokoši" (RRG 133). Miotto navodi cocò "gallo (voce del linguaggio infantile) (VDVD 54).

Izvorno < tal. "Coccodè: Voce imitativa del verso della gallina che ha fatto l'uovo." (DEVOTO-OLI 2008 s.v. *coccodè*, VLI s.v. *coccodè*). Onomatopejskog podrijetla.

4.7.7 KREPÂLINA. 1. Crkotina, obično životinjska, 2. Slabašan, mršav čovjek. KREPȀTI Glagol perf., KREPÂVATI, glagol imprf. Crknuti, uginuti. KREPÎVATI. Glagol imprf. Biti lijen, ljenčariti.

U Rivnju *krȅpano adj* "crknuto, uginuto" i *krepīvâti imprf* "crkavati" (RRG 141). Na Vrgadi *krepȍlina f* "meso crkle živ., strvina; mlohav čovjek" i *krepȁti prf*, *krepīvȁti imprf* "crknuti" (RGV 98). U Korčuli *krȅpa f* "bezvoljnost"; *krepȁjica f* "mala snaga"; *krȅpalina f* "1. mršavo, slabo živinče ili meso" "2. *pren*. osoba bez energije"; krȅpat prf "1. crknuti" "2. *pejor*. umrijeti" (RGGK 163). U Boki kotorskoj *krepȁt* "crknuti, umrijeti" i *krȅpavica f* "crkavica" (RCG 178). Na Ižu *krepâlina f* "kljuse, lijenčina, lijenguz, mlitavac", *krȅpa f* "pomor", *krepâdo m* "lijenčina,

bezvoljnik, čovjek sporih pokreta, mlitavac", *krepȁti prf* "crknuti" i *krepenȉti se imprf* "mrznuti se, ledeniti se" (RGOI, 152). Na Murteru *krȅpalina f* "1. uginula životinja; 2. (pren.) bezvoljan, mlitav čovjek" i *krepȁti prf* "uginuti, crknuti" (RGOM 140). U Salima *krepalȉna f* "crkotina, mršava stoka", *krepân adj* "1. crknut; nevoljnički", *krepâti perf* "uginuti, crknuti" i *krepīvȁti* imprf "crkavati, jedva vezivati kraj s krajem" (RGS 146). U Rivnju krepalȉna f "crkotina, uginula životinja" i krepå̯do m "pogrdni naziv za lijena i bezvoljna čovjeka" (RRG 141). Skok navodi primjere iz Istre i Slovenije *krèpalina* f "strvina, mrcina, leš" (SKOK 2, 190).

Miotto navodi crepalìna "persona cadente, priva di forze e di vitalità" (VDVD 60).

Vinja ovu lemu povezuje s lat. CREPARE "napući", CREPATURA "RiB, Spalte" i CREPITARE "popucati" (REW 2313-2316, JEti III 170), srodno s velj. *crepur*, *krepalajna* (JEti III 170). Miotto navodi crepalìna "persona cadente, priva di forze e di vitalità" (VDVD 60).

Riječ je posuđenica iz mlet; *crepàr* "Crepare, Spaccarsi, fendersi… fig. vale Morire." (BOE 207) < lat. CREPARE (SKOK II 190; REW 2313; DEI 1152).

4.7.8 KRPÙŠA. Imenica f. Krpelj.

Skok navodi mnoštvo primjera: "*křpuša*[1] f (Dubrovnik, Boka, Bakar) = *krpüša* (Vodice, Istra) = (zamjena sufiksa -*uša* sa -*uza*) *krpuža* (Slunj, Rakovica) = (zamjena sa -*ća* je nepouzdana) *krpuća* (Stulić) = (zamjena sufiksa -*uša* sa -*élj* prema *smrdelj*) *krpelj*, gen. -*élja* m (Vuk, 18. v.) = *křpijelj* (Vuk, Crna Gora) = (metateza *ρ -1 > lj - p) krljep* = (odatle ispuštanjem dočetka -*ep,* hipokoristik ?) *krlja* f *(goveđa, ovčija,* Vuk) = *škrpelj* (Vodice, Istra) = (zamjena *p* > / nije jasna, prema Bernekeru **krbha*) *kršelj* = *kršijelj* »ixodes ricinus, Schaflaus, tabanus bovinus, melophagus ovinus«". (Skok 2, 211). Na Vrgadi krpẽḷ, -eḷä m "ovčja uš" (RGV 99).

Ova je lema, prema Skoku, "leksički relikt iz jezika srednjovjekovnih Vlaha" (II 211), koji je posvjedočen i u albanskom *këpushë f.* Izveden je od lat. *CAP "glava", tvoren pomoću sufiksa ilirotračkog podrijetla –uş, -uşa; hrvatsko –r- je nastalo iz rumunjskog reduciranog ă. (SKOK II 211, REW 1668).

4.7.9 KUKURÎKU. Onomatopeja. Oponašanje zvuka koji proizvodi pijetao. KUKURÎKATI. Glagol perf. Glasati se kao pijetao. KUKURÎKAVAC. Imenica m. 1. bolest dišnih puteva. 2. Usta ili kljun od sipe. 3. Hobotnica (Eledone moschata).

U Rivnju *kukurîk m* “usta lignje, sipe i hobotnice” (RRG 145) te kukūrikâti imprf “glasanje pijetla” (RRG 145). Na Vrgadi *kukurĩščica f* “mesnata kuglica u glavi lignje i sipe, gdje su organi za žvakanje, kao kratki tupi rožnati kljun; zove se još i *pīvȁc* i *kȍkōš*” (RGV 101). U Salima *kukurîkavac m* “1. kašalj hripavac; 2. vrsta trave” te *kukurîkul m* "usta (kljun) u hobotnice" (RGS 151). Na Murteru kukurĩk “1. (med.) vrsta zlokobnog kašlja; 2. (bot.) cvijet maka” (RGOM 142). Vinja potvrđuje privlački *kukurîkavac m*, koji se koristi i u Viru u značenju ‘Eledone moschata’ (hobotnica), kao i naziv *kukurȉka f* s Iža, no mi smo zabilježili značenje koje se odnosilo na usta, odnosno kljun, sipe (Sepia officinalis). Srodni naziv postoji u Tribunju za glavoč, *kukurîk m*, (Blennius sp.) zbog izrasline na glavi, koja se inače na Mljetu zove *kukurik* ili *kukurikul*. (JEti III 112).

Naziv je nastao prema onomatopejskom *kukurîku* (< mlet. *cucurucù* “voce che manda fuori il gallo quando canta.” BOE 211.) jer kljun od sipe svojim oblikom podsjeća na pijetlov (Skok II 228, JEti II 112, DEI 1183); bolest pluća “*kukurikavac*” vjerojatno je na isti način dobila naziv jer kašljanje bolesnika podsjeća na glasanje pijetla (SKOK II 228; DEI 1183; JaFa 7.2.1, JEti II 112).

4.7.10 PULȀSTAR. Imenica m. Mladi pijetao, kokoš ili ćurka; perad. PULASTRȀVINA. Imenica f. Meso peradi.

Na Murteru je zabilježen naziv *pulȁstar m* “mladi pijetao već pripremljen za jelo” (RGOM 217). U Salima *pulȁstar m* “pile, piletina” (RGS 293). U Rivnju *pulâstar m* “pile koje se ne ostavlja za nesȉcu (v.)” (RRG 248). Na Vrgadi *pulȁstar m* “pile” (RGV 174). Na Murteru *pulȁstrovina f* “kokošje meso” (RGOM 217). Na Korčuli *pùlastar m* “pile” (RGGK 281).

Pulastar je izvorno mletačkog postanja, izveden od *polastro* “Pollo; Pollastro; Pollastrone, Il pulcino che non ha più bisogno della madre” (BOE 517), koji je nastao od lat. PULLASTRA (SKOK III 72, REW 6818a).

4.7.11 PULȈĆ, imenica m i PULÎNGO, imenica n. Potomak kobile i magarca.

Na Murteru *pùle, -ta, n*. “mladunče magarice” i*pulînac m* “odraslo mladunče magarice” (RGOM 217). U Salima *pùlić m* deminutiv “magarčić” (RGS 293). U Rivnju *pùlić m* “mladi magarac” (RRG 248). Na Korčuli *pùle n* “mladi magarac” i pulîn “dem. od pule” (RGGK 281).

Riječ je dalmatskog podrijetla, a razvila se iz lat. PULLUS “mlado životinje” (SKOK II 72, REW 6828).

4.8. TOPONIMIJA

Toponimi su najvjerniji pokazatelj naše kulturne i povijesne baštine. U njima je sadržana povijest jednog kraja, u njemu se fosiliziraju ostaci leksičkih jedinica koje su se izgubile iz razgovornog jezika, oni su putokaz, nekada jedini, pomoću kojeg možemo dobiti, iako blijedu, sliku naše prošlosti. Toponimi nepovratno nestaju uslijed urbanizacije, a s njima i povijesna i kulturna baština naroda i mjesta kojem pripadaju. Uvidom u etimologiju toponima ujedno dobijamo i uvid u prošlost određenog kraja.

Kroz toponimiju mjesta Privlake se daje iščitati njegovo bogato kulturno i povijesno naslijeđe. Njenim proučavanjem smo uvidjeli da se upravo romanizmi ističu po svojoj starosti; naši najstariji toponimi došli su do nas putem vulgarnog latinskog filtra i stoga se ne mogu razmatrati izvan konteksta romanske toponimije. Toponimi obrađeni u ovom radu obuhvaćaju raspon njihovog postanka koji se proteže još iz predrimskoga doba kroz prvo i drugo razdoblje romanizacije Dalmacije. Nastali su konverzijom romanskih apelativa, a tek u rijetkim slučajevima direktno. Zahvaljujući tomu, čuvaju stare apelative koji su u nekim slučajevima nestali iz govornog jezika.

4.8.1. BATALȀŽA

Toponimi: Batalȁža, Balalȁška glavȉca

Batalȁža i *Batal*ȁška *glavȉca* nalaze se u srednjozapadnom dijelu privlačkog polutoka, u blizini obale. Mustać potvrđuje da se naselje *Batalȁža* prije zvala *Šarići* (MUSTAĆ 2000: 166).
Vinja navodi taj toponim, posvjedočen jednom kao naziv uvale u Privlaci i jednom na Ugljanu. Od naziva uvale je toponim Batalȁža označio čitav predio Privlake u blizini uvale.
Navedeni toponimi su nastali prema imenici *batalaža* "morska trava", koja je pak nastala kao dalmatski refleks lat. BATIS "morska trava" (REW 990) > *batala*, križan s *laž(in)a* < lat. *ALGA* (JETI I 49; FEW 1, 288, 990).

4.8.2. BRÃK

Hidronim: U bráke

Zabilježili smo hidronim *U bráke* u predjelu Škrapavac. More je u tom naselju obilježeno izrazitom pličinom, koja je dijelom obrasla travom. U govoru Privlake smo zabilježili i opću imenicu od koje je hidronim nastao: *BRÃK*, *m* "Podmorsko plitko, kamenito tlo obraslo travom", posvjedočenu i u drugim dalmatinskim govorima: *brâk m* je u Betini "podmorska kamenita pličina obrasla travom" (RGV 28); na Ižu *brâk m* "podmorsko brdo, izbočina, hrid, stijena, mjesto zadržavanja ribe" (RGOI, 28); na Murteru *brą̃k m* "podmorska kamenita pličina obrasla travom gdje dolaze ribe na pašu; ima plitkih brakova koji se nalaze tik ispod površine mora, pa su opasni za plovidbu, i onih na dubini od 50 metara bogatih ribom" (RGOM 57); u Salima *brâk m* "podmorski greben, plitko dno nasred mora" (RGS 42); u Rivnju *brą̑k m* "morska plićina kamenita dna, pogodna pozicija za ribolov" (RRG 57); na Vrgadi *brᵒãk* "podmorske kamenite pličine, obrasle travom" (RGV 28); u Korčuli *brâg m* "morska trava s dna" (RGGK 33).

Etimologija nije sigurna; čak i Skok ima različita stajališta u vezi toga. U ERHSJ predlaže da je riječ preuzeta iz tal. *brago* "fango, melma", a u *Slavenstvu i romanstvu na jadranskim otocima* piše da nije recentan talijanizam, jer se *k* nije ozvučilo između dva vokala i ukazuje na keltski oblik naveden pod REW 1258a: *BRACUM (JEti I 65, SKOK I 97, SKOK 1950: 88 - 89). Vinja smatra da nije riječ o talijanizmu u hrvatskom, nego o jednom od prilično rijetkih slučajeva posuđenice iz keltskog koja je u leksik hrvatskih govora ušla preko dalmatoromanskog (JEti I 65).

4.8.3. BÛŽA

Toponim: Márina bûža. Mustać je zabilježio još i Marina bũža (MUSTAĆ 2000: 168)

Tim se toponimom općenito označava bunar.

U privlačkom govoru smo zabilježili opće imenice *BÛŽA f* "rupa, otvor". Zatim *BUŽÂK m* "životinjsko skrovište, brlog" i glagol *BUŽÀTI*, "bušiti".

Riječ je o mletacizmu koji je jako raširen po istočnoj jadranskoj obali: na Ižu *bužâk m* "mali tijesan prostor, kućica, stan, zakutak, ugao, rupetina" i *bužȁti impf* "praviti rupu, pošupljavati" (RGOI, 37); na Murteru *búžak m* "rupa, skrovište", *bûža f* "rupa" (dem. *bûžica*; augm. *bužetina*), *bužȁti impf* "svrdlom ili čim drugim probijati rupu" i *bužȅta f* "rupa na rubovima odjeće za kopčanje dugmetima" (RGOM 65); na Salima *bužâk m* "kut, zakutak", *bûža f* "rupa", *bužâkula f* "mala kuća, nedostatan stan", *bužân adj* "bušen", *bužȁti impf* "bušiti", *buždekûlo m* "pogrdna usporedba, guzja

rupa” i *bužȅta f* “opšivena rupica za gumb” (RGS 48); u Rivnju *bûža f* “rupa” i *bužȃl m* “hipoko. od bûža” (RRG 64); na Vrgadi *bûža f* “rupa” i *bužᵒãk m* “zakutak, ugao” (RGV 32); u Korčuli *bûža f*, s augm. *bužûn m* i dem. *bûžica f* “1. rupa. 2. pren. zatvor”; *bùžakul / bužȁkul m* “mala prostorija”; *bužarjôl m* “sprava za pravljenje rupica”; *bùžeta f* “prorez za dugme” (RGGK 40).

Buža je posvjedočena i drugdje u hrvatskoj toponimiji; usp. *Pod bûže* “ime bočića u uvali *Sračȉnska*” (MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ I LOZIĆ KNEZOVIĆ 2014: 53).

Miotto navodi *bùṣa* “fossa” i *buṣàcolo* “stanzino poco illuminato, stamberga” (VDVD 37). Rosamani navodi *buſàcola* “buca, stamberga” (VG 133); *buſàcolo* “buco” (VG 133).

Ta riječ potječe od mlet. *busa*, s dodatnim slavenskim sufiksom –ak; cf. mlet. *Busa (= tal. Bugio)* “Buca, Luogo cavato o aperture in che che sia” (BOE 108), odnosno (u slučaju *bužaka*, od mlet. *busàcola* (BOE 108) < kslat. BUCA(M) / lat. BUCCA (Skok I 247; GDDT 103; HER II 130; SKOK I 247; REW 9115; DEI 650; VEI 101; SKOK I 18).

4.8.4. CIMATȎRIJE

Toponim: cimatôrje, odnosno cimatȍrije

Mustać je zabilježio oblik *cimatȍrije*, a mi smo zabilježili još i oblik *cimatôrje* (MUSTAĆ 2000: 166). Taj toponim označava aktualno mjesno groblje. Postoji u privlačkom leksiku i opća imenica *cimatôrje* “groblje”, a termin je posvjedočen i u drugim dalmatinskim govorima: na Murteru *cimatôrij m* “groblje” (RGOM 68). Posvjedočen je čak i u govoru zadarskih Arbanasa u obliku *cimatôrje* (LORGER 2008: 30). Skok navodi za Cres *cimatorij*, a za Cavtat i Dubrovnik *ćimitorje* (Skok I 255 - 256). Na Vrgadi je zabilježen oblik *cimatôrij m* (RGOV 34).

Zbog nedostatka velara vidimo da se ne radi o leksičkom ostatku iz dalmatoromanskog, već o mlađoj posuđenici iz mletačkog. Boerio ne navodi taj leksem, ali Rosamani donosi *cimiterio* (VG 216), *simisterio, simiterio* i *simitero* “cimitero” (VG 1030). Vinja ne obrađuje tu lemu.

< lat. COEMĒTĒRIUM < grč. κοιμητήριον < κοιμάω “idem spavati” (SKOK I 255–256; REW 2023; DEI 939–40).

4.8.5. ĐȎGA

Toponim: Kod đȉge. Zabilježili smo i krematonim *Jigga bar*.

Kod đige je obalni dio Privlake koji se nalazi u predjelu *Sẽlo*, u blizini velikog lukobrana. Zabilježili smo u govoru Privlake još i opću imenicu *ĐÌGA f* "Lukobran", koja je posvjedočena i u drugim istočnojadranskim govorima: na Ižu *đȉga f* "gat, lukobran" (RGOI, 75); u Salima *đȉga f* "lukobran" (RGS 77); u Rivnju *đȉga f* "gat koji s jedne strane može imati nasip" (RRG 87); u Boki kotorskoj *điga f* "lukobran" (RCG 72). Rosamani navodi *giga f* "diga" (VMGD 78), *diga f* i *déiga f* (VMGD 62).
Dolazi od mlet. *giga* < franc. *digue* < nizozemski *dijk* (SKOK I 480, REW 2642, JEti I 127; DEI 1288, 1298).

4.8.6. JÀDARAC

Toponim: jàdarac

Predrimski toponim, vjerojatno ilirskog podrijetla. Danas se na tom mjestu nalazi vinograd (MUSTAĆ 2000: 167).
Petar Skok je prepoznao element *jad-* kao toponomastički element (ŠIMUNOVIĆ 2009: 105).
Skok navodi mišljenje Ribezza da je u konačnici taj element etrušćanskog podrijetla (SKOK I 744 - 745); svakako se radi o predrimskom elementu. Smatramo mogućim da je indoeuropskog podrijetla, zbog sličnosti s grčkim ὕδωρ, ὕδατος, τό "voda", engl. *water* "voda", etc. Prema Šimunoviću, "Prisutnost istih ili sličnih imena duž istočnojadranskog primorja i unutrašnjosti, koja se ne mogu protumačiti grčkim i latinskim jezičnim sredstvima, moguće je s prilično vjerojatnosti i po njihovu opetovanju i po njihovu razmještaju pripadati tadašnjim ilirskim jezicima" (ŠIMUNOVIĆ 2005: 38). Segment *jad-* nalazimo još u nazivima *Jader* (ŠIMUNOVIĆ 2005: 39), *Jadran*, *Jȉdro* s otoka Drvenika (MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ / LOZIĆ KNEZOVIĆ 2018: 34)[14] te *Ȉdrenica* / *Jȉdrenica* / *Jȉdrinica* na Šolti (Donje Selo), hidronimnog postanja (MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ / LOZIĆ KNEZOVIĆ 2014: 18 i 132)

[14] Autorice napomene da jet lo na tom području vlažno, što ide u prilog povezivanju s refleksima indoeuropskog korijena *wed-* (WATKINS 2000: 95).

4.8.7. KANDȆLICE

Toponim: kandȅlice.

Kandȅlice su "strmi predjel, zasječenje nad morem" (MUSTAĆ 2000: 167) u kojima su kamenja nalik na svijeće (MUSTAĆ 2000: 163). Nalazi se u predjelu *Sabunike*, na jugoistočnoj strani privlačkog poluotoka (MUSTAĆ 2000: 167).

U govoru Privlake postoji i leksem: *KANDȆLA*: 1. Velika svijeća u crkvi. 2. voštana svijeća. Termin je posvjedočen i u drugim dalmatinskim govorima: na Murteru *kandȅla, f* "manji svijećnjak u crkvi u kojemu gori uljana svijeća" (RGOM 125). Skok za Čilipe navodi termin *kàndela* (Skok II 33).

Rosamani navodi *candela f* "candela" (VG 158) i *candeliza* "draglia" (VG 159), Doria navodi *candela f* "candela" (GDDT 121).

< mlet. candèla "Candela" (BOE 127) < lat. CANDĚLA. (SKOK II, 33; DEI 716; GM 173; REW 1578) + sveslavenski (i praslavenski) deminutivni sufiks -ȉca (SKOK I 704).

4.8.8. KAPȆLICA

Toponim: Kod kapȅlice.

Toponim označava područje u blizini kapelice sv. Nikole koja se nalazi na sjeverozapadu Privlake, na samoj obali.

U Privlaci smo zabilježili opću imenicu *KAPȆLA f* "crkvica u polju".

< mlet. *capèla* "Cappella, Luogo nella chiesa e nelle case, dove è situato l'altare per celebrare" (BOE 133) < kslat. CAPPELLA, dem. od < vlat. CAPPA "Mandel" (SKOK II 41; REW 1644, REW 1642; DEI 743) + slav. dem. suf. -îca (SKOK I 704 - 705). Rosamani navodi *capela f* "capella" (VG 265). Doria za Trst navodi *capela f* "capella" (GDDT 126).

4.8.9. KAPULȉČINKA

Toponim: Kapulȉčinka

Toponim *Kapulȉčinka* označava polje i motiviran je vrstom povrća posađenog na tom mjestu (v. MUSTAĆ 2000: 167).
Izveden je od opće imenice *kapula* "luk", koja je u Privlaci zabilježena kao *KAPÙLA f* "luk".
To je dalmatoromanski leksički ostatak, čiji je refleks raširen po gotovo čitavoj hrvatskoj obali < lat. CĒPULLA, izvedeno od < CĒPA (REW 1820; SKOK II 44; DEI 953).

4.8.10. KAŽÌN

Toponim: Kažin

Pored oblika *kažìn*, koji nalazimo kod Mustaća, zabilježili smo oblik *kažîn*. Riječ je o mikrotoponimu kojim se označava pašnjak (MUSTAĆ 2009: 168) na kojem je ranije stajala poljska kućica. U privlačkom leksiku postoje i opće imenice *KAŽÌN*, srodna njoj *KAŽÛN m* "poljska kućica" i *KAŽÒTIĆ m* "kiosk".
To su mletacizmi koji su prilično raširen po istočnoj jadranskog obali: na Ižu *kažûn m* "mjesto gdje se skuplja i mrijesti riba" i *kažùnski adj* (*f. -a, n. –o*) "koji je od kažuna" (RGOI, 136); u Salima *kažîn m* "javna kuća" i *kažòt m* "kiosk, drvena kućica za biljetarnicu" (RGS 133); u Rivnju *kažîn m* "javna kuća" i *kažòt m* "kiosk" (RRG 130); na Vrgadi *kažîn m* "bludilište, bordel" (RGV 88); u Boki kotorskoj *kažîn f* "java kuća", *kažòt* i *kazòt m* "kiosk" (RCGs 163); na Murteru *kažìn, m* "javna kuća, bordel" "prostor u kome vlada vika, nered i pijančevanje" (RGOM 130).
Doria navodi *cașin m* "casa di tolleranza" (GDDT 135); Rosamani navodi *casin m* "luogo di ritrovo con riviste e giornali; casa di tolleranza" (VG 184)
< mlet. *casin* "Piccola casa da abitare o Casa che appartiene ad una persona o ad una società per farvi la sera conversazione; una piccolo casa in campagna per uso di villeggiare" (BOE 145), odnosno, u slučaju *kažûn*, od od mlet. *casòn* "Casa povera o contadinesca" (BOE 145), izvedeno od lat. *casa* "koliba" (REW 1728) s augmentativnim sufiksom < vlat. (i klat.) CASA (JEti II 80, FEW 2/1, 449 – 453, DEI 789, SKOK II 56, DEI 788; REW 1728).

4.8.11. KULÌNA

Toponim: kulìna

Termin označava područje koje uključuje mali brijeg na sjeveroistočnoj strani poluotoka i okolni teritorij.
Riječ je najvjerojatnije o mletacizmu. < mlet. *colìna* "Piccolo monte – Collina" (BOE 179) < vlat. COLLINA "Hügelland" (REW 2049; MUSTAĆ 2000: 168).

4.8.12. KÙPARE

Toponim: Kùpare.

Danas toponim *Kùpare* označava pašnjak, ali se prije na tom mjestu pekla opeka (MUSTAĆ 2000: 162 & 168).
Skok smatra da *kupa* može biti posuđenica iz balkanskog latiniteta, smatrajući da bi, kad bi se radilo o posuđenici iz mletačkog ili talijanskog, imenica bila muškog roda prema tal. *coppo*. (Skok II 237). No Vinja ukazuje na to da bi *coppo* dalo u čakavskom **kup m*, što je neodrživo zbog homonimije sa svakodnevnom čakavskom riječi *kup* i stoga prelazi u ženski rod (JeTI I 144). Riječ je izvedena od mletacizma *kùpa f*, prisutna i u leksiku Privlake sa značenjem "crijep, cigla". Mustać je potvrdio *kùparica* i naveo da su se na tom mjesto pekle opeke jer je tamo zemlja bogata glinom (MUSTAĆ 2000: 162). Ta je lema potvrđena i u drugim dalmatinskim govorima: na Muteru *kùpa f* "krovni crijep" (RGOM 144). Skok za Dubrovnik navodi toponim *Kupan*, tvoren prema *kùparica f* "peć za građenje kupa" (SKOK II 237).
Rosamani navodi oblik *copo m* "tégola" (VG 248); Doria navodi oblike *copo m* "tegola" i *cupo* u istriotskome (GDDT 173 - 174).
Riječ je o mletacizmu *copo* m "Lavoro notissimo di terra cotta fatto a canale che serve per cuoprire i tetti e per fare scorrere la pioggia" (BOE 196) < srednjovjek. lat. CUPARE "pokriti crijepom krov" (JeTI I 144; SKOK II 237).

4.8.13. MÀDAVINKA

Toponim: Màdavinka

Toponim označava polje u blizini naselja *Loznica* (MUSTAĆ 2000: 168). Skok u *Etimologiskijom rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika* pod natuknicom *medija f* navodi sljedeću definiciju: "1. sunčan položaj, 2. mjesto u zaklonu od vjetra, zavjetarje". Navodi još i srodne oblike *madija*,

madijovno (za koju Skok tvrdi da je prilog, a možda i pridjev), zabilježene na području Makarske i okolice. Za Sinj je zabilježio *omad* i pridjev *omadan*; etimologiju ne navodi. Najprije pomišljamo na dalmatoromanski refleks lat. MĔDIUS "in der Mitte befindlich" (REW 5462), ali je problematičan prijelaz ĕ > a, jer bismo očekivali ĕ > i (VULETIĆ 2005: 131 - 144). Vinja tu lemu ne potvrđuje.

Spomenuto polje je nisko i ravno, smješteno u blizini mora, okrenuto prema jugozapadu i izloženo jakoj južini. Stoga nam se čini mogućim etimologiju tražiti u latinskom semu MAD- "mokar" cf. MADEO "to be wet or moist". Taj je sem u konačnici indoeuropskog podrijetla: cf. grč. μᾰδάω "to drip", sk. *mad*- "to be merry" (LEWIS & SHORT 1879: 1094; LSJ 1071), što u principu ne isključuje ni predrimsko podrijetlo, premda smatramo da je to malo vjerojatno. REW ne navodi nikakve vulgarnolatinske reflekse koji izražavaju ovaj sem. Nismo naišli na sličan toponim u znanstvenoj literaturi. Smatramo mogućim, premda ne i vjerojatnim, i da ovaj toponim dolazi od tal. *madido*, premda u talijanskome ne predstavlja prirodni refleks lat. MADEO, već učene riječi (DELI 905).

4.8.14. MLETÀK

Toponimi: Mletàk, Mlètačka plîša, Mlètački mùja, Mlêci. etnik mletačani

Mletak je zaselak na jugozapadnoj strani Privlake, gdje su smješteni *Mlètačka plìša, Mlètački mùja* i *Mlêci* (MUSTAĆ 2000: 168). Zabilježili smo i etnik *Mlètačani*. Gotovo svi stanovnici zaseoka nose prezime Glavan. Glavani žive i u susjednim zaseocima, *Buvići* i *Glavanci*, područje koje se naziva i *Glavana Stanovi*. Cijeli se taj predio zove *Dìvlje orîje*. Motivacija toponima nije jasna.

Toponim je po postanku mletacizam: Venezia > Benezia > Bneci (nenaglašeno e > ъ). bn > mn asimilacijom, a mn > ml disimilacijom (SKOK I 137 - 138).

4.8.15. MÙJA

Toponimi: Cõkljin mùja (zabilježili smo i Côkljin mùja), Králjev mùja, Mlàdenov mùja, Mũl, Mlètački mùja, Mûl u Glaváncima (MUSTAĆ 2000: 166-170).

Toponimi s romanskim elementom *mùja* ili *mũl* označavaju razna pristaništa za brodove.

Zabilježili smo u govoru Privlake opće imenice *MÙJA m* i *MŨL m*, kao i deminutiv *MULÌĆ* "gat, pristanište za brod".

Dalmatoromanski refleksi lat. *MOLES* jako su raširenі po istočnoj jadranskoj obali: na Murteru *mùja, mûla* i *mũja, mûla m* "plitko malo pristanište za brodove građeno od nasuta kamenja" i *mũ, múla m* "plitko malo pristanište za brodove građeno od nasuta kamenja; osim ukrcaja i iskrcaja tereta s brodova na njemu su se gradile *gomile* - staje za stoku, pored kojih su bili stogovi sijena - *kope*, sušile se smokve na *sturičima*, namakale bačve i dr." (RGOM 169); u Salima *mûl m* "gat, molo" (RGS 194); u Rivnju *mû, -la, m*. "operativna obala, gat, pristanište brodova, ali pretežno lučica, mandrač; dem. *mulìć*" (RRG 177 - 178); na Vrgadi *mũ, mũla m* "gat" (RGV 124); u Korčuli *mûl*[1] i *mũl m* "lučki nasip, mjesto za pristajanje i vez brodova; gat" (RGGK 202). Rosamani navodi *mul* i *mula* (VMGD 108).

Skok smatra da je lema dalmatoromanski leksički ostatak, s čime se slaže i Vinja < lat. MOLES „masa, gromada" > kslat. MOLUM (SKOK II 480; JEti III 57).

4.8.16. PLANÛRA

Talasonim: Srìdnja planûra

Srìdnja planura je morski prijelaz koji se nalazi između privlačkog poluotoka i otoka Ugljana. Ime je motivirano morfološkim oblikom dna mora. To je dalmatoromansko ime izvedeno pomoću lat. poimeničenog pridjeva PLANUS "ravan" (REW 493) + lat. sufiks –URA, koji se koristi za tvorbu apstraktnih imenica (SKOK II 675). U Hrvatskoj je, u Poljicima, zabilježen toponim *Plana*, izveden od refleksa *plána* "neplodni pristran ili zaravnjak (pašnjak na uzvisini)" < lat. PLANUS (ŠIMUNOVIĆ 2005: 241).

4.8.17. PÒRAT

Toponim: pòrat

Toponim obilježava luku u naselju *Sêlo*, smještenu otprilike u centru na sjevernoj obali poluotoka (MUSTAĆ 2000: 168).

Zabilježili smo u privlačkom govoru još i opću imenicu *PÒRAT* m "luka".

Taj je mletacizam vrlo raširen po čitavoj istočnojadranskoj obali: na Ižu *pȍrat m* "pristanište, luka, lučica" (RGOI, 289), na Murteru *pȍrat m* "1. luka, pristanište; 2. u Kornatima svako pojedino naselje domicilnog stanovništva" (RGOM 207); u Salima *pȍrat m* "luka" (RGS 265); u Rivnju *pȍrat m* "pristanište za brodove" (RRG 232); na Vrgadi *pȍrat, põrta m* "luka" (RGV 161); u Korčuli *pȍrat m* "luka" (RGGK 265); u Boki kotorskoj *pȍrat m* "luka" (RCG 273).

Rosamani navodi *pòrat m* (pl. *pòrta*) i *porto m* "porto" (VMGD 132 - 133), odnosno *porto m* "porto" (VG 821).

Ta riječ dolazi iz mlet. *porto* "imboccatura di mare" (BOE 527) < lat. PORTUS (JEti II 150, 192; SKOK III 10; REW 6677).

4.8.18. PÛNTA

Toponimi: Bûvina pûnta, Pûnta Mlẽtka (mi smo zabilježili i Pûnta Mlêtka), Pùnta (mi smo zabilježili Pûnta), Pûnta Sèbačeva, Pûnta vòlovak, Pûnta rókinica, Punta arti̗ć, Škòljarska pûnta

Toponimi s romanskim elementom *pûnta* označavaju razne rtove na privlačkom polutotoku (MUSTAĆ 2000 166-170). U govoru Privlake smo zabilježili opću imenicu *PÛNTA f* "rt" od koje potječu spomenuti toponimi.

Riječ je o mletacizmu koji je jako raširen po istočnoj jadranskoj obali: na Murteru *pũnta f* "rt, oštrac, šiljata izbočina kopna u more; obično rt, rta" (RGOM 218), *pũnta f* na Vrgadi (RGOV 175) i dr. Zastupljen je u toponomastici: cf. *Pûnta Govèdica* i *Pûnta kr̗čāvna* na Šolti (MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ I LOZIĆ KNEZOVIĆ 2014: 55), *Pûnta Lučȉca* i *Pûnta od lantêrne* na Braču (ŠIMUNOVIĆ 2004: 290 - 291) i dr. Rosamani navodi *punta f* "punta (promontorio)", kao i nekoliko toponima s tim elementom: *Punta Castello*, *Punta Grossa*, *Punta Madona*, etc. (VG 838)

Riječ je o vrlo raširenom mletacizmu: < mlet. *ponta* ili *punta* "L'estremità acuta di qualunque si voglia cosa" (BOE 520) < lat. PUNCTA, poimeničen part. perf. < lat. PUNGERE (SKOK III 75 – 76; REW 6847, 6848).

4.8.19. SABÕN

Toponimi: Sabuni̗ke (zabilježili smo i Sȁbunike) Sabunjêre, Sabuni̗ć (MUSTAĆ 2000: 169)

Navedena tri toponima motivirana su pjeskovitim tlom. Zabilježili smo u govoru Privlake još i opće imenice *SABŪN m* "pijesak" (koristi se i u sintagmi *IĆI NA SABŪN* "Raditi na brodu koji vadi pijesak iz mora"); *SABUNȎĆ m* "početak pjeskovitog podmorja"; *SABUNJÂR m* "1. osoba koja iz mora vadi pijesak koji se poslije upotrebljava za gradnju. 2. brod koji se upotrebljava za vađenje pijeska"; *SAMBUNJÂK m* "osoba koja vadi pjesak".

Dalmatoromanski refleksi lat. *SABULUM* jako su rašireni po istočnoj jadranskoj obali: na Ižu *sabûn m* "pijesak" i *sabunȉka f* "zemlja pjeskulja" (RGOI, 348); na Murteru *sabũn m* "bijeli sitnozrnati morski pijesak" i *sabunjẽr m* "brod namijenjen za vađenje i prijevoz morskog pijeska" (RGOM 228); u Salima *sabûn m* "pijesak" i *sabunêra f* "otpali mort s trošnog zida" (RGS 315); u Rivnju *sabûn m* "pijesak", i *sabuńą̂r m* "brod koji prevozi pijesak" (RRG 264); na Vrgadi *sabũn, sabūnȁ m* "pijesak" (RGV 185); u Korčuli *sabjûn m* "pijesak za čišćenje suđa" (RGGK 306); u Boki kotorskoj *sabijûn m* "krupni pijesak za gradnju" (RCG 302).

Rosamani navodi *sablun m, sabiòn m* i *sabion m* "sabbia", kao i *sabionel, sàbita, sablon* i *sabiom* (VMGD 147 - 148). Miotto navodi *sabiòn* "sabbia" (VDVD 174).

Skok smatra da je ovdje riječ o dalmatoromanskom leksičkom ostatku, izvedenom pomoću vlat. augm. suf. na –one (cf. tal. Sabbia, mlet. sabiòn, BOE 590) < lat. SABULUM (SKOK III 181; FEW 11, 17; JEti III 135; REW 7484).

4.8.20. SȕPETAR

Toponim: Sȕpetar

Toponim *Sȕpetar* obilježava uvalu na kojoj su ruševine crkve sv. Petra (MUSTAĆ 2000: 169). *Sv. Petar* je bila poljska crkva na obali, a na tom mjestu se danas nalaze oranica i livada (I. MUSTAĆ 2000: 104). Toponim *Supȅtar* je posvjedoćen i na Braču (ŠIMUNOVIĆ 2004: 259), a toponim *Sȕmpetar* je posvjedočen u Jesenicama[15].

Hagionim. Toponim motiviran **eklesionimom**. Tvoren je romanskim pridjevom *SANTU* + svetačko ime; santa > sǫt- > sut-. /-t-/ je ispalo pred drugim suglasnikom (ŠIMUNOVIĆ 2009: 119). Šimunović tvrdi da većina toponima koji se tvore na taj način pripadaju ranokršćanskom periodu i da je, nakon 19. stoljeća i kasnije, sve manje crkava koje tvore eklesionim pomoću romanskog pridjeva *santa*

[15] Ovom se prilikom zahvaljujem Krešimiru Vukoviću koji mi je ljubazno dao tu potvrdu.

(ŠIMUNOVIĆ 2009: 120). Toponim je dalmatoromanskog podrijetla, refleks od < lat. prid. *SANCTUS* + pohrvaćeno svetačko ime *Petar*.

4.8.21. ŠKÒLJ

Toponim: Škòljarska pûnta

Škòljarska pûnta je naziv rta u posjedu otočana (MUSTAĆ 2000: 169). Usmeno nam je potvrđeno da su otočani koji posjeduju taj rt Kaljani, a da u Kalima ima zemlje koju posjeduju Privlačani.
Zabilježili smo u govoru Privlake još i opće imenice *ŠKOLȊĆ m* "mali, nenaseljeni otok" i *ŠKÒLJ m* sg, i u pl. *ŠKÔLJI* "otok".
Riječ je o mletacizmu koji je jako raširen po istočnoj jadranskoj obali: na Ižu *škôlj m* "nenastanjen otok, otočić, greben" (RGOI, 397); na Murteru *škȍja f* "zemljišni posjedi Murterina na samome otoku Murteru" (RGOM 252); u Salima *škôlj m* "otok" i *školjȉć m* deminutiv "otočić" (RGS 357); u Rivnju *škȍḷ m* "otok" i *škoḷiêra f* "naslaga velikoga kamenja s vanjske strane rive ili lukobrana zbog zaštite od valova" (RRG 293); na Vrgadi *škõḷ m* i *škoḷȉć m* (dem.) "otok" (RGV 208); u Korčuli *škôj m* "1. manji otok, školj. 2. otočić kraj Korčule, Vrnik", *škojâda f* "odlazak na izlet u škoje - korčulanske otočiće" i *škojâr m / škojàrica f* "1. Otočanin. 2. (Škojar) stanovnik otočića Vrnika (Škoja) ili muška osoba podrijetlom s Vrnika (Škoja)" (RGGK 347); u Boki kotorskoj *škȍlj m* "hrid, mali otok" (RCG 328).
Rosamani navodi *scogio m* "scoglio" i dalje piše, pozivajući se na Vidosa i Cortelazza: "D'origine settetr. (genov.) anche il tosc. (costa tirrènica) *scoglio*, su cui è stato rifatto il venez. *scogio* (istr. *scoio*) (Vidos). Cfr. πετρα ε σκόγιον (gr. ant. e mod.) nei Port. gr. del sec. XVI (Cort.)." (VMGD 157). Navodi još i scoio "scoglio (qualunque isoletta rocciosa)" (VG 976). Miotto navodi *scòio* "scoglio. In senso lato: isola" (VDVD 183).
Ovaj toponim dolazi od starijeg mletacizma *scoglio* (danas *scogio* "Masso in ripa al mare o dentro nel mare." BOE 629) < lat. SCOPULUS (REW 7738) < grč. σκόπελος (SKOK III 273).

4.8.22. ŠKRȀPAVAC

Toponim: Škrȁpavac.

Škrapavac je ime uvale u jugoistočnom obalnom dijelu Privlake (MUSTAĆ 2000: 169), ispod zaseoka *Bûvići* (a uglavnom u posjedu istih), između *Mlêtaka* i *Glavànaca*. Ime je dobila po hridima uz more.

Zabilježili smo u govoru Privlake još i opću imenicu *ŠKRÀPA f* "hrid; vrlo oštro kamenje na obali". Dalmatoromanski refleksi lat. CREPA su prilično raširen po istočnoj jadranskoj obali: na Ižu *škràpa f* "pukotina u stijeni, rupa, jama" (RGOI, 398); u Salima *škràpe f pl* "1. malo zemlje između kamenja. 2. usjekline, hridnjaci uz more" (RGS 358); u Rivnju *škrâpa f* "1. abrazijski oblici, usjekline ispunjene morem uz obalu. 2. slaba, škrta zemlja između kamenja" (RRG 293 - 294); na Vrgadi *škràpa f* "rupa u kamenu" (RGV 208); u Korčuli *škràpa f* "udubina u hridima, morskim stijenama" (RGGK 348). Toponimi *Škràparice(a)* i *Škràpe* zabilježeni su na Šolti (MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ I LOZIĆ KNEZOVIĆ 2014: 117).

Skok navodi da je ta lema dalmatoromanski leksički ostatak od lat. CREPA, što je postverbal od CREPARE "raspuknuti se" (SKOK I 274; REW 2312, 2313, 2316; DEI 1152, 1156).

4.8.23. ŠKRPÕČEVICA

Toponim: Škrpõčevica.

Toponim označava polje, a ime je dobilo po nadimku vlasnika zemljišta (MUSTAĆ 2000: 169). Zabilježili smo u privlačkom govoru ihtionim *ŠKRPÕĆ m* "scorpaena porcus", koji potvrđuje i Vojmir Vinja. Zabilježili smo i srodne ihtionime *ŠKRPÎNA f* "scorpaena scrofa", *ŠKRPÕČ TRAVÀČ* "scorpaena ustulata" (jauk), koje su potvrđene kod Vinje (JaFa II 346-347) i *ŠKRPÕN* "scorpaena porcus" koji, koliko je nama poznato, do sada nije potvrđen za privlačko područje kod Vinje; morfematska opreka se ostvaruje pomoću sufiksa –ina ~ - oč ~ -un (JEti III 173). Zabilježili smo i glagol *(PO)ŠKRPÛNITI* "pocrveniti", izveden od gore navedenog naziva za ribu *škrpũn*, zbog sema "crven" (JEti III 173).

Vinja tvrdi da nije lako odrediti jesu li hrvatski nazivi za tu ribu potekli direktno od grčkog σκόρπαινα ili od lat. SCORPAENA, oblika koji i sam ima grčko podrijetlo (JaFa I 8.2.1.). Vinja vidi grčko podrijetlo u slučaju refleksa *škrpina*, ali ne isključuje ni mogućnost mletačkog podrijetla, dok Skok smatra da se radi o dalmatoromanskim refleksima lat. SCORPAENA. Zbog razvitka *-aina* u *-ina* Vinja, po našem mišljenju pravilno, pretpostavlja grčki izvor jer u slučaju latinskog podrijetla bi se dogodilo *ae* > *e*, što bi bio i slučaj kod modernog grčkog, gdje ai [ai̯] > /e/ (JaFa

8.2.1.) U slučaju *škrpoča*, Skok pretpostavlja < lat. SCORPAENA + rom. dem. sufiks –UCEUS (SKOK III 258) < grč. σκόρπαινα, s čime se slaže i Vinja (JaFa 8.2.1; JEti III 173 – 174; DELG 1021; DELL 604; JaFa 8.2 i 33.2.).

5. ZAKLJUČAK

Kao što je bio nas cilj, prikupili smo leksik romanskog podrijetla u govoru Privlake kod Zadra i utvrdili bliže etimološko podrijetlo tih prikupljenih leksema. U tu svrhu smo proveli terenska istraživanja tijekom kojih smo prikupili korpus iz širokog spektra semantičkih domena. Zatim smo odabrali sljedeće semantičke domene za obradu: ribarstvo, pomorstvo, vinogradarstvo, maslinarstvo, bačvarsku terminologiju, poljoprivredu, stočarstvo te toponimiju. Za utvrđivanje *etymologiae proximae* tražili smo, ukoliko se radilo o živom talijanskom govoru, potvrde u rječnicima mletačkih idioma, uključujući hrvatskih mletačkih govora (BOE, GDDT, VDVD, VG, VMGD) i talijanskog (VLI) te u etimološkim rječnicima talijanskog jezika (DEI, DELI, LEI). Za određivanje dublje etimologije (tj. *etymologia remota*) ponajprije smo koristili *Romanisches Etymologiches Wörterbuch*, Skokov *Etimologijski rječnik hrvatskog ili srpskog jezika* i Vinjine *Jadranske etimologije* te već spomenute etimološke rječnike talijanskog jezika. Nakon što bi se isključila mogućnost da je dana posuđenica mletačkog ili talijanskog podrijetla zaključili smo da postoji mogućnost da je posuđenica dalmatoromanskog podrijetla te smo potvrdu tražili u vulgarnolatinskom (a i klasičnom latinskom) leksičkom korpusu, prvenstveno u Mayer-Lübkeovom *Romanisches etymologisches Wörterbuch*-u te u Skokovu i Vinjinom rječniku.

Naša je etimološka analiza potvrdila da od tih 440 romanizama, 61 je dalmatoromanskog podrijetla, što potvrđuje našu pretpostavku da većina romanizama u govoru Privlake dolazi od mletačkog, te da tek manji broj dolazi od dalmatoromanskog. Naša početna hipoteza, to da je razmjerno veći udio romanizama mletačkog podrijetla u onim semantičkim sferama u kojima su Mlečani imali veći kulturni utjecaj, je razrađena u sljedećim poglavljima, gdje se analizira etimološko podrijetlo romanizama prema jeziku podrijetla prema semantičkim skupinama koja su određena u uvodom dijelu ovoga rada.

5.1 ANALIZA GRADIVA

Od sakupljenih cca 2000 jezičnih elemenata izdvojili smo oko 1500 romanskih. Dublje smo analizirali 440 različitih leksema; analiza je pokazala da od 440 identificiranih romanizama 33 nisu etimološki obradili ni Vinja ni Skok u svojim rječnicima. Ti su *banjadõr*, *bìta* i *bìtva*, *bûmbiti*, *đongulìn* i *zjugulìn*, *grùja*, *kokodã*, *korènat* i *kurènat*, *Kulìna*, *lânča*, *lantêrna*, *lebìć*,

lebićâda, *lôngo*, *Màdavinka*, *maeštrâl*, *meštrâl* i *maeštrã*, *màkina*, *mišćêr*, *pajûn*, *partênca*, *pàš*, *pòšta*, *sidošpànja*, *Sùpetar*, *šifûn*, *šijàti*, *šijavôga*, *špîna*, *štèlja*, *štranbićâda*, *šufadîn*, *viôla*, *vìžita* te *vogàti*.

Predmet našeg proučavanja su bile posuđenice romanskog podrijetla. Odabrali smo za analizu posuđenice iz semantičkih polja gdje su najzastupljeniji romanizmi. Njihova se etimološka interpretacija sastojala od analize riječi istog podrijetla u drugim mjesnim govorima obalne Hrvatske i Crne Gore, nakon čega je slijedilo objašnjenje etimološkog podrijetla dotične leme. Nastojali smo, gdje je bilo moguće, što dublje ulaziti u etimologiju, spomenuvši ne samo refleks u romanskom jeziku iz kojeg je lema posuđena, nego i latinski ili vulgarnolatinski oblik te leme, kao i dublju etimologiju ako je bila poznata. Iz zaključaka o podrijetlu obrađenih termina mogu se iščitati i aspekti materijalne kulture, kao i povijesni i društveni aspekti posuđivanja; ti su zaključci doneseni iza svakog poglavlja, i podijeljeni su prema semantičkim poljima koja se obrađuju u dotičnom poglavlju. Iz njih se vidi udio posuđenica iz pojedinih romanskih jezika u svakoj od obrađenih semantičkih domena.

Etimološka obrada je pokazala sljedeće rezultate:

5.2.1. RIBARSTVO

U ovom su poglavlju prikupljena 83 romanizma. Od toga je 66 mletačkog podrijetla, 11 dalmatoromanskog podrijetla, 4 standardnotalijanskog podrijetla te 2 sjeverotalijanskog (ali ne mletačkog) podrijetla.

U postocima bi to značilo da su 79,5% mletačkog podrijetla, 13,3% dalmatoromanskog podrijetla, 4,8% standardnotalijanskog podrijetla, te 2,4% sjevernotalijanskog podrijetla.

5.2.2. POMORSTVO

U ovom je poglavlju prikupljeno 166 romanizama. Od toga je 125 mletačkog podrijetla, 14 dalmatoromanskog podrijetla, 19 standardnotalijanskog podrijetla (od kojih 1 ima dalmatoromanski sufiks), 3 tršćanskog podrijetla, 1 južnotalijanskog podrijetla te 4 je mletačkog ili tršćanskog podrijetla.

U postocima bi to značilo da su 75,3% mletačkog podrijetla, 8,4% dalmatoromanskog podrijetla, 11,4% standardnotalijanskog podrijetla, 1,8% su tršćanskog podrijetla, 0,6% južnotalijanskog podrijetla te 2,4% mletačkog ili tršćanskog podrijetla.

5.2.3. VINOGRADARSTVO

U ovom je poglavlju prikupljeno 36 romanizama. Od toga je 24 mletačkog podrijetla, 4 dalmatoromanskog podrijetla, 2 standardnotalijanskog podrijetla, 2 tršćanskog podrijetla, 1 furlanskog podrijetla, 2 podrijetlom iz balkanskog latiniteta te 1 francuskog podrijetla.

U postocima bi to značilo da su 66,7% mletačkog podrijetla, 16,6% dalmatoromanskog podrijetla, 8,3% standardnotalijanskog podrijetla, 8,3% tršćanskog podrijetla, 4.2% furlanskog podrijetla, 8,3% podrijetlom iz balkanskog latiniteta te 4.2% su francuskog podrijetla.

5.2.4. MASLINARSTVO

U ovom je poglavlju prikupljeno 8 romanizama. Od toga je 5 mletačkog podrijetla, 2 dalmatoromanskog podrijetla, 1 standardnog talijanskog podrijetla (koji ima dalmatoromanski sufiks).

U postocima bi to značilo da je 62,5% mletačkog podrijetla, 25% dalmatoromanskog podrijetla, 12,5% standardnotalijanskog podrijetla.

5.2.5. BAČVARSKA TERMINOLOGIJA

U ovom je poglavlju prikupljeno 24 romanizma. Od toga je 13 mletačkog podrijetla (od kojih 1 ima dalmatoromanski sufiks), 4 dalmatoromanskog podrijetla, 3 standardnog talijanskog podrijetla, 1 tršćanskog podrijetla, 2 su ili mletačkog ili furlanskog podrijetla te 2 sjevernotalijanskog podrijetla (tršćanskog ili mletačkog).

U postocima bi to značilo da su 54% mletačkog podrijetla, 17% dalmatoromanskog podrijetla, 12,5% standardnotalijanskog podrijetla, 4,2% tršćanskog podrijetla, 8,3% mletačkog ili furlanskog podrijetla te 8,3% sjevernotalijanskog (u ovom slučaju ili tršćanskog ili mletačkog podrijetla).

5.2.6. POLJOPRIVREDA

U ovom poglavlju prikupljeno je 50 romanizama. Od toga je 37 mletačkog podrijetla, 6 dalmatoromanskog podrijetla, 5 talijanskog tj. standardnog talijanskog podrijetla, te po jedan potječe iz tršćanskog i nekog drugog sjevernog talijanskog govora.

U postocima to bi značilo da se 74% odnosi na romanizme mletačkog podrijetla, 12% na romanizme dalmatoromanskog podrijetla, 10% talijanskog odnosno standardnog talijanskog podrijetla, a 2% se odnosi na romanizme tršćanskog i isto toliko na romanizme nekog drugog sjevernog talijanskog govora.

5.2.7. STOČARSTVO

Od 21 prikupljenog romanizma, samo su dva (odnosno 9,5%) izravno preuzeta iz dalmatoromanskog, jedan (odnosno 4,7%) iz vlaških (rumunjskih) govora, jedan (odnosno 4,7%) iz talijanskog, a jedan (odnosno 4,7%) iz furlanskog, dok je 16 (odnosno 76,2%) mletačkog podrijetla.

5.2.8. TOPONIMIJA

U ovom su poglavlju obuhvaćeni toponimi privlačkog poluotoka koji imaju prepoznatljiv romanski jezični element. S etimološkog gledišta analizirana su 52 toponima romanskog podrijetla, odnosno toponima koji imaju prepoznatljivi romanski element. Od 52 prikupljena toponima, 26 (odnosno 50%) je izravno preuzeto iz dalmatoromanskog ili dalmatoromanskog postanja, dok je 26 (odnosno 50%) nastalo konverzijom mletačkih apelativa, odnosno imaju neki jezični element mletačkog podrijetla. Treba ovdje napomenuti da se neki romanski jezični elementi ponavljaju u većem broju toponima (npr. *pûnta*, *mũl* i sl.). Kada se svaki element zasebno broji bez ponavljanja, dobijamo 23 različita romanska elementa, od kojih je 11 dalmatoromanskog podrijetla naspram 12 iz mletačkog, što u postocima iznosi 52.2% (mletački) naspram 48.2% (dalmatoromanski).

Unatoč tomu što Mustać tvrdi da u Privlaci nema mnogo toponima romanskog podrijetla, pronašli smo poprilično veliki broj toponima koji imaju neki segment romanskog podrijetla. Ti su romanizmi odraz stoljetnog romansko-slavenskog suživota i simbioze. Iako je dalmatoromanski

bio tek supstratni jezik na tlu Privlake (i davno je izumro), ostavio je trag u toponomastici tog mjesta. Isto tako je mletački jezik ostavio traga u toponomastici Privlake kao adstratni jezik. Vodili smo se hipotezom da će zastupljeniji biti toponimi mletačkog podrijetla (odnosno s mletačkim jezičnim elementom) od onih koji su dalmatoromanskog podrijetla (odnosno onih koji imaju dalmatoromanski jezični element), ali je analiza pokazala da su mletački i dalmatoromanski toponimi podjednako zastupljeni. No, ovdje treba napomenuti da je većina romanskih toponima obrađenih u ovom radu nastala konverzijom apelativa koji su posuđeni u mjesni govor te nisu nastali direktno iz dalmatoromanskog odnosno mletačkog.

5.3. GLOBALNI POSTOTAK

Globalni postotak mletacizama ovdje iznosi 70,9%, postotak posuđenica dalmatskog podrijetla iznosi 15,7%, a broj talijanizama 7,7%. Ostalo čine uglavnom posuđenice iz drugih talijanskih dijalekata, izuzev veoma mali broj posuđenica iz drugih romanskih jezika, za naše svrhe zanemariv.

Zbog opširnosti prikupljene građe (preko 1500 lema) nije bilo moguće analizirati i etimološki obraditi cjelokupni korpus pa smo korpus podijelili na semantička polja i obradili semantička polja koja su bila najplodnija za etimološku obradu romanizama. Statistika prikazana u ovom radu ipak se treba uzimati *cum grano salis*; velik broj romanizama nije potvrđen u semantičkoj domeni maslinarstva, ali ne zbog toga što maslinarstvo nije podložno utjecaju romanskih jezika, nego zbog toga što maslinarstvo nije bitna djelatnost u Privlaci. Treba oprezno donositi zaključke na osnovi građe prikupljene u ovom radu. Treba također imati na umu da posuđenice romanskog podrijetla u govoru Privlake nisu sve izravno posuđene iz dotičnih romanskih jezika, nego su često posuđene iz drugih hrvatskih govora.

Dobiveni rezultati potkrjepljuju naše očekivanje da je najveći broj potvrđenih romanizama iz mletačkog narječja te da manji broj romanizama ima dalmatoromansko podrijetlo, sukladno našem početnom cilju i hipotezi iznesenoj u uvodnom dijelu ovoga rada, u kojemu pretpostavljamo da je veći broj mletacizama od dalmatoromanizama, te je naša hipoteza da je razmjerno veći udio romanizama mletačkog podrijetla u onim semantičkim sferama u kojima su Mlećani više utjecali na kulturu. Najveći postotak dalmatoromanizama se javlja u toponimiji, gotovo polovica (48.2%),

dok se najmanji postotak javlja u semantičkoj sferi pomorstva, gdje je tek 8.4% romanizama dalmatoromanskog podrijetla.

Razmjerno veliki broj mletacizama je logična posljedica stoljetnog prisustva mletačkog narječja kao jezika uprave i trgovine u Dalmaciji dok je broj dalmatizama mnogo niži jer se radi o jezičnim reliktima iz supstratnog jezika na tlu Hrvatske, koji je dugo bio i adstratni jezik te je i sam pretrpio utjecaj mletačkog jezika sve dok nije potpuno iščeznuo. Posuđenice dalmatskog podrijetla su prve romanske posuđenice u hrvatskim idiomima i kao takve su najdulje izložene stranom utjecaju i eroziji, a i najteže ih je prepoznati zbog velikog broja fonetskih promjena koje su pretrpjele. Talijanizmi uglavnom datiraju iz relativno kasnog perioda, iz XIX. i XX. stoljeća. Zbog zajedničkog vulgarnolatinskog podrijetla posuđenica ponekad je teško odrediti stvarno podrijetlo termina u slučajevima gdje mletačke, dalmatske i talijanske inačice imaju sličan oblik.

5.4 PROBLEMI PRI OBRAĐIVANJU GRAĐE: ETYMOLOGIA PROXIMA I REMOTA ROMANIZAMA

Pri analizi lema prikazanih u ovom radu postoji mogućnost pogreške u svezi s određivanjem neposredne etimologije. Budući da mletačke, talijanske, dalmatske i druge romanske posuđenice imaju istu (tj. vulgarnolatinsku) genezu, često je teško odrediti iz kojeg točno romanskog jezika posuđenica dolazi. Mletačke varijante termina prihvatili smo kao *etymologiam proximam* ako su odgovarale fonetski i semantički, no moguće je da se zapravo radi o riječi standardnotalijanskog, furlanskog, dalmatskog ili nekog drugog romanskog podrijetla. Zbog međusobnog utjecaja romanskih jezika moglo je doći i do križanja, što dodatno otežava određivanje etimologije i rekonstrukciju riječi.

Pri određivanju *etymologiae remotae* posuđenica poteškoće često nastaju zbog vremenske udaljenosti. Posuđenica koju nalazimo u latinskom ili vulgarnolatinskom obliku mogla je biti preuzeta izravno u latinski, no mogla je i proći kroz filter nekog drugog jezika, što nije uvijek moguće odrediti sa sigurnošću.

5.5. STVARNA SLIKA AKTUALNOG STANJA PRIVLAČKOG GOVORA

Zbog sve veće standardizacije mjesnih govora u Hrvatskoj se romanizmi sve manje koriste, pogotovo kod mlađih govornika, kojih je sve manje i manje. Ispitanici koji su sudjelovali u ovom

radu su pretežno starijih generacija koje u svome govoru čuvaju arhaične govorne značajke i stare posuđenice. Budući da smo se trudili bilježiti upravo arhaične i starije jezične elemente, jezična slika prikazana u ovom radu nije stvarna slika govora Privlake. Mlađi su govornici izloženi standardnom govoru još za vrijeme školovanja te se privlački govor postupno standardizira; tradicionalne djelatnosti zapuštaju se uslijed opće urbanizacije, čime se zapušta i specijalizirani rječnik vezan uz te djelatnosti. Mjesni se govori vjerojatno napuštaju i zbog većeg stupnja obrazovanja, što naravno nije samo po sebi loše, ali se gubitkom mjesnih govora osiromašuje ne samo hrvatski jezik, nego i mreža jezika svijeta s kojom je hrvatski jezik zajedno sa svojim dijalektima isprepleten.

Dok je govor Privlake zbog geografskog položaja nešto manje štokaviziran od drugih susjednih govora, mlađi naraštaj se sve više školuje izvan Privlake, što pridonosi sve većoj standardizaciji. Zbog veće mobilnosti današnjice egzogamija je sve prisutnija, što također u govor Privlake donosi nove, često nečakavske elemente.

5.6. DALJNJA ISTRAŽIVANJA NA OVOM PODRUČJU

Kako je spomenuto u uvodnom dijelu rada, leksik Privlake nije do sada sustavno istražen te nedostaje mjesni rječnik. Ovaj rad može služiti kao početna točka za daljnji rad na leksiku Privlake. Zapisivanjem i identificiranjem dalmatoromanskih posuđenica pruža se prilika za proširivanje našega znanja o ovom slabo dokumentiranom, autohtonom, mrtvom jeziku, koji je tako bitan ne samo zbog jezične povijesti hrvatskog jezika, nego i zbog svog položaja na razmeđu zapadnih i istočnih romanskih jezika.

5.7. ZAHVALE

Srdačno zahvaljujemo našim ispitanicima, koji su nam izdvojili dragocjeno vrijeme da bi omogućili izvršenje ovog istraživanja, to su: Miro Petar Glavan (1937), Milka Marcela Glavan (1937), Tome Šarić (1950), Luca Šarić (1952), Ivan Šarić (1948), Ivan Šarić (1979), Ana Ljubica Begonja (1934), Ivan Mustać (1946), Anđelka Rafica Mustać (1951), Šime Mustać (1958), Ljubica Božica Šarić (1925), Mira Šarić (1958), Ivica Zorić (1968), Petar Krešimir Glavan (1938), Ante Glavan (1943).

Kratice

Opće kratice

adj. – adiectivum, pridjev(ski)

adv. – adverbum, prilog

alb. – albanski

ar. – arapski

augm. – augmentativum, uvečanica

cf. – confer, usporedi

čakav. – čakavski

dalm. – dalmatskoromanski

dem. – deminutivum, deminutiv

dor. – dorski

e.g. – exempli gratia, primjera radi

engl. – engleski

etc. – et caetera, i tako dalje

etim. – etimologija, etimologijski

f. – femininum, ženski rod

fig. – figurativno

fr. – francuski

frank. – franački

furl. – furlanski

gen. – genitiv

germ. – germanski

gl. – glagol(ski)

god. – godina

got. – gotski

grč. – grčki

hebr. – hebrejski

hrv. – hrvatski

i.e. – id est, to jest

iht. – ihtionim

imprf. – nesvršeni oblik glagola

inf. – infinitiv

izv. – izvedenica

jd. – jednina

južnofranc. –južnofrancuski

kaj. – kajkavski

kaslat. – kasnolatinski

kat. – katalonski

klas. – klasični

kllat. – klasični latinski

lat. – latinski

long. – longobardski

m. – masculinum, muški rod

mlet. – mletački

mn. – množina

n. – neutrum, srednji rod

novogrč. – novogrčki

novoprov. – novoprovansalski

npr. – na primjer

njem. – njemački

nvnjem. – novovisokonjemački

op.a. – opaska autora

opć. – opće, općenito

pejor. – pejorativno

plt. – pluralia tantum

pom. –pomorski

predind. – predindoeuropski

predmlet. – predmletački

pfr. – svršeni oblik glagola

prn. – pronomen, zamjenica

praep. – praepositio, prijedlog

prov. – provansalski

prasl. – praslavenski

r. – rod

rom. – romanski

sicil. – sicilijanski

sint. – sintagma

sjtal. – sjevernotalijanski

sjkalab. – sjevernokalabrijski

sl. – slično

slav. – slavenski

slov. – slovenski

sr. – srednji rod

srlat. – srednjovjekovni latinski

st. – stoljeće

stand. – standardni

stfr. – starofrancuski

stgrč. – starogrčki

stlat. – starolatinski

stmlet. – staromletački

stnord. –staronordijski

stnjem. – staronjemački

stprov. – staroprovansalski

str. – strana

sttal. – starotalijanski

stvnjem. – starovisokonjemački

suf. – sufiks

španj. – španjolski

tal. – talijanski

tosk. – toskanski

tršć. – tršćanski

tur. – turski

usp. – usporedi

uzv. – uzvik

v. – vidi

var. – varijanta

ven. – venecijanski

vlat. – vulgarni latinski

vnjem. – visokonjemački

znač. – značenje

Znakovi i simboli

< s desne strane je stariji lik

> s desne strane je mlađi lik

KAZALO ROMANIZAMA

LEKSEM	BROJ
ÄLA	4.2.5.1
ALÄJO	4.2.5.2
ALDÛRA	4.2.7.1
ALDURÄTI	4.2.7.1
ÂNKORA	4.2.3.1
ARDÛRA	4.2.7.1
ARDURÄTI	4.2.7.1
ARGÔJA	4.2.5.3
ARGÔLA	4.2.5.3
ÂRIJA	4.2.9.1.1
ÂRIŠ	4.2.8.1
ARÎVATI	4.2.5.4
ÂRMATI	4.1.1.1
ARMÎVANJE	4.1.1.1
ÂRTA	4.1.1.2
ÄŠTA	4.2.8.2
BADIJÛN	4.6.1.1
BADÎLJ	4.6.1.1
BADILJÛN	4.6.1.1
BÄJA	4.5.1.1
BÄLA	4.1.4.1
BALÂNČA	4.6.1.2
BALIGÖT	4.1.3.1
BÂNDA	4.2.5.24
BANDÎRA	4.2.5.24
BANJADÕR	4.6.3.1
BARÄKA	4.7.2
BÂRBA	4.2.6.1
BARÏL	4.5.1.2
BARÏLO	4.5.1.2

BÂRKA	4.1.5.1
BARKARJÔL	4.1.5.1
BÀS	4.2.4.1
BÀSETAN	4.2.4.1
BATALÀŠKA GLAVÌCA	4.8.1
BATALÀŽA	4.8.1
BATÈLA	4.1.5.2
BEDÔN	4.3.4.1
BEVÂNDA	4.3.3.1
BIĆARÌN	4.3.4.2
BIĆERÌN	4.3.4.2
BIDÔN	4.3.4.1
BÌTA	4.1.5.3
BÌTVA	4.1.5.3
BÒCA	4.3.4.4
BOCÙN	4.3.4.4
BOKAPÔRTA	4.2.3.2
BONÀCA	4.2.9.2.1
BORDIŽÀTI	4.2.5.5
BÒTA	4.1.1.3
BRACÊRA	4.2.1.1
BRÂGA	4.2.2.1
BRAGÀNJA	4.1.3.2
BRÂJDA	4.3.1.1
BRÃK	4.2.7.2; 4.8.2
BRÂNČE	4.1.7.1
BRÌVA	4.2.5.6
BRIVÀTI	4.2.5.6
BRÛMA	4.1.2.1
BRUMÂVATI	4.1.2.1
BUJÕ(L)	4.5.1.3
BUKÀRA	4.3.4.3; 4.5.1.4
BÛMBITI	4.3.6.1

BÜSOLA	4.2.3.3
BUTÂRGA	4.1.7.2
BÛVINA PÛNTA	8.18
BÛŽA	4.7.1; 4.8.3
BUŽÂK	4.7.1
BUŽÄTI	4.7.1
CAPËTA	4.6.1.3
CAPÛN	4.6.1.3
CERÂDA	4.1.5.4
CÏMA	4.2.2.2
CIMATÖRIJE	4.8.4
CIMATÔRJE	4.8.4
CÖK	5.2.2.1
CÔKLJIN MÜJA	4.8.15
CÕKLJIN MÜJA	4.8.15
CÖKOLA	4.5.2.1
ČÂMBRA	4.7.3
ČKÄLJ	4.2.3.17
ĆARÄTI	2.9.3.2
ĆÂRO	4.2.9.2.2
ĆÎKNITI	4.3.6.2
ĆÎKNUTI	4.3.6.2
ĆÖKNUT	4.3.6.2
ĆUĆA	4.3.6.3
ĆÜĆINA	4.3.6.3
DAKMÂR	4.1.4.2
DAMJÄNA	4.3.4.5
DAMLJÄNA	4.3.4.5
DËBIT	4.3.1.2
DRAKMÂR	4.1.4.2
DRICÄTI	4.2.5.8
DR̈KMAR	4.1.4.2
DÜČANJE	4.2.5.9

DUČÄTI	4.2.5.9
DUPERÄTI	4.6.2.1
DURÄTI	4.6.2.2
ĐÎGA	4.2.7.3; 4.8.5
ĐIRÄTI	4.6.3.2
ĐIRASÖL	4.6.3.2
ĐONGULÏN	4.1.2.2
ËŠKA	4.1.2.3
FAŠÎN	4.6.1.4
FERÃ	4.1.4.3
FERALÏĆ	4.1.4.3
FIJÂDA	4.2.9.1.2
FJÄNAK	4.1.6.1
FLÖK	4.2.8.3
FÔNDO	4.2.7.4
FORTÛNA	4.2.9.2.3
FREGÄTI	4.2.3.5
FRIŠKÎNA	4.1.7.3
FULENTÂDAT	4.2.9.1.6
GAJËTA	4.2.1.2
GÄNČA	4.1.4.4
GÄNJAČ	4.1.4.4
GARÔFUL	4.6.3.3
GÄŠA	4.2.2.3
GAVÛN	4.1.3.3
GAVUNÂRE	4.1.3.3
GRËŠTA	3.1.3
GRËŠTAV	4.3.1.3
GRÜJA	4.1.4.5
GÛJBA	4.2.7.5
GÛLJA	4.2.7.5
GÛLJBA	4.2.7.5
GÛRLA	4.2.3.4; 4.4.1.1

GVÂNTA	4.2.5.7
GVANTÄTI	4.2.5.7
IMBRAGÄTI	4.2.3.6
INKOLÄTI	4.6.2.3
INTRÂDA	4.6.2.4
JÄDARAC	4.8.6
JÂRBOJA	4.2.8.4
JÂRBOL	4.2.8.4
JËŠKA	4.1.2.3
JËŠKATI	4.1..2.3
JIGGA BAR	4.8.5
KÄCA	4.5.1.5
KAÏĆ	4.2.1.3
KALAFÂT	4.2.3.7
KALAFÄTI	4.2.3.7
KALÄTI	4.1.6.2
KALEPÂT	4.2.3.7
KAMAMÎLA	4.6.3.4
KAMARÎČ	4.6.3.5
KAMOMÎLA	4.6.3.4
KANÃ	4.2.7.6
KANDËLICE	4.8.7
KANËLA	4.5.2.2
KANTÎR	4.5.2.3
KÂPO	4.2.6.2
KAPULÏČINKA	4.8.9
KÂR	4.6.1.5
KÄRIG	4.2.3.8
KARIJÔLA	4.6.1.5
KAŠËTA	4.1.7.4
KAŠTËJA	4.2.3.9
KAŠTRADÎNA	4.7.4
KAŠÛN	4.1.7.4

KATRÀM	4.2.3.10
KAVALÈT	4.2.3.11
KAVECÃ	4.1.3.4
KAŽÏN	4.8.10
KAŽÖTIĆ	4.8.10
KAŽÛN	4.7.5
KÖĆA	4.1.5.5
KOD ĐÏGE	4.8.5
KOD KAPÈLICE	4.8.8
KOKODÃ	4.7.6
KÔLA	4.6.2.3
KOLÖNA	4.2.8.5
KOLÛMBA	4.2.8.6
KONÖBA	4.5.3.1
KÔNTRA	2.6.3
KONTRAVÌŽITA	4.2.6.3
KORÈNAT	4.2.7.7
KÖSATI	4.1.2.7
KÖSAVICA	4.1.2.7
KÖSLATA	4.5.1.6
KOŠTÄTI	4.2.5.10
KRÁLJEV MÜJA	4.8.15
KRAMBUČÈLA	4.4.3.1
KREPÂLINA	4.7.7
KREPÄTI	4.7.7
KREPÎVATI	4.7.7
KRËŠITI	4.2.9.2.4
KRPÜŠA	4.7.8
KUKURÎKATI	4.7.9
KUKURÎKAVAC	4.7.9
KUKURÎKU	4.7.9
KULÌNA	4.8.11
KÛNJČAR	4.1.3.5

KÛNJKA	4.1.3.5
KÜPARE	4.8.12
KURËNAT	4.2.7.7
KUVÊRTA	4.2.8.7
LÂMPA	4.2.9.2.5
LAMPADÎNA	4.2.9.2.5
LAMPANDÎNA	4.2.9.2.5
LAMPÄTI	4.2.9.2.5
LANCÂNA	4.2.2.4
LÂNČA	4.2.3.12
LANTÊRNA	4.2.7.8
LARGÄTI	4.2.5.11
LARGÍRANJE	2.5.11
LAŠKÄTI	2.5.12
LÄTA	4.2.3.13
LEBÏĆ	4.2.9.1.3
LEBIĆÂDA	4.2.9.1.3
LEŠÂDA	4.1.7.5
LEŠÄTI	4.1.7.5
LËŠO	4.1.7.5
LËUT	4.2.1.4
LËVA	4.2.3.14
LEVÄNAT	4.2.9.1.4
LEVANTÂRA	4.2.9.1.4
LÔNGO	4.3.3.2
LUCMARÎN	4.6.3.6
LÜĆA	4.6.5.1
LÛDAR	4.1.6.3
LÛDOR	4.1.6.3
LUDRÂNT	4.1.6.3
MÄCA	4.6.1.6
MÄCA	4.3.2.1
MACÔLA	4.6.1.6

MÀDAVINKA	4.8.13
MADÎR	4.2.8.8
MAEŠTRÃ	4.2.9.1.5
MAEŠTRÂL	4.2.9.1.5
MÀGINJATI	4.2.4.2
MAJNÀTI	4.2.5.13
MÀKINA	4.4.1.2
MANDRÀĆ	4.2.7.9
MANÏCA	4.1.6.4
MÀRA	4.2.3.15
MARAŠKÎNA	4.3.1.4
MARÈTA	4.2.7.10
MARINA BÃŽA	4.8.3
MÁRINA BÛŽA	4.8.3
MARTELÎNA	4.6.1.7
MÂST	4.3.2.2
MASTÏTI	4.3.2.2
MAŠTËJA	4.5.1.7
MAŠTẼL	4.5.1.7
MEŠTRÂL	4.2.9.1.5
MIŠĆÊR	4.1.6.5
MLÀDENOV MÜJA	4.8.15
MLÈTAČKA PLÎŠA	4.8.14
MLÈTAČKI MÜJA	4.8.14; 4.8.15
MLETÀK	4.8.14
MOLÀTI	4.4.1.3
MORÈTA	4.2.7.10
MÜFA	4.3.3.3
MÜFAST	4.3.3.3
MÜFASTO	4.3.3.3
MÜJA	4.2.7.11; 4.8.15
MÃL	4.2.7.11; 4.8.15
MURÂDA	4.2.8.9

NAVIGÂNT	4.2.5.14; 4.2.6.4
NAVIGÄTI	4.2.5.14
NEVÊRA	4.2.9.2.6
NEVERÏN	4.2.9.2.6
NOŠTRÖMO	4.2.6.5
ODREBÄTITI	4.2.7.13
OPRÂLA	4.1.3.6
ÔRKULA	4.4.3.2
PAJËT	4.2.8.10
PAJÕ(L)	4.2.8.11
PAJÛN	4.2.8.12
PAMPARÖT	4.6.5.2
PÄNULA	4.1.2.4; 4.1.6.6
PANULÍVATI	4.1.2.4
PARANGÃ(L)	4.1.2.5
PARAPËT	4.2.8.13
PARTÊNCA	4.2.5.15
PÂRTITI	4.2.5.15
PÄSARA	4.2.1.5
PÄŠ	4.1.6.7
PAŠAMÂN	4.2.8.14
PÊRGULA	4.3.1.5
PEŠKAFÔNDO	4.1.2.6
PEŠKÄJ	4.1.2.6; 4.2.8.15
PEŠKARÏJA	4.1.2.6
PEŠKÄTI	4.1.2.6; 4.1.6.8
PEŠTÄTI	4.6.2.5
PETRUSÌMUL	4.6.3.7
PÏC	4.1.4.6
PIKETÄTI	4.6.5.3
PÏPA	4.5.2.4
PÎRIJA	4.3.4.6
PÎZ	4.6.1.8

PIZÄTI	4.6.1.8
PÖRAT	4.8.17
PÖRAT	4.2.7.12
PORTULÂTA	4.1.5.6
POSPUGÄTI	4.2.3.16
(PO)ŠKRPÛNITI	4.8.23
PÖŠTA	4.1.6.9
PÖT	4.3.4.7
PRÔVA	4.2.8.16
PROVÏŠTA	4.1.5.7
PUKAPÔRTA	4.2.8.17
PULÄSTAR	4.7.10
PULASTRÄVINA	4.7.10
PULÈNAT	4.2.9.1.6
PULENTÂDA	4.2.9.1.6
PULÏĆ	4.7.11
PULÎNGO	4.7.11
PÜNAT	4.2.8.18
PÛNTA	4.8.18
PÜNTA	4.8.18
PUNTA ARTÏĆ	4.8.18
PÛNTA MLÊTKA	4.8.18
PÛNTA MLẼTKA	4.8.18
PÛNTA RÓKINICA	4.8.18
PÛNTA SËBAČEVA	4.8.18
PÛNTA VÖLOVAK	4.8.18
RÂNDO	4.2.5.16
RAŽENTÄTI	4.5.3.2
REBATAJÏCA	4.2.7.13
REBATÎNKE	4.2.7.13
RÊFUL	4.2.9.1.7
REŽENTÄTI	4.5.3.2
RICÄTI	4.2.5.17

RICÂVANJE	4.2.5.17
RÖTA	4.2.5.18
RUMANÏJA	4.3.1.6
RÜTA	4.2.5.18
RÜZINA	4.6.5.4
RUZINÄTI	4.6.5.4
RÜZINAV	4.6.5.4
SABÕN	4.2.7.14
SABUNÏĆ	4.2.7.14
SABUNÏĆ	4.8.19
SABUNÏKE	4.8.19
SÄBUNIKE	4.8.19
SABUNJÂR	4.2.7.14
SABUNJÊRE	4.8.19
SÄKA	4.1.3.7
SALAMÛRA	4.2.7.15
SAMBUNJÂK	4.2.7.14
SÈLEN	4.6.3.8
SÏĆ	4.6.1.9
SIDOŠPÄNJA	4.1.2.7
SÏKA	4.2.7.16
SINJÃ(L)	4.1.4.7
SINJÄTI	4.1.4.7
SKÖS	4.1.2.7
SKÖSAVICA	4.1.2.7
SKÖSNUTI	4.1.2.7
SMÜFATI SE	4.3.3.3
SPŘTA	4.6.1.10
SPŘTVA	4.6.1.10
SPÜGA	4.2.3.16
SRÏDNJA PLANURA	4.8.16
STAĐÛN	4.6.5.5
STAĐON	4.6.5.5

STÙPA	4.5.3.3
STÙPAST	4.5.3.3
SÙPETAR	4.8.20
SÙRGANJE	4.2.5.19
SURGARDÏN	4.2.5.19
SURGÄTI	4.2.5.19
SVILÄC	4.3.2.3
ŠËSAN	4.2.4.3
ŠËSNO	4.2.4.3
ŠËSTAN	4.2.4.3
ŠIFÛN	4.5.3.4
ŠIJÄTI	4.2.5.20
ŠIJAVÔGA	4.2.5.20
ŠIJÛN	4.2.9.1.8
ŠKÄF	4.1.5.8
ŠKÄLJ	4.2.7.17
ŠKAPULÂR	4.5.3.5
ŠKAPULÄTI	4.5.3.5
ŠKICËT	4.3.2.4
ŠKÎP	4.6.1.11
ŠKOLÏĆ	4.2.7.18
ŠKÖLJ	4.2.7.18
ŠKÖLJARSKA PÛNTA	8.18 I 8.21
ŠKRÄPA	4.2.7.19
ŠKRÄPAVAC	4.2.7.19; 4.8.22
ŠKRPÎNA	4.8.23
ŠKRPÕČ TRAVÄČ	4.8.23
ŠKRPÕČEVICA.	4.8.23
ŠKRPÕĆ	4.8.23
ŠKRPÜN	4.8.23
ŠKURIBÂNDA	4.2.9.2.7
ŠKÛRIJA	4.6.2.6
ŠKVÊR	4.2.3.17

ŠÔRTA	4.3.1.7
ŠPÂG	4.2.2.5
ŠPÎNA	4.5.2.5
ŠPÛNTA	4.3.3.4
ŠPÛNTATI SE	4.3.3.4
ŠPURTÏLA	4.2.8.19
ŠTËLJA	4.6.2.7
ŠTÏKA	4.6.5.6
ŠTÎVA	4.2.8.20
ŠTRABÂNDO	4.2.5.24
ŠTRANBIČÂDA	4.2.9.2.8
ŠTRÏCANJE	4.1.6.10
ŠTRIKÄTI	4.1.6.10
ŠTRIKÎVANJE	4.1.6.10
ŠUFADÏN	4.2.8.21
ŠÛOR	4.1.3.8
ŠÛVOR	4.1.3.8
ŠÛVOR (IHT)	4.1.3.8
TÄKLJA	4.3.2.5
TAPÛN	4.5.2.6
TËZA	4.6.5.7
TIMÛN	4.1.5.9
TIMUNJÊR	4.1.5.9
TÔRKUL	4.4.1.4
TORKULÄTI	4.1.5
TRABÂKUL	4.2.1.6
TRÄLJA	4.6.1.12
TRALJÄTI	4.6.1.12
TRAMONTÂNA	4.2.9.1.9
TRÄPATI	4.6.5.8
TRÄTA	4.1.3.9
TRATÛR	4.3.4.8
TROTÛR	4.3.4.8

TÜFINJA	4.6.5.9
TÜNJA	4.1.2.9
U BRÁKE	4.8.2
VAPÔR	4.2.1.7
VÂŽ	4.4.1.5
VÊRGUJA	4.2.1.8
VIJÂZ	4.2.5.21
VIÔLA	4.6.3.9
VÌŽITA	4.2.5.22
VIŽITÄTI	4.2.5.22
VOGÄTI	4.2.5.23
ZAKALÄTI	4.1.6.2
ZJUGULÌN	4.1.2.2
ŽBÂNDAN	4.2.5.24
ŽBANDÄTI	4.2.5.24
ŽBÂNDO	4.2.5.24

IZ DALMATOROMANSKOG:

LEKSEM	BROJ
ÂRTA	4.1.1.2
BATALÄŠKA GLAVÌCA	4.8.1
BATALÄŽA	4.8.1
BRÂK	4.2.7.2; 4.8.2
CÔKLJIN MÙJA	4.8.15
CÕKLJIN MÙJA	4.8.15
DAKMÂR	4.1.4.2
DRAKMÂR	4.1.4.2
DR̈KMAR	4.1.4.2
GAVÛN	4.1.3.3
GAVUNÂRE	4.1.3.3
JÄDARAC	4.8.6
JÂRBOJA	4.2.8.4
JÂRBOL	4.2.8.4
KAPULÌČINKA	4.8.9
KONÖBA	4.5.3.1
KÖSLATA	4.5.1.6
KRÁLJEV MÙJA	4.8.15
KRAMBUČËLA	4.4.3.1
KÛNJČAR	4.1.3.5
KÛNJKA	4.1.3.5
LÙĆA	4.6.5.1
MÄDAVINKA	4.8.13
MLÄDENOV MÙJA	4.8.15
MÙJA	4.2.7.11; 4.8.15
MÛL	4.2.7.11; 4.8.15
MÕL	4.2.7.11; 4.8.15
MÛL U GLAVÁNCIMA	4.2.7.11; 4.8.15
OPRÂLA	4.1.3.6
ÔRKULA	4.4.3.2

PAMPARÖT	4.6.5.2
PETRUSÏMUL	4.6.3.7
POSPUGÄTI	4.2.3.16
(PO)ŠKRPÛNITI	4.8.23
PÖT	4.3.4.7
PULÏĆ	4.7.11
PULÎNGO	4.7.11
RUMANÏJA	4.3.1.6
SABÛN	4.2.7.14
SABUNÏĆ	4.2.7.14
SABUNÏĆ	4.8.19
SABUNÏKE	4.8.19
SÄBUNIKE	4.8.19
SABUNJÂR	4.2.7.14
SABUNJÊRE	4.8.19
SAMBUNJÂK	4.2.7.14
SPŘTA	4.6.1.10
SPÜGA	4.2.3.16
SRÏDNJA PLANURA	4.8.16
STÜPA	4.5.3.3
STÜPASTO	4.5.3.3
SÜPETAR	4.8.20
SÜRGANJE	4.2.5.19
SURGARDÏN	4.2.5.19
SURGÄTI	4.2.5.19
ŠKRÄPA	4.2.7.19
ŠKRÄPAVAC	4.2.7.19; 4.8.22
ŠKRPÎNA	4.8.23
ŠKRPÕČ TRAVÄČ	4.8.23
ŠKRPÕČEVICA.	4.8.23
ŠKRPÕĆ	4.8.23
ŠKRPÜN	4.8.23
ŠÛVOR (IHT)	4.1.3.8

TÄKLJA	4.3.2.5
TRÄLJA	4.6.1.12
TRALJÀTI	4.6.1.12
TRATÛR	4.3.4.8
TROTÛR	4.3.4.8
U BRÁKE	4.2.8

Bibliografske kratice

AEI DEVOTO, G. 1967. *Avviamento alla etimologia italiana, dizionario etimologico, seconda ristampa,* Felice Le Monnier, Firenze.

ARj DANIČIĆ, D. ET AL. 1880.–1976. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–XXIII. JAZU, Zagreb.

BB FILIPI, G. 1997. Betinska brodogradnja - etimologijski rječnik pučkog nazivlja, Županijski muzej, Šibenik.

BOE BOERIO, G. 1998. Dizionario del dialetto veneziano, Giunti, Firenze.

DE DE MAURO, T. / MANCINI, M. 2000. *Dizionario etimologico*, Garzanti linguistica, Milano.

DEI BATTISTI, C. / ALESSIO, G. 1975. *Dizionario etimologico italiano,* Barbera, Firenze.

DELG CHANTRAINE, P. 1968. *Dictionaire étymologique de la langue greque*. Histoire des mots, I-III, Klincksieck, Paris.

DELL ERNAULT, A / MEILLET, A. 1951. *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots (3ième ed.)*, C. Klincksieck, Paris.

DELI CORTELAZZO, M / ZOLLI, P. 1999. *Dizionario etimologico della lingua italiana,* 2a edizione a cura di Manlio Cortelazzo e Michele A. Cortelazzo, Zanichelli, Bologna.

ERHJ MATASOVIĆ, R. Ur. 2016. *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika: 1. svezak A-Nj*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.

FEW WARTBURG, W.V. 1922 i d. *Französisches etymologisches Worterbuch, I-XXVI*, Klopp, Bonn.

GDDT DORIA, M. 1987. *Grande dizionario del dialetto triestino, storico etimologico fraseologico,* Edizioni Il Meridiano, Trieste.

GEW FRISK, H. 1960-1972. Griechisches etymologisches Wörterbuch, I-III, C. Winter, Heidelberg.

HER ANIĆ, V. et. al. 2004. Hrvatski enciklopedijski rječnik I - XII. Jutranji List, Zagreb.

ILA FILIPI, G. / BURŠIĆ-GIUDICI, B. 1998. Istriotski lingvistički atlas (Atlante linguistico istrioto), Znanstvena udruga Mediteran, Pula.

IrE III FILIPI, G. 2008. *Istrorumunjske etimologije, Knjiga 3: zoonimi: šumske i poljske životinje; mikonimi; bačvarska terminologija,* Zum-Annales, Pula - Koper.

JaFa VINJA, V. 1986. *Jadranska fauna. Etimologija i struktura naziva, I - II,* JAZU, Logos, Split.

JEti I VINJA, V. 1998. *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku. Knjiga I. A-H,* HAZU i Školska knjiga, Zagreb.

JEti II VINJA, V. 2003. *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku. Knjiga II. I-Pa,* HAZU i Školska knjiga, Zagreb.

JEti III VINJA, V. 2004. *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku. Knjiga III. Pa-Ž,* HAZU i Školska knjiga, Zagreb.

LEI PFISTER, M. 1984-2004. *Lessico etimologico italiano, I-VIII,* dr. Ludwig Reichert Verlag, Wiesbaden.

LH BOŽANIĆ, J. 2010. *Lingua halieutica.* Književni krug Split, Split.

LRL *Lexicon der Romanischen Linguistik*

LS LIDDELL, H.G., SCOTT, R. & JONES, H.S. 1996. *Greek-English Lexicon, Ninth Edition with a Revised Supplement*, Oxford University Press, Oxford.

LVJ ROKI A. - FORTUNATO. 1997. *Libar Viškiga Jazika*, University of Toronto Press Incorporated, Toronto.

RBČG ŠIMUNOVIĆ, P. 2009. *Rječnik bračkih čakavskih govora*, Golden marketing - Tehnička knjiga, Zagreb.

RCG LIPOVAC RADULOVIĆ, V. 1998. *Romanizmi u Crnoj Gori. Jugoistočni dio Boke Kotorske*, MBM-plas, Novi Sad.

REW MEYER-LÜBKE, W. 1911. *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Universitätsverlag, Heidelberg.

RGGK KALOGJERA, D. / SVOBODA M. / JOSIPOVIĆ, V. 2008. *Rječnik govora grada Korčule,* Novi Liber, Zagreb.

RGOI MARTINOVIĆ, Ž. 2005. *Rječnik govora otoka Iža,* Gradska knjižnica Zadar, Zadar.

RGOM JURAGA, E. 2010. *Rječnik govora otoka Murtera.* Ogranak Matice hrvatske Murter, Šibenik.

RGP TIČIĆ, A. 2004. *Rječnik govora mjesta Povljane, Libar povljânskih besîd,* Matica hrvatska Zadar, Zadar.

RGS PIASEVOLI, A. 1993. *Rječnik govora mjesta Sali,* Matica hrvatska - Ogranak Zadar, Povjereništvo Matice hrvatske Sali, Zadar.

RGV JURIŠIĆ, B. 1973. *Rječnik govora otoka Vrgade,* JAZU, Zagreb.

RRG RADULIĆ, L. 2002. *Rječnik rivanjskoga govora,* Matica hrvatska Zadar, Zadar.

RSG VUKOVIĆ, S. 2001. *Ričnik selaškega govora: rječnik dijalekta Selaca na otoku Braču,* Laus, Split.

SkokTerm SKOK, P. 1933. *Od koga naučiše jadranski Jugosloveni pomorstvo i ribarstvo?* Hrvatska štamparija Gradske štedionice, Split.

SKOK I SKOK, P. 1971. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Knjiga prva. A–J*, JAZU, Zagreb.

SKOK II SKOK, P. 1972. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Knjiga druga. K–poni*[1], JAZU, Zagreb.

SKOK III SKOK, P. 1973. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Knjiga treća. poni*[2]*–Ž*, JAZU, Zagreb.

VDVD MIOTTO, L. 1991. *Il vocabolario del dialetto veneto-dalmata,* Edizione Lint, Trieste.

VEI PRATI, A. 1951. *Vocabolario etimologico italiano (VEI),* Garzanti, Torino.

VG ROSAMANI, E. 1990. *Vocabolario Giuliano,* Lint, Bologna.

VLI ZINGARELLI, N. 1998. *Vocabolario della lingua italiana,* Zanichelli, Bologna.

VMGD ROSAMANI, E. 1975. *Vocabolario marinaresco giuliano-dalmata,* Olschki, Firenze.

Bibliografija

BABIĆ, S. 2002. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku,* HAZU, Nakladni zavod Globus, Zagreb.

BARIĆ, E. ET AL. 1997. *Hrvatska gramatika (drugo, promijenjeno izdanje)*, Školska knjiga, Zagreb.

BARTOLI, M. G. 2000. *Il Dalmatico, resti di un'antica lingua romanza parlata da Veglia a Ragusa e sua collocazione nella Romània appennino balcanica,* a cura di Aldo Duro, Istituto della Enciclopedia Italiana Fondata da Giovanni Treccani, Roma.

BIJELIĆ, D. 2011. „Geografske značajke Privlake". *Privlačko rodoslovlje (*MUSTAĆ M., PUPOVAC, D., SORIĆ, A. (ur.)), Župni ured rođenja, Zadar, 31 - 34.

BOŽANIĆ, J. 2002, „Viški facendijer", *Čakavska rič, 30, 177-332.*

BOŽANIĆ, J. 2006. „Komiški dikcionar – A", *Čakavska rič, 34, 5-50.*

BOŽANIC, J. 2008. „Komiški dikcionar – B", *Čakavska rič, 36, 5-91.*

BOŽANIĆ, J. 2010. „Stil, priča, leksik, svijet tezaurusa usmene predaje komiškog ribara Ivana Vitaljića Gusle", *Čakavska rič, 38, 5-122.*

BRANDIN, L. 1932. „Romanisches Etymologisches Wörterbuch by W. Meyer-Lübke", *The Modern Language Review*, Vol. 27, No. 1, 101-102

BROZOVIĆ RONČEVIĆ, D. 2010. „Toponomastičko nazivlje između imenoslovlja i geografije", *Folia onomastica Croatica XIX,* 37 - 46.

BRUSIĆ, Z. 1973. „Privlaka kod Zadra, arheološko topografski podaci"*, Institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, Zadar, 419-446.

CAMPBELL, L. /MIXCO, M., 2007. *A Glossary of Historical Linguistics*, Edinburgh University Press, Edinburgh.

CORTELAZZO, M. / MARCATO, C. 1998. *I dialetti italiani, dizionario etimologico,* UTET, Torino.

ČIMPRAS ŠIMPRAGA, A. 2009. „Petar Šimunović: Toponimija hrvatskog jadranskog prostora: Zagreb: Golden marketing - tehnička knjiga, 2005", *Folia onomastica croatica XVII*, 204 - 208.

DABO-DENEGRI, LJ. 2007. *Hrvatsko-francuski jezični dodiri*, Nakladni zavod globus, Zagreb.

DARDANO & TRIFONE. 1996. *La Lingua Italiana*, Zanichelli, Bologna.

DEANOVIĆ, M. 1940. „Sui rapporti culturali fra gli Italiani e Slavi merridionali attraverso i secoli", *L'Europa Orientale, XIX, 11-12*, 384-389.

DEANOVIĆ, M. 1958. „Stratifikacija naših pomorskih i ribarskih naziva po njihovu porijeklu“, *Pomorski zbornik, IV,* Društvo za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije, Zadar, 735-744.

DEANOVIĆ, M. 1966-1970. „Voci levantine nelle parlate dell'Adriatico“, *BALM, 10-12,* Leo S. Olschki, Firenze, 43-47.

DE VAAN, M. 2008. *Etymological Dictionary of Latin and the other Italic Languages*, Brill, Leiden.

DEVOTO, G. / OLI, G.C. 2008. *Vocabolario della lingua italiana, Mondadori*, Milano.

DORIA, M. 1989. „Dalmatico“ *Lexicon der Romanischen Linguistik (LRL), Band III,* Herausgegeben von Günter Holtus, Michael Metzeltin, Christian Schmitt, Max Niemayer, Tübingen, 522-537.

DRINKA, B. 2010. „Language Contact“, *The Continuum Companion to Historical Linguistics*, Continuum, LURAGHI, S. / BUBENIK, V (Eds.), London, 325-343.

FILIPI, G. 1988. „Terminologia degli squeri dalmati (stratificazione)“, *Guida ai Dialetti Veneti X,* a.c. M. Cortelazzo, CLEUP, Padova, 147-151.

FILIPI, G. 1994. „Etimologijski rječnik romanizama u slavenskim govorima Istre: jugozapadna Istra - Marčana i okolica“, *Marčanski zbornik*, 129-138.

FILIPI, G. 1998. „Pomorski termini u rukopisnom latinsko-hrvatsko-talijanskom rječniku fra Josipa Jurina iz 18. st.: plovila, dijelovi plovila i plovidba“, *Folia onomastica Croatica, 7,* 75-87.

FILIPI, G. / BURŠIĆ-GIUDICI, B. 1998. *Istriotski lingvistički atlas (Atlante linguistico istrioto),* Znanstvena udruga Mediteran, Pula.

FILIPI, G. 2002. „Istrorumunjske etimologije II: istrorumunjske posuđenice u istarskim čakavskim govorima Brguda i Čepića“, *Čakavska rič, 30, 159-176.*

FILIPOVIĆ, R. 1967. „Jezici u kontaktu i jezično posuđivanje“, *Suvremena lingvistika, IV*, 27-90.

FILIPOVIĆ, R. 1998. *Teorija jezika u kontaktu,* Školska knjiga, Zagreb.

FINKA, B. / ŠOJAT, A. 1973-1974. „Obalna toponimija zadarsko-šibenskoga kopna i šibenskoga otočja“, *Onomastica Jugoslavica 3–4*: 37–65 + 6 karata.

FINKA, B.; MOGUŠ, M. 1981. „Karta čakavskoga narječja“, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 5, 48–58.

GALIĆ, J. / LISAC, J. 2015. „Govor otoka Vira i njegov leksik“ *Čakavska rič, 42*, 5–30.

GALOVIĆ, F. 2013. „Prilog istraživanju jezika hrvatske dijalekatske poezije: bračko cakavsko pjesništvo“, *Croatica et Slavica Iadertina, 9/1*, 83–98.

FOLENA, G. 1968-1970. „Introduzione al veneziano “de la da mar”“, *BALM, 10-12*, 331-376.

FRANCESCATO, G. 1970. „La posizione del dalmatico e i dialetti dell’Italia meridionale“, *Abruzzo, Rivista dell’Istituto di Studi Abruzzesi, VIII,* 2-3, 3-13.

GAČIĆ, J. 1979. „Romanski elementi u splitskom čakavskom govoru“, *Čakavska rič, 1-2,* 3-54, 107-155.

GALIĆ, J. & LISAC, J. 2015. “Govor otoka Vira i njegov leksik”, *Čakavska rič, 42,* 5-30.

GALOVIĆ, F. 2013. „Prilog istraživanju jezika hrvatske dijalekatske poezije: bračko cakavsko pjesništvo“ *Croatica et Slavica Iadertina IX/I*, 83-98.

GIAMMARCO, E. 1963-1964. *Dizionario Abruzzese e Molisano, Volumi I-IV,* Edizioni dell’Ateneo, Roma.

GIAMMARCO, E. 1985. *Lessico Etimologico Abruzzese*, Vol V del DAM - Dizionario Abruzzese e Molisano, Edizioni dell’Ateneo, Roma.

GLARE, P.G.W. 2012. *Oxford Latin Dictionary (2nd ed.)*, Oxford University Press, Oxford.

GLUHAK, A. 1993. *Hrvatski etimološki rječnik*, August Cesarec, Zagreb.

GLUHAK, A. 2003. „Kakva nam etimologija treba“, Filologija, 40, 41-64.

HAGÈGE, C. 2005. *Zaustaviti izumiranje jezikâ (Franić I, prev.)*, Disput, Zagreb.

HAUGEN, G. 1950. „The Analysis of Linguistic Borrowing“, *Language,* 26, 210-231.

HERKOV, Z. 1974. “Prinosi za upoznavanje naših starih mjera za dužinu i površinu”, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU / Zbornik zavoda za povijesne znanosti IC JAZU / Zbornik Historijskog zavoda JA / Zbornik Historijskog zavoda JA,* 7, 61-151.

HERKOV, Z. 1977. “Prinosi za upoznavanje naših starih mjera za dužinu i površinu - nastavak”, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU / Zbornik zavoda za povijesne znanosti IC JAZU / Zbornik Historijskog zavoda JA / Zbornik Historijskog zavoda JA,* 8, 143-215.

HRASTE, M. 1957. „O kanovačkom akcentu u Hrvatskoj“, *Filologija*, 1, 59-75.

HRASTE, M. / ŠIMUNOVIĆ, P. 1979. *Čakavisch-deutches Lexicon, I, II, III*, Böhlau Verlag, Köln, Wien.

INGRAM, J.K. 1881. „Etymological notes on Liddell and Scott's Lexicon“, *Hermathena*, Vol. 4, No. 7, 105 - 120.

JERNEJ, J. 1968-1970. „Interferenze linguistiche sulle coste orientali del bacino adriatico“, *BALM, 10-12*, 49-55.

JUTRONIĆ, D. „Čakavski dijalekt kroz dvije generacije - prilog teoriji jezične promjene“, *Čakavska rič, 30,* 333-348.

KAPOVIĆ, M. & VULETIĆ, N. 2010. „Refleks hrvatskog Y u hrvatskim „Dalmatskim grecizmima““ *Filologija 55*, 37-59.

KAPOVIĆ, M. 2015. *Povijest hrvatske akcentuacije*, Matica hrvatska, Zagreb.

KATIČIĆ, R. 1976. *Ancient Languages of the Balkans: Part 1*, Mouton, The Hague.

KATIČIĆ, R. 1998. *Litterarum studia: književnost i naobrazba ranoga hrvatskog srednjovjekovlja*, Matica hrvatska, Zagreb.

KLAIĆ, B. 1987. *Rječnik stranih riječi A-Ž*, Nakladni zavod MH, Zagreb.

KODRIĆ, A / MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ, M. 2008. "Toponimi romanskog podrijetla na splitskom poluotoku", *Školski vjesnik, Časopis za pedagoška i školska pitanja*, LVII, 91 - 126.

KOLANOVIĆ, J. (ur.) 2000. *Privlaka*, Matica hrvatska, Privlaka.

KOLANOVIĆ, A. 2000. „Mali rječnik privlačkoga govora“ *Privlaka* (KOLANOVIĆ J, ur.), Matica Hrvatska, Privlaka, 151-160.

KOLANOVIĆ, J. 2011. „Demografska slika Privlake“. *Privlačko rodoslovlje* (MUSTAĆ M., PUPOVAC, D., SORIĆ, A., ur.), Župni ured rođenja, Zadar, 43 - 53.

KOVAČIĆ, M. 2007. *Grecizmi u suvremenom hrvatskom jeziku*, Matica hrvatska, Zagreb.

LEDGEWAY, A. / MAIDEN, M. (eds). 2016. *The Oxford Guide to the Romance Languages,* Oxford University Press, Oxford.

LEPSCHY, G. 2001. „DELI: Dizionario etimologico della lingua italiana by Manlio Cortelazzo; Paolo Zolli; Michele A. Cortelazzo“, *The Modern Language Review*, 96, 3, 854-855.

LEWIS, C.T / SHORT, C. 1879. *A Latin Dictionary*, Oxford University Press, Oxford.

LISAC, J. 1996. *Hrvatski dijalekti i jezična povijest,* Matica hrvatska, Zagreb.

LISAC, J. 1998. „Položaj privlačkoga govora među hrvatskim idiomima“, *Čakavska rič, 26,* 25-31.

LISAC, J. 2002. „Glasovi srednjočakavskoga dijalekta“, *Čakavska rič, 30, 9-90.*

LISAC, J. 2003a. „Leksički, sintaktički i drugi utjecaju u hrvatskim dijalektima“, *Hrvatski dijalektološki zbornik, 12*, 29-37.

LISAC, J. 2003b. *Hrvatska dijalektologija 1: Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja,* Golden Marketing Tehnička knjiga, Zagreb.

LISAC, J. 2009. *Hrvatska dijalektologija 2: Čakavsko narječje,* Golden Marketing Tehnička knjiga, Zagreb.

LISAC, J. 2010. „Leksik otoka Ista“, *Čakavska rič, 38, 123-134.*

LORGER, S. 2008. *Dalmatinske riči,* Grafički zavod Hrvatske d.o.o., Zagreb.

LORGER, S. 2010. *Sve je to jena kužina,* Grafički zavod Hrvatske d.o.o., Zagreb.

LURAGHI, S. / BUBENIK, V. 2010. „Historical linguistics: History, Sources, Resources“, *The Continuum Companion to Historical Linguistics*, Continuum, London, 1-35.

LJUBIČIĆ, M. 1991. „Parole ibride croato-venete nel Vocabolario del dialetto veneto-dalmata di L. Miotto“. *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia, 36-37,* 121-129.

LJUBIČIĆ, M. 1998. „Bilješke o semantičkoj specijalizaciji posuđenica“, *Suvremena lingvistika, 45-46,* 17-37.

LJUBIČIĆ, M. 1999. „Vojmir Vinja, Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku, Knjiga I. (A-H)“, *Studia romanica et anglica zagrabiensia, 44*, 299-301.

LJUBIČIĆ, M. 2003. „Lažni parovi i etimologija“, *Filologija, 40*, 79-88.

LJUBIČIĆ, M. 2010. „Škur, škure, škuribanda: etimologija i značenje u hrvatskim govorima“, *Adriatico / Jadran: Rivista di cultura tra le due sponde, 1-2*, 332-346.

MAIDEN, M. 2016. „Dalmatian“ in *The Oxford Guide to the Romance Languages*, Oxford University Press, Oxford, 126-138.

MALINAR, S. 2000. „Italiano e croata a contatto“, *L'Italiano oltre frontiera, Atti del V Convegno Internazionale, Leuven, 22-25 aprile 1998, Vol II*, *a cura di Serge Vanvolsem, Dieter Vermandere, Yves D-Hulst, Franco Musarra*, Franco Cesati Editore, Firenze.

MALINAR, S. 2002-2003. „Italiano e croato sulla costa orientale dell'Adriatico. Dai primi secoli all'Ottocento“, *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia, 47-48*, 283-310.

MALKIEL, Y. 1989. *Theory and Practice of Romance Etymology,* Variorum Reprints, London, 1-100.

MALKIEL, Y. 1993. *Etymology*, Cambridge University Press, Cambridge.

MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ, M. 1984. „Romanizmi u graditeljskoj terminologiji u Dalmaciji“, *Čakavska rič,* 12, 1-2, 55-103.

MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ, M. i KODRIĆ, A. 2008. "Toponimi romanskog podrijetla na splitskom poluotoku", *Školski vjesnik, Časopis za pedagoška i školska pitanja*, LVII, 91 - 126.

MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ, M. 2010. „Tragovima Skokovih istraživanja - prilog etimologiji nesonima šireg splitskog akvatorija", *Folia onomastica Croatica,* XIX, 163 - 173.

MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ, M. & LOŽIĆ-KNEZOVIĆ, K. 2012. „Toponimija mjesta Mravince", *Folia onomastica croatica*, 21, 121-146.

MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ, M. & LOŽIĆ-KNEZOVIĆ, K. 2014. *Toponimija otoka Šolte*, Filozofski faklutet u Splitu, Split.

MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ, M. & LOŽIĆ-KNEZOVIĆ, K. 2018. *Toponimija otoka Drvenika i Ploče*, Filozofski faklutet u Splitu, Split.

MARAZZINI, C. 2004. *Breve storia della lingua italiana*, Il Mulino, Bologna.

MARCATO, C. 1982. *Ricerche etimologiche sul lessico veneto, Rassegna critico bibliografica,* CLEUP, Padova.

MARCATO, C. 1984. „Il lessico dialettale fra tradizione ed innovazione", *Guida ai dialetti veneti VI, a cura di M. Cortelazzo*, CLEUP, Padova, 99-121.

MARCATO, C. 2002. „Lessico dialettale: etimologia e storia culturale", *I dialetti italiani, storia, struttura, uso, a cura di M. Cortelazzo, N. De Blasi e G. P. Clivio*, UTET, Torino, 97-103.

MARIČIĆ KUKLJIČANIN, T. 2000. *Rječnik govora mjesta Kukljica na otoku Ugljanu*, Matica hrvatska, Zadar.

MATASOVIĆ, R. 1995. "Skokove ilirske etimologije" *Folia onomastica Croatica, 4*, 89-101

MATKOVIĆ, D. 2004. „Frazemi i paremiološki izričaji s natuknicama iz ribarstva i pomorstva u govoru Vrboske na otoku Hvaru." *Čakavska rič, 32*, 137-144.

MAVER, G. 1922. „Parole croate di origine italian o dalmatica", *Archivum Romanicum, vol. VI,* Genève, Leo S. Olschki, Éditeur, 241-253.

MAVER, G. 1925. „Intorno alla penetrazione del lessico italiano nel serbo-croato della Dalmazia e dei territori vicini: Criteri metodologici" *Atti del Reale Istituto Veneto di Scienze, Lettere e Arti, LXXXIV,* 749-770.

METZELTIN, M. 1988. „Veneziano e italiano in Dalmazia", *LRL, Band IV,* Herausgegeben von Günter Holtus, Michael Metzeltin, Christian Schmitt, Max Niemayer, Tübingen, 551-569.

METZELTIN, M. 1992. „La Dalmazia e l'Istria" *L'Italiano nelle regioni: lingua nazionale e identità regionali, a cura di Franesco Bruni*, UTET, Torino, 316 - 335.

MIOČIĆ, K. 2011. „Romanizmi u kuhinjskom i kulinarskom leksiku ražanačkog kraja“, *Čakavska rič, 30, 31-66.*

MOGUŠ, M. 1977. *Čakavsko narječje*, Školska knjiga, Zagreb.

MULJAČIĆ, Ž. 1960. „Dalmatske studije I“, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru I*, 85-100.

MULJAČIĆ, Ž. 1965. „La posizione del dalmatico nella Romania. Per una classificazione dinamica delle lingue neolatine“, *Actes X Congrès International de linguistique et philologie romane, Strasbourg, I-III,* Paris, 1185-1194.

MULJAČIĆ, Ž . 1966. „Lo cakavismo alla luce della linguistica contrastive“, *Die Weld der Slaven, XX,* Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 367-379.

MULJAČIĆ, Ž . 1967. „Les phonèmes italiens /č/ et /ĝ/ dans les emprunts italiens du serbocroate: problèmes de transcription et de distance phonématique“, *To honor Roman Jakobson,* Mouton, The Hague - Paris, 1408-1413.

MULJAČIĆ, Ž . 1968. „Tipologija jezičnog kalka“, *Radovi - razdio lingvističko-filološki (4),* god. 7, 5-19.

MULJAČIĆ, Ž . 1968-1970. “Usi metaforici di alcuni termini marittimi“, *BALM, 10-12*, 85-91.

MULJAČIĆ, Ž . 1972a. „Scambi lessicali tra l’Italia meridionale e la Croazia“, *Italjug, I, god. II,* Roma, 15-17.

MULJAČIĆ, Ž. 1972b. *Opća fonologija i fonologija suvremenoga talijanskog jezika*. *II. prošireno i prerađeno izdanje,* Školska knjiga, Zagreb.

MULJAČIĆ, Ž . 1973. „Problemi della simbiosi slavo-romanza nell’Adriatico“, *Miscellanea, II,* Facoltà di lingue e letterature straniere di Trieste con sede a Udine, Udine, 21-39.

MULJAČIĆ, Ž . 1983. „Sui venezianismi nello slavo balcanico occidentale (Aspetti storici - principi metodologici - compiti futuri)“, *Lingusitica e dialettologia veneta. Studi offerti a Manlio Cortelazzo dai colleghi stranieri,* Tübingen, Narr, 243-251.

MULJAČIĆ, Ž . 1988. „Bibliographie de linguistique romane: Domaine dalmate et istriote avec les zones limitrophes (1976-1987)“, *Revue de Linguistique Romane, Tome 52*, 183-239.

MULJAČIĆ, Ž. 1992. „I contatti linguistici e culturali slavo-romanzi nel bacino adriatico nel Medio Evo“, *Storia e civiltà, VIII, 3-4,* 186-204.

MULJAČIĆ, Ž. 1998. „La ripartizione areale delle lingue romanze“, *LRL, Band VII, 2.* Herausgegeben von par Günter Holtus, Michael Metzeltin, Christian Schmitt, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 872-892.

MULJAČIĆ, Ž. 1999. „Dalmatski“, *Fluminensia, 11, 1-2,* 1-30.

MULJAČIĆ, Ž. 2000. *Das Dalmatische,* VON EDMANN-PANDŽIĆ, E (ur.), Böhlauverlag, Köln, Weimar, Wien.

MULJAČIĆ, Ž. 2003. „Efemerni krčkoromanski (veljotski) fonem /y/“, *Govor XX, 1-2*, 289-294.

MULJAČIĆ, Ž . 2003. „O dvjema vrstama hrvatskih “pseudoromanizama”“, *Filologija 40*, 95-112.

MUSIĆ, S. 1972. *Romanizmi u severo-zapadnoj Crnoj Gori*, Filološki fakultet beogradskog univerziteta, Beograd.

MUSIĆ, S. 1978. „I romanismi nelle bocche di Cattaro nord-occidentali“, *BALM, 20*, 11-118.

MUSTAĆ, M. 2000. “Privlačka toponimija” *Privlaka* (KOLANOVIĆ, J., ur.). Matica hrvatska Privlaka i Poglavarstvo općine Privlaka, Zagreb, 160-170.

MUSTAĆ, M. 2011. „Povijest Privlake“, *Privlačko rodoslovlje* (MUSTAĆ M., PUPOVAC, D., SORIĆ, A., ur.), Župni ured rođenja, Zadar, 15 - 30.

PELLEGRINI, G. B. 1992. „Mn > un nel latino dalmatico“, *Ricerche lingusitiche balcanico-danubiane,* La Fenice, Roma, 257-263.

PETKANOV, I. 1980-1986. „Ragusa centro di diffusione degli elementi lessicali italiani nelle lingue balcaniche“, *BALM, 22-28*, 185-206.

PFISTER, M. 1984-2004. *Lessico etimologico italiano (LEI), I-VIII,* dr. Ludwig Reichert Verlag, Wiesbaden.

PFISTER, M. / LUPIS, A. 2001. *Introduzione all'etimologia romanza,* Rubbettino Editore, Catanzaro.

PISANI, V. 1968-1970. „I'etimologia de cèfalo e sue conseguenze storiche e metodologiche“, *BALM, 10-12*, 443-448.

PLATO. 1900. „Cratylus“ in *Platonis opera, vol. 1*, BURNET, J. (Ed.)., Clarendon Press, Oxford.

PLIŠKO, L. 2009. „Romanizmi u leksemima za *dom* i *posjed* u jugozapadnome istarskome ili štakavsko-čakavskome dijalektu“. *Čakavska rič, 37*, *147-162.*

PRAGA, G. 1954. *Storia di Dalmazia,* dell'Olio, Milano.

PRATI, A. 1968. *Etimologie venete,* Istituto per la collaborazione culturale, Venezia-Roma.

PUTANEC, V. 1963. „Refleksi starodalmatskog pridjeva sanctus u onomastici obalne Hrvatske“, *Slovo 13*, 137-179.

PUTANEC, V. 1970. „Refleksi aloglotskog diftonga AU u hrvatsko-srpskom jeziku“, *Filologija 6*, 139-153.

ROBINS, R.H. 1990. *A Short History of Linguistics, 3rd ed.,* Longman Lingusitics Library, New York.

ROCCHI, L. 1990. *Latinismi e romanismi antichi nelle lingue slave meridionali,* Campanotto, Udine.

ROHLFS, G. 1970. *Grammatica storica della lingua italiana e dei suoi dialetti,* Einaudi, Torino.

ROŽMAN, M. „Hrvatska pomorksa terminologija u *Pomorskom glosaru* Augustina Jala“, *Čakavska rič, 33*, *45-94.*

SALOPEK, D. 1995. *Grčko-hrvatski pomoski rječnik*, Biblioteca latina et graeca, Zagreb.

SAPIR, E. 1921. *Language: an introduction to the study of speech*, Harcourt, Brace and Company, San Diego.

SIMEON, R. 1969. *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva I-II,* Matica hrvatska, Zagreb.

SKOK, P. 1928. „O simbiozi i nestanku starih Romana u Dalmaciji i na Primorju u svjetlu onomastike“, *Razprave, IV,* Znanstveno društvo za humanističke vede v Ljubljani, Ljubljana, 1-42.

SKOK, P. 1933. *Od koga naučiše jadranski jugosloveni pomorstvo i ribarstvo? Naša pormorska i ribarska terminologija na Jadranu*, Pomorska biblioteka jadranske straže, Split.

SKOK, P. 1934. *Dolazak Slovena na Mediteran,* Jadranski institut JAZU, Zagreb.

SKOK, P. 1950. *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima: toponomastička ispitivanja,* Pomorska biblioteka Jadranske straže, Split.

SKOK, P. 1951. „Prilog proučavanju romanizama u hrvatskom ili srpskom jeziku“, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Zagrebu, I*, 445-448.

SKRAČIĆ, V. 1989. „Odnos između hrvatskih i mletačkih geografskih termina (na sjevernodalmatinskim otocima)“, *Čakavska rič, 17, 1*, 61-71.

SKRAČIĆ, V. 1996. *Toponimija vanjskog i srednjeg niza zadarskih otoka,* Književni krug, Split.

SKRAČIĆ, V. 1997. „Talasozoonimi i ribarski termini u istočnojadranskoj toponimiji“, u *Finka, B. (ur.) Tisuću godina prvog spomena ribarstva u Hrvata,* HAZU, Zagreb, 197-217.

SKRAČIĆ, V. 2003. „Kurnatska gajeta - sveti brod“, *Čakavska rič, 31, 1-2,* 33-51.

SKRAČIĆ, V. 2003-04. „Nazivi vjetrova i strana svijeta u Jadranskoj toponimiji“, *Folia onomastica Croatica 12-13*, 433-448.

SKRAČIĆ, V. 2011. *Toponomastička početnica: Osnovni pojmovi i metoda terenskih istraživanja*, Sveučilište u Zadru, Zadar.

SOČANAC, L. 1999. „Transmorfemizacija talijanizama“, *Filologija, 33,* 15-54; 41-45.

SOČANAC, L. 2001. „Talijanski elementi u hrvatskom jeziku - kulturno i intimno posuđivanje“, *Riječ, VII, 1*, 77-88.

SOČANAC, L. 2004. *Hrvatsko - talijanski jezični dodiri: s rječnikom talijanizama u standardnome hrvatskom jeziku i dubrovačkoj dramskoj književnosti*, Globus, Zagreb.

SPICIJARIĆ PAŠKVAN, N. 2014. „Dalmatski (veljotski) i mletački utjecaji u govorima otoka Krka“, *Krčki zbornik 70*, 71-88.

SUIĆ, M. 2003. *Antički grad na istočnom Jadranu*: *2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Golden marketing, Zagreb.

SVENSÉN, B. 2009. *A Handbook of Lexicography: The theory and Practice of Dictionary Making*, Cambridge University Press, Cambridge.

ŠIMUNKOVIĆ, LJ. 1989. „Romanizmi u dalmatinskim urbanim govorima“, *Književni jezik, 18, 3*, 173-176.

ŠIMUNKOVIĆ, LJ. 2009. *Hrvatsko-talijanski jezični dodiri u Dalmaciji,* Dante Alighieri Split, Split.

ŠIMUNOVIĆ, P. 2004. *Bračka toponimija*, Golden marketing - tehnička knjiga, Zagreb.

ŠIMUNOVIĆ, P. 2005. *Toponimija hrvatskoga jadranskog prostora*, Golden marketing - tehnička knjiga, Zagreb.

ŠIMUNOVIĆ, P. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*, Golden marketing - tehnička knjiga, Zagreb.

ŠIMUNOVIĆ, P. 2011. *Čakavska čitanka*, Golden marketing - tehnička knjiga, Zagreb.

ŠIMUNOVIĆ, P. 2013. „Predantički toponimi u današnjoj (i povijesnoj) Hrvatskoj“. *Folia Onomastica Croatica*, 22, 147–214.

ŠKEVIN, I. 2010. *Etimološka i leksikološka obradba posuđenica romanskog podrijetla u govoru mjesta Betine na otoku Murteru*, Doktorski rad, Sveučilište u Zadru.

TAGLIAVINI, C. 1942. „Sugli elementi italiani del croato“, *Italia e Croazia, a cura di A. Schiaffini,* Reale Accademia d'Italia, Roma, 377-454.

Tagliavini, C. 1972. *Le origini delle lingue neolatine: Introduzione alla filologia romanza (sesta ed.)*, Casa Editrice Pàtron, Bologna.

TAMARO, S. 2009. „O bližoj i krajnjoj etimologiji romanizama iz semantičkog polja namještaja u govoru Boljuna“. *Čakavska rič, 37*, 105-122.

TEKAVČIĆ, P. 1971-1973. „Sul vocalismo neolatino autoctono nelle coste orientali dell'Adriatico“, *BALM,* 13-15, 57-92.

TEKAVČIĆ, P. 1976. „O kriterijama stratifikacije i regionalne diferencijacije jugoslavenskog romanstva u svjetlu toponomastike“, *Onomastica Jugoslavica, 6*, 35-56.

TEKAVČIĆ, P. 1982. „Le due sponde dell'Adriatico nei due millenni di storia linguistica romanza“, *Abruzzo 20, Rivista dell'Istituto di Studi Abruzzesi,* 41-60.

TURATO, G. F. & DURANTE, D. 1995. *Dizionario etimologico veneto italiano,* La Galiverna, Battaglia Terme - Padova.

TURK, M., & SPICIJARIĆ PAŠKVAN, N. (2015). „O romanizmima u omišaljskom govoru“. , *Zbornik u čast Katice Ivanišević,* SRDOČ-KONESTRA, I. (Ed.), Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 205-224.

ULLMAN, S. 1972. *Semantics: An Introduction to the Science of Meaning,* Blackwell, Oxford.

URSINI, F. 2002. „La Dalmazia e Istria“, *I dialetti italiani, Storia, struttura, uso,* CORTELAZZO, M., MARCATO, C., DE GLASI, N., CLIVIO, G.P. (Eds.), UTET, Torino, 357-374.

URSINI, F. 2003. „La Romania submersa nell'area adriatica orientale“, *Romanische Sprachgeschichte Historie linguistique de la Romania,* ERNST, G., GLEßGEN, M. D. , SCHMITT, C., SCHWEICKARD, W. (Eds.), Walter de Gruyter, Berlin-New York, 683-694.

VAJS, N. 2003. *Hrvatska povijesna fitonimija,* Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.

M. TERENTIUS VARRO. *De Lingua Latina (M. Terenti Varronis De Linguae Latinae Quae Supersunt,* GOETZ, G. (Ed.); F. Schoell, 1910.

VIDOS, B. E. 1939. *Storia delle parole marinaresche italiane passate in francese,* Leo S. Olschki Editore, Firenze.

VIDOS, B. E. 1962. „I problemi dell'espansione della lingua nautica veneziana con particolare riguardo all'Oriente Balcanico“, *BALM, 4*, 13-20.

VIDOVIĆ, R. 1974. „O frekvenciji romanskog leksika talijanskog (mletačkog) porijekla u splitskom čakavskom govoru“, *Čakavska rič, 2*, 5-123.

VIDOVIĆ, R. 1977. „Pomorska terminologija i pomorske tradicije - Rječnik (A-B)“, *Čakavska rič, 2,* 99-156.

VIDOVIĆ, R. 1984. *Pomorski rječnik*, Split, Logos.

VIDOVIĆ, D. 2014. *Zažapska onomastika*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.

VINJA, V. 1954. „O nekim oblicima romansko-slavenskih jezičnih mješanja“, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 2*, 199-208.

VINJA, V. 1957. „Otkud našem narodu imena riba i kako ih on usvaju i prilagođuje“, *Morsko ribarstvo, IX,* Zagreb, 248-250; 270-272.

VINJA, V. 1957. „Alcuni tipi di incroci linguistici neolatino-slavi“, *Studia Romanica Zagrabiensia 3*, 31-44.

VINJA, V. 1967. „Tautološki rezultat jezičnih dodira“, *Suvremena lingvistika*, 4, 90-99.

VINJA, V. 1967. „Le Grec et le Dalmate“, *Zeitschrift für Balkanologie,* 5, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 203-223.

VINJA, V. 1977. „Struktura i etimologija jadranskih naziva za riblje parove *trilja - barbun i skuša – lokarda*“*, Čakavska rič, 2*, 5-46.

VINJA, V. 1994. „Opreka GRAD - SELO u prihaćanju aloglotskih leksičkih elemenata“, *Folia onomastica Croatica, 3*, 133-141.

VINJA, V. 1996. „Ima li katalanizama u jadranskom hrvatskom?“ *Suvremena lingvistika, 22, 41-42*, 621-628.

VINJA, V. 2002. „Etimološke napomene uz neke naše pomorske termine“, *Čakavska rič, 30*, 23-34.

VUKOVIĆ, S. 2002. „Fitonimija i zoonimija Selaca“, *Čakavska rič, 30*, 475-504.

VULETIĆ, N. 2005. „O nekim problemima jadertinskog vokalizma“, *Čakavska rič, 33*, 131-144.

VULETIĆ, N. 2006a. „Dopune “Jadranskim etimologijama” Vojmira Vinje. Prvi prilog“, *Croatica et Slavica Jadertina,* Zadar, 135-144.

VULETIĆ, N. 2006B. „Etimološke crtice o našem malakonimu kunjka i varijantama“. *Čakavska rič 34, 1-2*, 186 - 190.

VULETIĆ, N. 2007a. *Dalmatska leksička geografija - Talasozoonimi,* Doktorski rad, Sveučilište u Zadru.

VULETIĆ, N. 2007b. „Toponimi romanskog postanja na Ugljanu i Pašmanu“, u *Toponiija otoka Ugljana*, SKRAČIĆ, V., (Ur.), Sveučilište u Zadru, Centar za jadranska onomastička istraživanja Zadar, 345-360.

VULIĆ, M. „Važnost proučavanja dalmatskog“, *Čakavska rič, 30*, *443-460.*

WATKINS, C. 2000. *The American Heritage Dictionary of Indo-European Roots (2nd ed.)*, Houghton Mifflin Company, Boston.

WEINREICH, U. 1974. *Languages in Contact: Findings and Problems,* The Hague, Paris, Mouton.

ZAMBONI, A. 1976. *L'etimologia,* Zanichelli, Bologna.

ZEČEVIĆ, V. 2000. *Hrvatski dijalekti u kontaktu*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.

ZOLLI, P. 1979. „Il lessico dialettale e le difficoltà dell'etimologia", *Guida ai dialetti veneti, a cura di M. Cortelazzo*, CLEUP, Padova, 83-101.

ZOLLI, P. 1988. „Lessicografia" u *LRL, Band IV,* Heraugegeben von Günter Holtus, Michael Metzeltin, Christian Schmitt, Max Niemayer, Tübingen, 787-798.

SAŽETAK

U radu smo obradili s etimološkog gledišta 440 posuđenica romanskog podrijetla koje su prikupljene u mjestu Privlake kod Zadra, čiji govor pripada južnočakavskom dijalektu. Korpus koji je predstavljen u disertaciji je prikupljen za vrijeme terenskog istraživanja u Privlaci. Zbog opširnost prikupljene građe je korpus sužen na slijedeća semantička domena: *ribarstvo, pomorstvo, vinogradarstvo, maslinarstvo, bačvarska terminologija, poljoprivreda, stočarstvo te toponimija*. Istraživanje je pokazalo da je najveći broj postotak podođenica romanskog podrijetla preuzeto iz mletačkih idioma (70,9%), dok je manji broj preuzeto iz dalmatskog (15,7%) te talijanskog (7,7%). Razmjerno veliki broj mletacizama je logična poslijedica stoljenog prisustva mletačkog narječja kao jezik uprave i trgovine u Dalmaciji, dok je broj dalmatizama mnogo niži jer se radi o jezičnim reliktima iz supstratnog jezika na tlu Hrvatske, koji je dugo bio i adstratni jezik koji je sam pretrpio utjecaj mletačkog jezika sve dok nije potpuno izčeznuo. Talijanizmi uglavnom datiraju iz relativno kasnog perioda, iz XIX. i XX. stoljeća.

Radom su obuhvaćeni i dalmatoromanizmi, dragocijeni upravo zbog svoje rijetkosti. Ukupno ih ima 61. To su: *ârta*, *Batalàža*, *Batalàška glavìca*, *Côkljin mùja*, *dakmâr* (i *drakmâr* te *dȑkmar*), *gavûn*, *gavunâre*, *Jàdarac*, *jârboja* (i *jârbol*), *Kapulìčinka*, *konòba*, *kòslata*, *Králjev mùja*, *krambučèla*, *kûnjčar*, *kûnjka*, *lùća*, *Màdavinka*, *Mlàdenov mùja*, *mùja* (i *mûl* te *mũl*), *Mûl u Glaváncima*, *oprâla*, *ôrkula*, *pamparòt*, *petrusìmul*, *pospugàti*, *pòt*, *pulìć*, *pulîngo*, *rumanìja*, *sabûn*, *sabunìć*, *Sabunìć*, *Sàbunike* (i *Sabunìke*), *sabunjâr*, *Sabunjêre*, *sambunjâk*, *spȑtva*, *spùga*, *Srìdnja planûra*, *stùpa*, *stùpasto*, *Sùpetar*, *sùrganje*, *surgardìn*, *surgàti*, *škràpa*, *Škràpavac*, *škrpîna*, *škrpõč travàč*, *škrpõč*, *Škrpõčevica, škrpũn*, *(po)škrpûniti, šûvor (iht.)*, *tàklja*, *tràlja*, *traljàti*, *tratûr* (i *trotûr*), *U bráke*, *brâk*. Među njima je čak 16 toponima, ali motiviranih apelativima. Od tih 61 leksema njih su čak 24, premda dalmatoromanskog podrijetla, ipak posuđenice u vulgarnolatinskom jeziku, pretežno iz grčkog.

Od 440 identificiranih romanizama 33 nisu etimološki obradili ni Vinja ni Skok u svojim rječnicima. Ti su *banjadõr*, *bìta* i *bìtva*, *bûmbiti*, *đongulìn* i *zjugulìn*, *grùja*, *kokodã*, *korènat* i *kurènat*, *Kulìna*, *lânča*, *lantêrna*, *lebìć*, *lebićâda*, *lôngo*, *Màdavinka*, *maeštrâl*, *meštrâl* i *maeštrã*, *màkina*, *mišćêr*, *pajûn*, *partênca*, *pàš*, *pòšta*, *sidošpànja*, *Sùpetar*, *šifûn*, *šijàti*, *šijavôga*, *špîna*, *štèlja*, *štranbićâda*, *šufadîn*, *viôla*, *vȉžita* te *vogàti*.

Ovaj rad može poslužiti kao početna točka za daljnji rad na leksiku Privlake. Zapisivanjem i identificiranjem dalmatoromanskih posuđenica proširuju se naša saznanja o tom slabo dokumentiranom, autohtonom, mrtvom jeziku, koji je tako bitan ne samo zbog jezične povijesti hrvatskog jezika, nego i zbog svog položaja na razmeđu zapadnih i istočnih romanskih jezika.

Ključne riječi: *romanizmi, etimologija, Privlaka, privlački govor, jezična stratifikacija, mletacizmi, dalmatski*.

ABSTRACT

In this work 440 romance loanwords from the town of Privlaka in Zadar County, in which a south Čakavian dialect is spoken, are analyzed from an etymological and lexicological standpoint. The corpus presented in the dissertation was compiled during fieldwork completed in the town of Privlaka. Due to the breadth of compiled data the corpus has been narrowed to include only the following semantic domains: fishing, seafaring, viticulture, olive growing and oil production, cooperage, land cultivation, animal husbandry and toponymy. The research has shown that the highest percentage of loanwords are taken from the Venetian dialect (70.9%), while a smaller percentage is derived from Dalmatian (15.7%) and Italian (7.7%). The proportionately high number of Venetian loanwords is the logical result of the presence of the Venetian dialect as the language of administration and commerce, which lasted for centuries. The number of Dalmatian loanwords is much lower, as Dalmatian was a substrate language in Croatia and was, for a long period, an adstrate language which was long under the influence of Venetian before dying out completely. The Italian loanwords generally date from a later period, being for the most part loanwords from the 19th and 20th century.

Romance loanwords from Dalmatian are included in this work as well, precious due to their rarity. There are 61 covered in the dissertation, as follows: *ârta*, *Batalȁža*, *Batalȁška glavȉca*, *Côkljin mȕja*, *dakmâr* (and *drakmâr*, and *dȑkmar*), *gavûn*, *gavunâre*, *Jȁdarac*, *jârboja* (and *jârbol*), *Kapulȉčinka*, *konȍba*, *kȍslata*, *Králjev mȕja*, *krambučȅla*, *kûnjčar*, *kûnjka*, *lȕća*, *Mȁdavinka*, *Mlȁdenov mȕja*, *mȕja* (as well as *mûl* and *mũl*), *Mûl u Glaváncima*, *oprâla*, *ôrkula*, *pamparȍt*, *petrusȉmul*, *pospugȁti*, *pȍt*, *pulȉć*, *pulîngo*, *rumanȉja*, *sabûn*, *sabunȉć*, *Sabunȉć*, *Sȁbunike* (and *Sabunȉke*), *sabunjâr*, *Sabunjêre*, *sambunjâk*, *spȑtva*, *spȕga*, *Srȉdnja planûra*, *stȕpa*, *stȕpasto*, *Sȕpetar*, *sȕrganje*, *surgardȉn*, *surgȁti*, *škrȁpa*, *Škrȁpavac*, *škrpîna*, *škrpõč travȁč*, *škrpõč*, *Škrpõčevica, škrpũn*, *(po)škrpûniti, šûvor (iht.)*, *tȁklja*, *trȁlja*, *traljȁti*, *tratûr* (and *trotûr*), *U bráke*, *brâk*. Among them are 16 toponyms, which are motivated by apellatives. Of these 61 lexemes, 24 of these, despite being of a Dalmatian romance origin, represent reflexes of loanwords in Vulgar Latin, of mainly Greek origin.

Of the 440 identified romance loanwords 33 were not analysed with regard to etymology by niether Vinja nor Skok in their respective dictionaries. These are as follows: *banjadõr*, *bȉta* and *bȉtva*, *bûmbiti*, *đongulȉn* and *zjugulȉn*, *grȕja*, *kokodã*, *korȅnat* and *kurȅnat*, *Kulȉna*, *lânča*, *lantêrna*,

lebȉć, *lebićâda*, *lôngo*, *Màdavinka*, *maeštrâl*, *meštrâl* and *maeštrã*, *màkina*, *mišćêr*, *pajûn*, *partênca*, *pȁš*, *pȍšta*, *sidošpȁnja*, *Sȕpetar*, *šifûn*, *šijȁti*, *šijavôga*, *špîna*, *štȅlja*, *štranbićâda*, *šufadîn*, *viôla*, *vȉžita* and *vogȁti*.

This work may serve as a starting point for further research into the lexis of Privlaka. In documenting and identifying Dalmatian romance loanwords our knowledge of that poorly documented, autochthonous, dead language, so important not only to the linguistic history of the Croatian language, but also for its position at the crossroads between the Eastern and Western Romance langauges.

Key words: *romance loanwords, etymology, Privlaka, the dialect of Privlaka, language stratification, Venetian, Dalmatian.*

ŽIVOTOPIS

Maria Mariola Glavan je rođena u Torontu (Kanada) 1981. god. Godine 1999. upisuje studij francuskog jezika i književnosti te talijanski jezik i književnost na University of Toronto. Diplomira 2002. god., a iste godine upisuje poslijediplomski magistarski studij talijanskog jezika i književnosti na istom sveučilištu, koji završava 2003. god. Godine 2006. upisuje preddiplomski studij latinskog jezika i rimske književnosti te grčkog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zadru koji završava 2009. god., a iste godine nastavlja na tom sveučilištu diplomski studij latinskog jezika i rimske književnosti te grčkog jezika i književnosti koji završava početkom 2012. god. Upisuje poslijediplomski doktorski studij *Humanističke znanosti* na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu 2014. god. Udana je i majka dvoje djece.

Od 2014.-2016. god. radi kao asistent na Odsjeku za romanistiku na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, a od 2017. god. do danas kao vanjski suradnik na Odsjeku za klasičnu filologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.

Područja njena znanstvenoga interesa su: vulgarni latinitet, romanistika, povijest latinskog jezika i poredbena indoeuropska mitologija te indoeuropeistika.

Objavila je sljedeće znanstvene publikacije:

BULIĆ, N./ ŠARIĆ, M.M. 2013. *Gramatičke značajke vulgarnog latinskoga*, Redak, Split. (knjiga, udžbenik, 208 str.).

LONČAR, M. / ŠARIĆ, M.M. 2012. "HYLOGRAPHIA (De Administrando Imperio, 29/280)", *Ars Adriatica, 2*, 75-85. (Izvorni znanstveni rad).